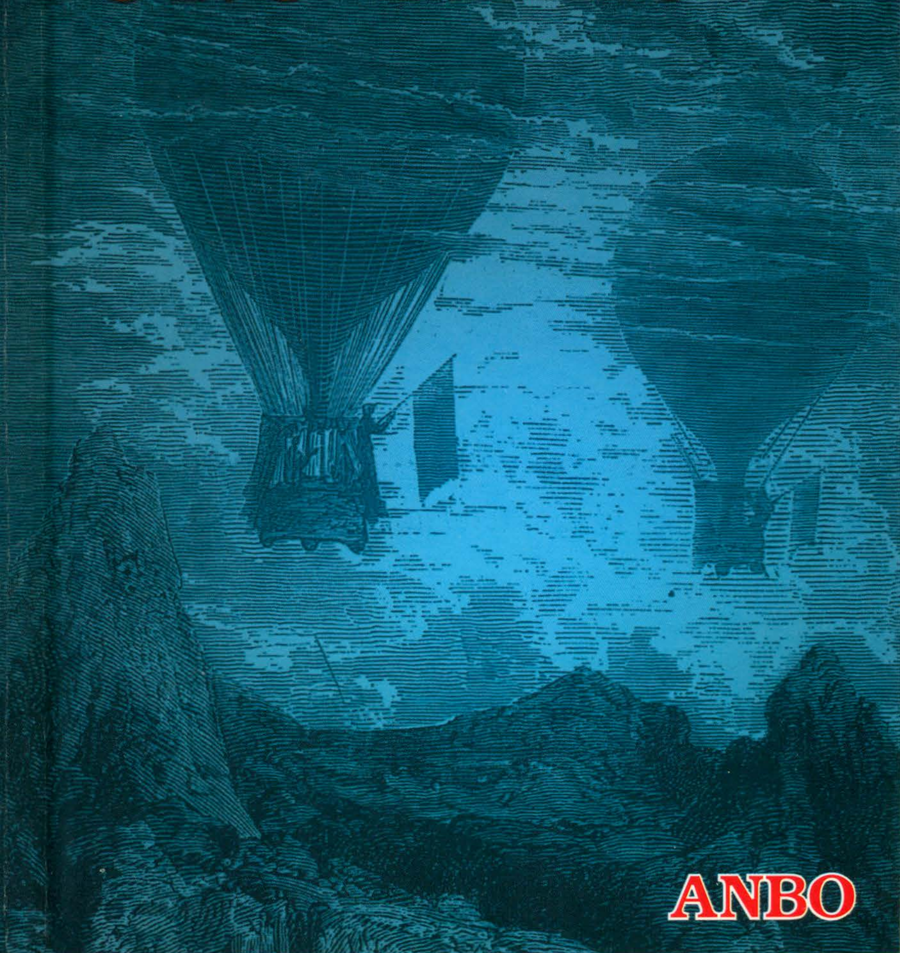
Žiulis Vernas

PENKIOS SAVAITĖS ORO BALIONU

ANBO

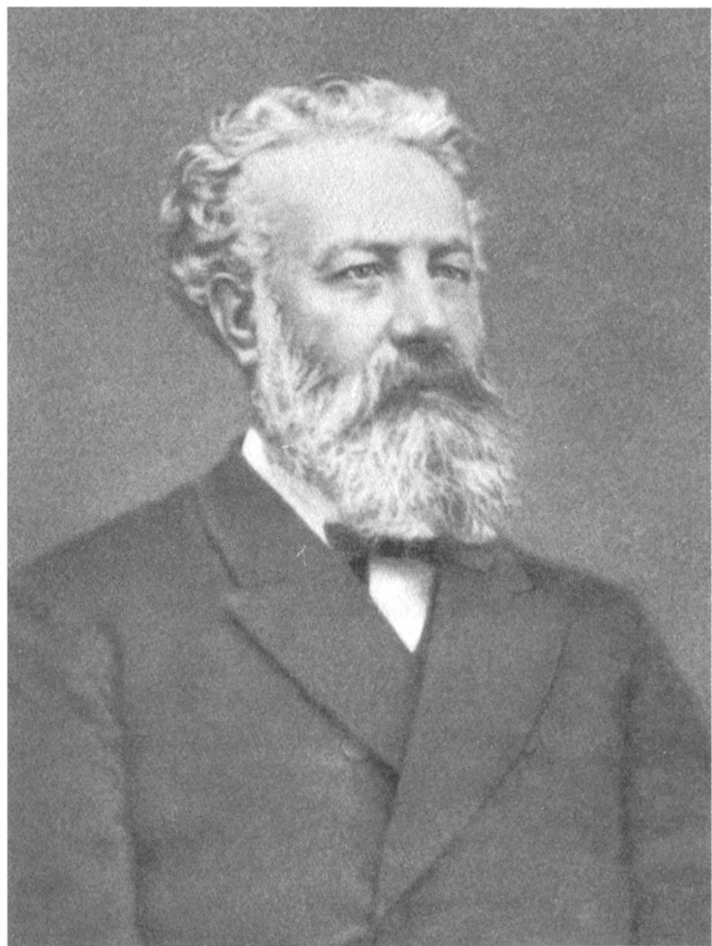
Žiulis Vernas

Penkios savaitės oro balionu

Knygos leidimą remia
Prancūzijos užsienio reikalų ministerija,
Prancūzijos ambasada Lietuvoje,
Prancūzų kultūros centras
(Oskaro Milašiaus programa knygų leidybai remti)

Cet ouvrage, publié dans le cadre
du Programme de Participation à la Publication Oscar Milosz,
bénéficie du soutien du Ministère des Affaires Etrangères,
de l'Ambassade de France en Lituanie et
du Centre Culturel Français

ANBO
KAUNAS 2000

Jules Verne

Žiulis Vernas

PENKIOS SAVAITĖS ORO BALIONU

ROMANAS

ANBO
KAUNAS 2000

UDK 840-3
Ve-177

CINQ SEMAINES
EN BALLON
par Jules Verne
J. HETZEL, Paris, 1863

Verne, Jules
Ve-177 Penkios savaitės oro balionu: romanas / Žiulis Vernas; [vertė Laimonas Inis; panaudotos Eduardo Riu iliustracijos]. - Kaunas: ANBO, 2000. - 286, [2] p.: iliustr., portr.
Kn. taip pat: „Nepaprasti „Viktorijos" ir Žiulio Verno skrydžiai" / Laimonas Inis, p. 5-6.
ISBN 9986-507-13-8

Daktaras Samuelis Fergiusonas su dviem savo bičiuliais oro balionu perskrenda Afriką, tikslindami kartografijos duomenis, ieškodami Nilo ištakų, patirdami daugybę nuotykių. Romane pateikta gana išsami „Juodojo žemyno" tyrinėjimų istorija, aprašoma Afrikos gamta, čiabuvių gyvenimas, genčių papročiai. Autoriaus išmonė persipina su tikrove. Nors knyga prisodrinta XIX a. vidurio realijų, ji įdomi ir mūsų laikų skaitytojui.

Lietuvių kalba „Penkios savaitės oro balionu" leidžiama pirmą kartą.

UDK 840-3

Vertė Laimonas Inis

Leidinyje panaudotos Eduardo Riu iliustracijos

ISBN 9986-507-13-8

Kaina 14,99 Lt

Nepaprasti „Viktorijos" ir Žiulio Verno skrydžiai

Mintis parašyti „Istoriją su oro balionu" – toks pirmykštis romano pavadinimas – Žiulį Verną, matyt, kankino ne vienerius metus. Prie šio kūrinio rašytojas ėjo žingsnis po žingsnio...

Visuomet įdomu pasekti priešistorę. Raktą į romano „Penkios savaitės oro balionu" kūrybinę laboratoriją mums duoda rašytojo anūkas Žanas Žiulis–Vernas. Jo manymu (ir tai ne iš piršto laužti samprotavimai), parašyti knygą apie nuostabią kelionę senelį tikriausiai inspiravo pažintis su žmonėmis, kurių galvos tuo metu buvo pramuštos oro balionais ir jų valdymu, o pirmiausia – ilgi pokalbiai su dailininku satyriku Nadaru (Feliksu Turnašonu) bei knygų leidėju Žiuliu Etceliu. Ir vienas, ir kitas buvo lakios vaizduotės ir veiklūs žmonės. Jaunasis rašytojas Žiulis Vernas, jau žinomas Paryžiaus literatūros sluoksniuose (paskelbė ne vieną apsakymą ir „Dramą ore" apie žinomiausius pakilimus oro balionais) kartą savo bičiuliams papasakojo apie naują sumanymą – romaną, kuris vaizduosiąs nepaprastus mokslininko nuotykius. Žiulis Vernas išdėstė savo samprotavimus ir apie oreivystę. Rašytojas apgailestavo, kad oro balionai dar labai netobuli ir jų negalima valdyti. Bet juk šitą problemą kažkas turi išspręsti! Bičiuliai tikriausiai pasišaipė: o kas gi trukdo tau, mielasis, tai padaryti? Išspręsk!

Nadaras buvo ne iš tų žmonių, kurie „karštą idėją" paliktų kitiems: pats nutrūktgalviškai puolė tyrinėti valdomo oro baliono sukūrimo problemą. Pasitelkęs pagalbon Gabrielį de Lalandelį ir Giustavą Pontoną d'Amekurą, įkuria Oreivystės tyrinėjimo draugiją, renka pinigus, konstruoja helikopterių modelius. Žiulis Vernas tampa draugijos iždininku. Bet nelaukia, kol kiti entuziastai tars naują žodį – rašo romaną ir savo fantazijos dėka aplenkia laiką.

Kai rankraštį įteikė leidėjui Žiuliui Etceliui, šis apsidžiaugė – tokios istorijos kaip tik ir trūko! Jis priima į darbą net autorių, manydamas, kad šis žmogus, parašęs puikią knygą, bus geras talkininkas buriant kitus rašytojus ir garsinant leidyklos vardą.

Tačiau vis dėlto grįžkime prie romano.

– Daktaras Fergiusonas? Ar tas, kuris oro balionu perskrido Afriką? A, skaičiau!

Šitaip atsako ne vienas. Galimas daiktas, „Penkias savaites oro balionu" skaitė originalo ar kitomis kalbomis, gal matė kino filmą ar kažką girdėjo iš kitų lūpų. Reikalas tas, kad šis romanas, pirmasis „Nepaprastų kelionių" serijos kūrinys, iki šiol lietuviškai nebuvo išleistas. Labai keista, ar ne? Tačiau taip yra: knygos nebuvo, o ji tarsi visiems ir žinoma.

Kai Londono Karališkosios Geografų Draugijos posėdyje seras Frensis M... paskelbė apie drąsų daktaro Samuelio Fergiusono sumanymą, kai kas pastatė ausis:

– O argi toks mokslininkas apskritai egzistuoja? Gal tai tik išsigalvojimas?

Paralelė čia paprasta: kartais mūsų sąmonėje egzistuoja ir tai, ko nėra arba kuo sunku patikėti.

Žiulis Vernas be galo įtikinamai aprašė, ko iš tikrųjų dar nebuvo, bet galėjo būti. Taip, daug kas gyvenime prasideda nuo svajonės.

Daktaras Fergiusonas suranda originalų baliono valdymo būdą: galima pakilti ir nusileisti neprarandant nė molekulės dujų, tik reikia pakaitinti apvalkalo vandenilį, kad pakiltum, ir liautis kaitinus, kad nusileistum...

Trys bičiuliai – daktaras Samuelis Fergiusonas, medžiotojas škotas Ričardas Kenedis ir apsukruolis Džozefas Vilsonas – iš Zanzibaro nuskrenda į Senegalį, tikslindami kartografijos duomenis, sekdami savo pirmtakų keliais. Savo tikslą jie įvykdo su kaupu.

Iš pirmo žvilgsnio gali pasirodyti, kad tai ne nuotykių romanas, bet išsami kelionės ataskaita. Knygoje daugybė faktų, pavardžių, Afrikos tyrinėjimo duomenų. Prieš skaitytojo akis atsiveria nepakartojamas Afrikos peizažas – dykumos, oazės, vešlūs laukai ir miškai, upės ir ežerai, kuriuose virte verda gyvenimas. Autorius aprašo čiabuvius, genčių papročius, pateikia nemažai istorijos, geografijos, etnografijos faktų. Oreivių nuotykiai perpinti Afrikos žemyno tyrinėtojų ir jų žygių epizodais. Visa tai suteikia tikroviškumo įspūdį. Oreivių nuotykiai kartais naivūs, bet patrauklūs, nes visi trys pasiryžėliai – nuoširdūs, drąsūs, draugiški žmonės, kuriems būdingas pasiaukojimas ir ryžtas, ištvermė ir atkaklus tikslo siekimas. Jie tyrinėja Afriką norėdami ne pasipelnyti ar užkariauti, kaip daugelis to meto literatūros herojų, o atskleisti žmonijai žemyno paslaptis. Išmonė persipina su tikrove, ir tai yra didelis romano privalumas. Rašytojas, tarsi užhipnotizavęs skaitytoją, privertė jį patikėti savo svajone. Štai kodėl „daktaro Fergiusono nuotykiai", nors ir prisodrinti XIX amžiaus vidurio aktualijų, įdomūs ir mūsų laikų skaitytojui.

Beje, reikia pridurti, kad ne viena Žiulio Verno aprašyta idėja aplenkė laiką tik labai nežymiai. Juk beveik tuo pačiu metu, kai daktaro Fergiusono valdoma „Viktorija" skrido virš Afrikos, Nadaras su savo bičiuliais sukonstravo didelį balioną „Gigantas". Deja, po kelių bandymų „Gigantas" savo gyvenimą baigė nesėkmingai. Tuo tarpu daktaras Fergiusonas, įveikęs visas kliūtis, nusileido prie Senegalio upės.

Tomis dienomis, kai romanas apie kelionę oro balionu „Viktorija" užkariavo pasaulį, Žiuliui Vernui kaip ir drąsiajam Samueliui Fergiusonui suėjo trisdešimt penkeri metai. Žiulis Vernas „įsibėgėja" – tarsi iš gausybės rago pasipila kelionių knygos ir pasakojimai apie kitas šalis.

Romano autorius beveik tiksliai atspėjo Nilo ištakas, kurias po metų atrado keliautojai Džonas Spikas ir Džonas Grantas.

Pasakysime dar daugiau: Žiulio Verno sumanytas oro baliono valdymo būdas daugeliui mokslininkų pasirodė esąs gana realus. Antai Konstantinas Ciolkovskis prisipažino, jog Žiulio Verno temperatūros valdymo idėja padėjusi jam išspręsti dirižablio valdymo problemą...

Taigi praėjus daugiau kaip šimtui metų Žiulio Verno romanas pasirodo lietuviškai. Turime gerą progą priglusti prie nesenstančios kūrybos pradžių pradžios.

Laimonas Inis

ŽIULIS VERNAS

PENKIOS SAVAITĖS ORO BALIONU

ROMANAS

JULES VERNE

CINQ SEMAINES EN BALLON

5
SEMAINES
EN
BALLON

Pirmasis skyrius

Kalba, sukėlusi plojimus. – Profesoriaus Samuelio Fergiusono pristatymas susirinkimo dalyviams. – „Excelsior". – Daktaro Fergiusono portretas. – Tvirtas fatalistas. – Pietūs „Keliautojų klube". – Tostai.

1862 metų sausio 14 dieną Vaterlo aikštės trečiajame name įvyko Londono karališkosios geografų draugijos posėdis. Į jį prigužėjo gana daug žmonių. Draugijos prezidentas seras Frensis M... savo garbiems kolegoms padarė svarbų pranešimą, ir jo kalbą dažnai pertraukė plojimai. Savo pasisakymą – reto pavyzdžio gražbylystę – galiausiai baigė pompastiškomis frazėmis, iš kurių tiesiog srautais sruvo patriotiški jausmai:

– Anglija visuomet žengė kitų tautų priekyje. (Pastebėsime: tautos visuomet žengia viena kitos priekyje). Už tai mūsų šalis turi būti dėkinga savo keliautojų tyrinėtojų bebaimiškumui ir jų geografiniams atradimams. (*Pagyvėjimas, pritarimo šūksniai*). Daktaras Samuelis Fergiusonas, vienas jos garbingų sūnų, nepadarys gėdos savo gimtinei. (*Iš visų pašalių: „Ne! Ne!"*) Jeigu jo bandymas pasiseks (*„Žinoma, pasiseks!"*), mūsų padrikos žinios apie Afrikos geografiją bus papildytos ir apibendrintos. (*Audringas pritarimas.*) O jeigu ekspedicija patirtų nesėkmę (*„Niekada! Niekada!"*), tai vis tiek įeitų į istoriją kaip vienas drąsiausių ir genialiausių žmogaus sumanymų... (*Pašėlęs kojų trepsėjimas.*)

– Valio! Valio! – šaukė susirinkimo dalyviai, įaudrinti jaudinančių savo prezidento žodžių.

– Valio bebaimiui Fergiusonui! – suriko vienas labiausiai užsidegęs klausytojas.

Entuziazmo kupini šūksniai sklido iš visų pašalių. Visi tik ir kartojo Fergiusono pavardę, ir mes turime pagrindo manyti, kad ji ypač gražiai skambėjo, ištariama anglų lūpomis. Posėdžių salė drebėjo nuo šauksmų.

Mat čia buvo daug bebaimių keliautojų, kažkada kupinų energijos, išnaršiusių visas pasaulio šalis, – tiesa, dabar susenusių ir jau pavargusių. Jie, fiziškai ir morališkai ištvermingi, išsigelbėjo sudužus laivui ar kilus gaisrui; jiems grėsė ir indėnų tomahaukas, ir laukinio kuoka, ir kankinimų stulpas, ir pavojus pakliūti į polineziečio pilvą. Tačiau nepaisant nieko, serui Frensiui M... skaitant pranešimą, senųjų keliautojų širdys plakė iš susijaudinimo, ir Londono geografų draugijos salė dar negirdėjo tokių triukšmingų, oratoriui skirtų, plojimų.

Tačiau Anglijoje entuziazmas reiškiamas ne vien žodžiais, dvasios pakilimas kala pinigą greičiau negu tai sugeba daryti Karališkųjų Monetų Rūmų presas. Susirinkimas bemat nutarė daktaro Fergiusono pasiūlymo įgyvendinimui skirti du tūkstančius penkis šimtus svarų sterlingų. Tokia stambi suma bylojo apie žygio svarbą.

Vienas draugijos narys paklausė, argi daktaras Fergiusonas nebūsiąs oficialiai pristatytas susirinkimui?

– Daktaras mielai įvykdys susirinkimo norą, – atsakė seras Frensis M...

– Tegu įeina! Tegu įeina! – pasigirdo šūksniai. – Mes norime savo akimis išvysti šį nepaprastai drąsų žmogų!

– O gal tas neįtikėtinas projektas – tik mistifikacija? – sumurmėjo senas kapitonas, išsiskyręs iš kitų apopleksine išvaizda.

– Gal daktaras Fergiusonas apskritai neegzistuoja? – nusišaipė dar kažkas.

– Tada jį reikėtų paprasčiausiai sukurti, – juokais atsakė rimtuolis draugijos narys.

– Malonėkite pakviesti čionai daktarą Fergiusoną, – paliepė seras Frensis M...

Ir Samuelis Fergiusonas, nė kiek nesutrikęs, įėjo į salę visiems audringai plojant.

Tai buvo kokių keturiasdešimties metų vyras, vidutinio ūgio ir kūno sudėjimo. Veidas ramus, taisyklingų bruožų, tik rausvokas –

sangviniko temperamento požymis. Stambi nosis, priminė laivo priekį – tokią ir dera turėti žmogui, gimusiam daryti atradimus. Nuoširdžiose akyse atsispindėjo ryžtas, o dar labiau – išmintis, ir tai veidą darė dar patrauklesnį. Jo rankos buvo ilgokos, o tvirtas žingsnis bylojo esant puikų ėjiką.

Visa daktaro išvaizda dvelkė tokia ramybe ir rimtumu, kad į jį žvelgiant negalėjo kilti nė menkiausia mintis apie kokią mistifikaciją, kad ir pačią nekalčiausią.

Todėl šūksniai „valio" ir plojimai nutilo tik tada, kai daktaras Fergiusonas švelniu gestu paprašė leisti prabilti. Daktaras pasuko prie jam paruošto krėslo; atsistojęs už jo, įsmeigė į susirinkusiuosius griežtą žvilgsnį, pakėlė į viršų dešinės rankos rodomąjį pirštą ir ištarė vieną vienintelį žodį:

– Excelsior! (*Aukščiausiasis. /lot./ – Čia ir toliau vert. past.*)

Taip, niekada netikėti ponų Braito ir Kobdeno parlamentiniai paklausimai ar lordo Palmerstono pasisakymai, reikalaujantys nepaprastų asignavimų uolėtų Anglijos pakrančių sutvirtinimui, nesulaukė tokio audringo pritarimo, kaip šis daktaro Fergiusono mestas žodis. Jis visiškai nustelbė sero Frensio M... pranešimą. Daktaras pasirodė esąs didis ir tuo pačiu kuklus bei atsargus žmogus. Jis viską sugebėjo apibendrinti vienu vieninteliu žodžiu: „Excelsior".

Senasis kapitonas, beregint stojęs šio nepaprasto žmogaus pusėn, nedelsdamas pareikalavo, kad Fergiusono kalba „nuo pradžios iki galo" būtų išspausdinta *„The Proceedings of the Royal Geografical Society of London"*. (*„Londono Geografų Draugijos žinios" – Aut.*)

Tačiau kas gi buvo tas daktaras Fergiusonas ir kokiam žygiui rengėsi pasišvęsti?

Jaunojo Fergiusono tėvas, garbus Anglijos laivyno kapitonas, nuo pat jaunumės pripratino sūnų prie savo profesijos pavojų ir nuotykių. Šaunus berniūkštis, regis, niekada nežinojęs, kas tai yra baimė, anksti parodė turįs guvų protą, tyrinėtojo sugebėjimų ir nepaprastą pomėgį moksliniam darbui; be to, jis, kaip retai kas, sugebėdavo išsisukti iš keblių padėčių. Niekas niekada neįvarė jo į aklavietę: net pirmą kartą prie stalo paėmęs į ranką šakutę, nė kiek nesutriko, kaip sutrinka dauguma vaikų.

Anksti pamėgo skaityti knygas apie drąsius keliautojus ir jūrų ekspedicijas, žadinusias jo fantaziją. Aistringai susidomėjęs tyrinėjo devynioliktojo amžiaus pirmosios pusės atradimus. Svajojo apie Mungo Parko, Briuso, Kajė, Liuvajo garbę ir tikriausiai negalėjo bent retkarčiais nepasvajoti apie Selkirko – Robinzono Kruzo prototipo – šlovę, – ji berniūkščiui atrodė nepaprastai patraukli. Kiek nuostabių valandų jaunasis Samuelis praleido su Selkirku Chuano Fernandeso saloje! Kartais jis pritardavo vienišo jūreivio veiksmams, kartais nesutikdavo su jo sumanymais ir projektais. Samueliui atrodė, kad, būdamas jo vietoje, elgtųsi kitaip, galbūt geriau, bet tikrai ne blogiau! Tačiau jis turbūt nė už ką nepaliktų tos nepaprastos salos, kur Robinzonas buvo laimingas kaip karalius be valdinių. Niekada! Net jeigu jam, Samueliui, pasiūlytų tapti pirmuoju Admiraliteto lordu.

Galime įsivaizduoti, kaip visi šitie pomėgiai vystėsi jaunystės metais, patyrus įvairiausius nuotykius tolimiausiuose žemės kampeliuose! Jo tėvas, išsilavinęs žmogus, nepraleido progos ugdyti smalsų sūnaus protą, skatindamas rimtai krimsti hidrografijos, fizikos, mechanikos mokslus, o taip pat supažindino jį su botanikos, medicinos, astronomijos pagrindais.

Kai garbusis kapitonas Fergiusonas mirė, jo sūnui Samueliui buvo dvidešimt dveji metai, ir jis jau buvo spėjęs apiplaukti aplink Žemę. Po tėvo mirties Samuelis stojo tarnybon į Belgijos inžinerinį korpusą ir pasižymėjo keliose kautynėse.

Tačiau kareivio gyvenimas jaunojo Fergiusono širdžiai nebuvo mielas: nesiverždamas komanduoti kitiems, jis nepageidavo būti ir kitų valdžioje. Išėjo į atsargą ir ėmė keliauti. Čia medžiodamas, čia rinkdamas herbariumą, nusigavo į šiaurinę Indostano pusiasalio dalį ir perėjo jį nuo Kalkutos iki Surato, – tai buvo paprasčiausias kelionių mėgėjo žygis.

Iš Surato Samuelis patraukė į Australiją ir čia 1845 metais dalyvavo kapitono Stiorto ekspedicijoje, kuriai buvo iškeltas uždavinys surasti milžinišką ežerą, mokslininkų manymu, esantį Naujosios Olandijos (*Naujoji Olandija – pirmykštis Australijos pavadinimas*) centrinėje dalyje.

1850 metais Samuelis Fergiusonas grįžo į Angliją. Kaip niekada

degąs atradimų aistra, iki 1853 metų nesiskyrė su kapitonu Maklūru ir jo ekspedicija, apiplaukusia Amerikos žemyną nuo Beringo jūros iki Farvelio iškyšulio.

Fergiusonas puikiai pakėlė įvairiausius klimato pokyčius ir kelyje iškilusius sunkumus. Gerai jautėsi pačiame sunkiausiame varge. Tai buvo tikro keliautojo tipas, kurio pilvas susitraukia ir išsipučia priklausomai nuo aplinkybių ir kurio kojos sutrumpėja ar pailgėja, pagal ilgį atsitiktinio guolio, kuriame gali bet kurio dienos metu užmigti ir bet kurią nakties valandą pabusti.

Todėl visai nenuostabu, kad mūsų nepavargstantis keliautojas nuo 1855 iki 1857 metų kartu su broliais Šlagintveitais ištyrinėjo visą vakarinį Tibetą ir iš šios ekspedicijos grįžo su vertingų etnografinių stebėjimų kraičiu.

Dalyvaudamas minėtose ekspedicijose, Samuelis Fergiusonas tuo pačiu buvo ir pats veikliausias bei populiariausias pigaus, vieną pensą tekaštuojančio laikraščio *„Daily telegraph"* korespondentas; šio laikraščio dienos tiražas siekė šimtą keturiasdešimt tūkstančių egzempliorių ir vargiai tenkino milijonų skaitytojų pareikalavimą. Štai kodėl daktaras Fergiusonas tapo toks populiarus, nors ir nebuvo nė vienos mokslo įstaigos nei geografų draugijos, veikiančios Londone, Paryžiuje, Berlyne, Vienoje ar Peterburge, narys; jis nepriklausė ir „Keliautojų klubui", nedalyvavo net karališkosios politechnikos draugijos, kurioje pirmu smuiku griežė jo bičiulis statistikas Kokbiornas, veikloje. Kartą šis mokslininkas, geisdamas pasimaloninti, prižadėjo Fergiusonui išspręsti tokį uždavinį: tegu pasakąs, kiek mylių per savo keliones nužingsniavęs ir jis, turėdamas omenyje radiusų skirtumą, apskaičiuosiąs, kiek mylių jo galva sukorusi daugiau už kojas. O žinodamas, kiek mylių nužingsniavo daktaro kojos ir galva, apskaičiuosiąs jo ūgį vienos linijos tikslumu. (*Linija – ilgio matas, lygus 2,54 mm.*)

Fergiusonas nuo mokslo draugijų visuomet laikėsi nuošaly todėl, kad, kaip sakoma, priklausė karingųjų, o ne plepančiųjų sektai ir manė esant labiau naudinga gaišti laiką tyrinėjimams ir atradimams nei ginčams ir postringavimams.

Populiarus toks pasakojimas. Tūlas anglas specialiai važiavęs į Šveicariją pamatyti Ženevos ežero. Čia jį įsodino į senutėlę karietą,

kurioje sėdynės buvo įtaisytos šonuose kaip omnibuse. Netyčia anglas atsisėdo nugara į ežerą. Karieta apsuko ratą apie visą ežerą, tačiau anglas nė karto negrįžtelėjo į jį pažvelgti ir vis dėl to grįžo Londonan susižavėjęs!

O daktaras Fergiusonas per savo klajones vis grįžčiojo atgal ir atsigręžęs daug išvysdavo. Toks jau buvo jo būdas. Mes turime pagrindo manyti, kad daktaras buvo šiek tiek fatalistas, fatalistas tikrąja to žodžio prasme: jis tikėjo likimu ir numatymu, manė, kad kažkokia jėga verčia jį keliauti ir suka apie Žemės rutulį kaip koks garvežys, kuris nepasirenka sau krypties, bet dunda nutiestais bėgiais.

– Aš neieškau kelio, kelias ieško manęs, – dažnai sakydavo.

Štai kodėl taip šaltakraujiškai daktaras Fergiusonas sutiko geografų draugijos narių plojimus. Jis, nežinojęs, kas tai yra išdidumas ar puikavimasis, neėmė galvon panašių smulkmenų. Tai, ką pasiūlė draugijos prezidentui serui Frensiui M..., jis laikė visai paprastu ir natūraliu dalyku ir net nepastebėjo, kokį milžinišką įspūdį jo sumanymas padarė susirinkusiesiems.

Posėdžiui pasibaigus, daktarą nuvežė į „Keliautojų klubą", esantį Pel Melo gatvėje. Čia jo garbei surengė nepaprastą pokylį. Patiekalų kiekis bylojo apie reikšmę, kurią skyrė garbiojo svečio ekspedicijai, o į stalą patiektas eršketas buvo tik gal per tris colius trumpesnis už patį Samuelį Fergiusoną.

Upėmis liejosi prancūziški vynai, buvo paskelbta daugybė tostų žymiųjų keliautojų, savo tyrinėjimais išgarsinusių Afriką, garbei. Gėrė už vienų sveikatą ir kitų šviesų atminimą, tačiau laikėsi abėcėlės, nes toks jau anglų paprotys: gėrė už Abadį, Adamsą, Adamsoną, Andersoną, Arnjė, Arno, Bartą, Batudą, Beikį, Bekę, Beltramą, diu Berbą, Bimbačį, Biorčelą, Biortoną, Bolduiną, Bolonjėzį, Bolviką, Bolzonį, Bonmą, Bronį, Brion Rolė, Brisoną, Briusą, Burkhartą, Čepmaną, Dankaną, Dekeną, Denhemą, Dezavančerą, Dikensą, Diksoną, Diubono, Diuroną, Diurulė, Diušaju, Diuverjė, Dušarą, Ekarą, Emerą, Erhardą, d'Eskeraką de Liotiūrą, Ferė, Fogelį, Frenelį, Galinjė, Galtoną, Golberį, Haftoną, Halmą, Haną, Ibin Batutą, Ioglį, Kajė, Kajo, Kamingą, Kaufmaną, Kiunį, Klapertoną, Klot Bejį, Knoblekerį, Kolomju, Kraftą, Kumerą, Kurvalį, Lafargio, Lambertą, Lamiralį, Lažajė, Džoną Lenderą, Ričardą Lenderą, Lengą, Liofevrą,

Lioprijerą, Liuvajo, Liužo, Livingstoną, Magjarą, Makartį, Malzaką, Mezo, Moljė, Monteiro, Morisoną, Mungo Parką, Neimansą, Ornemaną, Overvju, Panė, Partarjo, Paskalį, Penėją, Petriką, Pidį, Pirsą, Ponsė, Praksą, Rafenelį, Ratą, Rebmaną, Ričį, Ričardsoną, Rilėjų, Rongavį, Rošė d'Erikurą, Rošerą, Rupelį, Sonjė, Spiką, Šapmaną, Štaidnerį, Tibo, Tirvitą, Tompsoną, Torntoną, Tratų, Tulį, Tusnį, Tukį, Vaildą, Valbergą, Vašingtoną, Vernė, Vesjirą, Veso, Vinko, Vodė, Voringtoną, Žofrua.

Galiausiai pakėlė taures už daktarą Samuelį Fergiusoną, kuris savo nuostabiu žygiu turėjo į vieną susieti visų pirmtakų veiklą ir įnešti savo indėlį į Afrikos tyrinėjimą.

Antrasis skyrius

Žinutė laikraštyje „Daily telegraph". – Polemika mokslo žurnaluose. – Daktaras Petermanas palaiko savo draugą daktarą Fergiusoną. – Mokslininko Konero nuomonė. – Aršios lažybos. – Įvairūs daktarui Fergiusonui pateikti pasiūlymai.

Kitą dieną, sausio 15–ąją, laikraštyje „*Daily telegraph*" buvo išspausdintas toks straipsnelis:

„Pagaliau Afrika atvers savo neaprėpiamų dykumų paslaptį. Šių laikų Edipas įspės mįslę, kurios mokslininkai nebuvo pajėgūs įminti per šešiolika amžių. (*Edipas – graikų mitų herojus, atskleidęs Sfinkso paslaptį.*) Seniau Nilo ištakų (*fontes Nili quærere*) ieškojimas buvo laikomas beprotiška, neįgyvendinama svajone.

Daktaras Bartas, keliavęs į Sudaną Denhemo ir Klapertono nubrėžtu keliu, daktaras Livingstonas, atkakliai tyrinėjęs teritoriją nuo Gerosios Vilties iškyšulio iki Zambezės upės baseino, kapitonai Biortonas ir Spikas, atradę Didžiuosius Vidaus ežerus, – šie keliautojai dabartinei civilizacijai nutiesė tris naujus kelius. Tie trys keliai tarsi susikerta Afrikos centre, į kurį iki šiol nepavyko prasiskverbti nė vienam keliautojui. Šiam tikslui pasiekti dabar turi būti skiriamos visos jėgos.

Ir štai daktaras Samuelis Fergiusonas, kurio reikšmingus tyrinėjimus mūsų skaitytojai ne kartą pelnytai įvertino, atnaujina bebaimį mokslo pionierių darbą – imasi dar vieno drąsaus bandymo.

Šis neįbauginamas tyrinėtojas ketina oro balionu perskristi visą Afriką iš rytų į vakarus. Regis, nuostabios jo kelionės pradinis taškas bus Zanzibaro sala, esanti prie rytinių Afrikos krantų. O jeigu kalbėsime apie galutinį kelionės punktą, tai jis žinomas tik Apvaizdai.

Vakar Londono Karališkosios Geografų Draugijos posėdyje buvo pranešta apie šitą nepaprastą mokslo tyrimą, ir tame pačiame posėdyje ekspedicijos išlaidoms asignuota du tūkstančiai penki šimtai svarų sterlingų.

Mes visą laiką informuosime savo skaitytojus apie ekspedicijos eigą, ekspedicijos, neturinčios precedento geografijos metraščiuose".

Suprantama, ši žinia sukėlė didelį triukšmą; pirmiausia kilo abejonių audra: daktaras Fergiusonas daug kam atrodė kažkokia pasakiška asmenybė. Pasklido gandai, kad visa tai tik Barnemo, kažkada „padirbėjusio" Jungtinėse Valstijose, o dabar pasišovusio išgarsinti Angliją, išmislas. Ženevoje leidžiamo „Geografų Draugijos Žinių" vasario mėnesio numeryje pasirodė kandus straipsniokas, išjuokiantis Londono Geografų Draugiją, pokylį „Keliautojų klube" ir net fenomenalųjį eršketą.

Petermanas savo Gote leidžiamame „Biuletenyje" užčiaupė burną Ženevos žurnalui. Jis asmeniškai pažįstąs daktarą Fergiusoną ir garantuojąs už savo drąsiojo bičiulio bebaimiškumą.

Apskritai, netrukus visi mažatikiai galutinai buvo sugėdinti: kelionei buvo ruošiamasi ne kur kitur, o Londone. Niekam nebebuvo paslaptis: Liono fabrikai gavę svarbų užsakymą – išausti šilko taftą oro balionui! Ir pagaliau – Britanijos vyriausybė daktaro Fergiusono žiniai perdavė transporto laivą „Ryžtingasis", kuriam vadovavo kapitonas Penetas.

Tada beregint iš visų pašalių pasipylė tūkstančiai sveikinimų ir ko geriausios sėkmės linkėjimų. Paryžiaus „Geografų Draugijos žinios" išspausdino smulkų ekspedicijos aprašymą; įdomius straipsnius paskelbė „Kelionių, geografijos, istorijos ir archeologijos naujausieji metraščiai", kuriuos leido V. A. Malt Brionas, geranorišką mokslo darbą vokiečių „Geografijos žiniose" publikavo daktaras V. Koneras – jis įtikinamai įrodė, kad tokia kelionė įmanoma ir galinti būti sėkminga, taip pat aptarė galinčias iškilti kliūtis ir pagrindė milžinišką pranašumą, kurį turės keliautojai, skrisdami oru. V. Koneras nepritarė tik pasirinktai kelionės pradžios vietai: jo manymu, protingiau būtų žygį pradėti iš Masua, nedidelio uosto Abisinijoje, iš kurio Džemsas Briusas 1768 metais iškeliavo ieškoti Nilo ištakų. O apskritai, daktaras V. Koneras beatodairiškai žavėjosi daktaro Fergiu-

sono energija, geležine valia žmogaus, sumaniusio tokią kelionę ir besirengiantį įvykdyti savo siekį. „Šiaurės Amerikos apžvalgai" sunku buvo susitaikyti su Anglijai tekusia šlove, ir šis leidinys, išjuokdamas daktaro Fergiusono projektą, šmaikštavo: jeigu jau leidžiatės į tokią nepaprastą kelionę, tai kviečiame užsukti ir į Ameriką...

Trumpai šnekant, neimant domėn laikraščių, pasaulyje nebuvo nė vieno mokslo žurnalo – pradedant „Evangelijos misijų žiniomis", baigiant „Alžyro ir kolonijų apžvalga", nuo „Krikščionių tikėjimo propagavimo metraščio" iki „Misionierių žinių", – kuris kokia nors forma nebūtų atsiliepęs apie šį drąsų sumanymą.

Londoną, o ir visą Angliją apėmė lažybų aistra. Didžiausi ginčai kildavo dėl kelių dalykų: pirma, ar iš tikrųjų egzistuoja daktaras, ar tai tik asmenybės mistifikacija; antra, ar įvyks kelionė; trečia, ar toji ekspedicija bus sėkminga ir, pagaliau, ketvirta, sugrįš ar žus daktaras Fergiusonas? Į lažybų registravimo knygas buvo įrašomos milžiniškos sumos, tarsi kalba suktųsi apie žirgų lenktynes Epsome.

Tokiu būdu visi – tikintys kelione ir abejojantys, neišmanėliai ir mokslininkai – žvilgsnius nukreipė į daktarą Fergiusoną, ir jis, pats šito neįtardamas, tapo dienos didvyriu. Besidomintiems daktaras mielai pateikdavo pačias smulkiausias žinias apie ekspediciją; jis visiems buvo prieinamas, elgėsi labai paprastai ir natūraliai. Į pagalbą piršosi ne vienas drąsus nuotykių ieškotojas, trokštantis pasidalyti su juo garbe ir pavojais, bet Fergiusonas visiems atsakė, nė vienu žodžiu nepaaiškindamas kodėl.

Daugelis išradėjų siūlė savo prietaisus oro balionui valdyti, bet Fergiusonas nepanoro jais pasinaudoti. Į klausimą, ar jis pats neišradęs kokio mechanizmo, daktaras paprastai neatsakydavo. Jis atkakliai ruošėsi kelionei.

Trečiasis skyrius

Daktaro Fergiusono draugas. – Kada užsimezgė jų draugystė. – Dikas Kenedis Londone. – Netikėtas ir keistas pasiūlymas. – Menkai paguodžiantis priežodis. – Keli žodžiai apie Afrikos laukinius. – Oro baliono pranašumas. – Daktaro Fergiusono paslaptis.

Daktaras Fergiusonas turėjo draugą. Jis nebuvo jo *alter ego* – antrasis aš. Paprastai nedraugauja dvi visiškai panašios būtybės. Ir šiuo atveju charakterių, polinkių, temperamento nesutapimas nė kiek netrukdė Fergiusonui ir Kenedžiui bičiuliautis ir taikiai gyventi; atvirkščiai, jų draugystė darėsi tik dar stipresnė.

Dikas Kenedis buvo škotas pilna šio žodžio prasme: atviraširdis, ryžtingas ir užsispyręs. Gyveno netoli Edinburgo, mažame Leitės miestelyje – tai beveik „Senosios rūkyklos" (*Taip pajuokiamai vadinamas Edinburgas /Auld Reekie/. – Aut.*) priemiestis. Kenedis labai mėgo žvejoti, bet didžiausia jo aistra buvo medžioklė – kaip ir daugumos tarp kalnų išaugusių Kaľedonijos vyrų. (*Kaledonija senovėje buvo vadinama Škotija.*) Ypač Kenedis garsėjo kaip taiklus šaulys: iš karabino paleista kulka, atsidaužusi į peilio ašmenis, dailiai skildavo per pusę ir abi jos dalys būdavo lygios net pagal svorį.

Iš veido Kenedis priminė Halbertą Glendiningą, kokį jį „Vienuolyno" romane pavaizdavo Valteris Skotas. Daugiau nei šešių pėdų ūgio, lieknas ir vikrus, tačiau tuo pačiu atrodė tikras Heraklis. Jo išorė nevalingai kėlė simpatiją: nuo įdegio patamsėjęs veidas, gyvos juodos akys, drąsūs ir ryžtingi judesiai, pagaliau kažkas gera ir dora visoje povyzoje.

Fergiusonas ir Kenedis susipažino Indijoje – tarnavo viename

pulke. Tuo metu, kai Dikas medžiodavo tigrus ir dramblius, Samuelis rinkdavo augalų ir vabzdžių kolekcijas. Ir vienas, ir antras išmanė savo darbą, ir daktaro atrastas retas augalas dažnai pasirodydavo esąs ne mažiau vertingas už porą dramblio ilčių, jo draugo laimėtų medžioklėje.

Jaunuoliams niekada neteko vienam kitą gelbėti nelaimėje ar padaryti kokią paslaugą. Ir be to jų bičiulystė buvo stipri.

Likimas kartais juos išskirdavo, bet tarpusavio simpatija visuomet ir vėl suvesdavo. Grįžus iš Indijos, jiedu matydavosi ne taip jau dažnai, nes daktaras vis išvykdavo į tolimas ekspedicijas, tačiau sugrįžęs gimtinėn, visada kelias savaites praleisdavo pas savo draugą. Dikas paskęsdavo praeities atsiminimuose, o Samuelis kurdavo ateities planus: vienas žvelgė į ateitį, kitas – atgalios. Fergiusonas buvo neramaus būdo. Kenedis – ramybės įsikūnijimas.

Po kelionės į Tibetą, daktaras gal kokius dvejus metus nė žodžiu neužsiminė apie naujas ekspedicijas, ir Dikas ėmė manyti, kad jo bičiulio susižavėjimas kelionėmis ir nuotykių aistra ima atvėsti. Škotas džiūgavo. Jei ne šiandien, svarstė jis, tai rytoj tos klajonės Samueliui blogai baigtųsi. Net ir labai patyręs žmogus negali visą gyvenimą nutrūktgalviškai bastytis tarp žmogėdrų ir laukinių žvėrių. Todėl Dikas kartais net įkalbinėdavo Samuelį mesti keliones, sakydamas, kad jis jau pakankamai daug nuveikęs mokslui ir pelnęs žmonių dėkingumą.

Į visus tuos įtikinėjimus Fergiusonas neatsakydavo nė vienu žodžiu. Dažniausiai būdavo susimąstęs, susirūpinęs, kažką paslaptingai skaičiuodavo, ištisas naktis praleisdavo bandydamas keistus, nematytus neregėtus prietaisus. Galima buvo nujausti, kad jo galvoje bręsta kažkokia nepaprasta idėja.

„Ką jis sumanė?" – Kenedis laužė galvą, kai bičiulis sausį netikėtai išdūmė į Londoną.

Ir štai vieną rytą jis pagaliau apie tai sužinojo iš žinutės *„Daily telegraph"*.

– Dieve mano! – sušuko Dikas. – Beprotis! Kvailys! Skristi per Afriką oro balionu! To tik trūko! Tai šit, pasirodo, apie ką jis mąstė tuos dvejus metus!

Jeigu po kiekvienos frazės parašysime šauktuką ir dar pridursi-

me, kad tuos aikčiojimus Kenedis baigė tvodamas kumščiu sau į galvą, tai kuo puikiausiai įsivaizduosime Diko nuotaiką.

Kenedžio ekonomė, senutė Elspeta, jau buvo besakanti, kad toji žinutė – gryniausias melas.

– Tai jau ne! – sušuko Kenedis. – Argi aš nepažįstu savo draugo? Tik jis gali šitą sugalvoti! Keliauti oru! Tik pamanykit, jis sumanė pasivaržyti su ereliais! Tai jau ne! Neišdegs! Aš sugebėsiu įkrėsti jam proto! Tik duok tokiam valią – vieną gražią dieną, ko gero, dar į Mėnulį patrauks!

Tą patį vakarą Kenedis, susijaudinęs ir sudirgęs, sėdo į traukinį ir kitą dieną jau buvo Londone.

Po gero pusvalandžio jo kebas sustojo netoli Soho skvero, prie mažo namelio Graikų gatvėje, kuriame gyveno daktaras Fergiusonas. Škotas bėgte užbėgo į priebutį ir penkiais stipriais smūgiais į duris paskelbė apie savo atvykimą. Fergiusonas pats atidarė duris.

– Dikas! – sušuko, tiesa, nelabai nustebęs.

– Tas pats, – burbtelėjo Kenedis.

– Kaip čia tu, mielasis Dikai, per patį žiemos medžioklės įkarštį atidūmei į Londoną?

– Taip! Aš Londone.

– Ko gi atvažiavai?

– Užbėgti už akių negirdėtai beprotybei!

– Beprotybei? – sukluso daktaras.

– Ar teisybė, ką rašo laikraštis? – paklausė Kenedis, kyšteldamas draugui *„Daily telegraph"*.

– Ak, štai kas! Turiu pasakyti, tie laikraščiai vis dėlto gana netaktiški. Bet tu prisėsk, mielasis Dikai.

– Nė nemanau! Sakyk, ar tikrai sumanei tą kelionę?

– Tikrai. Jau daug kas padaryta, ir aš...

– Kur tas balionas? Sudraskysiu, sumalsiu į šipulius!

Škotas nebetvėrė savo kailyje.

– Mielasis Dikai, nusiramink, – ėmė tildyti daktaras. – Puikiai tave suprantu. Užpykai, kad iki šiol nesupažindinau su savo projektais...

– Tu dar tai vadini savo projektais!

– Matai, aš buvau nepaprastai užsiėmęs, – nekreipdamas domės

MAP
OF
AFRIC

į Diko sušukimus, tęsė Fergiusonas. – Per tuos darbus dienos šviesos nematau. Bet nurimk pagaliau. Prieš kelionę aš būtinai būčiau tau parašęs...

– Labai man tai svarbu! – pertraukė Kenedis.

–... dėl tos paprasčiausios priežasties, kad aš ketinu paimti tave drauge, – baigė Fergiusonas.

Škotas taip vikriai atšoko, kaip tesugeba stryktelėti tik gemzė. (*Gemzė – dykaragių šeimos porakanopinis žinduolis. /Rupicapra rupicapra/. Gimininga ožiams. Paplitusi pietiniuose Europos ir Mažosios Azijos kalnuose.*)

– Klausyk, Samueli, gal tu nori, kad mus abudu uždarytų į Betlhemas. (*Betlhemas – Londono psichiatrinė ligoninė. – Aut.*)

– Aš labiausiai pasikliauju tavimi, mielasis mano Dikai, todėl, daugeliui atsakęs, pasirinkau tave.

Kenedis tiesiog apstulbo.

– Jeigu turi kantrybės ir bent dešimt minučių laiko, pasiklausyk, ką pasakysiu, – ramiai tęsė Fergiusonas, – ir užuot purkštavęs, man tik dėkosi.

– Ar rimtai kalbi?

– Labai rimtai.

– O kas, jeigu aš atsisakysiu ir į tą žygį su tavimi nesileisiu?

– Neatsisakysi.

– O jeigu vis dėlto atsisakysiu?

– Tada aš skrisiu vienas.

– Ką gi, sėskim ir ramiai pasikalbėkim, – nusileido medžiotojas. – Jeigu jau nejuokauji, verta viską gerai apsvarstyti.

– Jeigu neprieštarauji, mielasis Dikai, svarstykime pusryčiaudami.

Bičiuliai susėdo vienas priešais kitą prie staliuko, ant kurio stūksojo sumuštinių kalnas ir didžiausias arbatinis.

– Mano mielas Samueli, – prabilo medžiotojas, – tavo projektas – beprotiškas. Jo neįmanoma įgyvendinti. Viskas nerimta ir neįvykdoma.

– Šitą mes dar pamatysime. Pirmiausia išbandysime, – atšovė daktaras.

– Štai bandyti kaip tik ir nereikia, – Kenedis laikėsi savo.

– Kodėl? Pasakyk susimildamas!

– Argi pamiršai pavojus ir kliūtis?

– Kliūtys tam ir egzistuoja, kad jas įveiktume, – visai rimtai atsakė Fergiusonas. – O jeigu kalbėsime apie pavojus, tai ar bent vienas nuo jų apsaugotas? Gyvenime pavojai tyko kiekviename žingsnyje. Kas gali pasakyti – gal pavojinga ir sėstis prie stalo ar užsidėti ant galvos skrybėlę?.. Jei kas lemta – nuo lemties nepabėgsi; ateityje reikia matyti dabartį, nes ateitis – tik labiau nutolusi dabartis.

– Štai kaip! – Kenedis gūžtelėjo pečiais. – Tu visuomet buvai fatalistas.

– Taip, visada, bet gerąja šio žodžio prasme. Taigi nespėliokime, ką mums rengia likimas. Prisiminkime puikią anglų patarlę: „Kam lemta būti pakartam, tam negresia pavojus nuskęsti".

Atsikirsti buvo nelengva, tačiau Kenedis vis dėlto rado nemažai argumentų, tiesa, pernelyg sudėtingų, kad būtų galėjęs vienu ypu pažerti.

– Tiek to, gerai, – pareiškė jis, gerą valandą pasivaidijęs. – Tik sakyk man štai ką: jeigu jau, nieko nepaisydamas, nori paklajoti po Afriką, jei tai būtina tavo laimei, tai kodėl nenori pasinaudoti įprastais būdais?

– Kodėl? – įkvėpimo pagautas, paklausė daktaras. – Ogi todėl, kad visi panašūs bandymai iki šiol buvo nesėkmingi. Mungo Parką nužudė Nigeryje, Fogelis dingo be pėdsako Vadajo šalyje, Oudnėjus mirė Marmure, Klapertonas – Sokote, prancūzą Mezo sukapojo į gabalus, majorą Lengą užmušė tuaregai, Rošeras iš Hamburgo žuvo 1860 metų pradžioje. Kaip matai, ilgas kankinių sąrašas; Afrikoje mes patyrėme nemažai aukų. Akivaizdu, neįmanoma kovoti su stichija, badu, troškuliu, karštlige, laukiniais žvėrimis, tuo labiau – su laukinių čiabuvių gentimis. O jeigu ko nors negalima pasiekti vienu būdu, reikia griebtis kito; jeigu neįmanoma prasiveržti per centrą, reikia mesti vingį ir apeiti aplinkui arba... perskristi.

– Štai tas ir baisiausia, – tarė Dikas.

– Ko bijoti? – be galo šaltakraujiškai paprieštaravo daktaras. – Juk tiki – aš ėmiausi visų atsargumo priemonių, kad mano oro balionas nepatirtų avarijos? O jeigu kas ir atsitiktų, vis tiek sėkmingai nusileisčiau ant žemės. Bet sakau tau dar kartą – balionas neapvils, apie kokią nors avariją nėra nė ko galvoti.

– Atvirkščiai, kaip tik dėl avarijų ir dera pasukti galvą.

– Ne, mielasis Dikai. Su savo oro balionu aš ketinu skirtis tik pasiekęs vakarinį Afrikos pakraštį. Kol būsiu jame, tame balione, aš – visagalis! O žemėje man gresia visokiausi pavojai ir atsitiktinumai, kurių tiek ir tiek patyriau ankstyvesnėse ekspedicijose. Oro balione man nebaisi nei kaitra, nei potvyniai, nei audros, nei samumas, nei bjaurus klimatas, nei laukiniai žvėrys, netgi žmonės! Jei bus labai karšta – kilsiu aukščiau; jei šalta – leisiuos žemyn; prieš akis iškils kalnas – perskrisiu; atsidursiu priešais prarają ar upę – perskuosiu; kils audra – aplenksiu jos debesį; užklups lietaus srautas – nersiu virš jo lyg paukštis. Lėksiu vis pirmyn, nežinodamas, kas tai yra nuovargis, ir sustosiu ne dėl nuovargio, o kada panorėjęs. Aš lėksiu viršum nepažįstamų šalių... Aš dumsiu greitai kaip uraganas – čia virš debesų, čia palei pat žemę, ir Afrikos žemėlapis atsiskleis prieš mano akis tarsi milžiniško atlaso puslapis...

Fergiusono žodžiai sujaudino patiklųjį Kenedį; jam ėmė svaigti galva nuo vaizdų, kuriuos nupiešė bičiulis. Škotas žiūrėjo į Samuelį susižavėjęs ir su baime, ir jam atrodė, kad jau pats sūpuojasi ore...

– Palauk, mielasis Samueli, palauk, vadinasi, tu jau sugalvojai, kaip valdyti oro balioną?

– Kolei kas tai tik utopija.

– Tai kaip skrisi?

– Pasikliaudamas Apvaizda, bet šiaip ar taip – iš rytų į vakarus.

– O kodėl?

– Todėl, kad viliuosi pasatų pagalbos, o jų kryptis – visuomet viena ir ta pati.

– Štai kaip... – Kenedis susimąstė. – Pasatai... žinoma, blogiausiu atveju... ko gero... galbūt...

– Ne, ne galbūt, o tikrai! Ir tai svarbiausia, – pertraukė Fergiusonas. – Anglijos vyriausybė man paskyrė transporto laivą. Taip pat susitarta, kad maždaug tuo laiku, kai aš atsirasiu vakarinėje Afrikos pakrantėje, ten jau kreisuos trys ar keturi laivai. Ir štai ne vėliau kaip po trijų mėnesių aš būsiu Zanzibare. Ten balioną pripildysiu dujomis, iš ten mes ir išskrisime...

– Mes? – pakartojo Dikas.

– Taip. Nejaugi dar prieštarauji? Sakyk, bičiuli Kenedi!

– Prieštarauju? Tų prieštaravimų visas tūkstantis! Pradėkime kad ir nuo tokio: jeigu jau rengiesi tyrinėti žemę, vis kildamas ir leisdamasis savo nuožiūra, tai juk turėsi eikvoti dujas. Kiek žinau, iki šiol kito būdo niekas nesugalvojo ir tai buvo didžiausia kliūtis keliauti oru.

– Į tavo klausimą, mielasis mano Dikai, atsakysiu taip: aš neeikvosiu nė vieno dujų atomo, nė vienos molekulės...

– Ir kada panorėjęs galėsi leistis bei kilti?

– Taip, kada panorėjęs.

– Kokiu būdu?

– O tai jau paslaptis, mano mielasis drauge. Pasikliauk manimi, ir tegu mano šūkis „Excelsior" tampa ir tavuoju.

– Na, gerai, jei „Excelsior", tai „Excelsior", – sutiko medžiotojas, lotyniškai nemokėjęs nė vieno žodžio.

Bet vis dėlto jis liko pasiryžęs visomis jėgomis priešintis savo draugo užmačiai. Tik nutaisė miną, kad su juo sutinkąs, tačiau savy nusprendė pasitenkinti vien žiūrovo vaidmeniu.

O Samuelis tuoj pat išdūmė prižiūrėti rengimąsi skrydžiui.

Ketvirtasis skyrius

Afrikos tyrinėtojai: Bartas, Ričardsonas, Overvegas, Vernė, Brion Rolė, Penėjas, Andrea Diobono, Mianis, Gijomas Liužo, Briusas, Krapfas ir Rebmanas, Mezo, Rošeras, Biortonas ir Spikas.

Oro kelią, kurio Fergiusonas ketino laikytis, jis pasirinko neatsitiktinai. Ilgai mąstė, iš kur pradėti savo žygį. Ir jis turėjo pagrįstų priežasčių, nusprendęs kilti kaip tik iš Zanzibaro salos. Ši sala yra Afrikos rytų pakrantėje 6° pietų platumos, tai yra keturi šimtai trisdešimt geografinių mylių (*geografinė mylia – 7,421 km*) piečiau nuo pusiaujo. Iš čia ne taip seniai išsirengė ir paskutinioji ekspedicija – prie Didžiųjų ežerų ieškoti Nilo ištakų.

Reikia pridurti, jog Fergiusonas ketino susieti dviejų svarbiausių tyrinėjimų rezultatus: daktaro Barto ekspedicijos, vykusios 1849 metais, ir leitenantų Biortono bei Spiko – 1858 metų.

Iš Hamburgo kilęs daktaras Bartas su savo tėvynainiu Overvegu gavo leidimą prisijungti prie anglo Ričardsono ekspedicijos, keliavusios į Sudaną.

Ši didelė šalis glūdi tarp 15° ir 10° šiaurės platumos, ir norint į ją nusigauti, į Afrikos gilumą reikia prasiskverbti pusantro tūkstančio mylių.

Iki šiol Sudanas tebuvo žinomas tik iš Denhemo, Klapertono ir Oudnėjaus (1822–1824 metų) kelionių. Ričardsonas, Bartas ir Overvegas, ryžęsi prasiskverbti toliau už savo pirmtakus, žygį pradėjo Tunise, o iš Tripolio jų kelias ėjo į Fecano sostinę Murzuką.

Čia jie pakeitė kryptį ir nebekeliavo pusiaujo linkui, bet metė lanką į vakarus, Gato miesto kryptimi. Jų palydovai buvo tuaregai, ir dėl jų iškilo nemažai sunkumų. Po nesiliovusių vagysčių, užgau-

liojimų, ginkluotų užpuolimų ekspedicijos karavanas pagaliau atvyko į didelę Asbeno oazę. Čia daktaras Bartas, laikinai palikęs savo palydovus, suruošė ekskursiją į Agadeso miestą.

Jam sugrįžus, visa ekspedicija gruodžio 12 dieną vėl leidosi į kelią. Pasiekę Damergu provinciją, keliauninkai skilo į grupes; Bartas patraukė į Kano miestą ir jį pasiekė tik per savo atkaklumą, dalydamas stambias pinigų sumas kaip savotišką duoklę.

Nebodamas stiprios karštinės, daktaras Bartas kovo 7 dieną, vieno tarno lydimas, leidosi į žygį. Svarbiausias jo kelionės tikslas – Čado ežeras, iki kurio dar buvo trys šimtai penkiasdešimt mylių. Traukdamas į šiaurę, Bartas nusigavo į Bornaus šalies Curikolo miestą, didelės Centrinės Afrikos imperijos centrą. Čia jį pasiekė žinia apie ekspedicijos vadovo Ričardsono mirtį – nuo pervargimo ir nepriteklių. Bartas keliavo toliau, iš pradžių į Kuko miestą – Bornaus šalies sostinę, įsikūrusią prie Čado ežero, o paskui – Nguru miestą, kurį pasiekė po trijų savaičių, balandžio 14 dieną, praėjus dvylikai su puse mėnesio po išvykimo iš Tripolio.

Kartu su Overvegu kovo 29 dieną jis patraukė į Adamaua karalystę, esančią į pietus nuo to paties Čado ežero. Aplankė Jolą – miestą, įsikūrusį šiek tiek piečiau 9° šiaurės platumos. Tai buvo piečiausias punktas, į kurį pasisekė nukakti atkakliam keliautojui.

Rugpjūtį Bartas grįžo į Kuką. Iš čia kelias vedė į Mandarų, Bargimį, Kanemą. Pagaliau ekspedicija pasiekė ryčiausią savo klajonių punktą – Masenio miestą, įsikūrusį 17°20' rytų platumos.

Po savo paskutinio palydovo Overvego mirties, daktaras Bartas 1852 metų lapkričio 25 dieną iškeliavo vakarų kryptimi, aplankė Sokotą, persikėlė per Nigerį ir galiausiai pasiekė Timbuktų, kur kamavosi ilgus aštuonis mėnesius, pakęsdamas šeicho įžeidinėjimus, nepadorų apsiėjimą ir skurdą. Ir štai išmušė valanda, kai krikščionio buvimas mieste pasidarė visiškai nebepakenčiamas. Fulanai atvirai ima grasinti, ir Bartas 1854 metų kovo 17 dieną paspruko iš miesto, trisdešimt tris dienas slapstėsi, kęsdamas baisiausią vargą. Lapkritį jam pasilaimėjo pasiekti Kaną, o vėliau ir Kuko miestą. Išgyvenęs ten keturis mėnesius, vėl patraukė Denhemo keliu. Tripolį daktaras pasiekė tik 1855 metų rugpjūtį, o tų pačių metų rugsėjo 6 dieną jis – vienintelis iš ekspedicijos narių – parvyko į Londoną.

Štai tokie, trumpai kalbant, daktaro Barto atkaklūs žygiai.

Samuelis Fergiusonas savo knygelėn labai kruopščiai užsirašė: Bartas pasiekė 4° šiaurės platumos ir 17° rytų ilgumos.

Pažiūrėkime, ką tuo laiku Rytų Afrikoje veikė leitenantas Biortonas ir Spikas.

Daugybei ekspedicijų, keliavusių aukštyn palei Nilą, nė karto nepavyko pasiekti paslaptingųjų šios upės ištakų.

Pagal Ferdinando Vernė, vokiečių gydytojo, pranešimą, Mehmeto Ali globojama ekspedicija, 1840 metais išvykusi į Afrikos gilumą, sustojo Gondokore, tarp ketvirtos ir penktos šiaurės paralelių.

1855 metais Brion Rolė, savojietis, Rytų Sudane pakeitęs mirusįjį Sardinijos konsulą Vodeją, iš Hartumo iškeliavo pasivadinęs pirkliu Jakubu, prekiaujančiu kamede ir dramblio kaulu. (*Kamedė – tokie sakai, gumiarabikas.*) Jis pasiekė Beleniją, esančią už ketvirtojo laipsnio. Susirgęs grįžo į Hartumą. Čia ir mirė 1857 metais.

Nei daktaras Penejas, Egipto medicinos tarnybos viršininkas nedideliu garlaiviu nuplaukęs į kraštą, esantį laipsniu žemiau už Gondokorą ir vėl grįžęs į Hartumą, kur mirė nuo išsekimo, nei venecijietis Mianis, apsukęs krioklius prie Gondokoro ir pasiekęs antrąją paralelę, nei Maltos pirklys Andrea Diobono, nukeliavęs Nilu šiek tiek toliau už kitus, negalėjo peržengti tos užburtos ribos.

1859 metais Gijomas Liužo Prancūzijos vyriausybės pavedimu su dešimčia kareivių ir ekipažu, kurį sudarė apie dvi dešimtys jūreivių, Raudonąja jūra išvyko į Hartumą ir plaukė Nilu, bet ir jis turėjo sustoti Gondokore, nes gyvybei grėsė didelis pavojus. Ekspedicija, kuriai vadovavo d'Eskerakas de Liotiūras, irgi bandė pasiekti Nilo ištakas.

Tačiau keliautojus sustabdydavo vis toji pati nelemtoji riba. Kažkada Nerono pasiuntiniai buvo pasiekę devintąjį platumos laipsnį; vadinasi, per aštuoniolika šimtmečių pasistūmėta per kokius penkis ar šešis laipsnius, tai yra nuo trijų šimtų iki trijų šimtų šešiasdešimt geografinių mylių.

Kai kurie keliautojai Nilo ištakas bandė pasiekti pradiniu punktu pasirinkę Afrikos rytinį krantą.

Škotas Briusas, kurio kelionė tęsėsi nuo 1768 iki 1772 metų, išplaukė iš Abisinijos Masua uosto, kirto Tigrė sritį, pabuvojo Aksumo griuvėsiuose, Nilo ištakas išvydo ten, kur jų iš tikrųjų nebuvo, ir nepasiekė jokių reikšmingesnių rezultatų.

1844 metais daktaras Krapfas, anglų misionierius, Mombase, netoli Zanzibaro, įkūrė misiją ir drauge su šventiku Rebmanu už trijų šimtų mylių nuo kranto atrado du kalnus – Kilimandžarą ir Keniją, į kuriuos įkopė Ioglis ir Torntonas.

1845 metais prancūzas Mezo, vienas išsilaipinęs Bagamojoje priešais Zanzibarą, pasiekė Dželamorą ir ten, vienos genties vado pasmerktas, buvo žiauriai kankinamas ir mirė.

1859 metų rugpjūtį jaunas keliautojas Rošeras iš Hamburgo, prisijungęs prie arabų pirklių karavano, nusigavo iki Njaso ežero. Čiabuviai jį užklupo bemiegantį ir nužudė.

Galiausiai 1857 metais leitenantus Biortoną ir Spiką, Bengalijos armijos karinininkus, Londono Geografų Draugija pasiuntė ištyrinėti Didžiuosius Afrikos ežerus. Liepos 17 dieną jie iš Zanzibaro pasuko tiesiai į vakarus.

Po keturių mėnesių neregėtų kančių (bagažą pavogė, o nešikus išžudė), jie pasiekė Kazechą, pirklių ir karavanų telkimosi vietą. Čia, Mėnulio kalnų srityje, jie surinko labai vertingą medžiagą apie šalies buitį, valdymą, religiją, fauną ir florą. Iš Kazecho patraukė prie pirmojo Didžiojo ežero – Tanganikos, esančio tarp 3° ir 8° pietų platumos. Ežerą priėjo 1858 metų vasario 14 dieną. Čia mūsų keliautojai susipažino su įvairiausiomis gentimis (dauguma jų – žmogėdros), gyvenusiomis ežero pakrantėse.

Atgal išsiruošė gegužės 26 dieną ir birželio 20–ąją vėl buvo Kazeche. Biortonas susirgo ir keletą mėnesių išgulėjo ligos patale. O Spikas laiko tuščiai neleido: šiaurės link nukeliavęs daugiau kaip tris šimtus mylių, pasiekė Ukerevės ežerą. Tai buvo rugpjūčio 3 dieną. Jam pavyko apžiūrėti tik nedidelę ežero dalį, esančią 2°30' pietų platumos.

Spikas grįžo į Kazechą rugpjūčio 25 dieną ir netrukus kartu su Biortonu patraukė į Zanzibarą. Ten keliautojai buvo tik kitų metų gegužę. Iš čia drąsūs tyrinėtojai išvyko į Angliją. Paryžiaus Geografų Draugija jiems paskyrė premiją.

Daktaras Fergiusonas nepamiršo kruopščiai užsirašyti, kad ši paskutinė ekspedicija neperžengė 2° pietų platumos ir 29° rytų ilgumos.

Taigi daktaras Fergiusonas užsibrėžė susieti Barto žvalgymus su vėlesniais Biortono ir Spiko tyrinėjimais. O tai buvo galima padaryti tik prasiskverbus į Afrikos žemyną daugiau kaip per dvylika laipsnių.

Penktasis skyrius

Kenedžio sapnai. – Piktnaudžiavimas daugiskaitos įvardžiais. – Diko užuominos. – Paklajojimai po Afrikos žemėlapį. – Tarp dviejų skriestuvo taškų. – Naujausios ekspedicijos. – Spikas ir Grantas. – Krapfas, Dekenas, Ioglis.

Daktaras Fergiusonas be galo energingai ruošėsi kelionei. Pats prižiūrėjo oro baliono gamybą, vis ką nors pakeisdamas, tik niekas nežinojo – ką, nes daktaras, apie tai paklaustas, tylėdavo kaip žuvis. Jis jau senokai pradėjo mokytis arabų kalbos, o taip pat įvairių negrų tarmių, o kadangi buvo gabus lingvistas, tai jau gan toli pažengė.

Tuo laiku Fergiusono bičiulis medžiotojas nuo jo nesitraukė nė per žingsnį. Tikriausiai Dikas bijojo, kad tik Samuelis neišskristų, nė žodžio jam nepasakęs. Ne vieną kartą škotas įtikinėjo daktarą atsisakyti savo užmačios, bet Samuelis nė nemanė pasiduoti. Kartais Kenedis kreipdavosi į jį net su patetiška malda, bet ir tai daktaro nesujaudindavo. Ir štai Dikui ėmė atrodyti, kad Fergiusonas tarsi sklyste slysta iš jo rankų, ir jis jau bejėgis kaip nors paveikti. Vargšas škotas tikrai nusipelnė užuojautos. Jis jau baisėdamasis žvelgdavo į žydrą padangės skliautą. Net sapne Dikui svaigdavo galva nuo kažkokio keisto supimo, ir kas mielą naktelę vaidendavosi, kad jis krenta žemyn iš beribio aukščio.

Reikia pridurti, kad per tuos baisius košmarus vargšas Dikas kelis kartus net išgriuvo iš lovos. Tada tuoj pat rodydavo Fergiusonui prasiraktą galvą.

– Kritau tik iš kokių trijų pėdų, ne daugiau, – nuoširdžiai pridurdavo, – o gumbas štai didžiausias. Pats pasvarstyk.

Tos užuominos, kuriose jautėsi gilus sielvartas, daktaro nė kiek

netrikdė.

– Mes nenukrisime, – tikino jis.

– O jeigu vis dėlto nukrisime?

– Sakau – nenukrisime!

Pasakė taip ryžtingai, kad Kenedis neberado žodžių.

Ypač jį dirgino tai, kad daktaras, atrodė, visiškai su juo nesiskaitė, manydamas, kad Kenedis nepakeičiamai paties likimo skirtas būti jo palydovu oro kelionėje. Šis reikalas jau buvo galutinai išspręstas. Samuelis nepakenčiamai piktnaudžiavo daugiskaitos pirmojo asmens įvardžiu: „Mes judame pirmyn", „Mes būsime pasirengę iki to ir to laiko", „Mes išvyksime"...

Dažnokai vartodavo įvardį „mūsų": „mūsų krepšys", „mūsų tyrinėjimai", „mūsų pasirengimas", „mūsų atradimai", „mūsų skrydis"...

Visa tai Diką dirgino, nors jis ir apsisprendė į oro kelionę nesileisti. Tik nenorėjo erzinti savo draugo. Reikia pridurti, kad jis vis dėlto slapčia paprašė atsiųsti iš Edinburgo – pats nesuvokdamas kam – šiokių tokių specialių drabužių ir geriausius medžioklinius šautuvus.

Vieną gražią dieną Dikas apsimetė jau nusileidžiąs atkakliam bičiulio norui – skris drauge: juk yra bent vienas šansas iš tūkstančio, kad viskas klosis gerai – žinoma, jeigu jie – laimės kūdikiai.

Tačiau norėdamas nutolinti kelionę, tuoj prisigalvojo aibę pačių įvairiausių išsisukinėjimų ir ėmė reikšti abejones dėl ekspedicijos naudos, laiko, tinkamumo.

– Ar iš tikrųjų taip jau svarbu atrasti Nilo ištakas? – klausė jis. – Ar tikrai žmonija žūt būt apie tai turi sužinoti? Sakysim, Afrikos gentys taps civilizuotos, bet ar jos bus laimingesnės?.. O gal Afrika labiau civilizuota nei Europa?.. Gali ir taip būti... Ir apskritai, ar su šita ekspedicija negalima šiek tiek luktelėti? Juk kada nors kas nors vis tiek pereis Afriką mažiau rizikuodamas... Neabejoju, kad atsiras toks tyrinėtojas – gal po mėnesio, pusmečio, metų...

Deja, visi šitie išvedžiojimai ir užuominos turėjo vien atvirkščią naudą, ir Fergiusonas, jų klausydamasis, tik įniršdavo:

– Ko tu sieki, mano vargše Dikai? Sakyk, ko, mano neištikimasai drauge? Kad garbė kitam atitektų? Tavo manymu, nereikia žaisti su likimu? Taip? Suklupti prieš kokią menką kliūtį? Bailumu ir abejo-

nėmis atsidėkoti Anglijos vyriausybei ir Londono Geografų Draugijai už viską, ką man gera padarė?

– Bet... – Kenedis labai mėgo šitą žodelį ir, prieš ką pasakydamas, būtinai jį ištardavo.

– Bet, – nutraukė jį daktaras, – argi nežinai, jog aš privalau padėti sėkmingai užbaigti visas jau dabar vykstančias ekspedicijas? Gal nežinai, kad naujieji tyrinėtojai šiuo metu kaip tik atkakliai iriasi į Afrikos centrą?

– Bet... – vėl norėjo įsiterpti Kenedis.

– Atidžiai pasiklausyk, ką pasakysiu, Dikai, ir pažvelk į žemėlapį!

Dikas paklusniai įsmeigė akis į žemėlapį.

– Kilk į viršų palei Nilo tėkmę, – paliepė Fergiusonas.

– Kylu, – paklusniai atsakė škotas.

– Surask Gondokorą.

– Jau radau!

Kenedis pamanė – kaip lengva keliauti... žemėlapiu!

– Dabar paimk skriestuvą, – toliau įsakinėjo daktaras, – ir vieną jo kojelę įbesk į šį miestą, už kurio toliau nenužengė nė vienas, kad ir pats drąsiausias, žmogus.

– Įbedžiau.

– O dabar surask Zanzibaro salą, kuris yra šeši laipsniai pietų platumos.

– Radau.

– Šia paralele keliauk iki Kazecho.

– Jau!

– Dabar kilk trisdešimt trečiuoju meridianu iki tos vietos prie Ukeverės ežero, kur buvo sustojęs leitenantas Spikas.

– Gerai. Jau pakilau ir kone įpuoliau į vandenį...

– Puiku! O ar žinai, kokios prielaidos peršasi, pasiklausius ežero pakrančių gyventojų pasakojimus?

– Nė nenumanau!

– Tai pasiklausyk: manoma, kad šitas ežeras, kurio pietinis krantas – du laipsniai trisdešimt minučių pietų platumos, plyti taip pat per du su puse laipsnio šiauriau pusiaujo...

– Štai kaip!

– ... ir kad iš šiaurinės ežero dalies išteka upė, kuri neabejotinai

turi įtekėti į Nilą, jeigu tai nėra kaip tik jo ištakos.

– Labai įdomu!

– Dabar antrąją skriestuvo kojelę įbesk į šiaurinį Ukeverės ežero krantą.

– Jau, bičiuli Fergiusonai!

– Pasakyk, kiek laipsnių tarp dviejų taškų?

– Gal du.

– Ar žinai, Dikai, koks tai nuotolis?

– Neturiu nė menkiausio supratimo.

– Tai sudaro mažiau kaip šimtą dvidešimt jūros mylių (*jūros mylia – 1,852 km. – Aut.*), kitaip sakant – niekis. (*50 ljė. – Aut.*)

– Žinoma, beveik niekis, Samueli.

– O ar žinai, kas dedasi šiuo metu?

– Prisiekiu, nė nenutuokiu!

– Tai žinok: Londono Geografų Draugija mano, jog būtina tyrinėti ežerą, kurį atrado leitenantas Spikas. Šios draugijos globojamas, Spikas (dabar jau kapitonas) prisijungė prie kapitono Granto, anksčiau tarnavusio Indijoje, ir jiedu paskirti skaitlingos, gerai aprūpintos ekspedicijos vadovais. Jiems pavesta ištirti Ukerevės ežerą, o taip pat nusigauti iki Gondokoro. Jie gavo daugiau kaip penkis tūkstančius svarų sterlingų, o Kapo provincijos gubernatorius jiems talkinti pasiuntė kareivių hotentotų būrį. Ši ekspedicija iš Zanzibaro iškeliavo 1860 metų spalio pabaigoje. Tuo pačiu laiku Anglijos konsulas Hartume Džonas Petrikas gavo iš *Foreign office* – užsienio reikalų ministerijos – apie septynis šimtus sterlingų ir įsakymą parūpinti Hartume garlaivį, pakrauti į jį būtiniausių maisto prekių ir išsiųsti į Gondokorą. Ten garlaivis lūkuriuos kapitono Spiko ekspedicijos ir aprūpins ją viskuo, kas reikalinga.

– Gerai sumanyta, – tarstelėjo Kenedis.

– Dabar, Dikai, jau supranti, kad mes turime gerokai paskubėti, jeigu norime dalyvauti Spiko ir Granto ekspedicijų darbe. Ir tai dar ne viskas: tuo laiku, kol vieni tyrinėtojai atkakliai ieško Nilo ištakų, kiti drąsiai veržiasi į pačią Afrikos širdį.

– Pėsčiomis? – sukluso Kenedis.

– Taip, pėsčiomis, – atsakė daktaras, nekreipdamas dėmesio į savo bičiulio užuominą. – Daktaras Krapfas rengiasi traukti į vaka-

rus palei Džobą – upę, tekančią netoli ekvatoriaus. Baronas Dekenas išėjo iš Mombaso ir, tyrinėdamas Kenijos ir Kilimandžaro kalnus, irgi skverbiasi į žemyno centrą.

– Taip pat pėsčiomis? – vėl paklausė Kenedis.

– Taip, pėsčiomis arba joja mulais.

– Man atrodo, čia nėra jokio skirtumo, – burbtelėjo škotas.

– Galiausiai, – toliau kalbėjo Fergiusonas, – daktaras Ioglis, Austrijos vicekonsulas Hartume, ką tik organizavo labai solidžią ekspediciją; ji išsiruošė ieškoti keliautojo Fogelio, 1853 metais pasiųsto į Sudaną ir turėjusio prisijungti prie daktaro Barto grupės. 1856 metais Fogelis paliko Bornų, ketindamas tyrinėti nežinomą šalį tarp Čado ir Darfūro ežerų. Nuo to laiko apie jį negauta jokių žinių. Sprendžiant iš laiškų, 1860 metų birželį atėjusių į Aleksandriją, jis buvo nužudytas Vadajo karaliaus įsakymu; tačiau kiti laiškai, atsiųsti keliautojo daktaro Hartmano tėvui, byloja – remiantis Bornaus gyventojų žodžiais, – Fogelis pakliuvęs į nelaisvę ir laikomas Varoje; vadinasi, viltis dar neprarasta. Susikūrė komitetas, kuriam vadovauja didysis hercogas Saksas Koburgas Gotietis; mano draugas Petermanas – šio komiteto sekretorius. Rašytiniais pasižadėjimais surinktos lėšos ekspedicijai, kurioje dalyvauja daug mokslininkų. Daktaras Ioglis birželį jau iškeliavo iš Masua. Ieškodamas Fogelio pėdsakų, tuo pačiu jis turi tyrinėti vietovę tarp Nilo ir Čado ežero, tokiu būdu susiedamas į vieną Barto ir Spiko ekspedicijų darbą. Kaip matai, visi jie Afriką tyrinėja keliaudami iš rytų į vakarus.

– Nuostabu! – sušuko škotas. – Jeigu jau jiems viskas taip puikiai klostosi, kyla klausimas – ką mes begalime nuveikti?

Daktaras Fergiusonas nieko neatsakė, tik gūžtelėjo pečiais.

Šeštasis skyrius

Keistas tarnas. – Jis regi Jupiterio palydovus. – Diko ir Džo ginčas. – Abejonės ir tikėjimas. – Džo Velingtonas. – Džo gauna pusę kronos.

Daktaras Fergiusonas turėjo tarną, visuomet mielai atsiliepiantį pašaukus Džo vardu. Šis nuostabus vyrukas tikėjo kiekvienu daktaro žodžiu ir buvo begaliniai jam atsidavęs. Džo ne tik sumaniai įvykdydavo visus Fergiusono paliepimus – jis mokėjo atspėti net jo norus. Trumpai šnekant, Kalebas (*Kalebas – Čarlzo Dikenso apysakos „Židinio svirplys" personažas*), tačiau ne niurzglius, o visuomet smagios nuotaikos. Geresnio tarno nė nenorėk. Fergiusonas visiškai juo pasikliovė ir patikėjo visus buities rūpesčius. Ir gerai darė. Nepaprastasis, dorasis Džo! Kur jūs rasite kitą tokį sumanų tarną, kuris neraginamas paruoštų jums pietus, kuo smulkiausiai žinotų jūsų skonį, sukrautų jūsų lagaminą, nepamiršdamas įdėti pačių menkiausių smulkmenų, o ką jau sakyti apie marškinius ar kojines, tarnas, kurio kišenėje jūsų raktai, o galvoje vos telpa jūsų paslaptys. Tačiau niekada niekuo nepiktnaudžiaujantis!

Beje, pravartu žinoti ir tai, koks buvo jo požiūris į daktarą. Maža pasakyti – jis su didžiausia pagarba ir pasitikėjimu vykdė visus savo šeimininko pavedimus! Jeigu Fergiusonas ką nors sakydavo, Džo manymu, tik beprotis galėjo išdrįsti jam priešgyniauti. Viskas, ką daktaras manė, buvo šventa, ką sakė – protinga, viskas, ką paliepdavo – įvykdoma, viskas, ko imdavosi, – įmanoma, viskas, ką darė, – nuostabu. Galėjote sukapoti Džo į gabalus – vargu ar šito išdrįstumėte griebtis, – net ir tada jis nė per nago juodymą nepakeistų savo nuomonės apie daktarą.

Todėl, kai Fergiusonui atėjo galvon mintis perskristi Afriką, Džo tai buvo ginčo nekeliąs sprendimas; jokių kliūčių jis nepripažino. Jeigu daktaras Fergiusonas nutarė, vadinasi, jis su savo ištikimuoju Džo jau netoli tikslo! Šaunusis vaikinas nė kiek neabejojo, kad be jo kelionė paprasčiausiai neįmanoma, nors daktaras savo ištikimajam tarnui apie tai neužsiminė nė vienu žodžiu.

O ir iš tiesų, supratingasis, nepaprastai miklus Džo tokios kelionės metu galėjo suteikti neįkainojamą paslaugą. Jeigu prireiktų paties eikliausio zoologijos sodo beždžionių gimnastikos mokytojo, tai Džo, be abejo, visus nurungtų ir gautų tas pareigas. Jam vieni niekai šokinėti, kabarotis, atlikti visokiausius gimnastikos triukus.

Jeigu Fergiusonas buvo neginčijama grupės galva, o Kenedis – stiprios rankos, tai Džo nepralenkiamas vikrumu ir apsukrumu.

Džo savo šeimininką jau lydėjo į daugelį kelionių ir šį bei tą nutuokė apie mokslą – žinoma, žinias jis kaupė gan savitai. Turėjo susikūręs ir savąją filosofiją – ramybės filosofiją, be to, buvo apdovanotas pavydėtinu optimizmu: viskas jam atrodė lengva, logiška ir natūralu, todėl nė nenutuokė, kas tai yra abejonės ir nesėkmės. Be jau minėtų privalumų, Džo turėjo dar vieną: nepaprastai gerą, aštrią regą. Lygiai kaip Mestlinas, Keplero mokytojas, jis kaip retai kas be didinamojo stiklo sugebėjo matyti Jupiterio palydovus ir Plejados žvaigždyne galėjo suskaičiuoti keturiolika žvaigždžių, iš kurių kelios paskutinės – devintojo dydžio. Tačiau Džo nė kiek šituo nesididžiavo, atvirkščiai, buvo kuklus ir pagarbus, nors, reikalui esant, savo akimis puikiausiai mokėjo pasinaudoti.

Kadangi, kaip sakyta, Džo visiškai pasikliovė daktaru, taigi apie susikirtimus su juo negalėjo būti nė kalbos. Kas kita – su Kenedžiu. Tarp jo ir Džo vis įsiplieksdavo nepabaigiami ginčai dėl rengimosi ekspedicijai, tačiau, reikia pasakyti, tarnas neperžengdavo padorumo ribos.

Vienas buvo sklidinas tikėjimo, kitas – abejonių, vienas buvo atsargumo ir nuovokumo įsikūnijimas, kitas – aklo pasitikėjimo pavyzdys; tokiu būdu, daktaras atsidūrė tarp abejonių ir tikėjimo. Reikia pridurti – jis nekreipė nė mažiausio dėmesio nei į vieną, nei į kitą.

– Na, misteri Kenedi... – paprastai taip Džo pradėdavo ginčą.

– Ką gi pasakysi, mielasis Džo?

– Viskas klostosi kuo puikiausiai: regis, netrukus mes patrauksime į Mėnulį, – tęsė Džo.

– Nori pasakyti – į Mėnulio kalnus? Žinok, tai arčiau nei tikrasis Mėnulis, bet gali neabejoti – kelionė ne mažiau pavojinga.

– Pavojinga! Ką čia šnekate! Su tokiu žmogumi kaip daktaras Fergiusonas...

– Nenoriu tavęs nuvilti, maži Džo, bet privalau pasakyti: daktaro užmačia – tiesiog beprotybė. Ir žinok – niekur jis neskris.

– Neskris? Tai tikriausiai nebuvote Boro, Mitčelo dirbtuvėse, ir nematėte oro baliono? (*Boro – pietinis Londono priemiestis. – Aut.*)

– Labai jau man reikia matyti!

– Nenumokite ranka į nuostabų reginį. Koks jis gražus! Kaip puikiai padarytas! O krepšys – žaislelis! Įsivaizduoju, patogiai mes jame jausimės!

– Tai rimtai esi nusiteikęs keliauti su tuo savo daktaru?

– Aš? Su juo – nors į pasaulio kraštą! – ryžtingai atsakė Džo. – Nė nemanykite, kad išleisčiau jį vieną. Juk mudu drauge jau apkeliavome kone visą pasaulį! Kas jį paguostų pavargusį? Kas ištiestų stiprią ranką, jei reikėtų peršokti per prarają? O jeigu susirgtų, kas slaugytų?.. Taigi, misteri Dikai, žinokite: Džo visuomet bus savo poste prie daktaro Fergiusono, arba, teisingiau sakant, šalia jo.

– Šaunus tu vyrukas, Džo!

– Bet juk ir jūs su mumis, – pareiškė Džo.

– Žinoma, – atsakė Kenedis, – tai yra, aš norėjau pasakyti: palydėsiu jus tik todėl, kad iki paskutinės minutės galėčiau atkalbinėti Samuelį nuo tos beprotiškos užmačios. Taip, aš plauksiu su juo į Zanzibarą; draugo ranka laiku jį sulaikys, ir Fergiusonas atsisakys beprotiško plano.

– Leiskite pasakyti, misteri Kenedi, kad jūs nieko nesulaikysite! Daktaras Fergiusonas ne koks pasvaigėlis. Pirmiausia viską geriausiai pasveria ir tik tada nutaria. O jeigu jau nutarė, nė pats velnias neprivers trauktis.

– Tai mes dar pamatysime! – burbtelėjo škotas.

– Misteri Kenedi, neguoskite savęs tuščiomis viltimis. Svarbiausia – jūs vykstate! O tokiam šauniam medžiotojui, koks jūs esate,

Afrika – stebuklų šalis. Kad ir kas atsitiktų, nesigailėsite.

– Žinoma, nesigailėsiu, ypač kai tas užsispyrėlis atsidurs prieš nenuginčijamą faktą.

– Beje, – pridūrė Džo, – ar žinote, kad šiandien svers?

– Ką svers?

– Visus: daktarą, jus, mane.

– Kaip žokėjus!

– Taip, kaip žokėjus. Tik nepanikuokite: jeigu paaiškės, kad esate pernelyg sunkus, nevers sulieseti – paims ir tokį.

– Šito tai jau nebus! Nesiduosiu sveriamas! – tvirtai pareiškė škotas.

– Sere, regis, tai būtina. Daktaro balionas...

– Nusispjauti man į tą balioną!

– Ką čia kalbate! Ar įsivaizduojate, kas būtų, jeigu netiksliai apskaičiuotų ir mes neįstengtume net pakilti?

– Po velnių! Svertis! Tik to ir trūko!

– Taigi nieko čia bloga, misteri Kenedi! Daktaras netrukus atvažiuos mūsų paimti.

– Niekur aš nevažiuosiu.

– Nejaugi išdrįsite iškrėsti jam tokį nemalonumą?

– Va, imsiu ir išdrįsiu!

– Kalbėkite, kalbėkite! – juokdamasis sušuko Džo. – Šitaip šnekate tik todėl, kad daktaro čia nėra, o tereikia jam pasakyti (atleiskite jau man už akiplėšiškumą): „Dikai, aš turiu žinoti tavo tikrą svorį”, – prisiekiu – jūs tučtuojau dumsite pasisverti, nė žodžiu neprieštaraudami.

– Ne, nedumsiu.

Tuo metu Fergiusonas įžengė į savo kabinetą, kuriame kaip tik ir šnekėjosi Dikas su Džo. Daktaras pažvelgė į Kenedį – šis pasijuto nei šiaip, nei taip.

– Dikai, – prabilo daktaras, – o taip pat ir tu, Džo, eikite su manimi. Aš turiu žinoti tikslų jūsų svorį.

– Bet... – kažką buvo besakąs Kenedis.

– Sveriantis galėsi būti su skrybėle. Eime gi, – pertraukė jį daktaras.

Ir Kenedis pakluso.

Visi trys patraukė į Mitčelo dirbtuves, kur buvo vadinamosios dešimtainės svarstyklės. Daktaras Fergiusonas, rūpindamasis baliono pusiausvyra, iš tikrųjų turėjo žinoti bendrakeleivių svorį. Ir jis gana lengvai privertė Diką atsistoti ant svarstyklių pakylos. Šis nebesipriešino, tik murmtelėjo:

– Gerai, gerai! Bet juk tai nieko neįpareigoja.

– Šimtas penkiasdešimt trys svarai, – paskelbė daktaras, skaičius įrašydamas į savo užrašų knygelę.

– Ar aš per sunkus?

– Ne, ne, misteri Kenedi, – nuramino Džo. – Aš gi lengvutis, tai mes ir atsversime vienas kitą.

Šitą sakydamas, Džo taip veržliai stryktelėjo ant svarstyklių, kad vos jų neapvertė. Ir sustingo lyg Velingtono statula, vaizduojanti Achilą prie Haid parko vartų. Džo iš tiesų atrodė didingai, nors buvo ir be skydo!

– Šimtas dvidešimt svarų, – vėl užsirašė daktaras.

– E–he–he... – nutęsė Džo, pats nesuvokdamas, kodėl džiaugsmingai nusišypsojo.

– Dabar mano eilė, – tarė Fergiusonas ir užsirašė į knygelę savo svorį: šimtas trisdešimt penki svarai. – Visi trys mes sveriame truputį daugiau kaip keturis šimtus svarų, – paskelbė.

– Sere, jeigu jūsų ekspediciją lemia mūsų svoris, tai man vieni juokai sulieseti, tarkim, dvidešimčia svarų – šiek tiek pabadaučiau, ir viskas, – meilikaudamas išpyškino Džo.

– Nesistenk, mano vyre. Gali valgyti kiek telpa. Štai, imk pusę kronos – pasivaišink, ko širdis geidžia.

Septintasis skyrius

Oro baliono geometriniai matmenys. – Keliamosios galios apskaičiavimai. – Du baliono apvalkalai. – Krepšys. – Paslaptingasis aparatas. – Maisto atsargos. – Galutiniai apskaičiavimai.

Daktaras Fergiusonas daug laiko sugaišo apmąstydamas visas ekspedicijos smulkmenas. Kur beidavo, ką bedarydavo, nė menkiausiai valandėlei negalėdavo pamiršti tos stebuklingosios priemonės keliauti oru.

Visų pirma suko galvą, kaip padaryti, kad baliono apimtis nebūtų pernelyg didelė. Nutarė jį pripildyti vandeniliu, kuris keturiolika su puse karto lengvesnis už orą. Parūpinti šių dujų didelių sunkumų neturėjo iškilti, be to, kaip tik naudodami vandenilį oreiviai bandytojai gavo geriausius rezultatus. Po kruopščiausių apskaičiavimų Fergiusonas padarė išvadą, kad oro balionas kartu su savo turiniu turi sverti ne daugiau kaip keturis tūkstančius Anglijos svarų (*Anglijos svaras – 453,6 gramo*). Tada ėmėsi apskaičiuoti tokio svorio keliamąją jėgą ir, į tai atsižvelgęs, nustatė baliono tūrį. Keturių tūkstančių svarų krovinys išstums 44847 kubines pėdas oro; kitaip sakant, 44847 kubinės pėdos oro kaip tik ir sveria maždaug keturis tūkstančius svarų.

Baliono tūris – 44847 kubinės pėdos (*Anglijos kubinė pėda – 0,028315 m^3*). Apvalkalą pripildžius ne oru, o vandeniliu, kuris keturiolika su puse karto lengvesnis ir toks kiekis tesveria tik du šimtus septyniasdešimt šešis svarus, aplengvinsime balioną 3724 svarais. Kaip tik šis skirtumas, atsirandąs dėl išstumto oro ir apvalkaluose esančio dujų svorio, ir sudarys baliono keliamąją galią.

O jeigu viskas taip, kaip ką tik čia buvo sakyta, suleidus į oro

balioną 44847 kubines pėdas dujų, jo apvalkalas bus pilnas pilnutėlis, o tai negerai, nes, balionui kylant į retesnius oro sluoksnius, oras, esantis apvalkale, stengsis išsiplėsti ir garantuotai sudraskytų apvalkalą. Todėl paprastai pripildoma tik du trečdaliai baliono. Daktaras, vadovaudamasis kažkokiais, tik jam vienam žinomais sumetimais, nutarė pripildyti vos pusę baliono; kadangi balione turėjo būti keturiasdešimt keturi tūkstančiai aštuoni šimtai keturiasdešimt septynios kubinės pėdos vandenilio, vadinasi, baliono talpa turėjo būti du kartus didesnė.

Fergiusonas parinko balionui pailgą formą, kuri buvo pripažįstama geriausia, be to, horizontalus jo diametras buvo penkiasdešimt pėdų (*anglų pėda – 30,48 cm*), o vertikalus – septyniasdešimt penkios. (*Šie dydžiai nė kiek nestebina. 1784 metais Lijone Mongolfjė sukonstravo 340 tūkstančių kubinių pėdų aerostatą, kuris pakėlė 20 tonų krovinį. – Aut.*) Tokiu būdu pagamino ne šiaip sau balioną, o maždaug 90000 kubinių pėdų talpos sferoidą.

Daktaras pasišovė panaudoti ne vieną, o du balionus. Taigi sėkmės šansai buvo žymiai didesni. Sakysim, vienam netikėtai supliuškus, išmetei balastą ir puikiausiai ore išsilaikai su antruoju. Tačiau valdyti du balionus, išlaikant vienodą jų keliamąją jėgą, labai sunku.

Ir štai ilgai laužęs galvą, Fergiusonas sugebėjo labai sumaniai išnaudoti dviejų balionų pranašumą: jis užsakė du skirtingo dydžio apvalkalus ir patalpino vieną kitame. Išorinio apvalkalo, kurio dydį jau minėjome, viduje buvo mažasis – jo horizontalus diametras – keturiasdešimt penkios pėdos, vertikalus – šešiasdešimt aštuonios. Šio, antrojo, oro baliono talpa tebuvo šešiasdešimt septyni tūkstančiai kubinių pėdų. Jis turėjo plaukioti dujų apgaubtas. Vieną balioną su kitu siejo vožtuvas – reikalui iškilus, jį buvo galima atidaryti ir balionus sujungti.

Tokia balionų padėtis labai pranaši. Antai leidžiantis prireikia išleisti dujas. Galima pradėti nuo didžiojo baliono, o esant būtinam reikalui, net visiškai jį ištuštinti; rezerve liktų pilnutėlis mažasis balionas. O kilus stipriai vėtrai, galima atsikratyti viršutinio, nereikalingo apvalkalo, ir mažasis, pilnas dujų, geriau atlaikytų vėtros spaudimą nei didysis, pusiau dujų pripildytas balionas.

O ir apskritai atsitikus kokiai nelaimei – tarkim, suplyšus didžiojo baliono apvalkalui, – mažasis liktų rezerve. Abu apvalkalus paga-

mino iš tankaus vytinio šilko – Lijono taftos, impregnuotos gutaperčia. Ši smalos sakų medžiaga absoliučiai nepralaidi, jos neveikia nei rūgštys, nei dujos. Viršutinėje baliono dalyje tafta buvo dviguba.

Toks apvalkalas labai patvarus ir nepraleidžia dujų. Devynios jo pėdos svėrė pusę svaro – vadinasi, išorinio baliono apdangalas, turįs vienuolika tūkstančių šešis šimtus kvadratinių pėdų, svėrė šešis šimtus penkiasdešimt svarų. O viduriniojo baliono apdangalas, kurio paviršius buvo devyni tūkstančiai du šimtai kvadratinių pėdų, svėrė tik penkis šimtus dešimt svarų; taigi abu apvalkalai svėrė tūkstantį šimtą šešiasdešimt svarų.

Tinklą, prilaikantį krepšį, nunėrė iš nepaprastai stiprios kanapių virvės. O abiem vožtuvams buvo skiriama tiek dėmesio ir rūpesčio, tarsi tai būtų laivo vairas.

Apvalus krepšys, kurio skersmuo – penkiolika pėdų, buvo nupintas iš žilvičių vytelių, jomis apraizgant lengvą metalinį karkasą. Apatinėje krepšio dalyje buvo pritvirtintos elastingos lingės, kurios turėjo sušvelninti smūgį leidžiantis. Krepšio ir tinklo svoris neviršijo dviejų šimtų aštuoniasdešimties svarų.

Be to, daktaras įsakė padaryti iš lakštinės dviejų linijų storio geležies keturis indus. Juos tarpusavyje sujungė vamzdeliais su čiaupais. Be to, prie indų pritaisė dviejų colių diametro gyvatukus, pasibaigiančius dviem tiesiais vamzdeliais, iš kurių vienas buvo dvidešimt penkių pėdų ilgio, o kitas – penkiolikos.

Geležinius indus įspraudė į krepšį taip, kad užimtų kuo mažiau vietos. Gyvatuką, kurį derėjo pritvirtinti vėliau, padėjo atskirai; taip pat atskirai patalpino ir stiprią galvaninę Bunzeno bateriją. Visas šis aparatas buvo taip meistriškai sukomponuotas, kad kartu su ypatingu dvidešimt penkių galonų vandens indu svėrė tik septynis šimtus svarų. (*Anglų galonas – 4,546 ltr. – Aut.)*

Kelionei buvo parūpinti šie instrumentai: du barometrai, du termometrai, du kompasai, sekstantas, du chronometrai, dirbtinis horizontas ir teodolitas tolimesniems bei nepasiekiamiems daiktams stebėti.

Daktarui Fergiusonui savo paramą pasiūlė Grinvičo observatorija. Tiesą sakant, daktaras nesirengė užsiimti fiziniais stebėjimais. Jis tenorėjo orientuotis ore ir nustatyti svarbiausių upių, kalnų ir miestų vietą.

Fergiusonas apsirūpino trimis geležiniais inkarais, o taip pat lengvomis stipriomis, penkiasdešimties pėdų ilgio šilko kopėtėlėmis.

Daktaras ypač kruopščiai rinkosi maisto produktus: arbatą, kavą, cukrų, džiūvėsių, sūdytos mėsos ir pemikano – nedideliame šio produkto kiekyje yra labai daug maistingų medžiagų. (*Pemikanas – maisto produktas iš džiovintos ir į miltus sutrintos mėsos, sumaišytos su riebalais ir rūgščių uogų sultimis.*) Žinoma, paėmė šiek tiek degtinės ir dar geriamo vandens – du indus po dvidešimt du galonus kiekviename.

Skrydžio metu naudojant maisto ir vandens atsargą, oro baliono svoris pamažu mažės. Reikėjo turėti omenyje, kad baliono pusiausvyra ore labai nestabili. Net truputį sumažėjus krūviui, gali smarkiai pakisti jo padėtis. Daktaras taip pat nepamiršo tento, pridengiančio krepšio dalį, antklodžių, atstojančių keliautojų patalą, medžioklinių šautuvų, parako ir kulkų. Štai visko, kas buvo balione, apskaita:

Fergiusonas	*135*	*svarai*
Kenedis	*153*	„
Džo	*120*	„
Išorinis apvalkalas	*650*	„
Vidinis apvalkalas	*510*	„
Krepšys ir tinklas	*280*	„
Inkarai, instrumentai, šautuvai, antklodės, tentas, įvairūs reikmenys	*190*	„
Sūdyta mėsa, pemikanas, džiūvėsiai, arbata, kava, degtinė	*386*	„
Vanduo	*400*	„
Aparatai	*700*	„
Vandenilis	*276*	„
Balastas	*200*	„
Iš viso	*4000*	*svarų*

Štai toks buvo krovinys, kuris svėrė keturis tūkstančius svarų. Visa tai daktaras Fergiusonas ketino pakelti į orą. Balasto paėmė tik du šimtus svarų – „pačiam netikėčiausiam reikalui", – sakė Fergiusonas, nes juo nė neketino pasinaudoti – išganymas turėjo būti paslaptingasis Fergiusono aparatas.

Aštuntasis skyrius

Džo kupinas orumo. – „Ryžtingojo" transporto laivo vadas. – Pasikrovimas. – Kenedžio arsenalas. – Atsisveikinimo pietūs. – Išplaukimas – vasario 21 dieną. – Moksliniai daktaro pokalbiai kajutkompanijoje. – Diuverjė ir Livingstonas. – Būsimos oro kelionės smulkmenos. – Kenedis priverstas tylėti.

Vasario 10 dieną beveik visi pasirengimo darbai buvo baigti. Abiejų oro baliono apvalkalai, įkišti vienas į kitą, puikiai atlaikė stipraus oro spaudimo bandymą – tai buvo geriausias įrodymas, kad jie kruopščiai pagaminti.

Džo iš džiaugsmo nejautė žemės po kojomis. Nutaisęs susirūpinusią miną, bet spinduliuote spinduliuodamas, jis taip ir siuvo iš Graikų gatvės į Mitčelo dirbtuves ir atgal. Labai didžiuodamasis, kad keliaus drauge su savo daktaru, Džo noriai viską aiškino ir pasakojo, kas tik paprašydavo, ir net tiems, kurie nė neketino ko nors klausinėti. Atrodo, parodydamas aerostatą, išklodamas klausytojams daktaro sumanymus bei planus ir leisdamas jiems žvilgtelėti į Fergiusoną pro pusiau atvertą dirbtuvių langą ar parodydamas jį einantį gatve, Džo net uždirbo kelias puskrones. Bet nereikia už tai jo smerkti – Džo turėjo teisę truputį paspekuliuoti savo amžininkų smalsumu ir susižavėjimu.

Vasario 16 dieną transporto laivas „Ryžtingasis" išmetė inkarą prie Grinvičo. Tai buvo aštuonių šimtų tonų vandens talpos sraigtinis garlaivis, nuostabios eigos, gabenęs Džemsą Rosą į jo paskutinę ekspediciją. „Ryžtingojo" vadas Penetas garsėjo kaip labai malonus žmogus. Jis ypatingai domėjosi daktaro Fergiusono kelione – daktarą Penetas jau nuo seno labai vertino. Kapitonas buvo labiau mokslininkas nei kareivis, tačiau vis dėlto savo laive turėjo keturias pa-

trankas, tiesa, kolei kas niekam nepadariusias nė menkiausios žalos, tik kėlusias patį taikiausią triukšmą pasaulyje.

„Ryžtingojo" triumas buvo pertvarkytas ir pritaikytas oro balionui gabenti. Vasario 18 dieną jį tenai kuo atsargiausiai ir patalpino. Krepšį, įrangą, inkarus, virves, maisto atsargas, vandens indus, kuriuos numatė pripilti Zanzibare, – visa tai pakrovė pačiam daktarui Fergiusonui akylai stebint.

Bet tai dar ne viskas. Į laivą taip pat pakrovė dešimt statinių sieros rūgšties ir dešimt statinių geležies laužo – vandenilio gamybai. To kiekio buvo su kaupu, bet daktaras, turėdamas galvoje ir galimus nuostolius, pasirūpino atsarga. Dujų gamybos aparato dalis, sudėtas į trisdešimtį statinaičių, surikiavo triumo apačioje.

Vasario 18 dienos vakare visi pasiruošimo darbai buvo baigti. Daktarui Fergiusonui ir jo draugui Kenedžiui paskyrė dvi prabangiai įrengtas kajutes. Škotas, nors ir prisiekinėjo nė kojos nekelsiąs iš Londono, vis dėlto atvyko į „Ryžtingąjį" su visu ginklų arsenalu: dviem medžiokliniais dvivamzdžiais šautuvais ir puikiu Edinburgo fabriko „Muras ir Diksonas" gamybos karabinu. Iš šito nuostabaus karabino mūsų medžiotojas lengvai galėjo pataikyti į gemzės akį už dviejų tūkstančių žingsnių. Dėl visa ko škotas pasiėmė dar ir du šešių užtaisų kolto revolverius; bet visi jo ginklai, taip pat dar parakinė, šovinynas, šratai ir kulkos, nors visko buvo ganėtinai daug, neviršijo Fergiusono leisto maksimalaus svorio.

Trys mūsų keliautojai vasario 19 dieną atvyko į transporto laivą „Ryžtingasis" ir jo komandos bei karininkų buvo sutikti su didžiausia pagarba. Tačiau daktaras Fergiusonas tarsi nieko nematė ir negirdėjo – kaip paprastai buvo paskendęs mintyse apie ekspediciją ir jo veido išraiška atrodė gana abejinga. O Kenedis buvo susijaudinęs labiau nei norėjo atrodyti. Džo sukosi lyg vijurkas ir visus juokino. Reikia pridurti, kad netrukus bocmano kajutėje, kur jam buvo paskirtas gultas, Džo tapo visų numylėtiniu.

Karališkoji Geografų Draugija vasario 20 dieną daktarui Fergiusonui ir Kenedžiui surengė iškilmingą palydų vakarą. Jame taip pat dalyvavo kapitonas Penetas su savo karininkais. Pietūs buvo labai guvūs, vynas liejosi upe, ir sveikinimo tostai buvo skelbiami taip gausiai ir taip nuoširdžiai, kad, jų pasiklausę, oreiviai drąsiai galėjo

tikėtis sulauksią šimto metų. Vakaronei vadovavo seras Frensis M... Nors jis stipriai jaudinosi, bet laikėsi prideramai.

Dikas Kenedis gerokai stebėjosi ir jo garbei skambant ne vienam tostui. Išgėrę už „bebaimį šaunųjį Anglijos sūnų" Fergiusoną, gėrė ir už „jo drąsųjį draugą, tokį pat narsuolį Kenedį". Dikas stipriai išraudo, bet tai visi palaikė kuklumu; plojimai tapo dar garsesni, o škotas dar labiau įkaito.

Per desertą atėjo karalienės telegrama: ji siuntė sveikinimus dviem keliautojams ir linkėjo sėkmės jų žygyje. Skambėjo tostai jos didenybės garbei.

Vidurnaktį, po jaudinančių atsisveikinimo žodžių ir nuoširdžių rankų paspaudimų, pokylio dalyviai išsiskirstė. „Ryžtingojo" valtys laukė prie Vestminsterio tilto; į jas sulipo kapitonas, karininkai, keleiviai, ir srauni Temzės tėkmė nuplukdė juos prie Grinvičo.

Pirmą valandą nakties transporto laive visi jau miegojo.

Vasario 21 dieną, trečią valandą ryto, užkūrė garo katilus, o penktą iškėlė inkarą. Ėmė suktis sraigtas. „Ryžtingasis" pasuko į Temzės žiotis.

Nereikia nė sakyti, kad visi pokalbiai laive sukosi tik apie Fergiusono ekspediciją. Pakako pasiklausyti daktaro kalbų ar bent jį pamatyti, ir bemat visiškai juo pasitikėdavai. Netrukus nė vienas „Ryžtingojo" žmogus, išskyrus škotą, nebeabejojo Fergiusono sumanymo sėkme.

Ilgomis jūros kelionės dykinėjimo valandomis daktaras kajutkompanijoje karininkams perskaitė visą geografijos kursą. Jaunimas nepaprastai susidomėjo atradimais, padarytais Afrikoje per pastaruosius keturiasdešimt metų. Daktaras pažindino karininkus su Barto, Biortono, Spiko, Granto tyrinėjimais, pavaizdavo klausytojams tą paslaptingą šalį, tapusią mokslo tyrimo objektu. Šiaurėje, pasakojo jis, jaunasis Diuverjė tyrinėjo Sacharą ir buvo pasišovęs parsivežti į Paryžių tuaregų vadą. Prancūzijos vyriausybės remiamos, dabar žygin rengiasi dvi ekspedicijos, kurios iškeliaus iš šiaurės, patrauks į rytus ir susitiks Timbuktuje. Pietuose nepailstantysis Livingstonas pasišovęs nukeliauti iki pusiaujo, o nuo 1862 metų kovo jis kartu su Makenziu traukia palei Rovumo upę. Apskritai Fergiusonas buvo įsitikinęs, kad devynioliktajame amžiuje Afrikos, į kurią žmonės negalėjo prasiskverbti net šešis tūkstančius metų, paslaptys būsiančios pagaliau įmintos.

Karininkai dar labiau susidomėjo kelione Fergiusonui smulkiau papasakojus, kaip jai ruošėsi. Jūreiviai pasišovė net patikrinti daktaro apskaičiavimus. Jaunieji aršiai ginčijosi, o tame ginče noriai dalyvavo ir daktaras.

Labiausiai karininkai stebėjosi dėl to, kad daktaras apsisprendė leistis į kelionę su gana mažomis maisto atsargomis, pasiimdamas nedaug reikmenų. Kai vienas karininkas apie tai užsiminė, daktaras paklausė:

– Ar tai jus stebina?

– Žinoma.

– O kiek, jūsų galva, gali užtrukti mano kelionė? Tikriausiai manote – mėnesių mėnesius? Labai klystate. Jeigu kelionė užsitęstų, mes žūtume, nepasiekę tikslo. Tad žinokite: iš Zanzibaro iki Senegalio krantų – ne daugiau kaip trys su puse tūkstančių mylių, na, sakykim – keturi tūkstančiai. (*Apie 1400 ljė. – Aut.*) (*Ljė – 4,452 km.)* Ir štai, per dvylika valandų nuskrisdami du šimtus keturiasdešimt mylių, – turėkite galvoje, tai mažiau nei nuvažiuoja traukiniai, – mums bus gana vienos savaitės Afrikai perskristi – juk mes skrisime nesustodami, dieną ir naktį.

– Tai jūs nieko nepamatysite, nepadarysite jokių geografinių nuotraukų, apskritai, visiškai nepatyrinėsite šalies, – ginčijosi karininkas.

– Turėkite omenyje, aš esu savo oro baliono šeimininkas, – atsakė daktaras, – taigi kada panorėjęs kylu ar leidžiuosi, galiu sustoti, kur patinka, ypač jei trukdytų labai stiprūs oro srautai.

– O su nepageidaujamais oro srautais jūs tikrai susidursite, – į pokalbį įsiterpė kapitonas Penetas. – Juk žinote – ten būna uraganų, kurių greitis – didesnis kaip du šimtai keturiasdešimt mylių per valandą.

– Štai matote, tokiu greičiu visą Afriką galima perskristi per kokias dvylika valandų, – šypsodamasis pareiškė daktaras: – Pabundi Zanzibare, o eini miegoti Sen Lujyje.

– Bet argi oro balioną vėtrą gali nešti tokiu greičiu? – parūpo kitam karininkui.

– Tokių atvejų buvo.

– Ir balionas atlaikė?

– Žinoma. Antai, per Napoleono karūnavimą 1804 metais, aeronautas Garnerenas vienuoliktą valandą vakaro Paryžiuje paleido oro balioną su užrašu aukso raidėmis: „Paryžius, tryliktųjų metų frimero

mėnesio dvidešimt penktoji diena. Jo šviesybė Pijus Septintasis karūnuoja imperatorių Napoleoną". Kitą rytą, penktą valandą, Romos gyventojai išvydo balioną, skrendantį virš Vatikano. Netrukus jis atsidūrė virš miesto prieigų ir nukrito į Bračiano ežerą. Kaip matote, oro balionas gali skristi panašiu greičiu.

– Oro balionas – taip, o žmogus? – išdrįso paklausti Kenedis.

– Žmogus irgi gali atlaikyti dėl vienos paprastos priežasties: balionas visuomet yra nepaslankus jį supančio oro atžvilgiu. Juk juda ne pats balionas, o visa oro masė. Pabandykite oro balione uždegti žvakę, ir išvysite, kad jos liepsna net neblūkčioja. Ir oreivis, pakilęs Garnereno oro balionu, nė kiek nebūtų kentėjęs dėl greičio. O aš nė neketinu taip smarkiai skristi. Jeigu naktį galėsiu užsikabinti už kokio medžio ar žemės iškyšulio, tai, patikėkite, taip ir padarysiu. Be to, maisto mums užteks dviem mėnesiams. O nusileidus niekas nedraus mūsų patyrusiam medžiotojui parūpinti mums laukinių paukščių ir žvėrių mėsos.

– Tai bent valužę turėsite, misteri Kenedi! – sušuko jaunėlis mičmanas, pavydžiai žvelgdamas į medžiotoją.

– O kokia garbė! – pridūrė kitas karininkas.

– Ponai, – nebeištvėrė škotas, – patikėkite, aš esu labai sujaudintas jūsų komplimentų... bet... žinote... neturiu teisės jų priimti...

– Kaip tai? – suūžė jūreiviai. – Argi jūs neskrisite?

– Ne, neskrisiu.

– Tai jūs neketinate būti daktaro Fergiusono bendrakeleiviu?

– Nebūsiu. O dabar plaukiu drauge tik todėl, kad viliuosi bent paskutinę akimirką sulaikyti jį nuo to žygio.

Visi sužiuro į daktarą.

– Neklausykite, ką jis šneka, – kaip visuomet ramiai tarė Fergiusonas. – Tai klausimas, dėl kurio su juo nereikia kivirčytis. O iš tikrųjų jis puikiai žino, kad skris.

– Prisiekiu kuo tik norite! – suriko Kenedis. – Užtikrinu...

– Verčiau neprisiekinėk, mielasis mano Dikai. Esi išmatuotas, pasvertas, ir ne tik tu, bet ir tavo parakas, ir tavo ginklai, ir tavo kulkos... taigi apie tai nė kalbėti neverta.

Ir iš tiesų, nuo to momento iki pat Zanzibaro Dikas nė kartelio apie tai nebeužsiminė. O ir apskritai lūpų nepravėrė. Jis tylėjo.

Devintasis skyrius

„Ryžtingasis" apiplaukia Gerosios Vilties iškyšulį. – Ant bako. –"Profesoriaus" Džo kosmografijos kursas. – Oro baliono valdymas. – Oro srovių tyrimas. – Eureka!

„Ryžtingasis" sparčiai plaukė Gerosios Vilties iškyšulio link. Oras buvo nuostabus, nors jūra pamažu ėmė banguoti.

Išplaukus iš Londono, po dvidešimt septynių dienų, kovo 30-ąją, horizonte pasirodė Stalo kalnas. Pro žiūroną jau buvo galima įžvelgti Keiptauną, miestą, įsikūrusį kalnų amfiteatre, ir netrukus „Ryžtingasis" inkarą išmetė šitame uoste. Kapitonas čia užsuko tik papildyti anglies atsargų. Sugaišo vieną dieną. Kitą rytą „Ryžtingasis" pasuko į pietus, norėdamas apiplaukti pietinį Afrikos kraštą ir pakliūti į Mozambiko sąsiaurį.

Džo ne pirmą kartą plaukė jūra, ir bemat pasijuto kaip namie. Atviraširdį linksmuolį beregint visi pamilo. Be to, Džo tarsi apšvietė daktaro šlovės spinduliai. Jo žodžių klausydavosi lyg kokio orakulo ir, tiesą sakant, Džo klysdavo ne labiau už kitus orakulus.

Ir štai tuo laiku, kol daktaras kajutkompanijoje skaitė geografijos kursą karininkams, Džo viešpatavo ant bako ir savitai dėstė istoriją, beje, gana puikiai pamėgdžiodamas visų laikų didžiuosius istorikus. (*Bakas – viršutinė denio dalis tarp laivo nosies ir priekinio stiebo.*)

Suprantama, ir ant bako pokalbiai daugiausiai sukosi apie oro kelionę. Iš pradžių Džo sunkiai sekėsi įtikinti kai kuriuos užsispyrėlius, kad tokia kelionė apskritai įmanoma, bet kai jūrininkai patikėjo, jų vaizduotė taip ėmė žaisti, kad net didžiausios kliūtys jau atrodė tikri niekai.

Įsismaginęs pasakorius įtikino savo klausytojus, kad po tos oro

kelionės, be abejo, seksiančios kitos. Tai tik nesuskaičiuojamų žygių, kolei kas atrodančių ne žmogaus jėgoms, pradžia, įtikinėjo jis.

– Matote, mieli mano bičiuliai, – porino Džo, – išbandžius šitokį keliavimo būdą, be jo jau sunku bus išsiversti. O kai kitą kartą mes pakilsime, tai jau nebeplūduriuosime netoli žemės, o kilsime vis aukščiau ir aukščiau.

– Štai kaip! Vadinasi, patrauksite tiesiai į Mėnulį? – susižavėjęs sušuko vienas klausytojas.

– Labai čia mums reikia to Mėnulio! – atšovė Džo. – Tokia kelionė – gryni niekai, kas tik panorėjęs gali jame pabūti. Be to, Mėnulyje nė vandens nėra, tektų gabentis baisiausią kiekį. O dar reikėtų temptis butelius su oru, nes Mėnulyje nėra kuo alsuoti.

– Gal ir tiesą sakai! Bet džino juk ten yra? – paklausė matrosas, baisus šito gėrimo mėgėjas.

– Ir džino, mano mielas, ten nerasi. Taigi kam mums tas Mėnulis? Mes skrisime į kitas nuostabias planetas, apie kurias dažnai pasakoja mano daktaras. O savo kelionę pradėsime kad ir nuo Saturno...

– Ar nuo to, kur su žiedu? – paklausė kvartirmeisteris.

– Taip! Saturnas mūvi sutuoktinį žiedą, tik nežinia, kur prašapo jo žmona.

– O kokiu būdu įstengsite taip aukštai pakilti? – sušuko sužavėtas junga. – Ar tik tas daktaras ne koks nelabasis?

– Še tau, kad nori – nelabasis! Jis per daug geras nelabuoju būti.

– O kur skrisite iš Saturno? – pasidomėjo pats nekantriausias klausytojas.

– Iš Saturno? Aplankysime Jupiterį. Pasakysiu jums – tai nuostabi šalis. Ten diena tęsiasi tik devynias su puse valandos, taigi tinginiams – tikras rojus! O metai – dvylika Žemės metų. Tai tikra palaima žmonėms, kuriems liko gyventi koks pusmetis, – vis dėlto gerokai pailgėtų jų būvis.

– Vieneri metai – kaip mūsų dvylika? – nepatikėjo junga.

– Taip, drauguži, tu ten dar čiulptum čiulptuką, o štai šitas dėdulė, kuriam per penkiasdešimt, dabar būtų ketverių su puse metų berniūkštis.

– Čia tai jau pasakos! – vienu balsu sušuko visi buvusieji ant bako.

– Šventa tiesa, – nepasidavė Džo. – Ir tai dar ne viskas! Jeigu vien tik trypinėsi šioje Žemėje, tai nieko nesužinosi ir būsi ne ką gudresnis už jūros kiaulytę. O bent šiek tiek pagyvenk Jupiteryje, ir kiek išvysi! Tik štai dar ką pasakysiu: tenai reikia būti visą laiką ausis pastačius – mat Jupiteris turi palydovų, kurie kiekvieną akimirką gali iškrėsti kokią kiaulystę.

Visi nusikvatojo, nors gera pusė klausytojų patikėjo Džo žodžiais. O jis jau vaizdavo Neptūną, kur labai širdingai sutinką jūreivius, paskui įtikinėjo, kad Marse svarbiausią vaidmenį vaidiną kariškiai, ir toji jiems rodoma pagarba nori nenori po kurio laiko imanti baisiausiai dirginti. O Merkurijuje, labai atgrasioje vietoje, Džo žodžiais tikint, gyveną tik vieni plikiai ir vagys – ir vieni, ir kiti taip panašūs, kad jų nė neatskirsi. Galiausiai jis papasakojo apie Venerą, ir taip, kad net kvapą gniaužė.

– O kai mes sugrįšime iš šitos ekspedicijos, – pareiškė linksmasis pasakotojas, – žinokite, mus apdovanos Pietų Kryžiaus ordinais. Antai tas Pietų Kryžius žvilga Dievo kilpelėje...

– Tokio apdovanojimo jūs būsite dorai nusipelnę, – vienu balsu pareiškė jūrininkai.

Taip gyvai šnekučiuojantis ir ėjo vakarai ant bako. O tuo tarpu kajutkompanijoje netilo daktaro Fergiusono moksliški pokalbiai su karininkais.

Kartą kalba pakrypo apie oro baliono valdymą ir jūrininkai paprašė Fergiusoną papasakoti, kaip viskas ten bus.

– Labai gaila, bet dar niekada oro balionas nepasidavė valdomas, – savo pasakojimą pradėjo daktaras. – Žinau visus išmėgintus ir siūlomus būdus – nė vienas nebuvo sėkmingas, ir nė vienas, man atrodo, nėra tinkamas. Žinoma, jūs, ponai, puikiai suprantate, kad aš turėjau smarkiai dėl šito pasukti galvą, bet išspręsti uždavinį, naudojantis šiuolaikinės mechanikos patirtimi, – ne pagal jėgas. Reikia išrasti nepaprastos jėgos ir neapsakomai lengvą variklį. Tačiau kaip tada atsilaikyti prieš stiprias oro sroves? Turiu pasakyti, kad iki šiol visos proto pastangos buvo skirtos ne baliono, o krepšio valdymui. Ir čia, mano nuomone, daryta didžiausia klaida.

– Man atrodo, oro balionas daug kuo panašus į laivą, o vis dėlto laivą lengva valdyti, – įsiterpė vienas klausytojas.

– Jūs neteisus, – atsakė Fergiusonas, – panašumo labai nedaug, o gal ir jokio. Oro tankis juk žymiai mažesnis nei vandens, į kurį laivas paniręs tik iki pusės, tuo tarpu oro balionas visas plaukioja atmosferoje ir yra nejudrus jį supančios terpės atžvilgiu.

– Daktare, tai jūs manote, kad oreivystės mokslas jau tarė savo paskutinį žodį? – paklausė pašnekovas.

– Ne! Žinoma, ne! Reikia ieškoti kitos išeities. Jeigu oro baliono neįstengiame valdyti, tai turime išmokti jį išlaikyti palankiose oro srovėse. Kuo aukščiau, tuo oro srautai ramesni ir pastovesnės krypties. Ten, aukštybėse, jų jau nebeveikia slėniai ir kalnai, raižantys Žemės rutulio paviršių, o kaip žinome, jų veikiami labiausiai keičiasi vėjų kryptis ir jėga. Taigi, kai atmosfera bus ištyrinėta, oro balionas galės pasinaudoti palankiausiomis zonomis.

– Bet juk norint pakliūti į tas palankiausias zonas, visą laiką reikės čia kilti, čia leistis, – įsiterpė kapitonas Penetas. – Ir kaip tik čia, mielasis daktare, aš regiu didžiausią sunkumą.

– Kodėl, mano kapitone?

– Sutikite, kad tas nuolatinis kilimas ir leidimasis, jeigu tai ir nebus didelė kliūtis paprastiems paskraidymams, gali labai varginti ilgų oro kelionių metu.

– Prašyčiau paaiškinti, kapitone, kodėl taip manote?

– Dėl tos paprastos priežasties, kad oro balionas gali kilti tik išmetęs balastą ir leistis, išleisdamas dujas. Taigi jūsų balasto ir dujų atsargos labai greitai išseks.

– Žinoma, tai svarbiausia problema, mielasis mano Penetai, ir vienintelė kliūtis, kurią mokslas turi pašalinti. Svarbiausia ne valdyti oro balioną, o priversti jį kilti ir leistis neeikvojant dujų, – juk dujos, jeigu taip galima pasakyti, jo jėga, kraujas, siela.

– Sutinku, mielasis daktare, o šis uždavinys dar neišspręstas ir šis būdas dar neatrastas.

– Atleiskite – atrastas.

– Kas atrado?

– Aš!

– Jūs?

– Kuo puikiausiai suprantate, kad neišsprendęs šitos problemos, aš nerizikuočiau oro balionu perskristi Afriką, – juk per kokią parą

dujos visiškai išsibaigtų.

– Tačiau Anglijoje apie tai neprasitarėte nei vienu žodžiu!

– Taip, neprasitariau, nes nenorėjau, kad dėl mano atradimo užsimegztų viešos diskusijos. Kas iš to? Aš slapta atlikau paruošiamuosius bandymus ir jais esu visiškai patenkintas. Ir nemanau privaląs kam nors girtis.

– O gal, daktare Fergiusonai, galėčiau paprašyti atskleisti mums šią paslaptį?

– Ką gi, gerai, ponai. Mano būdas labai paprastas...

Visi sukluso ir nepaprastai susikaupę įsmeigė į daktarą smalsias akis. O Fergiusonas neskubėdamas štai ką papasakojo.

Dešimtasis skyrius

Ankstesni bandymai leistis ir kilti oro balionu. – Penki daktaro indai. – Degiklis. – Kaloriferis. – Panaudojimo būdas. – Negincijamas laimėjimas.

– Jau ne kartą bandyta kilti ir leistis oro balionu, neeikvojant dujų ir neišmetant balasto. Prancūzų aeronautas Menjė tai mėgino padaryti, pumpuodamas suspaustą orą į baliono apvalkalą. Daktaras van Hekė iš Belgijos irgi bandė vertikaliai kilti ir leistis sparnų bei menčių pagalba. Bet dažniausiai jėgos būdavo per mažai. Tiesą sakant, Menjė ir van Hekės bandymai jokios naudos nedavė.

O aš nutariau šią problemą spręsti ryžtingai ir drąsiai. Visiškai atsisakau naudoti balastą, išskyrus kraštutinius atvejus, sakysim, kai aparatas patiria avariją arba kai siekiant išvengti kokio nors nenumatyto pavojaus, iškyla būtinybė pakilti per akimirksnį.

Mano oro baliono kilimo ir leidimosi būdas – apvalkale esančių dujų išplėtimas ir suspaudimas keičiant jų temperatūrą. Štai kaip aš to pasiekiu. Jūs matėte – į šį transporto laivą kartu su krepšiu pakrovėme ir keletą indų – jų paskirties tikriausiai nė nenutuokėte. Tų indų yra penki.

Pirmame – apie dvidešimt penki galonai vandens; norėdamas padidinti elektrolaidumą, į vandenį įlašinu keletą lašų sieros rūgšties. Tada, panaudodamas stiprią Bunzeno bateriją, vandenį chemiškai suskaidau. Jūs puikiai žinote vandens sudėtį – dvi dalys vandenilio ir viena dalis deguonies. Deguonis, elektrobaterijos veikiamas, iš teigiamo poliaus patenka į antrąjį indą. Trečiame, dvigubai didesniame inde, įtaisytame virš antrojo, susikaupia vandenilis iš neigiamo baterijos poliaus. Tie du indai čiaupais sujungti su ketvirtuoju,

vadinamuoju sumaišymo indu. Jame iš tikrųjų sumaišomos abiejų rūšių dujos, gautos skaidant vandenį. Maišymo indo apimtis – apie keturiasdešimt viena kubinė pėda.

Šio indo viršuje įtaisytas platinos vamzdelis su čiaupu.

Žinoma, jūs jau įspėjote, ponai, kad aparatas, kurį dabar apibūdinau, yra ne kas kita, kaip deguonies ir vandenilio degiklis, ir jo temperatūra aukštesnė nei kalvio žaizdro.

O dabar papasakosiu apie antrąją savo aparato dalį.

Apatinėje hermetiškai uždaryto aerostato dalyje įtaisyti vienas šalia kito du vamzdeliai. Vienas susisiekia su aukštutiniu, kitas su apatiniu aerostate esančiu vandenilio sluoksniu. Abu vamzdeliai keliose vietose sujungti kaučiuko movomis, todėl puikiausiai atlaikys oro baliono svyravimus. Apatiniai šių vamzdelių galai įleisti į metalinį cilindro formos indą, kuris vadinasi kaitinimo indu ir yra įrengtas oro baliono krepšyje. Viršuje ir apačioje šis indas uždengtas dviem to paties metalo diskais. vamzdelis, ateinantis iš apatinės oro baliono dalies, patenka į indą per apatinį diską ir jo viduje įgauna gyvatuko formą. Jis eina beveik per visą indo aukštį. Prieš išeinant iš indo, gyvatukas patenka į nedidelį kūgį, kurio įgaubtas pagrindas, turintis sferinio gaubtelio formą, nukreiptas žemyn. Iš to kūgio viršūnės išeina kitas vamzdelis, kuris kaip aš jau minėjau, prasideda baliono viršutiniuose vandenilio sluoksniuose. Sferinis kūgio gaubtelis pagamintas iš platinos, taigi, jis neišsilydys aukštoje temperatūroje... O degiklis įrengtas ant kaitinimo indo dugno tarp gyvatuko spiralių taip, kad viršutinė liepsnos dalis šiek tiek pasiekia platinos gaubtuvėlį.

Be abejo, jūs žinote, kas tai yra kaloriferis, naudojamas patalpų apšildymui, žinote ir kaip jis veikia. Kambario oras, perleistas per vamzdžius, grįžta jau įkaitęs. Tai va: aparatas, kurį aš ką tik jums apibūdinau, tiesą sakant, yra toks pat kaloriferis.

Iš tikrųjų, kas gi čia vyksta? Kai degiklis uždegtas, gyvatuke ir išgaubtame mažame platinos kūgyje esantis vandenilis įšyla ir sparčiai ima kilti vamzdeliu į viršutinę baliono dalį. Susidaranti tuštuma prisipildo šaltų dujų iš apatinės baliono dalies. Ten dujos tuojau pat įšyla ir pakyla į viršutinę baliono dalį. Tokiu būdu, vamzdeliais ir gyvatuku dujos plinta nepaprastai sparčiai, srūdamos iš baliono įkaista ir vėl į jį sugrįžta. Vienu laipsniu įkaitusios dujos išsiplečia viena

keturi šimtai aštuoniasdešimtąja savo apimties dalimi. Jeigu aš pakelsiu temperatūrą aštuoniolika laipsnių (*10°C. Turima galvoje Farenheito skalė, kurios vienas laipsnis lygus 5/9 laipsnio Celsijaus. Įkaitinant 1° pagal Celsijų, dujų padaugėja 1/273 dalimi to tūrio, kurį jos užėmė esant 0°. – Aut.*), tai vandenilis, esantis oro balione, išsiplės 18/480 tūrio, arba tūkstančiu šešiais šimtais septyniasdešimt keturiomis kubinėmis pėdomis; vadinasi, jos išstums dar tūkstantį šešis šimtus septyniasdešimt keturias kubines pėdas oro ir keliamoji jėga padidės šimtu šešiasdešimčia svarų. O tai lygiai tas pats, kas išmetus tokio pat svorio balastą. Jeigu aš pakelsiu temperatūrą šimtu aštuoniasdešimčia laipsnių (*100°C. – Aut.*), dujos išsiplės 180/480 pirmykščio savo tūrio, išstums šešiolika tūkstančių septynis šimtus keturiasdešimt kubinių pėdų oro ir oro baliono keliamoji galia padidės tūkstančiu šešiais šimtais svarų.

Kaip matote, aš lengvai galiu pakeisti oro baliono stãtinės pusiasvyros sąlygas. Baliono tūris taip apskaičiuotas, kad pripildytas iki pusės, išstumia kaip tik tiek oro, kiek sveria vandenilio pripildytas pats balionas, krepšys su keleiviais ir kroviniu. Tokiu būdu pripildytas balionas lygiai kybo ore – nei kyla, nei leidžiasi.

Norėdamas pakilti, uždegu degiklį ir pakeliu dujų temperatūrą balione – ji turi būti aukštesnė už mus supančio oro temperatūrą. Kaitinamos dujos plečiasi, baliono tūris didėja ir balionas kyla tuo aukščiau, kuo daugiau įkaitinu vandenilį.

Leidžiuosi irgi labai paprastai: mažinant temperatūrą degiklyje, baliono viduje dujos pamažu atvėsta. Žinoma, balionas kyla žymiai greičiau negu leidžiasi. Ir tai labai palanku: man niekada neiškils būtinybė sparčiai leistis, atvirkščiai, labai greitai kildamas aš galiu išvengti įvairiausių keblumų. Pavojus juk glūdi ne viršuje, o apačioje.

Tiesa, kaip jau sakiau, aš paėmiau ir šiek tiek balasto ir esant didelei būtinybei, juo atsikratęs, įstengsiu kilti dar greičiau. Vožtuvas, esantis viršutiniame baliono poliuje, tėra tik apsauginis. Oro balionas visuomet turi tą patį vandenilio kiekį, nes, kaip sakiau, kylama ir leidžiamasi tik vandenilio temperatūros kitimo dėka.

O dabar, ponai, noriu jums priminti dar vieną smulkmeną: degant vandeniliui ir deguoniui, degiklio gale susikaupia vandens garai; todėl cilindro formos indo apatinėje dalyje įtaisiau vamzdelį su

vožtuvu, kuris ima veikti esant dviejų atmosferų slėgiui; tada vožtuvas automatiškai atsidaro ir garas išeina oran.

Pagaliau supažindinsiu jus su pačiais tiksliausiais duomenimis: dvidešimt penkis galonus vandens suskaldžius į sudedamąsias dalis, gauname du šimtus svarų deguonies ir dvidešimt penkis svarus vandenilio. Esant normaliam atmosferos slėgiui, tai sudaro vieną tūkstantį aštuonis šimtus devyniasdešimt kubinių pėdų pirmojo ir tris tūkstančius septynis šimtus aštuoniasdešimt kubinių pėdų antrojo, arba penkis tūkstančius šešis šimtus septyniasdešimt kubinių pėdų vandenilio ir deguonies mišinio. Mano degiklis, iki galo atsukus čiaupą, sunaudoja dvidešimt septynias kubines pėdas mišinio per valandą, o liepsna bus bent šešis kartus stipresnė už didelių apšvietimo dujų degiklių liepsną. Skrisdamas gana aukštai, aš vidutiniškai sudeginsiu ne daugiau kaip devynias kubines pėdas per valandą. Vadinasi dvidešimt penkių galonų vandens man užteks šešiems šimtams trisdešimčiai skrydžio valandų, o tai šiek tiek daugiau kaip dvidešimt šešios dienos.

Kadangi pagal savo norą galiu nusileisti ant žemės ir papildyti vandens atsargas, vadinasi, kelionę galiu tęsti kiek panorėjęs.

Štai ir visa mano paslaptis, ponai. Ji labai paprasta, ir todėl tikiu savo sėkme. Mano būdas paremtas dujų išsiplėtimu ir susispaudimu. Kaip suprantate, atpuola būtinybė turėti milžiniškus sparnus ar mechaninį variklį. Kaloriferis, kurio pagalba keičiu temperatūrą, ir degiklis orui įkaitinti nesudaro jokių nepatogumų ir mažai sveria.

– Taigi aš manau turįs visas reikalingas sąlygas sėkmingai įvykdyti užsibrėžtą žygį.

Tokiais žodžiais daktaras Fergiusonas baigė savo pasakojimą ir susilaukė be galo karštų, nuoširdžių plojimų. Jeigu kas ir labai būtų norėjęs, vargu ar būtų sugalvojęs bent vieną žodį paprieštarauti: viskas buvo apmąstyta ir numatyta.

– Bet vis dėlto tai pavojinga, – tarstelėjo kapitonas.

– Bijai vilko, neik į mišką! – lyg niekur nieko atsakė Fergiusonas.

Vienuoliktasis skyrius

Atvykimas į Zanzibarą. – Anglijos konsulas. – Vietos gyventojų priešiškumas. – Kumbenio sala. – „Lietaus šaukliai". – Oro baliono pripildymas. – Startas – balandžio 18 dieną. – Atsisveikinimas. – „Viktorija".

Pūtė palankus vėjas, ir „Ryžtingasis" plaukė greičiau negu paprastai. Mozambiko įlankoje oras buvo ypač palankus. Sėkmingai perplaukta jūra atrodė esąs geras ženklas ir oro kelionei. Visi troško kuo greičiau pasiekti Zanzibarą ir ten visom jėgos padėti daktarui Fergiusonui baigti paskutinius pasirengimo darbus.

Pagaliau prieš akis išniro Zanzibaro miestas, įsikūręs to paties pavadinimo saloje, ir balandžio 15 dieną 11 valandą ryto, „Ryžtingasis" išmetė inkarą jo uoste.

Zanzibaro sala yra imamo Maskato, Prancūzijos ir Anglijos sąjungininko, nuosavybė. Be abejo, tai geriausia jo kolonija. Į uostą užsuka daugybė kaimyninių šalių laivų.

Salą nuo Afrikos žemyno skiria tik sąsiauris, kurio plotis neviršija trisdešimties mylių. (*12,5 ljė. – Aut.*)

Zanzibaras plačiai prekiauja kamede, dramblio kaulu, o labiausiai juodaodžiais – uostas yra didelė vergų prekyvietė. Čia suvaromi visi mūšiuose paimti belaisviai, o mūšiai vyksta nenutrūkdami, nes Afrikos genčių vadai be pertraukos tarpusavyje kariauja.

Prekyba žmonėmis populiari palei visą rytų pakrantę iki pat Nilo; G. Liužo matė be jokios baimės prekiaujant ir prancūzų laivuose.

Vos tik „Ryžtingasis" spėjo prisišvartuoti Zanzibaro uoste, tuoj jį aplankė Anglijos konsulas ir daktarui Fergiusonui pasiūlė savo paslaugas. Jau visą mėnesį Europos laikraščiuose jis skaitė apie pla-

nuojamą skridimą, bet iki šiol priklausė gana skaitlingam skeptikų būriui.

– Aš abejojau, – pareiškė konsulas, Samueliui Fergiusonui ištiesdamas ranką, – bet dabar visos mano abejonės išsisklaidė.

Ir tuoj pat daktarą, Diką Kenedį ir, žinoma, mieliausiąjį Džo pakvietė į savo namus.

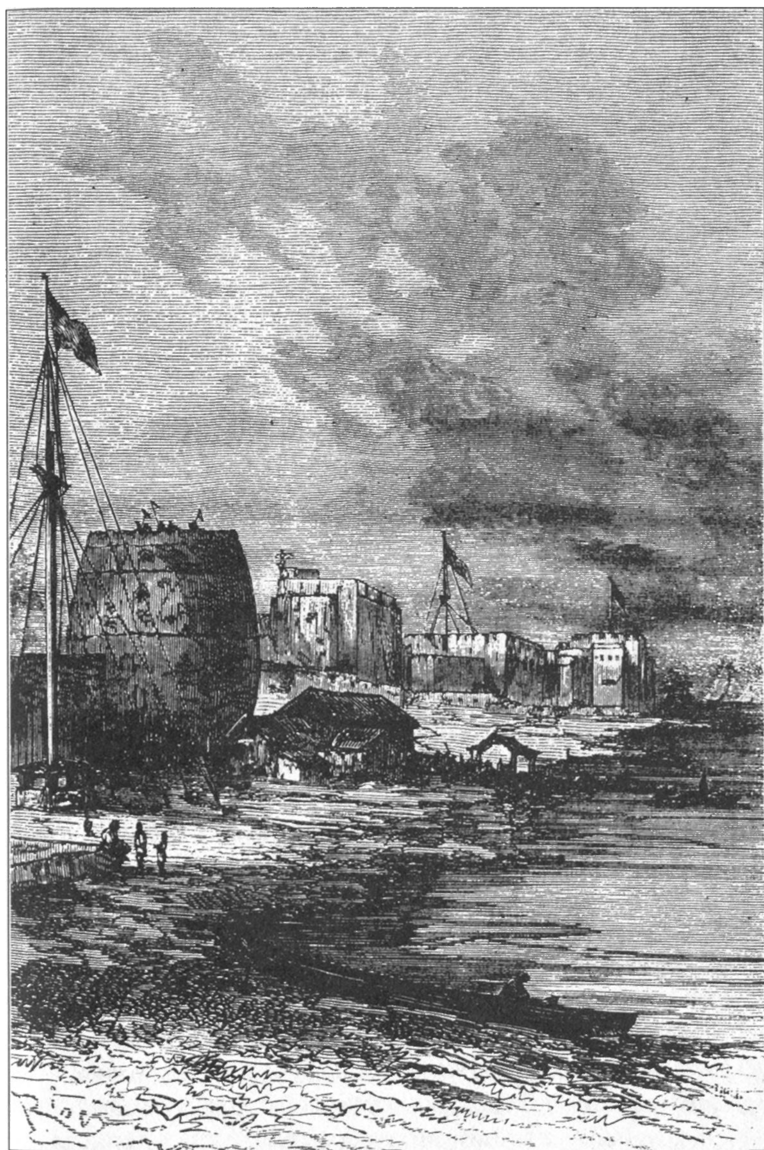
Konsulas buvo be galo malonus; jis davė paskaityti keletą kapitono Spiko laiškų, ir Fergiusonas iš jų sužinojo, kad kapitonas ir jo palydovai, kol pasiekė Ugogo šalį, dėl bado ir dėl prasto oro patyrę baisias kančias. Iš laiškų taip pat aiškėjo, kad dabar jie iriasi pirmyn labai lėtai, kelyje sutikdami vis naujų kliūčių, ir vargu bau artimiausiu laiku galėsią duoti apie save kokią žinią.

– Štai tie pavojai ir vargai, kurių mes sugebėsime išvengti, – pareiškė daktaras.

Trijų oreivių bagažą atgabeno į konsulo namus. Oro balioną rengėsi iškelti į Zanzibaro pakrantę – ten jau buvo parinkta labai patogi vieta prie signalinio stiebo, už milžiniško pastato, užstojančio rytų vėjus. Tas masyvus bokštas, panašus į statinę, – Heidelbergo statinė palyginus su šita atrodytų viso labo tik statinaitė, – atliko ir forto vaidmenį: plokščioje jo viršūnėje budėjo sargybiniai – ietimis ginkluoti „beludžiai", triukšmingi dykūnai. Bet kai jau buvo pasirengta iškrauti balioną, konsului pranešė apie tai, kad čiabuviai ketiną jėga pasipriešinti. Nieko nėra baisiau ir beprasmiškiau už fanatizmo pagimdytas aistras. Žinia, kad atplaukęs krikščionis, kuris ketinąs kilti į dangų, papiktino vietos gyventojus. Negrai, susijaudinę labiau nei arabai, tame skrydyje įžvelgė jų religijos paniekinimą. Jie pamanė, jog sumanytas kažkoks piktas žygis prieš Saulę ir Mėnulį. O kadangi abudu šviesuliai yra Afrikos tautų garbinimo objektai, tai nutarė jėga priešintis pikta lemiančiai ekspedicijai.

Išgirdęs apie tokias vietos gyventojų nuotaikas, konsulas tuoj pat apie tai pasakė daktarui Fergiusonui ir kapitonui Penetui. Kapitonas nė už ką nenorėjo nusileisti ir neišsigando grasinimų, tačiau naujasis jo draugas, daktaras, ėmė perkalbėti.

– Žinoma, mes iškeltume balioną, – tarė Fergiusonas, – ir imamo įgula mums net padėtų, bet žinote, mielasis kapitone, kartais gaisrui įsidegti tereikia tik mažos kibirkšties. Koks piktavališkas išpuolis –

ir mūsų balionas būtų nepataisomai sugadintas, o kelionė sužlugdyta. Ne, mes turime būti apdairūs.

– Tai ką daryti? Jeigu laipinsimės Afrikos krante, susidursime su lygiai tokiais pat sunkumais.

– Yra kita išeitis, – pareiškė konsulas. – Pažvelkite antai į tas saleles už uosto. Iškelkite balioną į kurią nors iš jų, apjuoskite jūreivių grandine, ir bus saugu.

– Puiku! – sušuko Fergiusonas. – Saloje ramiai galėsime baigti visus pasirengimo darbus.

Kapitonas irgi pritarė tokiam pasiūlymui, ir netrukus „Ryžtingasis" priplaukė prie Kumbenio salelės.

Balandžio 16 dienos rytą balioną sėkmingai iškėlė į miško apsuptą aikštelę. Čia per aštuoniasdešimt pėdų vieną nuo kito įkalė du stulpus, irgi po aštuoniasdešimt pėdų ilgio. Ant stulpų įrengė blokų sistemą, ištempė skersinį lyną ir jo pagalba iškėlė balioną. Kol kas jis buvo visiškai tuščias. Vidinį apvalkalą sujungė su išoriniu taip, kad abudu kiltų kartu.

Prie apatinės apvalkalų dalies pritvirtino vamzdelius, kuriais turėjo srūti vandenilis.

Balandžio 17–ąją sugaišo vandenilio gamybos aparato sutvarkymui. Aparatą sudarė trisdešimt statinių, kuriose geležies laužo ir sieros rūgšties pagalba turėjo būti skaidomas vanduo. Gautasis vandenilis, išvalytas nuo priemaišų, sruvo į didelį, centrinį indą, o jau iš jos dviem vamzdžiais kilo į apvalkalą. Kiekvieną apvalkalą pripildė tiek, kiek buvo numatyta. Šiai operacijai prireikė tūkstančio aštuonių šimtų šešiasdešimties galonų sieros rūgšties, šešiolikos tūkstančių penkiasdešimties svarų geležies laužo ir devynių šimtų šešiasdešimt šešių galonų vandens.

Pripildyti apvalkalus dujomis pradėjo apie trečią valandą ryto ir šis darbas užtruko beveik aštuonias valandas. Likus valandai iki vidudienio, oro balionas, apgaubtas tinklu, prilaikomas daugybės maišų su žeme, grakščiai suposi virš krepšio. Ypač kruopščiai statė dujų kaitinimo aparatą ir įtaisė kaitinimo vamzdelius, juos sujungdami su abiem apvalkalais ir pritaisydami prie cilindro formos indo.

Inkarus, virves, instrumentus, antklodes, tentą, maisto atsargas, ginklus – viską sukrovė krepšyje iš anksto tam tyčia pažymėtose

vietose. Vandeniu jau buvo apsirūpinę Zanzibare. Du šimtus svarų balasto – penkiasdešimt smėlio maišų – suguldė krepšio dugne taip, kad visuomet būtų po ranka. Penktą valandą vakaro visi pasirengimo darbai buvo baigti. Visą laiką salelės pakraštį saugojo sargybiniai, o „Ryžtingojo" valtys kursavo po įlanką. Čiabuviai savo neapykantą reiškė baisiausiai šaukdami ir išdarinėdami visokiausias grimasas bei maivydamiesi. Žyniai naršė po minią, dar labiau kurstydami jos fanatizmą. Keli karščiausi puolė į vandenį, ketindami atplaukti į salą, bet juos bematant nuvijo sargybiniai.

Neapsieita be užkeikimų ir burtų. „Lietaus šaukliai" – visi tiki, kad jie valdo debesis – ėmė šauktis uragano ir akmenų liūties. (*Taip negrai vadina krušą. – Aut.*) Tam tikslui rinko įvairiausių medžių lapus ir juos degino ant lėtos ugnies. Tai nepadėjo, ir tada, ilgu smaigu bakstelėję į širdį, pribaigė aviną. Deja, dangus po senovei liko tyriausias... Negelbėjo nei avino auka, nei grimasos.

Negrams nieko kito neliko, tik surengti pašėlusią orgiją. Gėrė „tembo" – iš kokoso riešutų pagamintą stiprų likerį, ir „togva" – nepaprastai svaiginantį alų ir per naktį iki aušros traukė nemelodingas, bet ritmiškas dainas.

Apie šeštą valandą vakaro mūsų oreiviai paskutinį kartą „Ryžtingojo" kajutkompanijoje kartu su kapitonu ir karininkais sėdo prie pietų stalo. Kenedis, į kurį niekas nesikreipė jokiais klausimais, nenuleisdamas akių nuo daktaro Fergiusono, kažką pats sau vienas murmuliavo.

Atsisveikinimo vakarienė buvo nelinksma. Artėjančios išsiskyrimo minutės visiems kėlė liūdnas mintis. Ką drąsiesiems oreiviams žada lemtis? Ar dar kada jie štai taip sėdės su draugais ar prie savo namų židinio? O jeigu dėl kokios nors priežasties nebegalės naudotis savo balionu, kas laukia atsidūrus tarp laukinių genčių, nepažįstamose šalyse, neaprėpiamose dykynėse?

Šios neramios mintys, iki tol tik retkarčiais šmėsčiavusios jų galvose, dabar jaudino sudirgusią vaizduotę. Daktaras Fergiusonas, kaip visuomet šaltakraujis ir nesijaudinantis, visaip stengėsi išblaškyti slogią nuotaiką.

Baugindamiesi, kad negrai neiškrėstų kokių nemalonumų, visi trys oreiviai liko nakvoti „Ryžtingajame". Šeštą valandą ryto jie pa-

liko laivą ir išplaukė į Kumbenio salelę.

Rytų vėjas švelniai siūbavo oro balioną. Dabar jau jį prilaikė nebe smėlio maišai, o dvidešimt jūreivių. Kapitonas Penetas atvyko su karininkais dalyvauti starto iškilmėse.

Tada Kenedis priėjo prie daktaro ir, paėmęs jo ranką, prašneko:

– Vadinasi, Samueli, tu galutinai nutarei skristi?

– Galutinai, mielasis mano Dikai.

– Bet juk neneigsi, kad aš iš paskutiniųjų stengiausi sutrukdyti?

– Taip, iš paskutiniųjų!

– Vadinasi, mano sąžinė rami, ir aš skrendu su tavimi.

– Niekada nė neabejojau, – atsakė daktaras, neslėpdamas susijaudinimo.

Atėjo paskutinės atsisveikinimo akimirkos. Kapitonas ir karininkai karštai apglėbė ir išbučiavo savo bebaimius draugus, žinoma, ir šaunųjį Džo, išdidų ir spinduliuojantį iš džiaugsmo. Kiekvienas išlydintysis troško paspausti Fergiusono ranką.

Dešimtą valandą ryto trys oreiviai užėmė savo vietas baliono krepšyje. Daktaras uždegė degiklį ir iki galo atsuko čiaupą, norėdamas kuo labiau pakelti temperatūrą. Po kelių minučių balionas, iki tol labai ramiai styrojęs ant žemės, ėmė plėstis į viršų. Jūreiviai palengva atleidinėjo prilaikančiuosius lynus. Krepšys pakilo nuo žemės apie dvidešimt pėdų...

– Bičiuliai mano! – sušuko daktaras, plika galva stovėdamas tarp savo bendrakeleivių. – Pavadinkime oro balioną vardu, kuris atneštų jam laimę. Pavadinkime jį „Viktorija"! (*Viktorija – lotyniškai „Pergalė"*).

Suskambo kurtinantis „Valio".

– Tegyvuoja karalienė! Tegyvuoja Anglija!

Tuo tarpu oro baliono keliamoji jėga dar labiau padidėjo. Fergiusonas, Kenedis ir Džo siuntė savo draugams paskutinius atsisveikinimo žodžius.

– Paleiskit lynus! – sukomandavo daktaras.

„Viktorija" sparčiai kilo į dangų. Tuo metu „Ryžtingajame" nuaidėjo saliutas iš keturių patrankų...

Dvyliktasis skyrius

Skrydis per įlanką. – Mrima. – Kenedžio pokalbis su Džo. – Džo pasiūlymas. – Geros kavos receptas. – Uzaramas. – Bedalis Mezo. – Dutumio kalnai. – Daktaro žemėlapis. – Nakvynė virš sikomoro.

Oras buvo skaidrus, vėjas – nestiprus, ir „Viktorija" beveik vertikaliai pakilo į tūkstančio penkių šimtų pėdų aukštį – tai bylojo barometras, kurio rodyklė nukrito beveik per du colius. (*Apie penkis centimetrus. Kylant kas šimtą metrų barometro slėgis krisdavo po 1 cm. – Aut.*)

Tokiame aukštyje stiprios oro srovės, pagavusios balioną, nunešė jį į pietvakarius. Koks nuostabus vaizdas atsivėrė prieš mūsų oreivių akis! Zanzibaro sala visa buvo lyg ant delno. Plytėjo įvairiausių atspalvių žali laukai, vešliai augančios giraitės ir miškai...

Salos gyventojai priminė keistus vabzdžius. Jų šūksniai pamažu nyko tolybėje, tesigirdėjo tik patrankų šūviai...

– Kaip nuostabiai gražu! – sušuko Džo, pirmasis sutrikdęs viešpatavusią tylą.

Bendrakeleiviai burnos nepravėrė. Daktaras atidžiai stebėjo barometrą ir užsirašė kai kurias pakilimo smulkmenas. Kenedis žiūrėjo ir negalėjo atsižiūrėti prieš akis atsivėrusio vaizdo.

Saulės šiluma suaktyvino degiklio darbą, dujos vis labiau plėtė apvalkalą, ir „Viktorija" pasiekė dviejų tūkstančių penkių šimtų pėdų aukštį.

„Ryžtingasis" jau išrodė kaip kokia paprasčiausia valtis, o vakarinis Afrikos krantas priminė milžinišką putojantį apvadą.

– Kažkodėl jūs tylite, – tarstelėjo Džo.

– Mes žiūrime, – atsiliepė daktaras, nukreipdamas žiūroną į žemę.

– O aš neištveriu nekalbėjęs.

– Nesivaržyk. Plepėk sau sveikas, kiek širdis geidžia.

Ir Džo pratrūko susižavėjimo šūksnių audra.

Skrendant per įlanką, daktaras nutarė laikytis vis tame pačiame aukštyje – norėjo kuo ilgiau stebėti krantą. Jis taip pat vis žvilgčiojo į termometrą ir barometrą, kabančius po pusiau nuleistu tentu. Antrasis barometras, pritvirtintas iš lauko pusės, turėjo tarnauti per naktinius budėjimus.

Po dviejų valandų „Viktorija", skrisdama aštuonių su trupučiu mylių per valandą greičiu, jau buvo virš žemyno. Daktaras nusprendė nusileisti truputį žemiau; sumažino degiklio liepsną, ir „Viktorija" jau skrido tik trijų šimtų pėdų aukštyje virš žemės.

Toji rytinė Afrikos kranto dalis vadinosi Mrima. Tirštai mangmedžiais apaugęs pakraštys saugojo krantą, ir kadangi buvo atoslūgis, oreiviai matė nuogas medžių šaknis, nuskalautas Indijos vandenyno bangų. Horizonte regėjosi kopos, kažkada sudariusios kranto liniją, o šiaurės vakaruose kilo aštriaviršūnis Nguraus kalnas.

Dabar „Viktorija" skrido virš Kaolės gyvenvietės – daktaras ją surado žemėlapyje. Čiabuviai, išvydę balioną, niršiais šūksniais reiškė savo neapykantą ir baimę. Jie ėmė apšaudyti strėlėmis oru plaukiančią baisenybę, bet, laimei, strėlės baliono nepasiekė, ir „Viktorija" didingai sūpavosi virš bejėgiškai siaučiančių čiabuvių galvų.

Vėjas nunešė balioną į pietus, tačiau daktaras nė kiek neišsigando; net apsidžiaugė, nes dabar galėjo stebėti kelią, kuriuo traukė kapitonai Biortonas ir Spikas.

Kenedžiui irgi atsirišo liežuvis. Abu su Džo tarsi lenktyniaudami žarstėsi skambiomis frazėmis.

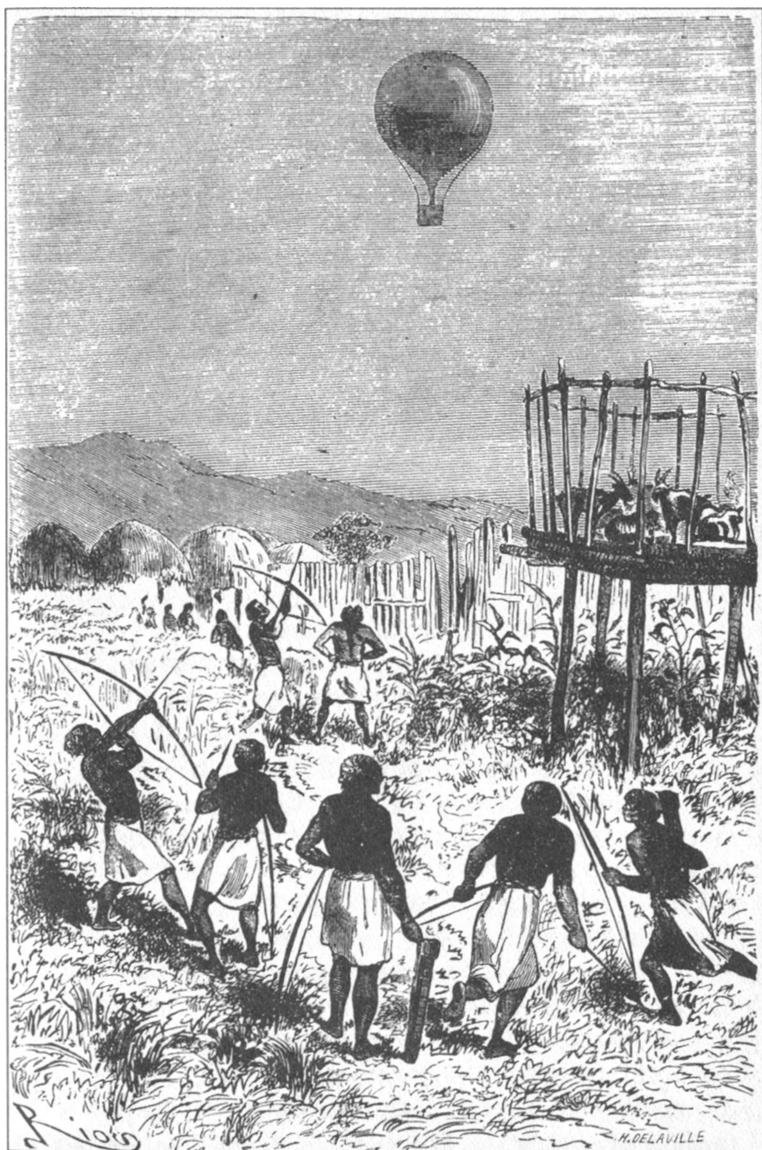
– Velniop diližanus! – sušuko vienas.

– Velniop garlaivius! – antrino kitas.

– O ką jau sakyti apie geležinkelį! – karščiavosi Kenedis. – Nors ir dundi per įvairiausias šalis, o iš tikrųjų ničnieko nepamatai.

– Su mūsų „Viktorija" nėra nė ko lyginti! – pritarė Džo. – Net nejunti, kad plauki. Gamta pati atsiveria priešais mus.

– O kokie vaizdai! Kokie vaizdai! Nuostabūs! Žavūs! Rodos, gu-

H. DELAVILLE

li hamake ir sapnuoji.

– Klausykit, ar ne laikas pusryčiauti? – ūmai paklausė Džo. – Būnant gryname ore, smarkiai pakilo apetitas.

– Gerai sakai, mano mielasis, – pritarė Fergiusonas.

– Paruošti pusryčius – vieni juokai: džiūvėsiai ir mėsos konservai – po ranka, – pareiškė Džo.

– Ir kavos kiek tik norim, – pridūrė daktaras. – Žinai, Džo, aš leidžiu tau pasiskolinti šiek tiek ugnies iš mano degiklio: jos daugiau nei reikia. Ir gaisro galime nebijoti.

– Gaisras – tai baisu! – įsiterpė Kenedis. – Juk virš mūsų – sakytum, parako statinė.

– Ne visai, – paneigė Fergiusonas. – Bet vis dėlto, jeigu dujos užsiliepsnotų, jos pamažu išdegtų, ir mes nusileistume ant žemės, o tai būtų negerai. Bet nesibaiminkite! Mūsų balionas hermetiškas.

– Tai sėskime pusryčių, – pasiūlė Kenedis.

– Pusryčiai patiekti, ponai, – paskelbė Džo. – Valgykite, o aš irgi neatsiliksiu, tik tuo pačiu pasirūpinsiu kava, ir išvirsiu tokią, kad seilės varvės.

– Ką jau sakyti, Džo turi visokių gabumų, bet vieną – ypatingą, – patvirtino daktaras: – Moka paruošti tą stebuklingą gėrimą. Deda po šaukštelį įvairios kavos, bet kokios, paslapties neišduoda.

– Taip, sere, kas tiesa, tai ne melas, bet kadangi mes esame dangaus aukštybėse, aš pasakysiu savo paslaptį. Naudoju tris skirtingas kavos rūšis: mokos, burbonų ir rio nunjeco.

Netrukus jau garavo trys puodeliai – kava oreiviai ir baigė sočius pusryčius, dar pagardintus ir nepaprastai pakilios valgytojų nuotaikos. Pasisotinę vėl užėmė kiekvienas savo stebėjimo postą.

Šalis, virš kurios skrido balionas, buvo nepaprastai derlinga. Pro vešlią žalumą vos įžiūrėjo siaurus vingiuotus takelius; matėsi subrendusio tabako, kukurūzų, miežių laukai; tai šen, tai ten šmėsčiojo tiesiastiebių ryžių plantacijos ir purpurinių gėlių lankos. Narvuose ant polių buvo galima išvysti avis ir ožkas: matyt, šitaip jas saugojo nuo plėšrūnų leopardų. Kur bepažvelgė, visur iš dosnios žemės kilo vešliausia augmenija. O iš jos sklido šūksniai ir prakeiksmai. Čiabuviai, išvydę „Viktoriją", tiesiog ėjo iš proto. Daktaras Fergiusonas apdairiai laikė balioną tokiame aukštyje, kad nepasiektų strė-

lės. Čiabuviai, dažnai susibūriavę prie savo krūvon suspaustų lūšnelių, įnirtingai siuntė keliauninkams bejėgiškus prakeikimus.

Vidudienį daktaras, pažvelgęs į žemėlapį, pareiškė manąs, kad jie skrendą virš Uzaramo šalies. (*„U" vietinių kalba reiškia šalį. – Aut.*) Apačioje žaliavo kokoso palmės ir papaja. Džo šitokia augmenija visai nenustebino: atsidūręs Afrikoje, jis viską, ką regėjo, laikė savaime suprantamu dalyku. Kenedžio akis vis užtikdavo kiškių ir putpelių, kurios tarsi tik ir laukė jo šūvio. Bet tai būtų buvęs vien tuščias parako eikvojimas – juk laimikio nepasiimsi.

Oreiviai skrido dvylikos mylių per valandą greičiu ir netrukus virš Tundos gyvenvietės pasiekė 38°20' rytų ilgumos.

– Štai kaip tik čia Biortonas ir Spikas susirgo baisia karštine ir jau manė, kad jų ekspedicija žlugo, – pasakojo daktaras. – Jie dar ne per toliausiai buvo nukeliavę, o nuovargis ir nepritekliai jau baisiausiai išsekino.

Iš tikrųjų, tose vietovėse amžinai siaučia maliarija. Norėdamas apsisaugoti nuo šios baisios ligos, daktaras nutarė kilti aukščiau virš vilkšingos žemės, iš kurios karšta saulė siurbte siurbia nuodingus garus.

Išvydo karavaną – keliautojai, matyt, laukdami nakties vėsos, ilsėjosi „kralyje" – apleistoje dykynėje, apjuostoje pynučiais ir spygliuočių krūmais. Čia klajokliai pirkliai gali pasislėpti ne tik nuo laukinių žvėrių, bet ir nuo vietinių plėšikaujančių genčių. Išvydus „Viktoriją", čiabuvius paprastai apimdavo panika ir jie slapstydavosi kas kur. Kenedis norėdavo pažvelgti į juos iš arčiau, bet Samuelis visuomet sudrausdavo.

– Jų vadai ginkluoti muškietomis, – paaiškino, – o „Viktorija", kaip žinai, labai puikus taikinys kulkai.

– Nejaugi praurbus mažą skylutę balionas nukristų? – paklausė Džo.

– Žinoma, tuoj pat nenukristų, bet neilgai trukus ta skylutė taptų didele skyle ir pro ją išeitų dujos.

– Jeigu jau taip, tai turime laikytis per pagarbų atstumą nuo tų niekadėjų, – pareiškė Džo. – Labai įdomu būtų sužinoti, ką jie mano, matydami mus kaitinantis ore? Gal jau garbina?

– Tegu sau garbina, tik iš tolo, – atsakė daktaras. – Štai, pažvelki-

te – vaizdas jau keičiasi. Gyvenviečių pasitaiko vis rečiau, o mangmedžių giraitės ir visiškai išnyko. Šioje platumoje tie medžiai nebeauga. Žemės paviršius kalvotas, o tai byloja – artėja kalnai.

– Iš tiesų, – pritarė Kenedis, – antai jau matau kažkokią viršūnę.

– Vakaruose, ar ne? – paklausė daktaras. – Tai Urizaro kalnų grandinės pirmosios atšakos. Netrukus turėtume išvysti Dutumio kalną, už kurios ketinu nusileisti nakvynei. Tuoj padidinsiu degiklio liepsną – turime skristi penkių ar šešių šimtų pėdų aukštyje.

– Vis dėlto tas degiklis – puikus daiktelis, sere! – sušuko Džo. – Kaip paprasta: tik pasuk čiaupą, ir viskas! Nepasakyčiau, kad tai sunkus ar varginantis darbas.

– O, dabar mes jau jausimės geriau, – „Viktorijai" pakilus, prabilo medžiotojas, – o tai, žinote, saulės spindulių aš jau nebeapsikenčiau – atsimušę nuo raudono smėlio, tiesiog akinte akino.

– Kokie nuostabūs medžiai! – sušuko Džo. – Nors ir nereikėtų stebėtis, kad jie čia auga, bet vis dėlto gražu! Dešimt tokių medžių – ir jau visas miškas!

– Tai baobabai, – paaiškino daktaras. – Pažvelkite antai į tą medį: jo apimtis turbūt šimtas pėdų. Gal kaip tik po tuo baobabu 1845 metais ir žuvo prancūzas Mezo. Juk mes skrendame virš Dželamoro kaimo, į kurį jis išdrįso keliauti visiškai vienas. Šios šalies šeichas sučiupo nelaimingąjį prancūzą ir pririšo prie baobabo; aidint nuožmiai dainai, šeichas lėtai perrėžė keliautojo sausgysles, o tada ėmė pjauti gerklę, bet valandėlei turėjo liautis – atšipo peilis, tai įniršęs raute nurovė nelaimingojo prancūzo galvą. O Mezo tada tebuvo tik dvidešimt šešeri metai!

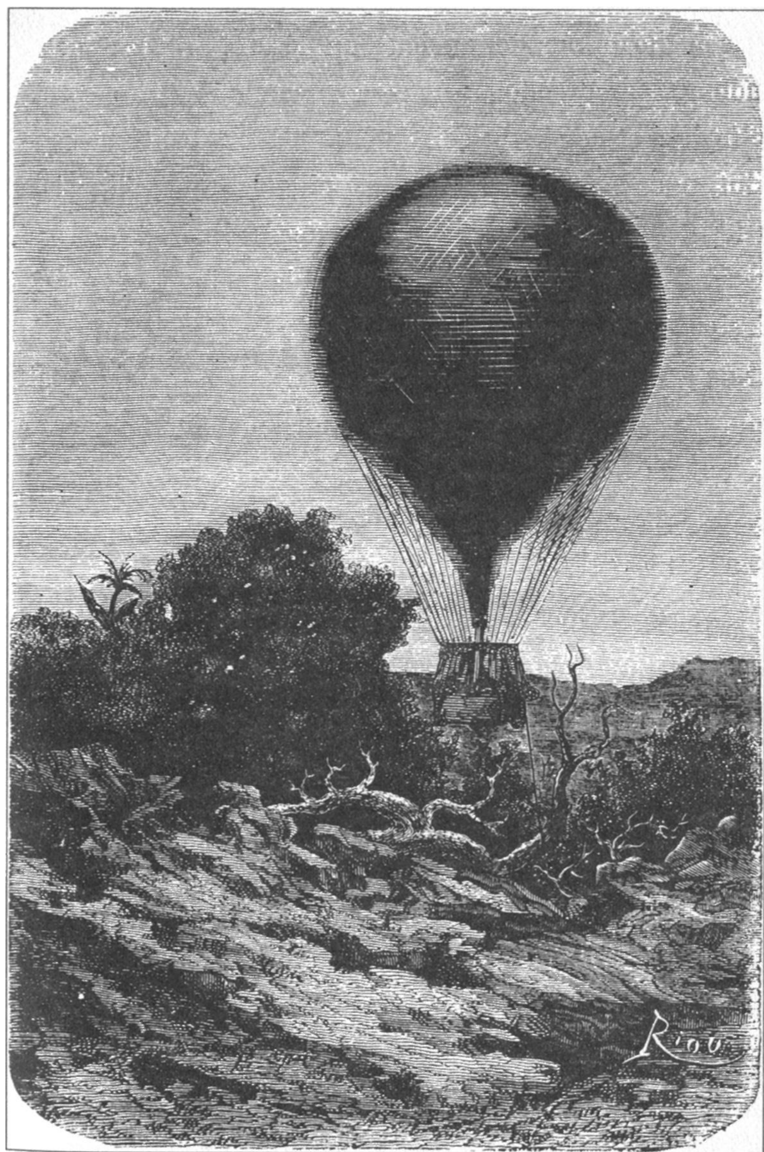
– Nejaugi Prancūzija nepareikalavo, kad už nusikaltimą būtų atsiskaityta? – nustebęs paklausė Kenedis.

– Prancūzija reikalavo, ir jos sąjungininkas, Zanzibaro valdovas, iš paskutiniųjų stengėsi sučiupti žudiką, bet nepavyko.

– Jeigu jau taip, tai aš labai jūsų prašau, sere, čia nesustoti, – ėmė melsti Džo. – Maldauju, paklausykite manęs, misteri Samueli: kilkime ir kilkime kuo aukščiau.

– Mielai, mano Džo, nes Dutumio kalnas jau priešais mus. Jeigu gerai apskaičiavau, per jį mes persirisime dar vakare prieš septynias.

– Argi ir naktį skrisime? – paklausė medžiotojas.

Riou

– Jeigu nebus reikalo – neskrisime, – atsakė daktaras. – Nors ėmęsi visų atsargumo priemonių ir būdami budrūs, mes ir naktį skristume be mažiausios rizikos. Bet juk maža perskristi Afriką – ją reikia ir pamatyti.

– Kolei kas Afrika skųstis negalime, sere, – tarė Džo. – Argi čia dykuma? Gerai įdirbta, pati derlingiausia šalis pasaulyje! Štai dabar ir tikėk geografais!

– Palauk, Džo, palauk. Pamatysim, kas bus toliau, – tarė daktaras.

Apie pusę septynių „Viktorija" jau buvo prie Dutumio kalno. Norint jį perskristi, reikėjo pakilti daugiau kaip tris tūkstančius pėdų, o dujų temperatūrą daktarui tereikėjo pakelti tik aštuoniolika laipsnių. Iš tikrųjų, galima buvo pasakyti, kad Fergiusonas savo balioną valdė vien rankos mostu. Kenedis parodė jam kliūtį, kurios reikėjo išvengti, ir „Viktorija" kalną lengviausiai perskrido.

Aštuntą valandą balionas ėmė leistis priešingame, nuolaidesniame dešiniajame skardyje. Iš krepšio išmetė inkarus, ir vienas užsikabino už milžiniško sikomoro šakų. Tada Džo vikriai nučiuožė lynu žemyn ir inkarą kruopščiai pririšo. Jam išmetė šilko kopėčias, ir po minutės Džo jau ir vėl buvo krepšyje. Kalnas užstojo rytų vėją, ir „Viktorija" stovėjo beveik nejudėdama.

Paruošė vakarienę, ir mūsų oreiviai, gryname ore nepaprastai išalkę, gerokai apmažino maisto atsargas.

– Įdomu, kiek jau nuskridome? – paklausė Kenedis, rydamas tokiais dideliais kąsniais, kad tiesiog darėsi baugu pagalvojus apie pasiimto maisto likimą.

Daktaras bemat nustatė, kur yra balionas. Tai jis puikiai sugebėjo padaryti iš Mėnulio padėties ir iš žemėlapio, kuris tarnavo už kelionės vadovą. Tai buvo jo draugo mokslininko Petermano vokiškas žemėlapis iš atlaso „Naujausi Afrikos atradimai", išleisto Gotoje. Daktaras sakė, kad atlasas būsiąs jam naudingas visuose kelionės etapuose; jame buvo nubrėžtas ir Biortono bei Spiko maršrutas iki Didžiųjų ežerų, taip pat Sudano žemėlapis, nubraižytas pagal daktaro Barto duomenis, žemutinio Senegalio tėkmė pagal Gijomą Liužo ir Nigerio deltos žemėlapis pagal daktaro Beikio duomenis.

Fergiusonas turėjo ir knygą, kurioje buvo pateiktos smulkiausios žinios apie Nilą. Toji knyga vadinosi: „*The sources of the Nile, be-*

ing a general survey of the basin of that river and of its head stream, with the history of the Nilotic discovery by Charles Beke". (*Čarlzas Bikas, „Nilo ištakos – bendra šios upės ir jos tėkmės apžvalga, o taip pat Nilo baseine padarytų atradimų istorija*".)

Daktaras taip pat buvo pasiėmęs puikius žemėlapius, spausdintus „Londono Geografų Draugijos žiniose", ir nė viena gyvenvietė naujai atrastose šalyse negalėjo praslysti jo nepastebėta.

Pažymėjęs žemėlapyje baliono vietą, daktaras padarė išvadą, kad per dieną į vakarus jie nuskrido maždaug šimtą dvidešimt mylių (*penkiasdešimt ljė. – Aut.*), tai yra per du laipsnius. Kenedis priminė, kad vėjas juos nunešė šiek tiek į pietus. Bet Fergiusonas, kaip jau buvo sakyta, šito neėmė domėn, nes norėjo kiek tik įmanoma sekti savo pirmtakų pėdomis.

Susitarę naktį padalino į tris dalis – kiekvienas oreivis budės paskirtu laiku. Daktarui teko budėti nuo devintos valandos vakaro, Kenedžiui – po dvyliktos nakties, o Džo – nuo trečios ryto.

Kenedis ir Džo, apsigobę antklodėmis, atsigulė po tentu ir bemat užmigo, o Fergiusonas ėjo sargybą.

Tryliktasis skyrius

Oro pokyčiai. – Kenedžio karštinė. – Daktaro Fergiusono vaistai. – Kelionė žeme. – Imengo baseinas. – Rubecho kalnas. – Šešių tūkstančių pėdų aukštyje. – Poilsis dieną.

Naktis praėjo ramiai. Bet rytą pabudęs, Kenedis ėmė skųstis nuovargiu ir jį krėtė drebulys. Oras pasikeitė. Dangus, aptrauktas sunkių debesų, atrodė, grasino liūtimi. Zungomero kraštas, kur jie atsidūrė, – nyki vietovė: čia lietūs lyja be perstojo, išskyrus nebent porą savaičių sausyje.

Netrukus prasiskyrė dangaus pragarmės ir prapliupo liūtis. Oreiviai matė, kaip po jais keliai, ir taip jau užžėlę dygliuotais krūmokšniais ir milžiniškomis lianomis, bemat tapo nebepraeinami – potvynis, arba „nula", kaip čiabuviai vadina, išsiliejo plačiausiai. O ore aiškiai buvo jaučiami sieros vandenilio garai.

– Šį reiškinį pastebėjo ir kapitonas Biortonas, – tarė daktaras. – Galima pamanyti, sakė jis, kad po kiekvienu krūmu pamesta po stipeną; iš tikrųjų, kvapelis čia, kad jau neduok Dieve.

– Ką ir sakyti, bjaurus kraštas, – pareiškė Džo. – Va, misteris Kenedis čia praleido tik vieną naktį, o jau nelabai kaip jaučiasi.

– Iš tikrųjų, – sulemeno medžiotojas, – drebulys taip ir krečia.

– Nėra ko stebėtis, mielasis mano Dikai, – atsakė daktaras, – dabar mes esame labiausiai sveikatai žalingoje Afrikos vietovėje. Bet ilgai čia negaišime. Taigi, į kelionę!

Džo mikliai nuo sikomoro atkabino inkarą ir šilkinėmis kopėčiomis įsirito į krepšį. Daktaras uždegė degiklį; netrukus „Viktoriją" ir vėl nešė gana stiprus vėjas. Per tirščiausią rūką vos matėsi kelios lūšnelės. Vietovės vaizdas keitėsi. Afrikoje ne naujiena, kad koks

sveikatai pavojingas rajonas glaudžiasi prie nuostabios, visiškai palaimingos vietovės.

Kenedis, matyt, rimtai negalavo: karštinė įveikė ir jo galingą organizmą.

– Kaip nelaiku prikibo ta prakeiktoji liga, – burbėjo škotas, supdamasis antklode ir įsitaisydamas po tentu.

– Truputį pakentėk, mano mielasis Dikai, – Fergiusonas stengėsi jį paguosti. – Netrukus ligos nė neprisiminsi.

– Neprisiminsiu? O, kad taip būtų!.. Klausyk, Samueli, jeigu tavojoje kelionės vaistinėlėje yra kokių nors tinkamų vaistų, tokių, kurie vėl mane pastatytų ant kojų, tai tuoj pat duok. Prarysiu nesiraukydamas.

– Turiu šio bei to geresnio už vaistus, mano drauge. Parūpinsiu tau tokią priešdruginę priemonę, kurios už jokius pinigus nenusipirksi.

– Kažin, kaip jau tai padarysi?

– Ogi visai paprastai: mes tuoj pakilsime virš debesų, be perstojo pilančių ant mūsų lietų, ir paspruksime iš šitos pragaištingos atmosferos. Tik turėk kantrybės bent dešimt minučių, kol išsiplės dujos.

Neprabėgo nė tiek – oreiviai pasijuto jau esą virš vilkšingosios (*drėgnos*) zonos.

– Dar truputį, Dikai, ir pajusi nepaprastą oro ir saulės jėgą, – daktaras vis teberamino bičiulį.

– Tai bent vaistai! Tiesiog kažkoks stebuklas! – sušuko Džo.

– Ne, mano mielasis, tai absoliučiai natūralu, – paprieštaravo daktaras.

– O! Kad tai natūralu, aš nė kiek neabejoju.

– Matai, Dikai, – toliau kalbėjo daktaras, – aš siunčiu tave į kurortą, kur grynas oras, kaip paprastai su ligoniais elgiamasi Europoje. Jei gyventume Martinikoje, aš tave siųsčiau į Pitoną (*kalnas Martinikoje. – Aut.*).

– Jeigu taip, vadinasi, mūsų „Viktorija" – tikras rojus! – pareiškė Kenedis, jau pasijutęs kiek geriau.

– Šiaip ar taip, „Viktorija" mus ten nuskraidins, – nutaisęs rimtą miną, tarė Džo.

Tuo metu apačioje, po baliono krepšiu, susitelkusi debesų masė

panašėjo į nuostabų paveikslą. Tie debesys lenkė vienas kitą, maišėsi ir, saulės spindulių nušviesti, stebuklingai žaižaravo. „Viktorija" pakilo į keturių tūkstančių pėdų aukštį. Termometras rodė – temperatūra šiek tiek nukrito. Žemės nebesimatė. Už kokių penkiasdešimties mylių vakaruose spindėjo snieguota Rubecho kalno viršūnė. Ji kilo Ugogo šalies pasienyje, 36°20' rytų platumos. Vėjas pūtė dvidešimties mylių per valandą greičiu, bet mūsų oreiviai šito net nepastebėjo: nejautė jokio stūmio, nei nejuto, kad juda.

Neprabėgo nė trys valandos, ir daktaro pranašystė išsipildė: Kenedžiui drebulį lyg ranka nuėmė, ir jis net godžiai papusryčiavo.

– Taip, tai bus geriau už kokį nors chininą, – patenkintas tarė Dikas.

– Žinote, senatvėj aš būtinai persikelsiu čia gyventi, – pareiškė Džo.

Apie dešimtą valandą ryto dangus pragiedrėjo. Debesyse pasirodė properšos ir pro jas vėl matėsi žemė. „Viktorija" nusileido šiek tiek žemiau. Daktaras Fergiusonas ėmė ieškoti oro srovių, kurios neštų į šiaurės rytus, ir užtiko jas šešių šimtų pėdų aukštyje. Vietovė tapo kalvota, galima sakyti – kalnuota. Zungomero kraštas liko rytuose, kaip ir kokoso palmės, augančios toje platumoje.

Netrukus kalnų apybraižos pasidarė griežtesnės, tai šen, tai ten staiga išnirdavo aštrios kūgio formos viršūnės, ir reikėjo labai budriai žiūrėti, kad už kurios neužkliūtum.

– Pakliuvome tarp gana pavojingų uolų, – sunerimo Kenedis.

– Būk ramus, Dikai: neužkliūsime.

– Vis dėlto tai nuostabus keliavimo būdas! – džiaugėsi Džo.

Daktaras valdė balioną nuostabiai meistriškai.

– Žinote, jeigu mums tektų maknoti ta pažliugusia žeme, mes vos pavilktume kojas per purvyną, – prabilo Fergiusonas. – Pakeliui iš Zanzibaro iki čia pusė mūsų nešulinių gyvulių jau būtų pakratę kojas. O patys, nevilties kamuojami, turėtume atsiduoti Apvaizdos valiai. Mes nuolat turėtume bėdos su savo palydovais ir nešikais ir būtume nemažai prisikentėję dėl tų neraliuotų grubių žmonių. Dieną kentėtume nuo pražūtingos, drėgmės prisigėrusios kaitros, naktį – nuo nepakeliamo šalčio ir moskitų, kurie gali išvesti iš proto. Nuo jų, turiu pridurti, negelbsti net tankiausias audinys. O ką jau sakyti

apie plėšriuosius žvėris ir laukinių gentis.

– Nenorėčiau to patirti, – nuoširdžiai prisipažino Džo.

– Patikėkite – aš nė kiek neperdedu, – tęsė daktaras. – Paskaitytumėte keliautojų, išdrįsusių brautis pro šias šalis, pasakojimus... Dažnai net ašarų negali sulaikyti.

Apie vienuoliktą valandą „Viktorija" praskrido virš Imenžos baseino. Ant kalvų išsimėčiusių kaimų gyventojai niršiai grasino savo ginklais. Pagaliau oreiviai atsidūrė virš paskutinės aukštumos prieš Rubecho kalną. Tai buvo trečioji ir pati aukščiausia Usagaro kalnų gradinė.

Keliautojai puikiai suprato, kokį pavojų slepia toks reljefas. Trys atsišakojimai, iš kurių labiausiai į dangų išsišovęs Dutumis, atskirti vienas nuo kito plačių išilgų slėnių; aukštos viršūnės nušlifuotos lyg kūgiai, o žemė tarp jų nusėta eratiniais rieduliais ir gargždu. (*Eratiniai rieduliai – milžiniški, ledyno atnešti akmenys.*) Stačios kalnų atšlaitės stūkso Zanzibaro pusėje, o vakariniai šlaitai sudaro nuožulnią plynaukštę. Žemumos, padengtos derlingo juodžemio sluoksniu, apaugusios vešlia augmenija. Į rytus srūvantys keli upokšniai – jie įteka į Kinganį – apaugę milžiniškais sikomorais, tamarinais, paprastaisiais ilgmoliūgiais ir palmėmis.

– Būkite atidūs! – Fergiusonas kreipėsi į bendrakeleivius. – Mes artėjame prie Rubecho kalno, o vietinių kalba tai reiškia „Vėtrų kalnas". Turime šiek tiek pakilti, antraip galime netyčia užkliūti už kokio aštriaviršūnio iškyšulio. Jeigu mano žemėlapis nemeluoja, tai mums verta pakilti mažiausiai į penkių tūkstančių pėdų aukštį.

– Sakyk, ar dažnai teks taip aukštai kilti? – pasidomėjo Kenedis.

– Ne, tik retkarčiais. Afrikos kalnai, atrodo, kur kas žemesni už Europos ir Azijos, o mūsų „Viktorija" ir tuos puikiausiai perskristų.

Netrukus dujos įkaito ir oro balionas ėmė labai sparčiai kilti. Dujų plėtra nekėlė jokio pavojaus, nes „Viktorijos" apvalkalas tebuvo pripildytas tik trimis ketvirtadaliais. Barometras jau rodė šešių tūkstančių pėdų aukštį.

– O kaip ilgai mes galėtume šitaip kilti? – paklausė Džo.

– Žemės atmosfera siekia šešis tūkstančius tuazų (*Žiulis Vernas turėjo omenyje apatinį atmosferos sluoksnį, kurį mes dabar vadiname troposfera. Tuazas – 1,949 m*), – ėmė aiškinti daktaras, – dide-

liais oro balionais galima pakilti labai aukštai. Tokį bandymą atliko Briošis ir Gei–Liusakas, tačiau jiems iš gerklės ir ausų pasipylė kraujas, pasidarė sunku alsuoti: mūsų plaučiai nepritaikyti tokiam orui. Prieš keletą metų du drąsūs prancūzai, Baralis ir Biksis, taip pat ryžosi pakilti labai aukštai, bet jų baliono apvalkalas plyšo...

– Ir jie nukrito? – sunerimęs paklausė Kenedis.

– Žinoma! Bet kaip ir dera mokslininkams, liko gyvi.

– Ką gi, ponai mokslininkai, jeigu jau taip norite, kriskite sau į sveikatą, – pareiškė Džo, – o aš, nemokytas žmogus, mieliau laikysiuos aukso vidurio: nelabai aukštai, nelabai žemai. Nereikia būti dideliu garbėtroška.

Šešių tūkstančių pėdų aukštyje oras pastebimai praretėjo, garsai prislopo ir oreivių balsai skambėjo žymiai dusliau. Apačioje esančių daiktų kontūrai tapo neryškūs. Tebuvo galima išskirti tik didelių masyvų kontūrus, ir tai gana blankiai. Žmonių ir gyvulių apskritai nebuvo galima įžvelgti, keliai atrodė lyg siūleliai, o ežerai – kaip tvenkiniai.

Daktaras ir jo bendrakeleiviai jautėsi nelabai kaip. Oro srovės su nepaprasta jėga nešė virš snieguotų viršūnių, į kurias nejučia krypo nustebusių keliautojų žvilgsniai. Chaotiškas kalnų vaizdas bylojo apie vandens darbą ankstyvaisiais Žemės gyvenimo laikais.

Saulė sustingo zenite, ir jos spinduliai krito stačiai į nykias viršūnes. Daktaras padarė tikslų kalnų eskizą; tai buvo keturių, beveik lygiagrečiai išsidėsčiusių kalnų grandinė, iš kurių šiaurinė – pati ilgiausia.

Netrukus „Viktorija", perskridusi tamsiai žalius miškus, ėmė leistis priešingoje Rubecho atšlaitėje. Nuo Ugogo šalies dabar teskyrė tik gūbriai, įlomiai ir dykvietė – geltonos, saulės išdegintos lygumos; tai vienur, tai kitur regėjosi skurdi druskožemio augmenija ir dygliuoti krūmynai. Horizontą tepuošė kelios giraitės, tolumoje virstančios mišku.

Daktaras leidosi vis žemiau ir žemiau. Pagaliau Džo išmetė inkarus, ir vienas netrukus užsikabino už milžiniško sikomoro šakų. Džo tuoj pat nučiuožė žemyn ir kruopščiai jį pritvirtino. Daktaras tik prigesino degiklį, norėdamas, kad „Viktorija" išsaugotų savo keliamąją galią ir laikytųsi ore. Vėjas nurimo beveik iš karto.

– O dabar, mielasis Dikai, ištrauk abu savo šautuvus, – tarė Fergiusonas, – vieną sau, o kitą – Džo, ir pasistenkite atnešti pietums keletą gardžių antilopės gabaliukų.

– Į medžioklę! – džiaugsmingai sušuko Kenedis.

Škotas persirito per krepšio bortą ir, laikydamasis šakų, ėmė leistis žemėn – ten jau rąžydamasis laukė miklusis, apsukrusis Džo. Kadangi išlipus bendrakeleiviams, baliono krūvis sumažėjo, daktaras visiškai užgesino degiklį.

– Žiūrėkite, sere, tik nesumanykite išskristi! – suriko Džo.

– Nesibaimink, mano drauge, mūsų „Viktorija" tvirtai laikosi, ir aš baigsiu tvarkyti savo užrašus. Sėkmingos medžioklės, tik būkite atsargūs. Apskritai, iš savo posto aš jus stebėsiu ir matysiu viską, kas dėsis aplinkui, o jeigu grės nors ir mažiausias pavojus, šausiu iš karabino. Tai bus ženklas – laikas grįžti.

– Gerai, – atsakė medžiotojas.

Keturioliktasis skyrius

Kamedžių miškas. – Mėlynoji antilopė. – Signalas rinktis. – Netikėtas užpuolimas. – Kanjenjė. – Naktis ore. – Mabunguru. – Žigue la Mkoa. – Vandens atsarga. – Atskridimas į Kazechą.

Bevaisė, supleišėjusi, molėta žemė atrodė lyg kokia dykuma. Vienur kitur regėjosi karavano pėdsakai – balti žmonių ir gyvulių kaulai, pusiau sudūlėję ir virstą dulkėmis.

Pusvalandį paėję, Dikas ir Džo, būdraudami, spausdami užtaisytus šautuvus, įžengė į kamedžių mišką – maža kas gali išnirti prieš akis. Reikia pasakyti, kad Džo, nebūdamas tikras medžiotojas, neblogai mokėjo apsieiti su ginklu.

– Pasivaikščioti ne pro šalį, misteri Dikai, tik kad žemė labai jau nekokia, – prabilo Džo, knapinėdamas per akmenis.

Kenedis davė ženklą savo bendrakeleiviui patylėti ir sustoti.

Turėjo išsiversti be šuns, o Džo, nors ir buvo labai sumanus, tokia uosle kaip paukštinis šuo ar kurtas, nebuvo apdovanotas.

Iš balos, telkšnojusios išdžiūvusio upokšnio vagoje, vandenį gėrė gal dešimt antilopių. Grakštūs gyvuliai, tarsi nujausdami pavojų, atrodė neramūs. Po kiekvieno gurkšnio mikliai kilsteldavo savo gražias galvas ir jautriomis šnervėmis uostinėdavo orą.

Džo apmirė vietoje, o Kenedis, apėjęs kelis storus medžius, priartėjo prie antilopių per šautuvo šūvį ir spustelėjo gaiduką. Akimirksniu banda išsilakstė, tačiau viena antilopė, sužeista į petį, liko gulėti. Kenedis puolė prie laimikio.

Tai buvo mėlynoji antilopė, žavus gyvulys pilkai melsvos spalvos, baltu lyg sniegas pilvu ir kojomis.

– Sėkmingas šūvis! – sušuko medžiotojas. – Žinok, Džo, tai labai

reta antilopių veislė. Gal pasiseks nudirti sveikutėlį kailį.

– Misteri Dikai, nejaugi jūs iš tikrųjų ketinate jį nudirti?

– Žinoma! Tik pažvelk, koks nuostabus kailiukas!

– Daktaras Fergiusonas nė už ką nesutiks paimti papildomą krovinį.

– Tiesą sakai, Džo, bet tiesiog gaila palikti sveiką tokį nuostabų gyvulį.

– Kodėl sveiką, misteri Dikai? Išrėšime geriausius gabaliukus valgiui, ir, jums leidus, aš padarysiu tai neblogiau už Londono mėsininkų korporacijos garbųjį seniūną.

– Jeigu labai jau trokšti, imkis darbo, bičiuli. Tačiau žinok – man, medžiotojui, lygiai taip lengva nudirti kailį, kaip ir nušauti.

– Tikiu, tikiu, misteri Dikai. Ir tikriausiai sukrauti ugniakurą iš trijų akmenų jums taip pat vieni niekai. Čia pilna sausų medžių, o man po keliolikos minučių bus reikalingos karštos anglys.

– Ką gi, jeigu taip, tai nėra ko delsti, – atsakė Kenedis ir tuoj pat ėmė krauti ugniakurą. Netrukus jau pleškėjo ugnis.

Džo išrėžė iš skerdienos tuziną muštinių kotletų, o taip pat pačius minkščiausius filė gabalus, ir visa tai neilgai trukus virto labai gardžiais kepsniais.

– Tikriausiai mūsų bičiulis Fergiusonas bus patenkintas, – tarė Dikas

– Žinote, apie ką aš mąstau, misteri Dikai?

– Tikriausiai apie tai, ką dabar veiki – apie muštinius?

– Tai jau ne. Aš pagalvojau, kokioje padėtyje mes atsidurtumėme, neberadę „Viktorijos".

– Ką čia svaičioji! Ir kaip tau galėjo ateiti galvon mintis, kad daktaras ryžtųsi mus čia palikti?

– Ne! Bet jeigu inkaras netyčia atsikabintų...

– To negali būti! Bet, sakykim, kad kažkas panašaus atsitiko; nejaugi Samuelis nesugebėtų ir vėl nusileisti? Juk jis meistriškai valdo balioną.

– O jeigu vėjas „Viktoriją" nuneštų ir daktaras nebegalėtų pas mus sugrįžti?

– Liaukis tarškęs niekus, Džo. Kam tuščiai sukti galvą?

– Ak, sere, pasaulyje atsitinka visokiausių dalykų, ir viskas yra

natūralu. Taigi visko gali būti ir viską reikia numatyti...

Tuo metu nuaidėjo šūvis.

– Oho! – aiktelėjo Džo.

– Šauta iš mano karabino. Aš atpažįstu jo garsą, – tarė Kenedis.

– Vadinasi, signalas?

– Matyt, mums gresia pavojus.

– O gal daktarui kas gresia? – sunerimo Džo.

– Drožiam...

Medžiotojai, paskubom pasičiupę trofėjus, puolė jau pramintu keliu, orientuodamiesi pagal medžių kamienuose Kenedžio įrėžtas įkarpas.

Pro medžius jie nematė „Viktorijos", tačiau ji turėjo būti kažkur netoli.

Pasigirdo antras šūvis.

– Reikia paskubėti, – burbtelėjo Džo.

– Va, dar kartą iššovė!

– Panašu, kad daktarui tenka gintis.

– Bėkim kuo greičiau...

Ir abudu pasileido kiek kojos nešė. Išbėgę į miško pakraštį, išvydo „Viktoriją", bestovinčią senojoje vietoje, o daktarą – krepšyje.

– Kas čia galėjo atsitikti? – nustebo Kenedis.

– Dieve mano! – sušuko Džo.

– Ką matai?

– Mūsų balioną apspito visa negrų šutvė!

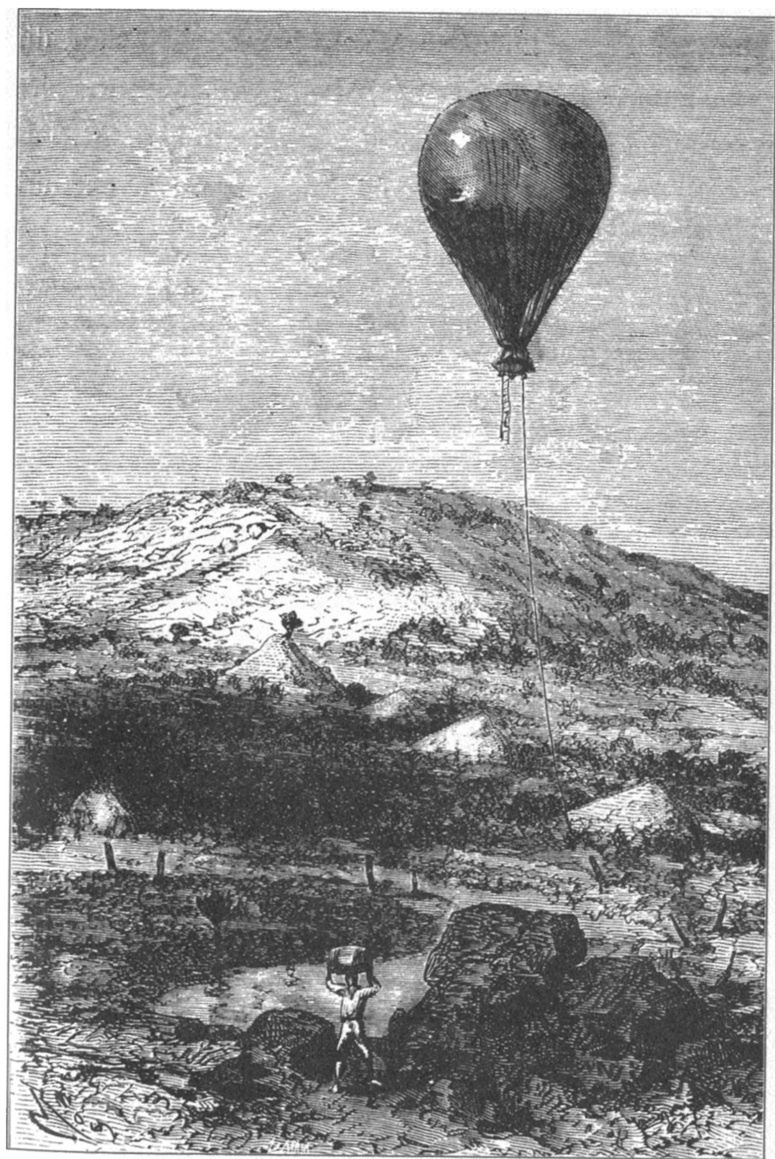
Iš tikrųjų, už kokių dviejų mylių nuo medžioklių, išdarinėdami baisiausias grimasas, apie sikomorą šokčiojo ir rėkavo gal trisdešimt keistų būtybių. Kai kurios iš jų jau spėjo įsikabaroti į medį ir kybojo ant viršutinių šakų. Pavojus atrodė neišvengiamas.

– Žuvo mūsų daktaras! – nevilties kupinu balsu sušuko Džo.

– Na, mano drauge, nesikarščiuok ir prieš šaudamas gerai nusitaikyk, – tarė škotas. – Keturis iš jų mes būtinai turime paguldyti. Negaišuokim!

Nepaprastai greitai jie nubėgo dar gerą mylią, ir iš krepšio vėl nuaidėjo šūvis, nublokšdamas didžiausiąjį nelabąjį, jau besikariantį inkaro lynu.

Negyvas kūnas ritosi nuo vienos šakos ant kitos ir pagaliau suk-

damasis pakibo gal dvidešimties pėdų nuo žemės, rankomis ir kojomis tabaluodamas ore.

– Velniai rautų! Kaip tas gyvulys dar sugeba išsilaikyti?! – stabtelėjęs nusistebėjo Džo.

– Argi tai svarbu? Bėkim, kuo greičiau bėkim! – ragino medžiotojas.

– Ak, misteri Kenedi! – kvatodamasis garsiai sušuko Džo. – Tik įsivaizduokite – laikosi ant uodegos! Ant savo uodegos! Tai juk beždžionės! Tik pamanykit! Tai tik beždžionės!

– Šiaip ar taip, vis dėlto geriau nei žmonės, – atsakė Kenedis, puldamas į kliegiančios ir rėkiančios bandos tirštynę.

Tai buvo pavianai, pavojingų ir niršių beždžionių veislės padarai šlykščiais šuns snukiais. Keli šautuvo šūviai bemat išvaikė besivaipančią gaują, ir šunbeždžionės išsilakstė, palikdamos po medžiu pulkelį negyvėlių.

Akimoju Kenedis šilko kopėčiomis įsikorė į krepšį, o Džo nuo sikomoro atkabino inkarą. Po akimirkos balionas priartėjo prie pat žemės ir Džo beregint atsidūrė krepšyje šalia Fergiusono ir jo bičiulio.

Netrukus „Viktorija" pakilo į orą, ir nestiprus vėjas ją nunešė į rytus...

– Tai bent antpuolis! – prabilo Džo.

– Iš pradžių, Samueli, mes pamanėme, kad tave supa negrai, – pridūrė Kenedis.

– Laimei, tai buvo tik beždžionės, – atsakė Fergiusonas.

– Iš tolo neatskyrėme.

– O ir iš arti skirtumas ne toks jau didelis.

– Kad ir ką sakytume, beždžionių antpuolis galėjo labai liūdnai baigtis. Jos kaip pašėlusios tampė lyną. Jeigu inkaras būtų atsikabinęs, nežinia, kur vėjas būtų mane nunešęs.

– Prisimenate, ką aš sakiau, misteri Kenedi?

– Tu visuomet teisus, Džo, bet tuo laiku tu kaip sykis kepei žlėgtainius, ir jie man sužadino žvėrišką apetitą.

– Kur nesužadins, – pridūrė daktaras, – juk antilopės mėsa – nuostabi.

– Sere, jūs tuoj pat galėsite tuo įsitikinti: stalas jau padengtas.

– Kaip Dievą myliu, šis kąsnelis nepaprastai gardus, dūmeliu at-

siduodantis! – paskelbė medžiotojas.

– Aš iki pat savo gyvenimo pabaigos su malonumu misčiau antilopės mėsa, o kad geriau virškintų, vis užsigerčiau grogu, – žiaumodamas pilna burna, pareiškė Džo.

Ir jis, nieko nelaukdamas, skubinosi paruošti grogo.

– Kol kas viskas klostosi gana gerai, – pasidžiaugė.

– Net labai gerai, – pridūrė Kenedis.

– Na, sakykite iš teisybės, misteri Kenedi, argi jūs gailitės su mumis skridęs?

– Norėčiau pamatyti, kaip atrodo tas, kuris būtų įstengęs mane sulaikyti! – nutaisęs nuožmią miną, pareiškė medžiotojas.

Buvo ketvirta valanda po pietų. „Viktorija" pakliuvo į greitesnę oro srovę. Vietovė nežymiai aukštėjo, ir netrukus barometras jau rodė tūkstančio penkių šimtų pėdų aukštį virš jūros lygio. Daktaras, norėdamas išlaikyti balioną tokiame aukštyje, turėjo gan stipriai įkaitinti dujas, ir degiklis nė akimirkai negeso.

Apie septintą „Viktorija" jau skrido virš Kanjenjės baseino. Daktaras bemat atpažino šį puikiai įdirbtą kraštą su jo kaimais, paskendusiais tarp baobabų ir moliūgynų. Čia taip pat buvo vieno Ugogo šalies sultonato, galbūt ne tokio laukinio, kaip kitos Afrikos šalys, sostinė: mat prekyba savo šeimos nariais jau kur kas retesnis reiškinys; vis dėlto galvijai ir žmonės gyvena bendrai apvaliose lūšnelėse, primenančiose šieno kauges.

Už Kanjenjės žemė vėl tapo akmenuota ir nevaisinga, bet po kokios valandos, ne per toliausiai nuo Mdaburu, oreiviai išvydo derlingą klonį, kur augmenija vėl plytėjo visu savo grožiu. Vakarėjant vėjas ėmė rimti, ir oras, regėjos, paniro į sapną.

Daktaras atkakliai ieškojo oro srautų. Pagaliau įsitikinęs, kad gamtoje viešpatauja visiška ramybė, nutarė apsinakvoti ore ir saugumo sumetimais pakilo į tūkstančio pėdų aukštį. Čia „Viktorija" kybojo nejudėdama. Visiškoje tyloje atėjo nuostabi žvaigždėta naktis...

Dikas ir Džo ramiai sulindo į savo guolius ir užmigo stipriu miegu, o daktaras tuo tarpu budėjo. Vidunaktį jį pakeitė škotas.

– Žiūrėk, jeigu kas, pažadink, – prisakė Fergiusonas. – Svarbiausia, nenuleisk akių nuo barometro – tai juk mūsų kompasas.

Naktis buvo šalta. Dienos ir nakties temperatūrų skirtumas – be-

veik 27°. (*14°C – Aut.*)

Sutemus prasidėjo naktinis žvėrių koncertas; alkis ir troškulys juos išvijo iš urvų. Girdėjosi varlių sopranai, kuriems pritarė šakalų stūgavimas; įspūdingi liūtų bosai papildė tą gyvąjį orkestrą.

Rytą, perėmęs iš Džo budėjimą, Fergiusonas pažvelgė į kompasą ir išvydo, kad vėjo kryptis pasikeitusi. Per paskutines dvi valandas „Viktoriją" nunešė maždaug trisdešimt mylių į šiaurės rytus. Dabar ji skrido virš akmenuotos Mabunguru šalies, nusėtos tarsi poliruotais sienito luistais. Čia visa žemė buvo pasišiaušusi kūgio formos uolomis, primenančiomis druidų antkapių statinius. Kur bepažvelgė, visur regėjo baltuojančius buivolų ir dramblių skeletus. Medžių buvo mažai, išskyrus rytų pusę, kur gyvenvietės glūdėjo tarp neįžengiamų miškų.

Apie septintą valandą ryto išniro didelė, iki dviejų mylių apsukui uola, primenanti milžinišką vėžlį.

– Skrendame teisinga linkme, – pranešė Fergiusonas. – Štai Žigue la Mkoa. Čia keletai minučių sustosime. Noriu papildyti degiklio vandens atsargą. Pabandysime už ko nors užsikabinti.

– Mažokai medžių, – tarė medžiotojas.

– Vis tiek pabandykime. Džo, išmesk inkarus, – įsakė daktaras.

Pamažu prarasdamas keliamąją galią, balionas leidosi. Inkarai tabalavo; vieno kablys įstrigo uolos plyšyje, ir „Viktorija" sustojo.

Labai klystumėte, jei manytumėte, kad balionui neskrendant daktaras galėjo visiškai užgesinti degiklį. Baliono pusiausvyros sąlygas jis buvo apskaičiavęs pagal jūros lygį; o vietovė visą laiką kilo ir balionui esant šešių ar septynių šimtų pėdų aukštyje, žemė jį tarsi traukte traukė; taigi norint balioną išlaikyti tinkamame aukštyje, visą laiką po truputį reikėjo kaitinti dujas. Tik tuo atveju, jeigu nepūstų nė menkiausias vėjelis ir daktaras krepšį nutupdytų ant žemės, balionas, išvaduotas iš žymios krovinio dalies, išsilaikytų ore be degiklio pagalbos.

Sprendžiant iš žemėlapio, vakariniame Žigue la Mkoa slėnyje plytėjo milžiniška pelkė. Ir štai Džo išsirengė prie jos vienas su dešimties galonų talpos statinaite. Jis be vargo prie nedidelės apleistos gyvenvietės surado vandens, prisipylė ir grįžo, nesugaišdamas nė trijų ketvirčių valandos. Pakeliui nieko ypatingesnio nepastebėjo,

išskyrus milžiniškas dramblių gaudykles, – beje, mažai trūko, kad ir pats į vieną iš jų būtų pakliuvęs ir atsidūręs prie pusiau sudūlėjusių dramblio griaučių.

Džo parnešė ir kažkokių uogų, primenančių sedulos vaisius – jas, nė kiek nebodamos keliauninko, pasigardžiuodamos krimto beždžionės. Daktaras atpažino – tai buvo mbenbu vaisiai; šis medis plačiai paplitęs vakariniame Žigue la Mkoa slėnyje. Reikia pridurti, Fergiusonas labai nekantraudamas laukė pargrįžtančio Džo, nes ir trumpas sustojimas toje nesvetingoje šalyje kėlė pavojų.

Kadangi krepšys buvo beveik prie pat žemės, vandens statinaitę įkėlė be vargo. Džo atkabino inkarą ir tą pačią akimirką atsidūrė greta daktaro. Fergiusonas tuoj padidino ugnį degiklyje, ir „Viktorija" vėl nuskrido savo oro keliu.

Oreiviai dabar buvo gal per šimtą mylių nuo Kazecho – svarbaus Centrinės Afrikos punkto, į kurį pietryčių oro srauto nešami jie vylėsi nuskristi dar tą pačią dieną. Skrido keturiolikos mylių per valandą greičiu. Valdyti balioną buvo sunkoka. Stipriai neįkaitinus dujų, aukštai nepakilsi, nes vietovė, virš kurios skrido, buvo vidutiniškai trys tūkstančiai pėdų virš jūros lygio. Fergiusonas mikliai išsilenkdavo gana stačių kalnų šlaitų ir visai žemai praskrido virš Tembo bei Tura Velso kaimų. Pastarasis jau buvo Unjamvezyje – nuostabiame krašte, kur augo milžiniško dydžio augalai, o ypač klestėjo dideli kaktusai.

Antrą valandą dienos, esant puikiausiam orui, deginančius spindulius dosniai beriant saulei, viešpataujant visiškai tylai „Viktorija" jau plaukė virš Kazecho, įsikūrusio per tris šimtus penkiasdešimt mylių nuo kranto.

– Iš Zanzibaro mes išskridome devintą valandą ryto, – žvelgdamas į savo užrašus, prabilo daktaras Fergiusonas, – ir štai per dvi dienas, įskaitant ir visus nukrypimus nuo maršruto, nuskridome apie penkis šimtus geografinių mylių. O kapitonams Biortonui ir Spikui tam pačiam keliui įveikti reikėjo net keturių su puse mėnesių.

Penkioliktasis skyrius

Kazechas. – Triukšmingas turgus. – „Viktorijos" pasirodymas. – Vagangai kerėtojai. – Mėnulio sūnūs. – Daktaras Fergiusonas aplanko sergantį sultoną. – Gyventojai. – „Tembe" – sultono rūmai. – Sultono žmonos. – Sultonas girtuoklis. – Džo dievinimas. – Kaip šokama Mėnulyje. – Nuotaika pasikeitė. – Du mėnuliai dangaus skliaute. – Dieviškosios didybės nepastovumas.

Kazechas, nors ir laikomas svarbiu Centrinės Afrikos punktu, iš tikrųjų nebuvo joks miestas. Reikia pasakyti, kad tuose kraštuose apskritai miestų nėra. Kazechas išsimėtęs šešiose, gan plačiose daubose. Pabirusios lūšnelės ir vergų palapinės apsuptos kiemelių ir gerai užveistų sodų. Čia puikiai dera svogūnai, bulvės, aguročiai, moliūgai ir gardūs šampinjonai. Unjamvezio sritis, geriausia Mėnulio šalies dalis, – galima sakyti, nuostabus ir derlingas Afrikos parkas. Srities centre yra Unjanembės apygarda, nuostabi vietovė, kur nerūpestingai gyvena kelios grynakraujų arabų šeimos – omanai.

Tie žmonės nuo senų laikų prekiauja Afrikos centre ir Arabijoje. Jie pardavinėja kamedę, dramblio kaulą, margintus medvilninius audinius ir vergus. Omanų karavanai be perstojo traukia per visas pusiaujo šalis, pasiekia ir pakrantę, o iš ten savo praturtėjusiems šeimininkams pirkliams atgabena prabangos daiktų. Turtuoliai omanai, savo žmonų ir tarnų apsupti, gyvena nerūpestingai, taip sakant, „horizontaliai" – guli, plepa, rūko arba miega.

Tuose klestinčiuose slėniuose išsimėčiusios daugybė čiabuvių lūšnelių, plyti milžiniškos turgaus aikštės, žaliuoja kanapių ir durnaropių laukai, auga milžiniški medžiai, skleidžiantys vėsius šešėlius. Tai ir yra Kazechas.

Čia svarbiausia karavanų susitikimų vieta: vieni iš pietų atidangina vergų ir dramblio kaulo, kiti iš vakarų genčių, gyvenančių apie Didžiuosius ežerus, atgabena medvilnę ir smulkių stiklo dirbinių.

Todėl čionykščiuose turguose – amžina sumaištis ir neišpasakytas triukšmas. Metisų nešikų šūksniai, būgnų dundesys, dūdų dūdavimas, mulų žvengimas, vaikų cypavimas, žemadaro lazdos smūgiai, tarsi mušantys tos „pastoralinės simfonijos" taktą, – viskas susilieja į vientisą nesibaigiantį gausmą. (*Žemadaras – karavano viršininkas. – Aut.*)

Čia be jokios tvarkos, o teisingiau sakant, vaizdingai padrikai suversti ir ryškiaspalviai audiniai, ir karoliai, ir dramblio kaulas, ir raganosių iltys, ir ryklio dantys, ir medus, ir tabakas, ir medvilnė. Čia vyksta pačios keisčiausios derybos, nes kiekvieno daikto kainą apsprendžia juo susigundžiusio pirkėjo troškimo laipsnis.

Danguje pasirodžius „Viktorijai", visa šita sumaištis, visas bruzdesys, visas triukšmas staiga nutilo. Didingai kybodamas, balionas pamažu, beveik vertikaliai ėmė leistis. Akimoju vyrai, moterys, vaikai, vergai, pirkliai, arabai ir negrai dingo iš aikštės ir užsidarė savo lūšnelėse.

– Žinai, mielasis Samueli, – tarė Kenedis, – jeigu mes ir ateityje savo pasirodymu sukelsime tokį furorą, tai mums sunkiai pavyks užmegzti kokius nors prekybos santykius su vietiniais gyventojais.

– O juk iš tikrųjų čia būtų galima nesunkiai pasipelnyti, – įsiterpė Džo. – Štai imtume sau ir kuo ramiausiai nusileistume antai toje turgaus aikštėje ir, nekreipdami į pirklius nė mažiausios domės, susirinktume pačias vertingiausias prekes! Tikriausiai galėtume vienu ypu praturtėti.

– Vargu, ar taip jau viskas sklandžiai sektųsi, – papriešgyniavo daktaras. – Nors persigandę visi išbėgiojo, bet patikėk – jie netrukus sugrįš, genami prietarų ir smalsumo.

– Taip manote, sere?

– Štai pamatysim! Šiaip ar taip, geriausia bus per daug arti prie jų nelindus: juk mūsų „Viktorija" – balionas be šarvų, vadinasi, jai pavojinga ir kulka, ir strėlė.

– Samueli, ar su tais afrikiečiais ketini pasišnekučiuoti? – paklausė Kenedis.

– O kodėl ne, jeigu tik bus įmanoma? – atsakė daktaras. – Tikriausiai čia galima sutikti gana civilizuotų arabų pirklių. Prisimenu, Biortonas ir Spikas negalėję atsigirti Kazecho gyventojų svetingu-

mu. Reikia ir mums pabandyti su jais susidraugauti.

Pamažu leidžiantis, vienas inkaras užsikabino už medžio, augusio netoli turgaus aikštės, šakų. Beregint visi gyventojai, iš pradžių baugščiai kaišioję galvas iš savo slėptuvių, pasipylė į aikštę. Keli vagangai kerėtojai (juos buvo galima atpažinti iš skiriamųjų ženklų – kūgio formos kriauklių papuošalų) drąsiai žengė į priekį. Prie jų juostų regėjosi juodos, taukais išteptos moliūginės gertuvės ir įvairiausi, iš pažiūros gana purvini kerėjimo daiktai.

Apie vagangus pamažu telkėsi minia. Ypač daug buvo moterų ir vaikų. Baisiausiai sudundėjo būgnai, stengdamiesi nustelbti vienas kitą. Ir štai lyg pagal komandą visi ėmė ploti, o paploję iškėlė į dangų rankas...

– Šitaip jie meldžiasi, – paaiškino daktaras. – Jeigu neklystu, mums čia teks suvaidinti svarbų vaidmenį.

– Puiku, sere, imkime ir suvaidinkime.

– Kas žino, mano mielasis Džo, gal ir tu tapsi dievybe.

– Aš viskam pasiruošęs, sere. O smilkomas pajusiu net palaimą.

Vienas kerėtojas mostelėjo ranka, duodamas kažkokį ženklą. Akimoju triukšmas ir šūksniai nutilo ir įsivyravo nepaprasta tyla. Kerėtojas kreipėsi į oreivius keliais žodžiais keista kalba.

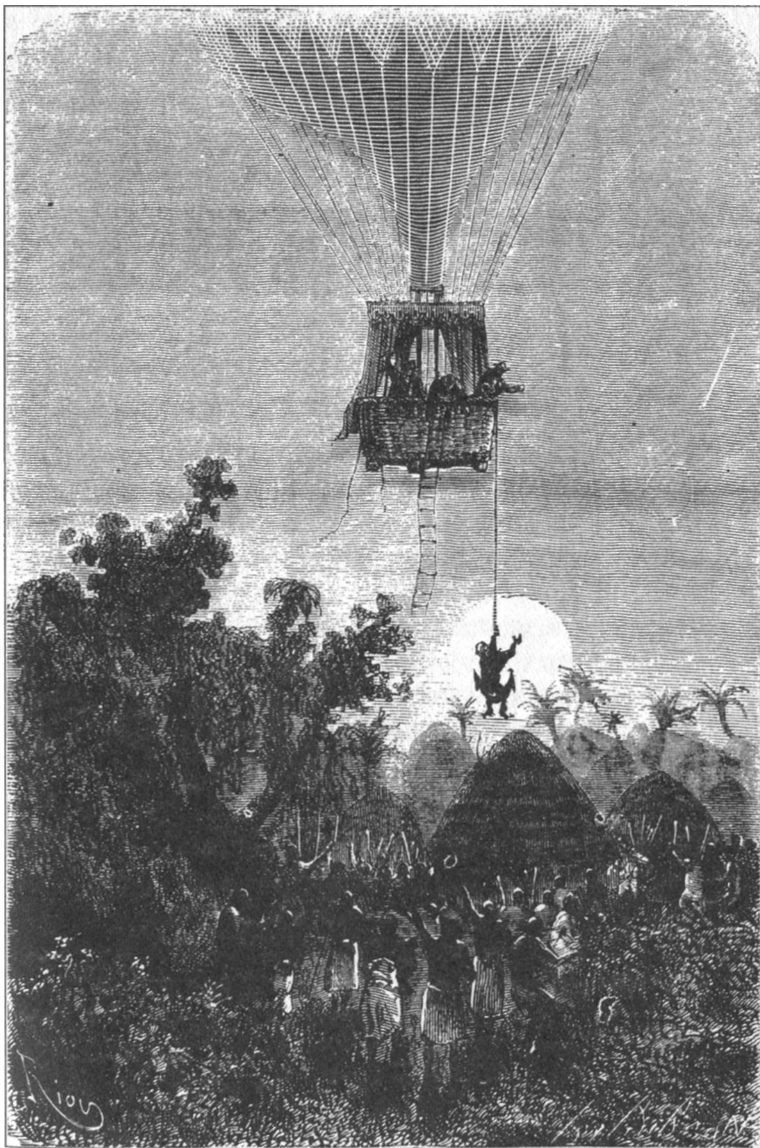
Visiškai nieko nesupratęs, daktaras Fergiusonas dėl visa ko šūktelėjo keletą žodžių arabiškai ir bemat išgirdo atsakymą ta pačia kalba.

Oratorius kerėtojas išrėžė labai ilgą įmantrią kalbą, kurios visi labai atidžiai klausėsi. Daktarui netrukus tapo aišku, kad čiabuviai „Viktoriją" palaikė niekuo kitu, o tikru tikriausiu Mėnuliu ir kad toje, saulės numylėtoje šalyje, niekada nebūsią pamiršta toji garbė, kurią parodžiusi aukščiausioji dievybė – Mėnulis, teikęsis aplankyti jų miestą drauge su trimis savo sūnumis.

Daktaras nepaprastai oriai paskelbė, kad Mėnulis kas tūkstantis metų aplanką savo valdas, trokšdamas iš arčiau pasirodyti savo garbintojams, ir todėl jis prašąs nesidrovėti, o pasinaudoti dievybės atvykimu ir iškloti jam visas savo reikmes ir pageidavimus.

Tada kerėtojas papasakojo, kad sultonas Mvanis jau daug metų negaluojąs ir jam reikalinga dangaus pagalba, todėl jis kviečiąs Mėnulio sūnus aplankyti ligotąjį valdovą.

Daktaras tuoj pat jo žodžius išvertė savo bendrakeleiviams.

Riou

– Ar ketini vykti pas tą negrų karaliuką? – paklausė medžiotojas.

– Žinoma. Man atrodo, tie žmonės taikiai nusiteikę. Oras tylus ir dėl „Viktorijos" galime būti ramūs.

– Kažin ką jau ten veiksi?

– Nesirūpink, mielasis Dikai, šį bei tą nutuokiu apie mediciną ir jau kaip nors susitvarkysiu.

Tada Fergiusonas kreipėsi į minią.

– Mėnulis, pasigailėjęs valdovo, tokio brangaus Unjamvezio sūnums, paliepė mums pasirūpinti jo pagydymu. Tegul sultonas ruošiasi mus sutikti.

Džiaugsmingi šūksniai ir dainos suskambo su nauja jėga, ir visas žmonių skruzdėlynas sujudo, sukruto.

– O dabar, bičiuliai mano, – Fergiusonas tarė saviškiams, – dėl visa ko būkime labai apdairūs. Ką žinosi, gal mums teks kuo skubiausiai iš čia sprukti. Todėl tu, Dikai, lik krepšyje, prižiūrėk degiklį ir visą laiką palaikyk keliamąją baliono jėgą. Inkaras stipriai laikosi, ir dėl jo nėra ko būgštauti. Aš dabar išlipsiu, o tu, Džo, sek paskui mane, bet pasilik prie kopėtėlių.

– Nejaugi pas tą juoduką keliausi vienas? – sunerimo Kenedis.

– Mielasis Samueli, argi nenori, kad aš lydėčiau? – nustebo Džo.

– Ne, nenoriu: aš eisiu vienas. Šitie malonūs žmonės mano, kad pati didžioji dievybė atvyko pas juos į svečius; mane saugoja jų prietaringumas. Taigi, nieko nebijokite ir likite mano paskirtose vietose.

– Jeigu jau taip nori... – atsakė medžiotojas.

– Stebėk, Dikai, degiklį.

– Būk ramus, Samueli.

Čiabuviai rėkavo vis garsiau – jie karštai šaukėsi dangaus pagalbos.

– Tik paklausykite! – sušuko Džo. – Man atrodo, jie labai jau įžūliai elgiasi su savo dievybe Mėnuliu ir jo dieviškomis galiomis.

Daktaras, pasiėmęs kelioninę vaistinėlę, išlipo iš baliono. Džo išdidžiai, kaip ir dera Mėnulio sūnui, atsisėdo prie pat kopėtėlių, arabiškai pabrukęs po savimi kojas. Minia pagarbiai jį apsupo.

Tuo metu daktaras Fergiusonas, lydimas muzikos ir apeiginio šokio, lėtai ėjo prie „tembe" – sultono rūmų, esančių gan toli nuo turgaus. Buvo apie trečia valanda po vidudienio, ir saulė plieskė be gailesčio. O esant tokiom aplinkybėm, ji ir negalėjo kitaip elgtis.

Daktaras žengė labai iškilmingai. Iš visų pusių apsupę, jį lydėjo vagangai ir saugojo nuo minios. Netrukus pasitikti Fergiusono išėjo gana gražus jaunuolis, nesantuokinis sultono sūnus, pagal tos šalies paprotį – vienintelis visų tėvo turtų paveldėtojas, nes teisėti vaikai čia visiški beteisiai. Jaunuolis suklupo priešais Mėnulio sūnų, o šis grakščiu gestu paliepė jam stotis.

Po tris ketvirčius valandos užtrukusios kelionės šešėliuotais takeliais, vinguriuojančiais tarp vešlios tropikų augmenijos, procesija, nepaprasto įvykio įkvėpta, entuziastingai priėjo sultono rūmus – kvadratinį pastatą, kuris vadinosi „Ititenija" ir buvo pastatytas kalvos šlaite. Šiaudinio stogo atbraila, paremta raižiniais išdabintais mediniais stulpais, sudarė nedidelę verandą. Rūmų sienas puošė žmonių ir gyvačių paveikslai, nulipdyti iš raudono molio, – suprantama, labiau natūralios atrodė gyvatės. Pastato stogas negulė tiesiai ant sienų, todėl oras laisvai sruvo į vidų. Langų nebuvo, tik mažytės durys.

Daktarą Fergiusoną su didele pagarba pasitiko sargyba ir sultono numylėtiniai. Tai buvo gražūs, dailaus kūno sudėjimo, stiprūs ir sveiki unjamvezių genties atstovai. Jų plaukai, supinti į daugybę kaselių, dengė pečius. Skruostai nuo smilkinių iki burnos buvo tatuiruoti juodais ir žydrais rėžiais. Atgrasiai ištemptose ausyse kabėjo mediniai skridinėliai ir kopalinės kamedės plokštelės. Apsisiautę jie buvo medvilniniais, ryškių spalvų audiniais. Kariai buvo ginkluoti ietimis, lankais, karpažolės sultimis užnuodytomis dantytomis strėlėmis, kortikais, „simais", tai yra ilgais kaip pjūklas dantytais kardais ir mažais kirvukais.

Daktaras įėjo į rūmus. Čia, nepaisant sultono ligos, buvo nepaprastai triukšminga. Daktarui pasirodžius, kilo dar didesnis erzelys. Fergiusonui į akis krito kiškių uodegomis ir zebrų karčiais apkabinėtos staktos – matyt, tai buvo talismanai.

Daktarą sutiko žmonų pulkas. Harmoningai skambėjo „upatu" – savotiški cimbolai, padaryti iš varinio katiliuko dugno, ir aidėjo „kilindo" – milžiniškas, gal penkių pėdų aukščio būgnas, išskaptuotas iš medžio kamieno. Tą barabaniuką iš visų jėgų kumščiais talžė du virtuozai. Dauguma sultono žmonų daktarui pasirodė esančios labai gražios. Jos juokėsi ir iš ilgų juodų pypkių traukė tabako dūmą. Ilgos suknios grakščiomis klostėmis drapiravo lieknas moterų figūras. Ant suknelių jos dar buvo apsivilkusios „kiltus" – trumpas bliu-

zeles iš paprastojo ilgmoliūgio pluošto. Šešios tolėliau stovinčios žmonos buvo tokios pat linksmos, kaip ir visos kitos, nors jų laukė baisios kančios: mirus sultonui, jos gyvos bus užkastos kartu su visagalio vyro kūnu, kad galėtų jį linksminti ir amžinojo atilsio vietoje.

Daktaras Fergiusonas, akimis apmetęs visą tą paveikslą, priėjo prie medinės monarcho lovos. Išvydo gal keturiasdešimties metų žmogų, visiškai apdujusį nuo piktnaudžiavimo spirituotais gėrimais ir visokio maisto perviršiaus. Žinoma, jam pagelbėti buvo neįmanoma, toji vadinamoji liga buvo ne kas kita, kaip amžinas girtuokliavimas. Visagalis girtuoklis jau buvo beveik be sąmonės, ir jokiu amonio chloridu jos jau nebebuvo įmanoma sugrąžinti. Per iškilmingąjį priėmimą sultono numylėtiniai ir žmonos klūpėjo nuleidę galvas. Daktaras įlašino į monarcho burną keletą lašų stipriai dirginančių vaistų ir valandėlei atgaivino bejausmį kūną. Sultonas vos vos sujudėjo, o kadangi jis jau kelias valandas gulėjo lyg lavonas, tai net toks menkas gyvybės pasireiškimas paskatino susirinkusiuosius džiūgauti ir iš laimės pašūkauti gydytojo garbei.

Fergiusonas, regėdamas, kad čia daugiau nebeturi ką veikti, ryžtingu judesiu atstūmė nuo savęs pernelyg įsiaudrinusius gerbėjus, išėjo iš rūmų ir pasuko prie „Viktorijos". Buvo šešta valanda vakaro.

Visą tą laiką Džo, ramiai sėdėdamas prie kopėčių, laukė sugrįžtančio daktaro. Aplinkui susispietusi minia visokiais būdais reiškė jam pagarbą, o Džo, kaip ir dera Mėnulio sūnui, ramiai priėmė tą duoklę. Tiesą sakant, dievybei vaizduoti jis, ko gero, netiko, nes atrodė lyg ir per prastai: be jokio pasipūtimo ir dar flirtavo su jaunom afrikietėm, kurios tiesiog negalėjo jo atsižiūrėti.

– Garbstykite, mielosios mergaitės, garbstykite, – marmėjo jis, – aš geras vyrukas, nors ir dievo sūnus.

Jį apipylė dovanomis, kurias šiaip padeda prie „mcimu" – lūšnelės, kurioje apsistoja dievaičiai. Tos dovanos – tai miežiai ir „pombe" – toks gėrimas, primenantis stiprų alų. Džo manė esant būtina paskanauti gėrimo, bet jo gomuriui, nors ir pratusiam prie vyno bei viskio, jis pasirodė esąs pernelyg stiprus. Džo veidą iškreipė baisi grimasa, kurią minia palaikė malonia šypsena. Po to jaunosios merginos, užtraukusios monotonišką melodiją, ėmė apie jį šokti kažkokį orų šokį.

– Ak, jūs šokate? – sušuko Džo. – Puiku! Aš neliksiu skolingas ir

tuoj pat parodysiu, kaip šokama mūsų tėvynėje.

Ir Džo ėmė pasiutusiai trypti džigą. Ko tik jis neišdarinėjo – ir raitėsi, ir lankstėsi, ir staipėsi, išraitydamas įmantriausias figūras, skėryčiavo rankomis, sustingdavo keisčiausiose pozose, rodė nepaprastas grimasas... Trumpai sakant, Džo surengė čiabuviams patį nuostabiausią vaidinimą, parodydamas kaip dievai šoka Mėnulyje.

Ir štai afrikiečiai, pagavūs kaip beždžionės, ėmė kartoti visus Džo šuolius, kraipymąsi, grimasas. Nei vienas Džo gestas neliko nepastebėtas, nė vienos pozos jie nepamiršo. Prasidėjo tokia maišatis, visus pagavo toks azartas, kurio nė aprašyti neįmanoma. Per patį linksmybių įkarštį Džo ūmai išvydo pareinantį daktarą.

Fergiusonas skubėdamas yrėsi per piktai riaumojančią minią. Kerėtojai ir genties vadai, regis, buvo labai susijaudinę. Daktarą iš visų pusių apsupusi minia vis labiau veržėsi į ratą. Džo nustebo – čiabuviai kažkodėl ėmė daktarui grasinti...

„Keistos permainos! Kas gi galėjo atsitikti? Ar tik sultonas nebaigė savo gyvenimo ant dangiškojo gydytojo rankų? Tai išeitų ne į gerą", – svarstė škotas.

Kenedis iš savo posto matė gresiantį pavojų, bet nesuprato priežasties. Oro balionas, stipriai dujų išpūstas, įtempė lyną, tarsi nekantraudamas pakilti.

Štai Fergiusonas jau prie pat kopėčių. Prieštaringa baimė vis dar sulaikė minią ir neleido griebtis kokių nors veiksmų. Daktaras vikriai palipo kopėtėlėmis, o jam iš paskos – ir Džo.

– Negalime delsti nė akimirkos, – Fergiusonas skubėdamas bėrė žodžius, – nė nesiterliok, atraišiodamas inkarą. Perkirsim lyną, ir tiek.

– Bet kas gi atsitiko? – sunerimo Džo, paskui daktarą ropšdamasis į krepšį.

– Kas atsitiko? – nerimavo ir Kenedis, rankose spausdamas karabiną.

– Žiūrėkite, – daktaras mostelėjo ranka į horizontą.

– Ką gi aš ten turėčiau pamatyti? – nieko nesuprasdamas, medžiotojas gūžtelėjo pečiais.

– Mėnulį!

Iš tikrųjų, Mėnulis, raudonas ir nuostabus, kybojo tamsiai žydrame danguje ir žėravo lyg ugninis rutulys. Žinoma, tai buvo tikrasis

mėnulis. O tai reiškė: arba pasaulyje yra du mėnuliai, arba svetimžemiai – apgavikai, klastūnai, netikri dievai...

Ir nėra ko stebėtis, kad tokios mintys ūžavo čiabuvių galvose. Tuo tik ir galima paaiškinti minios nuotaikos permainą. Džo neiškentė nenusikvatojęs.

Minia, supratusi, kad laimikis slysta iš jos rankų, ėmė baisiausiai šūkauti, lankus ir muškietas nutaikydami į „Viktoriją".

Tuo tarpu vienas iš kerėtojų mostelėjo ranka, ir kariai nuleido ginklus. Nieko nelaukęs, kerėtojas įsiropštė į medį, tikriausiai ketindamas nutverti lyną ir timptelėti balioną arčiau žemės.

Džo čiupo į rankas kirvį.

– Kirsti, ar ką? – paklausė.

– Palauk! – atsakė daktaras. – Gal mums pavyks išgelbėti inkarą, nes jį labai branginu. Lyną perkirsti visuomet spėsime.

Kerėtojas, įsikoręs į medį, nulaužė keletą šakų ir atkabino inkarą. Išlaisvintas balionas akimoju nėrė į viršų, o nelemtasis negras, apžergęs inkarą lyg kokį sparnuotą žirgą, nelauktai netikėtai atsidūrė ore.

Neįmanoma aprašyti minios nuostabą, kai išvydo, jog vienas iš jų vagangų skrenda dangaus platybėje...

– Valio! – sušuko Džo, o „Viktorija", didelės keliamosios jėgos dėka, greitai kilo į viršų.

– Jis tvirtai laikosi, – tarė Kenedis, – ir neilga kelionė jam, žinoma, nepakenks.

– Ką darysime su tuo negru? Gal numesime? – paklausė Džo.

– Ką tu! – atsakė daktaras. – Kuo švelniausiai nuleisime ant žemės ir tikriausiai po šio nuotykio jo kerų galia nepaprastai išaugs.

– Ko gero, dar ims jį vadinti dievu! – sušuko Džo.

„Viktorija" jau buvo beveik tūkstančio pėdų aukštyje. Negras iš paskutiniųjų laikėsi įsitvėręs lyno. Jis tylėjo, akis įsmeigęs į vieną tašką. Baimė sumišo su nuostaba. Lengvas vakarų vėjas „Viktoriją" nešė tolyn nuo Kazecho.

Praėjo pusvalandis. Daktaras, matydamas, kad vietovė po jais visiškai plyna, sumažino degiklyje liepsną ir ėmė leistis. Iki žemės likus gal dvidešimčiai pėdų, negras ryžosi šokti. Jis nukrito ant kojų ir paknopstomis leidosi bėgti į Kazecho pusę. O „Viktorija", atsikračiusi nereikalingo krovinio, vėl ėmė kilti.

Šešioliktasis skyrius

Artėja audra. – Mėnulio šalis. – Afrikos žemyno ateitis. – Mašina ir pasaulio pabaiga. – Vietovės vaizdas saulei leidžiantis. – Flora ir fauna. – Audra. – Ugnies zona. – Žvaigždėtas dangus.

– Štai ką reiškia tapti Mėnulio sūnumis be jo sutikimo, – prabilo Džo. –Juk tas Žemės palydovas galėjo mums iškrėsti neblogą išdaigą. O ar jūs, sere, savo gydymais nepažeminote jo šlovės?

– Iš tiesų, kas jam, tam Kazecho sultonui? – įsiterpė medžiotojas.

– Keturiasdešimtmetis pusiau miręs girtuoklis, – atsakė daktaras. – Vargu, ar kas dėl jo lies ašaras. Iš šio nuotykio dera padaryti išvadą, kad pagarba ir šlovė laikini ir neverta tuo pernelyg žavėtis.

– Tuo blogiau! – sušuko Džo. – Atvirai pasakysiu – man patiko. Tik pamanykit! Tau lankstosi, o tu vaizduoji dievą... Ir staiga išnyra Mėnulis, ir dar visas raudonas, tarsi iš tikrųjų būtų užsirūstinęs...

Šitaip tarškė Džo, žvelgdamas į nakties šviesulį jau visai kitomis akimis; o tuo metu šiaurės pusėje dangus ėmė trauktis tirštais, piktais debesimis. Gana stiprus vėjas trijų šimtų metrų aukštyje ginė „Viktoriją" į šiaurę ir šiaurės rytus. Dangaus skliautas virš jos buvo tyras, bet kažkodėl atrodė sunkus.

Apie aštuntą valandą vakaro mūsų oreiviai buvo 32°40' rytų ilgumos ir 4°17' pietų platumos. Artėjančios audros veikiami oro srautai nešė juos trisdešimt penkių mylių per valandą greičiu. Po jais sparčiai plaukė derlingos vilnijančios Mfuto lygumos. Tas paveikslas buvo be galo tapybiškas – nebuvo įmanoma juo nesigėrėti.

– Mes dabar esame Mėnulio šalies centre, – tarė daktaras Fergiusonas. – Šios vietovės iki šiol išsaugojo savo senoviškus pavadinimus tikriausiai todėl, kad čia visą laiką garbino Mėnulį. Iš tiesų nuo-

stabi šalis! Sunku kur kitur užtikti tokią vešlią augmeniją.

– Būtų ne pro šalį šį peizažą perkėlus prie Londono; gal atrodytų ir nenatūraliai, bet labai patraukliai, – pareiškė Džo. – Kodėl visas šis grožis atiteko laukinių, barbarų šalims?

– O kas gali garantuoti, kad laikui bėgant ši šalis netaps civilizacijos centru? – paprieštaravo daktaras. – Galbūt ateityje, kai Europoje žemė taps visiškai nualinta ir nebeįstengs išmaitinti gyventojų, žmonės patrauks čionai.

– Taip manai? – sukluso Kenedis.

– Žinoma, mielasis Dikai. Pasek bendrą įvykių raidą, prisimink apie tautų persikraustymus, ir padarysi lygiai tokią pat išvadą. Azija buvo pirmoji pasaulio maitintoja, ar ne? Gal keturis tūkstančius metų ji brandino, augino derlių, o vėliau, kai tik vien akmenys bekūpsojo ten, kur anksčiau plaukėjo neaprėpiami auksiniai laukai, jos vaikai paliko nualintą ir sunykusį prieglobstį. Ir ką mes regime? Jie veržėsi į Europą, jauną ir galingą, ir ji maitina juos du tūkstančius metų. Bet ir čia su kiekviena diena derliaus vis mažėja. Naujos ligos, kone kas metai sunaikinančios augmeniją, menki derliai, nepakankami resursai – visa tai gyvybinių jėgų nykimo, neišvengiamo nuskurdimo ženklai. Ir mes regime, kad tautos jau puola prie gausingos Amerikos krūtinės, kaip puolama prie šaltinio, kurio galbūt negalima pavadinti neišsenkančiu, bet kuris kolei kas dar neišseko. Tačiau ir tas naujasis žemynas savo ruožtu sensta; pirmykščiai miškai bus iškirsti pramonės reikmėms; dirvožemis, gausiai brandinęs javą, nes šito reikėjo, nualintas; ten, kur kiekvienais metais nuimdavo po du derlius, dabar sunkiai iš nebederlingos žemės tegauna vieną. Ir štai Afrika naujoms rasėms pasiūlys savo lobius, per ilgus amžius sukauptus jos žemėje. Sėjomaina ir pelkėtų vietų nusausinimas pagerins šiuo metu europiečiams kenksmingą klimatą, po visą šalį išsidriekę vandens keliai susijungs ir sudarys vieną navigacinę sistemą. Ir toji šalis, virš kurios mes skrendam, derlingesnė, turtingesnė, gyvastingesnė nei kitos, taps didinga šalimi, kur bus padaryti dar nuostabesni atradimai nei garas ir elektra.

– Ak, daktare, – tarė Džo, – kaip norėtųsi visa tai pamatyti savo akimis.

– Tu pernelyg anksti gimei, mano mielasis.

– Beje, – tarė Kenedis, – tai bus, ko gero, liūdniausia epocha, nes pramonė praris viską ir visus. Žmogus iki tol išradinės mašinas, kol mašina praris patį žmogų. Aš visuomet maniau, kad pasaulio pabaiga ateis tada, kai koks nors milžiniškas katilas, įkaitintas iki trijų milijardų atmosferų, susprogdins mūsų Žemės rutulį.

– Pridursiu, kad kuriant tokią mašiną ne paskutinį vaidmenį vaidins amerikiečiai, – įsiterpė Džo.

– Taip, – pritarė daktaras, – jie geri katilų meistrai! Bet nenuklyskime į klaidžiuosius labirintus, verčiau pasigrožėkime Mėnulio žemėmis, jeigu jau pasilaimėjo jas išvysti.

Saulė, prasiskverbusi pro debesų virtinę, paskutiniais savo spinduliais auksino žemę; šviesos srautai liejosi ant milžiniškų medžių, papartynų, tyvuliuojančių samanų. Banguotas dirvos paviršius vienur kitur šiaušėsi kalvomis, tačiau kalnų horizonte nebuvo regėti. Tarp nepraeinamų atvašynų plytėjo lankos, raivėsi spygliuotos gyvatvorės, o laukymėse buvo pabirę gausūs kaimeliai, apsupti tarsi pačios gamtos iš milžiniškų karpažolių ir koralus primenančių krūmų sukurtomis tvirtovių sienomis.

Netrukus tarp vešlios žalumos suvinguriavo Malagazaris – pati didžiausia į Tanganikos ežerą įtekanti upė. Į ją srūva daugybė intakų, kurie išteka iš kūdrų, susidariusių molinguose dirvos sluoksniuose, arba iš upelių, susiformavusių per potvynį. Oreiviams visa vakarinė šalies dalis atrodė panaši į savotišką vandenkričių labirintą.

Vešliose pievose ganėsi bandos: gyvūnai su milžiniškomis kukšteromis beveik skendo aukštoje žolėje. Maloniai kvepiantys miškai atrodė lyg milžiniškos puokštės, o tose puokštėse nuo dienos kaitros slapstėsi liūtai, leopardai, hienos, tigrai. Vienur kitur drambliai siūbavo medžius ir girdėjosi straublių laužomų kamienų traškesys.

– Tai bent šalis! Medžiok ir norėk! – susižavėjęs sušuko Kenedis. – Garantuoju – kad ir aklai į mišką paleista kulka būtinai rastų savęs verto laimikio. Kaip manai, Samueli, ar nevertėtų mums pabandyti čia pamedžioti?

– Negalima, mielasis Dikai, čia pat naktis, ir naktis gali būti baisi, nes jau artėja audra. O šiose vietose audros būna šiurpios, kažkuo primenančios milžinišką elektros bateriją.

– Tiesą sakote, sere, – įsiterpė Džo. – Pasidarė baisiai trošku,

vėjas nurimo, jaučiu – kažkas bus.

– Taip, oras pritvinkęs elektros, – atsakė daktaras, – ir kiekviena gyva būtybė jaučia oro būklę prieš stichijos siautėjimą. Prisipažinsiu, asmeniškai aš dar niekada šito taip stipriai nejaučiau.

– O ar nemanai, mano drauge, kad mums vertėtų nusileisti? – paklausė medžiotojas.

– Atvirkščiai, Dikai, aš būčiau linkęs kilti dar aukščiau. Tik vieno bijau: kad susikryžiavusios oro srovės neišmuštų mūsų iš nusibrėžto maršruto.

– Argi nori pakeisti kryptį, kurios mes iki šiol laikėmės, skrisdami nuo pat pakrantės?

– Matai, Dikai, jeigu įstengčiau, mielai patraukčiau tiesiai į šiaurę per kokius septynis ar aštuonis laipsnius ir pamėginčiau nusigauti į tą platumą, kur, kaip manoma, yra Nilo ištakos. Galbūt mums pasisektų ten pamatyti ir kokius nors kapitono Spiko ekspedicijos pėdsakus, o gal net Ioglio karavaną. Jeigu tik mano apskaičiavimai yra teisingi, tai mes dabar esame trisdešimt dviejų laipsnių keturiasdešimt minučių rytų ilgumos, o aš norėčiau pakilti virš ekvatoriaus.

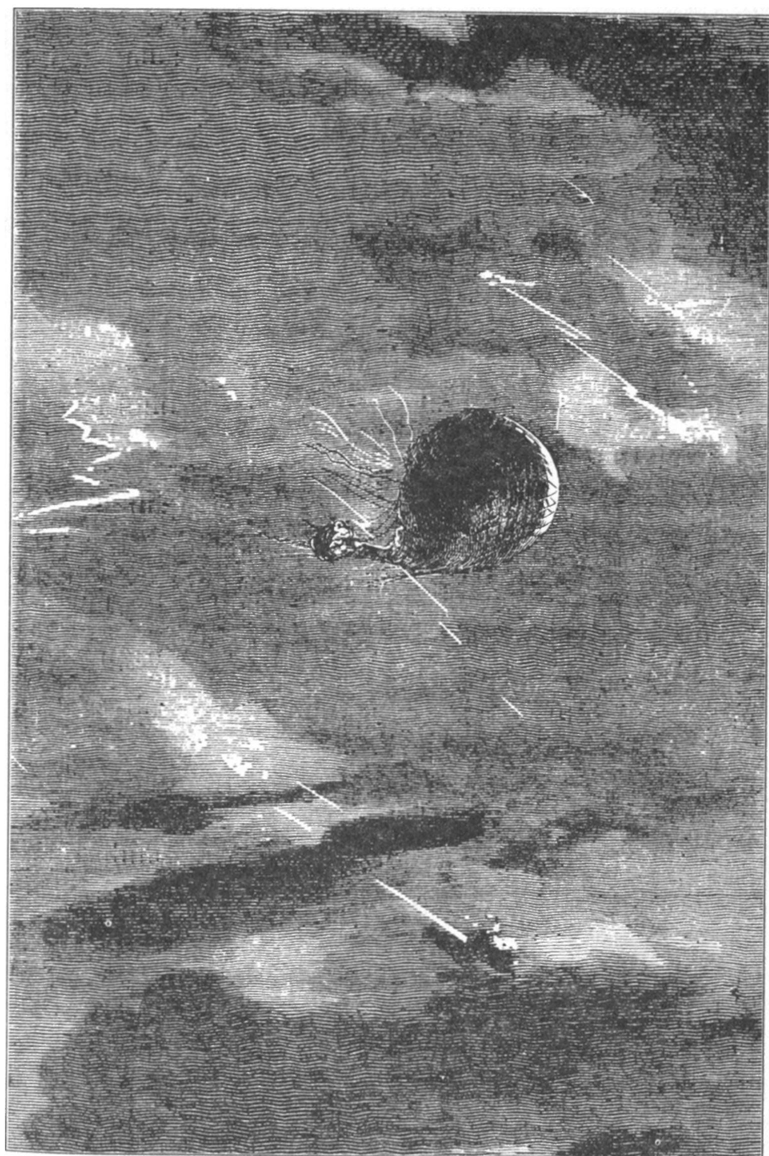
– Tik pažvelk! – sušuko Kenedis, pertraukdamas bičiulio aiškinimą. – Pažvelk į tuos begemotus, lendančius iš kūdrų... Tarsi gyvos mėsos kalnai... O antai ir krokodilai... Kaip šiurpiai jie traukia orą!

– Tarytum dustų, – tarstelėjo Džo. – Štai kuo geras mūsų keliavimo būdas: iš čia su panieka galime žiūrėti į visas tas šlykštynes!.. Misteri Samueli! Misteri Kenedi! Pažvelkite į tą žvėrių bandą, lekiančią glaudžiomis gretomis. Ko gero, jų bus pora šimtų. Ar tik ne vilkai?

– Ne, Džo, tai laukiniai šunys. Tik pamanyk, kokie jie drąsūs: nebijo net susidurti su liūtais. Keliautojui negali būti nieko baisiau, kaip akis į akį susitikti su šiais plėšrūnais: kaip mat sudraskytų į gabalus.

– Ne, tokiu atveju Džo nė nebandys jiems uždėti antsnukių, bet jeigu tas nirtumas įaugęs į jų kraują, tai negalima nė kaltinti.

Artėjant audrai pamažu viskas apmirė. Atrodė, tiršta atmosfera, tarsi prikimšta vatos, slopino visus garsus. Paukščiai – gervės, raudonieji ir mėlynieji kėkštai, daugiakalbiai strazdai, musinukės – pasislėpė tirštoje didelių medžių lapijoje. Visoje gamtoje jautėsi artė-

jantis sprogimas.

Devintą valandą vakaro „Viktorija" nejudėdama pakibo virš Mseno rajono – čia buvo daugybė gyvenviečių, vos matomų per sutemas. Kartais koks prasiskverbęs šviesos spindulys, atsispindėjęs tamsiame kanalų vandenyje, apšviesdavo stačius krantus ir niūrių, nejudančių palmių, tamarindų, sikomorų ir milžiniškų karpažolių siluetus...

– Aš tiesiog dūstu, – pareiškė škotas, visa krūtine traukdamas išretėjusį orą. – Atrodo, kybome vietoje. Tai kaip, ar leisimės, Samueli?

– Bet juk artėja audra, Dikai, – sunerimęs atsakė daktaras.

– Jeigu bijai būti vėjo nublokštas, tai, man atrodo, mums nieko kito ir nelieka, tik nusileisti ant žemės, – prieštaravo škotas.

– Gal šiąnakt audra dar nekils, juk debesys labai aukštai, – įsiterpė Džo.

– Štai kaip tik todėl aš ir nelinkęs kilti virš debesų, – atsakė Fergiusonas. – Tektų kilti labai aukštai, o tada nebematytume žemės ir liktume visiškoje nežinioje, net nebejaustume, ar apskritai judame, o jeigu skrendame, tai kur mus neša.

– Greičiau spręsk, mielasis Samueli, laikas nelaukia, – spyrė Dikas.

– Kaip apmaudu, kad nutilo vėjas, – įsiterpė Džo, – būtų mus nubloginęs toliau nuo audros.

– Taip, belieka tik apgailestauti, mano bičiuliai, – ėmė aiškinti Fergiusonas, – nes debesys mums kelia didelį pavojų. Mat jie neša su savimi priešingos krypties vėtras, kurios gali į savo sūkurį įtraukti ir „Viktoriją", jie neša žaibus, kurie gali paleisti mus pelenais. Kita vertus, jeigu nusileistume ir užkabintume inkarą už kokio medžio, škvalas gali lengvai numesti mus ant žemės.

– Tai ką daryti?

– Reikia laikytis vidurinėje zonoje tarp dviejų pavojų, kuriais mums grasina žemė ir dangus. Laimei, degikliui vandens turime pakankamai, o taip pat ir du šimtus svarų balasto... Būtiniausiu atveju galėsime juo pasinaudoti.

– Mes budėsime kartu su tavimi, – pareiškė medžiotojas.

– Ne, bičiuliai mano. Eikite miegoti. Jeigu reikės, pažadinsiu.

– Bet ar nebūtų geriau, sere, jums dabar pailsėjus, kol dar nėra jokio pavojaus?

– Ne, ačiū, mielasis Džo, aš verčiau jau būdrausiu. Dabar mes nejudame, ir jeigu aplinkybės nepasikeis, tai rytoj būsime toje pačioje vietoje.

– Labos nakties, sere.

– Labos nakties, jeigu ji bus rami.

Kenedis ir Džo, apsigaubę antklodėmis, atsigulė, o daktaras liko poste.

Tuo tarpu didžiulis debesynas pamažu leidosi ir darėsi vis tamsiau. Niūrus dangaus skliautas pakibo virš žemės, sakytum, pasirengęs ją sutrėkšti. Staiga akinantis, baisios jėgos žaibas perskrodė tamsą. Nespėjo išnykti jo atšvaitas – galingas perkūno trenksmas sudrebino dangų...

– Kelkitės! – sušuko Fergiusonas.

Oreiviai, baisiausio triukšmo pažadinti, pašoko, pasiruošę įvykdyti kiekvieną daktaro įsakymą.

– Ar mes leidžiamės, Samueli? – paklausė Kenedis.

– Ne, apačioje balionas neatsilaikytų. Reikia kilti, kol iš debesų neprapliupo liūtis ir mūsų neįsuko sūkurys.

Tai sakydamas, Fergiusonas padidino degiklio liepsną.

Tropikų audros kyla be galo staigiai ir yra labai galingos. Bemat ir antrasis žaibas perrėžė debesis, o po to vienas po kito blykstelėjo dar dvidešimt. Visas dangus buvo išraižytas elektros kibirkščių, pyškančių krentant dideliems lietaus lašams.

– Pavėlavome, – prabilo daktaras, – ir dabar teks su mūsų balionu, pripildytu lengvai užsidegančių dujų, prasiveržti pro ugnies zoną.

– Tai leiskimės! Leiskimės! – reikalavo Kenedis.

– Bet ir žemėje rizikuotume, nes balionas gali sprogti, be to, argi esame garantuoti, kad besileisdami nepataikysime ant kokio medžio, – priešgyniavo Fergiusonas.

– Tai kilkime, misteri Samueli, – tarė Džo.

– Greičiau! Greičiau! – šaukė škotas.

Toje Afrikos dalyje per tropines audras dažnai galima suskaičiuoti trisdešimt trisdešimt penkis žaibus per minutę. Dangus tiesiog būna apimtas ugnies, o nesiliaujantis perkūnijos griaudėjimas susilieja į nepertraukiamą dundesį.

Įkaitusioje atmosferoje siautėjo baisiausios jėgos vėjas, velda-

mas ir sukūriuodamas liepsnos apimtus debesis. Atrodė, kad kažkoks milžiniškas ventiliatorius įpučia tą baisų gaisrą...

Fergiusonas degiklyje palaikė kuo aukštesnę temperatūrą. Balionas pūtėsi ir kilo į viršų. Klūpėdamas krepšio viduryje, Kenedis prilaikė tento pakraštį. Balionas taip smarkiai sukaliojosi, suposi, kad oreiviams svaigo galva. Jo apvalkale susidarė gilūs įlinkiai, ir vėjo spaudžiama šilko tafta tiesiog gaudė. Kruša kurtinančiai skrodė orą ir barbeno į „Viktoriją". Bet nepaisant nieko, ji vis kilo ir kilo. Žaibai brėžė aplinkui ugninius zigzagus. Balionas buvo ugnies apgaubtas.

– Telieka pasikliauti tik Dievu: mes esame jo rankose. Jis vienintelis gali mus išgelbėti. Būkim viskam pasirengę, net gaisrui, – vėl prabilo Fergiusonas. – Galbūt krisime nelabai smarkiai.

Daktaro žodžiai vos pasiekė oreivių ausis, bet jie aiškiai regėjo žaibų apšviestą ramų Fergiusono veidą. Jis stebėjo fosforescencijos reiškinį, kurį sukūrė elektros žiburėliai, klaidžioję aerostato tinkle. „Viktorija" po senovei suposi ir sukosi, vis kildama ir kildama į viršų. Po ketvirčio valandos ji jau ištrūko iš audros debesų zonos. Elektros iškroviai vyko apačioje ir sudarė tarsi milžinišką karūną iš fejerverkų, siaučiančių po „Viktorijos" krepšiu.

Tai buvo vienas pačių gražiausių reginių, kokius tik gamta gali sukurti žmogui. Apačioje audra, o viršuje žvaigždėtas dangus – ramus, tylus, netrikdomas, su mėnuliu, taikiai skleidžiančiu savo šviesą į siautulingus debesis... Daktaras pažvelgė į barometrą. Rodė dvylikos tūkstančių pėdų aukštį. Buvo vienuolikta valanda vakaro.

– Ačiū Dievui, pavojus praėjo, – prabilo daktaras. – Mums tereikia laikytis šitame aukštyje.

– O buvo baisu, – prisipažino Kenedis.

– Ė, vieni niekai! – nuginčijo Džo. – Tik įdomu – tai tiesa. Aš nieko prieš pažvelgti į audrą iš viršaus. Ką jau sakyti – gražus vaizdelis!

Septynioliktasis skyrius

Mėnulio kalnai. – Žalumos vandenynas. – Bandymas išmesti inkarą. – Buksiruoja dramblys. – Ilgai trunkantis šaudymas. – Storaodžio gyvulio žūtis. – Krosnis gamtos prieglobstyje. – Nakties poilsis. – Naktis žemėje.

Kitą rytą saulė virš horizonto išniro apie šeštą valandą. Debesys išsisklaidė. Dvelkė gaivus ryto vėjelis. Oreiviai vėl išvydo po audros maloniai kvepiančią žemę. „Viktorija", sukiodamasi tarp priešingų oro srautų, liko beveik toje pat vietoje. Daktaras, sumažinęs dujų kiekį, privertė balioną leistis, norėdamas tarp oro tėkmių surasti šiaurinį srautą. Ilgai nesisekė. Vėjas vis nešė balioną į vakarus, ir šit melsvame horizonte ėmė ryškėti Mėnulio kalnai, pusračiu apjuosę Tanganikos ežerą. Tie kalnai buvo natūrali tvirtovė, užtvėrusi kelią Centrinės Afrikos tyrinėtojams. Kai kurias kūgio formos viršūnes dengė amžinas sniegas.

– Štai mes visiškai netyrinėtame krašte, – pareiškė daktaras. – Kapitonas Biortonas nors ir toli prasiskverbė į vakarus, bet iki šių pagarsėjusių kalnų nesugebėjo ateiti. Jis net neigė jų buvimą ir įtikinėjo savo bendrakeleivį Spiką, kad Mėnulio kalnai – tik jo fantazijos vaisius. O mums, bičiuliai mano, dėl jų jau nekyla jokių abejonių!

– Ar per juos skrisime, Samueli? – pasidomėjo Kenedis.

– Nenorėčiau. Aš tikiuosi rasiąs palankią oro srovę, kuri vėl mus nuneštų prie pusiaujo. Jeigu prireiks, net lūkuriuosiu. Juk mūsų „Viktorija" kaip laivas – esant nepalankiam vėjui, gali išmesti inkarą.

Daktaro pranašystė netrukus išsipildė. Pabandžiusi skristi įvairiame aukštyje, pagaliau „Viktorija" įprastu greičiu pasuko į šiaurės rytus.

– Mes pakliuvome į labai gerą srovę, – žvelgdamas į kompasą,

pareiškė Fergiusonas. – Be to, esame tik apie du šimtus pėdų nuo žemės. Palankiausios sąlygos susipažinti su dar nepažįstamomis vietovėmis. Juk kapitonas Spikas, iškeliavęs ieškoti Ukerevės ežero, staigiai pasuko į rytus nuo Kazecho.

– O ar ilgai mums teks šitaip skristi? – paklausė Kenedis.

– Tikriausiai ilgai. Mūsų tikslas – pasiekti Nilo ištakas. Vadinasi, norėdami atsidurti tame kraštutiniame taške, kurį buvo pasiekę iš šiaurės keliavę tyrinėtojai, turime nuskristi daugiau kaip šešis šimtus mylių.

– Nejaugi nenusileisim ant žemės? Būtų ne pro šalį truputį pamankštinti kojas, – tarė Džo.

– Ko gero, teks nusileisti, – atsakė daktaras. – Reikia taupyti maistą, ir tu, mielasis Dikai, turėsi mus aprūpinti šviežia mėsa.

– Kai tik šito pageidausi, mielasis Samueli.

– Ir dar turime pasipildyti vandens atsargas, – pridūrė daktaras. – Kas žino, galbūt pakliūsime į absoliučiai bevandenę vietovę. Niekada nekenkia būti apdairiam.

Vidudienį „Viktorija" buvo 29°15' rytų ilgumos ir 3°15' pietų platumos. Ji perskrido virš Ujofaus kaimo, kuris buvo šiaurinė Unjamvezio riba; kažkur netoli turėjo būti Ukerevės ežeras, bet oreiviai jo dar nematė.

Gentys, gyvenančios netoli pusiaujo, matyt, labiau civilizuotos ir yra valdomos karaliukų, kurių despotizmas nežino ribų. Tankiausiai gyvenama Karagvos provincija.

Susitarė leistis, kai tik bus palankios sąlygos. Numatė sustoti ilgesniam laikui ir kruopščiai apžiūrėti balioną. Sumažinę degiklio liepsną, iš krepšio išmetė inkarus, kurie netrukus ėmė kabinėtis už neaprėpiamos stepės aukštos žolės. Iš viršaus toji žolė atrodė lyg gazonas, o iš tikrųjų buvo septynių ar aštuonių pėdų aukščio.

„Viktorija", tarsi milžiniška peteliškė, braukė žolę, jos nesumaigydama. Priekyje nebuvo jokių kliūčių – vien tik bekraštis žalias vandenynas...

– Mes tikriausiai ilgai turėsime ieškoti kokio medžio: kolei kas nė vieno nematau, – tarė Kenedis. – O ir medžioklė daug vilčių neteikia, – pridūrė.

– Palauk, mielasis Dikai, čia tai tikrai negalėtum medžioti, nes

paskęstum žolėje su visa galva. Nenusimink, rasime kokią patogesnę vietą.

Tai iš tikrųjų buvo nuostabi kelionė, keistas stebuklingas plaukiojimas po žalią, tarsi perregimą, vos vos vėjelio šiaušiamą jūrą. „Viktorijos" krepšys, tarsi pateisindamas „gondolos" pavadinimą, skyrė tas žalias bangas, iš kurių keistai klykdami retkarčiais išskrisdavo pulkai paukščių žavingomis plunksnomis. Inkarai tiesiog maudėsi gėlių jūroje, paskui save palikdami vagą, kuri bemat išnykdavo kaip laivo pėdsakas bangose.

Staiga oreiviai pajuto stiprų truktelėjimą, matyt, inkaras užsikabino už kokios uolos, slypinčios po milžiniškomis žolėmis.

– Užsikabino! – sušuko Džo.

– Puiku. Nuleisk kopėčias! – paliepė medžiotojas.

Vos spėjo nuskambėti tie žodžiai, pasigirdo staugsmas, ir oreiviai nustebę sušuko:

– Kas tai?

– Kaip keistai staugia!

– Bet gi mes skrendame!

– Vadinasi, inkaras atsikabino!

– Ne! Laikosi! – timptelėjęs lyną, pareiškė Džo.

– Ką tai reiškia? Uola pajudėjo?

Žolėje iš tikrųjų kažkas judėjo, ir netrukus iš jos išniro gana ilgas ir besirangantis padaras.

– Gyvatė! – sušuko Džo.

– Gyvatė! – pakartojo Kenedis, užtaisydamas karabiną.

– Ką čia šnekat – tai juk dramblio straublys, – užginčijo daktaras.

– Niekus tauški, Samueli! Nejaugi tai galėtų būti dramblys?

Kenedis ėmė taikytis.

– Palauk, Dikai, palauk.

– Tik pamanykit! Gyvulys mus buksyruoja!

– Ir įsivaizduok, mielasis mano Džo, tempia ten, kur reikia, – pareiškė Fergiusonas.

Dramblys žingsniavo gana greitai; netrukus priėjo balą ir čia oreiviai jau puikiausiai jį regėjo. Iš didelio ūgio daktaras spėjo tai esant nuostabios veislės patiną. Jo baltokos, nuostabiai gražiai išlenktos iltys buvo ne mažiau kaip aštuonių pėdų ilgio. Kaip tik tarp tų ilčių

stipriausiai ir įstrigo inkaro nagai.

Dramblys mojavo straubliu, atkakliai stengdamasis išsivaduoti iš lyno, siejančio jį su krepšiu.

– Pirmyn! Drąsiau! – susižavėjęs šaukė Džo. – Štai dar vienas keliavimo būdas! Nė arklių nereikia, mūsų paslaugoms – dramblys!

– Bet kur jis mus tempia? – sunerimo Kenedis, rankose sukiodamas karabiną; jam taip ir knietėjo iššauti.

– Kaip tik ten, mielasis Dikai, kur mums reikia. Pakentėk truputį, – Fergiusonas ramino savo draugą.

– Wig a more, wig a more, – kaip sako škotų valstiečiai. – Pirmyn! Pirmyn! – vis linksmiau šūkaliojo Džo.

Dramblys ėmė bėgti ristele, mojuodamas straubliu į kairę ir į dešinę. Su kiekvienu šuoliu baisiausiai supurtydavo „Viktorijos" krepšį.

Daktaras, rankoje spausdamas kirvį, buvo pasiruošęs nukirsti lyną, jei tik iškiltų koks pavojus.

– Inkarą paaukosime tik pačiu kraštutiniausiu atveju, – pareiškė jis.

Dramblys balioną buksyravo jau apie pusantros valandos, o gyvulys nerodė jokio nuovargio ženklų. Tie milžiniški storaodžiai padarai, lygiai kaip ir banginiai, primenantys juos savo dydžiu ir sugebėjimu greitai judėti, per dieną gali nubėgti didelį nuotolį.

– O žinote, – sušuko Džo, – tai tas pats, kas užharpūnuoti banginį. Mes esame tarsi bangingaudžiai.

Tačiau besikeičianti vietovė vertė daktarą pagalvoti apie kitą keliavimo būdą. Už kokių trijų mylių, šiaurinėje stepės pusėje, jau matėsi tankus kamaldarų miškas. Žūt būt reikėjo išvaduoti balioną nuo gyvojo variklio.

Sustabdyti dramblį paliepė Kenedžiui. Šis prispaudė prie peties karabiną ir, nors padėtis šaudyti buvo nepaprastai nepatogi, nuspaudė gaiduką. Kulka, atsitrenkusi į dramblio galvą, susiplojo tarsi pataikiusi į geležį. O dramblys nė kiek neišsigando; negana to, po šūvio ėmė bėgti dar greičiau lyg koks lenktynių žirgas.

– Ne dramblys, o šėtonas! – sušuko Kenedis.

– Tai bent smegeninės kietumas! – murmtelėjo Džo.

– O dabar pabandysime jį pavaišinti keliomis kūginėmis kulkomis, – tarė Dikas; kruopščiai užtaisė karabiną ir tuoj iššovė.

Dramblys baisiai sustaugė ir dar greičiau pasileido bėgti.

– Matau, misteri Dikai, aš turiu jums padėti, – tarė Džo ir čiupo šautuvą, – nes antraip nežinia, kur mus nudangins...

Ir dvi kulkos įsmego į gyvulio šoną.

Dramblys stabtelėjo, išrietė straublį ir vėl, mojuodamas savo milžiniška galva, iš visų jėgų pasileido miško link; kraujas jau srovele sruvo iš jo žaizdų.

– Dar pašaudykime, misteri Dikai, – siūlė Džo.

– Ir pyškinkit be paliovos, nes iki miško liko gal dvidešimt sieksnių, – paragino daktaras.

Nuaidėjo dar dešimt šūvių. Dramblys šoko pirmyn kiek tik išgalėdamas. Krepšys ir balionas subraškėjo taip, jog, atrodė, tuoj tuoj subyrės į šipulius. Truktelėjimas buvo toks stiprus, kad daktarui iš rankų iškrito kirvis ir tekštelėjo ant žemės.

Padėtis darėsi nepaprastai kritiška: inkaro lyno, stipriausiai pririšto prie krepšio, nebuvo įmanoma nei atrišti, nei perpjauti peiliu, o „Viktorija" jau buvo beveik prie pat miško. Laimei, tą akimirką, kai dramblys užlaužė galvą, kulka pataikė jam į akį. Dramblys stabtelėjo, susvyravo, jo keliai sulinko, ir gyvulys pasisuko į medžiotojus šonu.

– Taikausi į širdį, – tarė Dikas ir paleido iš karabino paskutinį užtaisą.

Dramblys baisiausiai sustaugė; akimirką išsitiesė, pamojavo straubliu ir visu svoriu tvojosi ant žemės, nusilauždamas vieną iltį. Dramblys buvo nebegyvas.

– Jis nusilaužė iltį! – sušuko Kenedis. – Anglijoje už šį daiktelį moka po trisdešimt penkias ginėjas už šimtą svarų.

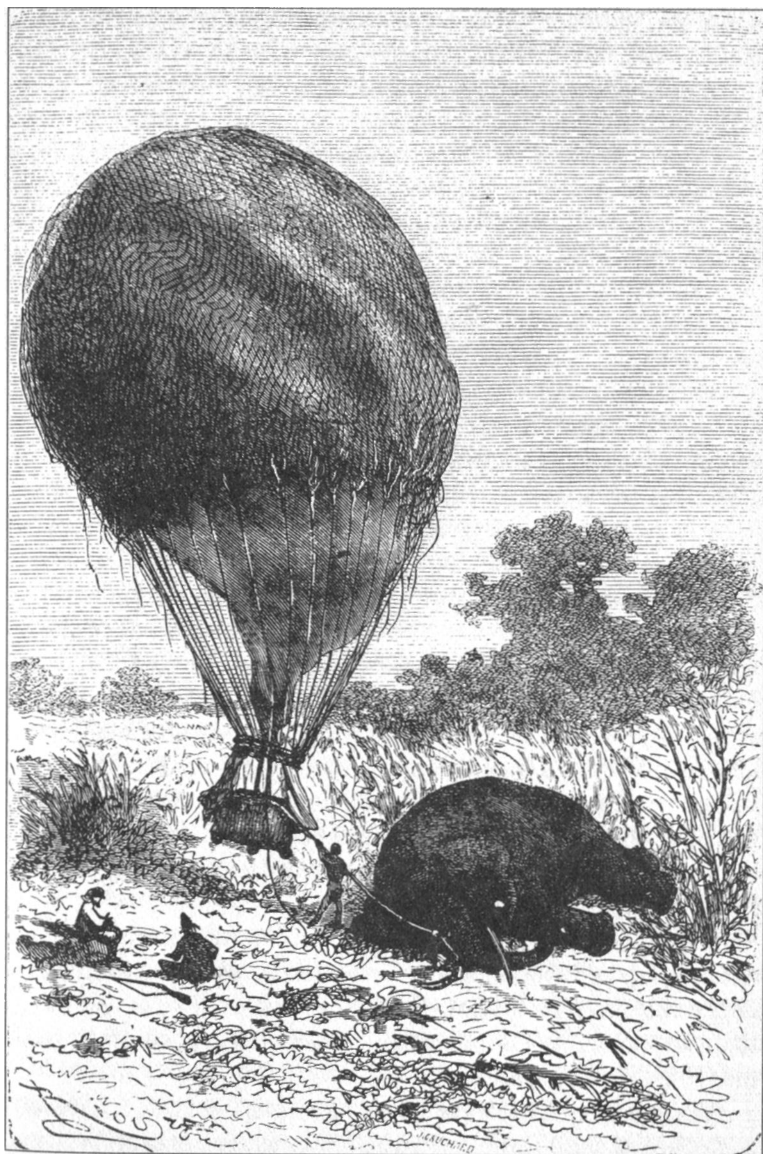
– Nejaugi tiek daug? – nustebo Džo, čiuoždamas žemėn inkaro lynu.

– Ko jau taip apsidžiaugei, mielasis Dikai? – įsiterpė Fergiusonas. – Argi mudu prekiaujame dramblio kaulu? Argi mes skridome čia pasipelnyti?

Džo apžiūrėjo inkarą. Jis stipriai laikėsi už sveikosios ilties. Samuelis ir Dikas iššoko ant žemės, o balionas, kurio apimtis buvo sumažėjusi per pusę, siūbavo virš dramblio lavono.

– Nuostabus gyvūnas! – sušuko Kenedis. – Tikras milžinas! Niekada Indijoje nepasitaikė tokio pamatyti!

– Nėra ko stebėtis, mielasis Dikai: juk Centrinėje Afrikoje vei-

siasi patys stambiausi drambliai visame Žemės rutulyje. Andersonas, Kamingas ir kiti labai intensyviai juos medžiojo Kapo žemėse ir drambliai gelbėdamiesi nuklydo prie pusiaujo. Mes dažnai išvysime jų kaimenes.

– O kol kas tikriausiai pasmaguriausime štai šituo, – tarė Džo. – Pažadu gardžiausią kepsnį. Kol aš gaminsiu pietus, misteris Kenedis, žinoma, kokią valandą ar dvi pamedžios, o misteris Samuelis apžiūrės balioną.

– Puikiai surikiavai darbus, – tarė daktaras. – Taip ir padarysime.

– O aš iš tikrųjų pasinaudosiu dviem laisvomis valandomis, kurias malonėjo man suteikti Džo, – pareiškė medžiotojas.

– Keliauk, mano drauge. Tik būk atsargus, nenuklysk labai toli.

– Nesirūpink, Samueli.

Dikas pasičiupo šautuvą ir dingo miške.

O Džo ėmėsi savo pareigų. Pirmiausia iškasė žemėje kokių dviejų pėdų gylio duobę ir prigrūdo ją sausų šakų – jų čia buvo į valias: matyt, prilaužė drambliai, kurių pėdsakų buvo tiek ir tiek. Tada virš duobės sukrovė gal dviejų pėdų aukščio laužą ir jį uždegė.

Tada patraukė prie mėsos kalno, stūksančio per dešimtį sieksnių nuo miško, mikliai nukirto straublį (jo skersmuo prie pagrindo buvo kokių dviejų pėdų), išrėžė pačią švelniausią dalį ir dar keletą gabalų akytos kojų mėsos. Tai iš tikrųjų patys gardžiausi gabaliukai, lygiai kaip bizono gubrys, meškos letena ar šerno galva. Kai laužas visiškai sudegė, Džo išsėmė anglis ir pelenus – duobėje buvo labai aukšta temperatūra. Suvyniojęs dramblio mėsą į kvapnius lapus, sudėjo į duobę ir užpylė pelenais, tada ir vėl sukrovė laužą, uždegė, o kai ir šitas sudegė, kepsnys buvo gatavas.

Džo ištraukė savo kūrinį iš tos savotiškos krosnies ir išdėliojo ant žalių lapų apetitą žadinančius gabalus; tada gražios aikštelės viduryje ėmė ruošti pietų stalą: padėjo kepsnius, atnešė džiūvėsių, degtinės, kavos, o iš čia pat sruvenančio upelio pasėmė gaivaus ir skaidraus kaip krištolas vandens.

Malonu buvo žiūrėti į tą „padengtą stalą", ir Džo, nelabai didžiuodamasi, mąstė apie tai, kad dar maloniau bus skanauti valgius.

– Tai bent kelionė! Ir nepavojinga, ir nevarginanti, – vis kartojo jis. – Pietūs visuomet laiku, patalas nuolat po ranka. Ko dar reikia?

O tas gerasis misteris Kenedis dar nenorėjo su mumis keliauti!

Tuo laiku daktaras Fergiusonas kruopščiai apžiūrinėjo balioną. Nuo audros ir škvalo nė kiek nebuvo nukentėjęs. Ir tafta, ir gutaperčia puikiausiai atsilaikė. Turėdamas omenyje vietovės aukštį virš jūros lygio ir apskaičiavęs baliono keliamąją galią, Fergiusonas su džiaugsmu įsitikino, kad vandenilio kiekis nė kiek nesumažėjęs. Vadinasi, apvalkalas buvo absoliučiai nepralaidus.

Tik prieš penkias dienas oreiviai išskrido iš Zanzibaro. Pemikano dar nė nepradėjo valgyti. Džiūvėsių ir mėsos konservų turėjo ilgam užtekti. Tereikėjo papildyti tik vandens atsargą. Vamzdeliai ir gyvatukas buvo puikiausios būklės. Kadangi buvo sutvirtinti kaučiuko alkūnėmis, kuo geriausiai atlaikė baliono blaškymą. Baigęs apžiūrą, daktaras prigludo prie kelionės dienoraščio. O po to nubraižė gana vykusį vietovės eskizą: į neužmatomą tolį nusidriekusi stepė, kamaldarų miškas ir „Viktorija", sustingusi ore viršum pasakiško dydžio dramblio lavono...

Po dviejų valandų grįžo Kenedis su riebių kurapkų ryšulėliu ir gemzės, greitakojės antilopės, patino užpakaline koja; Džo tuoj pat puolė paruošti šį pietų stalo papildymą.

– Pietūs patiekti! – netrukus linksmai sušuko.

Trys keliauninkai susėdo žalioje pievutėje. Visi pripažino, kad dramblio koja ir straublys – subtilus patiekalas. Kaip jau buvo pratę, išgėrė už Angliją, ir tada pirmą kartą toje stebuklingoje vietovėje pakvipo nuostabiu Havanos cigarų dūmeliu.

Kenedis valgė, gėrė ir tarškė už keturis. Jį apėmė smagi nuotaika ir škotas iš rimtųjų siūlė savo bičiuliui daktarui apsigyventi tame miške, iš šakų pastatyti sau palapinę ir pradėti Afrikos Robinzonų dinastiją.

Tačiau šis pasiūlymas nesusilaukė pritarimo, nors Džo ir pareiškė esąs pasiruošęs vaizduoti Penktadienio vaidmenį.

Aplinkui viešpatavo tokia ramybė, vietovė atrodė visiškai negyvenama, kad daktaras nutarė apsinakvoti ant žemės. Džo ratu sukrovė laužus ir uždegė. Tokia barikada – geriausias būdas atsiginti nuo laukinių žvėrių, jeigu jie sumanytų apsilankyti.

Ir iš tikrųjų, hienos, pumos bei šakalai, drambliенos kvapo suvilioti, visą naktį klajojo aplinkui. Kenedis ne kartą buvo priverstas šauti į pernelyg įžūlius lankytojus. Tačiau apskritai naktis praėjo ramiai.

Aštuonioliktasis skyrius

Karagva. – Ukerevės ežeras. – Naktis saloje. – Pusiaujas. – Skrydis virš ežero. – Kriokliai. – Šalies vaizdas. – Nilo ištakos. – Bengo sala. – Andrea Diobono parašas. – Anglijos vėliava.

Kitą rytą nuo penktos valandos ėmė rengtis tolimesniam skrydžiui. Džo kirviu (laimei, surado) nukirto dramblio iltis, ir išlaisvintoji „Viktorija" nuskrido į šiaurės rytus aštuoniolikos mylių per valandą greičiu.

Išvakarėse daktaras iš žvaigždžių nustatė „Viktorijos" vietą. Balionas buvo 2°40' platumos, tai yra šimtas šešiasdešimt geografinių mylių nuo pusiaujo. Oreiviai skrido virš daugybės kaimų, nekreipdami dėmesio į tenykščių gyventojų šūkavimą. Fergiusonas visą laiką eskizavo vietoves. „Viktorija" pralėkė virš Rubemės kalnų viršūnių, beveik tokių pat skardingų kaip Usagaros, o vėliau – virš Tengės – Karagvos grandinės pirmųjų atšakų, kurios, jo manymu, yra Mėnulio kalnų tęsinys. Senas padavimas byloja, kad šie kalnai esą Nilo lopšys, ir tai visai panašu į tiesą: kalnai prieina prie Ukeverės ežero, iš kurio, kaip mano mokslininkai, ir išteka didžioji upė.

Kai „Viktorija" buvo virš Kafūro – plačiai nusidriekusios srities, garsaus prekybos centro, – daktaras pagaliau išvydo ežerą, daugybės keliautojų ieškoto objekto, ežerą, kuris 1858 metų rugpjūčio 2 dieną pirmą kartą neaiškiai iškilo prieš kapitono Spiko akis.

Samuelį Fergiusoną apėmė nepaprastas jaudulys: juk jis beveik pasiekė vieną svarbiausių punktų, kurį rengėsi tyrinėti. Apsiginklavęs žiūronu, daktaras stengėsi nepraleisti nemačiom nė vieno paslaptingojo krašto kampelio.

Po jais plytėjo gana nualinta žemė; tik menka jos dalis buvo įdirb-

ta. Vietovė, nusėta neaukštomis smailiaviršūnėmis kalvomis, kuo arčiau ežero, tuo darėsi lygesnė; ryžių plantacijas čia pakeitė miežių laukai. Augo ir raukažolė, iš kurios čiabuviai gamina vyną, ir „mvani" – laukinis augalas, atstojantis kavą. Pusšimtis apvalių šiaudastogių lūšnelių – tai ir buvo Karagvos sostinė.

Kuo puikiausiai matėsi gan gražių, geltonai rausvos odos žmonių nustebę veidai. Po laukus sunkiai krutinėjo nepaprastai storos moterys. Fergiusonas labai nustebino savo bendrakeleivius, papasakojęs, jog tuklumas čionykštėse vietose labai vertinamas, o tokiu žmogus tampa privaloma tvarka gerdamas rūgusį pieną. Vidudienį „Viktorija" buvo 1°45' pietų platumos, o po valandos ji jau skrido virš ežero.

Kapitonas Spikas tą ežerą pavadino „Nyanza Victoria". (*Nyanza – ežeras. – Aut.*) Toje vietoje jis galėjo būti apie devyniasdešimt mylių pločio. Pietinėje ežero dalyje kapitonas Spikas atrado grupę salelių, kurias pavadino Bengalijos archipelagu. Savo tyrinėjimus Spikas vykdė iki Mvanzo, įsikūrusio rytiniame ežero krante, – ten kapitoną džiaugsmingai priėmė sultonas. Spikas padarė tos ežero dalies trigonometrinį brėžinį, bet negalėjo surasti luoto perplaukti ežerą ir apžiūrėti didelę Ukerevės salą. Toji sala (atoslūgio metu – pusiasalis) labai tankiai apgyvendinta ir valdoma trijų sultonų.

„Viktoriją" nešte nešė į šiaurinę ežero dalį, ir dėl to daktaras labai apgailestavo. Jis norėjo tiksliai nubraižyti pietinius ežero kontūrus. Krantai, virš kurių skrido oreiviai, buvo apaugę tankiais aštriais krūmais, ir juos vos buvo galima įžvelgti pro siaučiančių šviesiai rusvų moskitų debesį. Toje vietovėje žmonėms nebuvo įmanoma gyventi. Vien begemotai gulinėjo tankiose aukštose nendrėse arba murdėsi balzganame ežero vandenyje.

Vakarinio kranto nebuvo matyti – ežeras plytėjo lyg jūra. Atstumas nuo vieno kranto iki kito toks didelis, kad svajoti apie kokį susisiekimą ar ryšį paprasčiausiai nėra ko; čia dažnai kyla smarkios audros, nes toje aukštoje ir atviroje vietovėje šėlsta vėtros.

Daktarui dabar sunkiai sekėsi valdyti balioną; būgščiojo, kad tik nenuneštų į rytus. Bet, laimei, pasisekė pakliūti į srovę, kuri „Viktoriją" nubogino į šiaurę; šeštą valandą vakaro „Viktorija" buvo virš mažytės dykos salelės, esančios per dvidešimt mylių nuo kranto, 0°30'

pietų platumos ir 32°52' rytų ilgumos.

Oreivių išmestas inkaras užsikabino už medžio ir, kadangi vakarėjant vėjas rimo, balionas ramiai sau kybojo. Apie išlipimą nebuvo nė ko galvoti. Čia, kaip ir ežero pakrantėse, siautėjo tiršti moskitų debesys. Nors Džo vikriai sukosi ir akimoju pritvirtino prie medžio inkarą, vis tiek kraugeriai spėjo vyruką sukandžioti; bet Džo nejautė vabzdžiams nė mažiausio pykčio, laikydamas tai visai natūraliu dalyku.

Daktaras nebuvo toks atlaidus: inkaro lyną atleido kiek tik įstengė, šitaip norėdamas atsikratyti negailestingųjų vabalų, kurie jau zirzdami kilo prie jų, ir nuo įkyraus ūžavimo trims bičiuliams darėsi visai nejauku. Daktaras nustatė, kad ežeras yra per tris tūkstančius septynis šimtus penkiasdešimt pėdų virš jūros lygio ir tai sutapo su kapitono Spiko apskaičiavimais.

– Tai va, mes ir virš ežero, – tarė Džo, stipriai nagais gremždamas odą.

– Reikia negaišaujant jį apžiūrėti, – pareiškė medžiotojas. – Tikriausiai be šitų mielų vabzdžių, čia nėra kitos gyvos dvasios.

– Turiu jums pasakyti, kad salelės, kurių gausiai pribarstytas ežeras, ne kas kita, kaip vandens užlietų kalvų viršūnės, – paaiškino daktaras. – Mums puikiai pasisekė, kad radome čia prieglobą, nes ežero pakrantėse gyvena nuožmios gentys. Miegokite, dangus mums žada ramią naktį.

– O argi tu, Samueli, nepaseksi mūsų pavyzdžiu? – paklausė Dikas.

– Ne, aš negalėčiau sumerkti akių. Neduoda ramybės visokios mintys. Rytoj, bičiuliai mano, jeigu tik pūs palankus vėjas, mes skrisime tiesiai į šiaurę, galbūt surasime Nilo pradžią ir įspėsime iki šiol neįspėtą paslaptį. Aš neįstengsiu užmigti, kai taip arti didžiosios upės ištakos!

Kenedis ir Džo, kuriuos Nilo ištakų problema jaudino kur kas mažiau nei daktarą, nieko nelaukdami atgulė, budriai daktaro saugomi.

Trečiadienį, balandžio 23 dieną, ketvirtą valandą ryto „Viktorija" pakėlė inkarą. Dar viešpatavo prietema. Naktis nenoriai paliko ežero vandenis, virš kurių tvyrojo tirštas rūkas. Bet netrukus jį išblaškė stiprus vėjas. „Viktorija", keletą minučių pasiūbavusi į šo-

nus, nuskrido tiesiai į šiaurę.

Fergiusonas iš džiaugsmo suplojo delnais.

– Mes skrendame teisinga kryptimi! – sušuko jis. – Nilą išvysime šiandien arba niekada! Ar žinote, bičiuliai mano, kad mes esame virš pusiaujo? Štai netrukus būsime šiaurės pusrutulyje!

– O! Vadinasi, sere, jūs manote, kad kaip tik čia eina pusiaujo linija? – paklausė Džo.

– Kaip tik čia, mano mielas.

– Va kaip! Man dingojas, sere, nedelsdami turime atšvęsti šitą įvykį!

– Ką gi, išgerkime po stiklą grogo! – juokdamasis atsakė daktaras. – Tavo kosmografijos studijavimo būdas visai neblogas, Džo.

Štai taip „Viktorijoje" buvo atšvęstas skrydis per pusiaują.

„Viktorija" sparčiai skrido pirmyn. Vakaruose regėjosi žemas lygus krantas, o toliau – Ugandos ir Usogo plokščiakalniai. Vėjas vis stiprėjo: dabar jau siekė trisdešimt mylių per valandą.

Ežere tarsi jūroje siautėjo didelės bangos. Matėsi, kad ežeras labai gilus. Per visą skrydžio laiką oreiviai jame išvydo vos kelis grubiai sumeistrautus luotus.

– Šis ežeras, – ėmė pasakoti daktaras, – yra labai aukštai, tarsi natūralus telkinys, vandeniu aprūpinantis dideles Rytų Afrikos upes. Dangus lietumi jam sugrąžina tai, ką paima ištakose garo pavidalu. Man atrodo, kad Nilo pradžia – kaip tik čia.

– Pamatysim, – tarstelėjo Kenedis.

Apie devintą valandą ryto oreiviai priartėjo prie vakarinio kranto, miškingo ir, matyt, negyvenamo. Vėjas ėmė nešti „Viktoriją" šiek tiek į rytus, ir tolumoje pasirodė kita ežero pakrantė, išlinkusi 2°40' šiaurės platumos. Tas kranto išlinkis baigėsi labai stačiu kampu. Tolumoje kilo vėjo nugludinti aukšti kalnai, tarp kurių giliu randytu tarpekliu gurgėjo upė.

Atidžiai valdydamas balioną, Fergiusonas neatitraukė akių nuo vietovės, virš kurios skrido.

– Žiūrėkite, bičiuliai mano, žiūrėkite! – staiga sušuko jis. – Vadinasi, tai, ką pasakojo arabai, teisybė! Jis kalbėjo apie upę, ištekančią iš šiaurinės Ukerevės ežero dalies. Štai ji! Kaip tik skrendame virš jos. Upė teka beveik tokiu pat greičiu, kaip mes skrendame. Ir šita,

po mumis bėganti vandens srovė, žinoma, susilies su Viduržemio jūros vandenimis. Tai Nilas!

– Tai Nilas! – užkrėstas daktaro entuziazmo, jo žodžius pakartojo Kenedis.

– Tegyvuoja Nilas! – sušuko Džo, niekada nepraleidęs progos triukšmingai pasiausti.

Milžiniškos uolos ir šen, ir ten užtvėrė paslaptingosios upės tėkmę. Vanduo gurguliavo, ieškodamas kelio, sudarydamas skardžius ir krioklius, ir visa tai dar labiau įtikino Fergiusoną, kad jo spėjimas yra teisingas. Šimtai srautų putodami lėkė nuo upę supančių kalnų. Buvo regėti, kaip iš žemės į paviršių išsimuša plonos srovelės, kaip jos srūva, susitikdamos, susiliedamos, lenktyniaudamos viena su kita prie tos gimstančios upės, o ši priimdavo jas į savo glėbį ir jau tapdavo upe.

– Žinoma, tai Nilas, – neabejodamas tarė daktaras. – Žinote, šios upės pavadinimo kilmė mokslininkams buvo ne mažiau įdomi, kaip ir jos ištakų vieta. Su kokiomis tik kalbomis nesiejo žodį „Nilas": ir graikų, ir koptų, ir sanskritų. (*Vienas Bizantijos mokslininkas žodyje „Neilos" įžvelgė aritmetinę kelių skaičių sumą. N – tai 50, E – 5, I – 10, L – 30, O – 70, S – 200; tai lygu vienerių metų dienų skaičiui. – Aut.*) Bet visa tai ne taip svarbu. Svarbiausia, kad Nilas pagaliau atskleidė mums savo ištakų paslaptį.

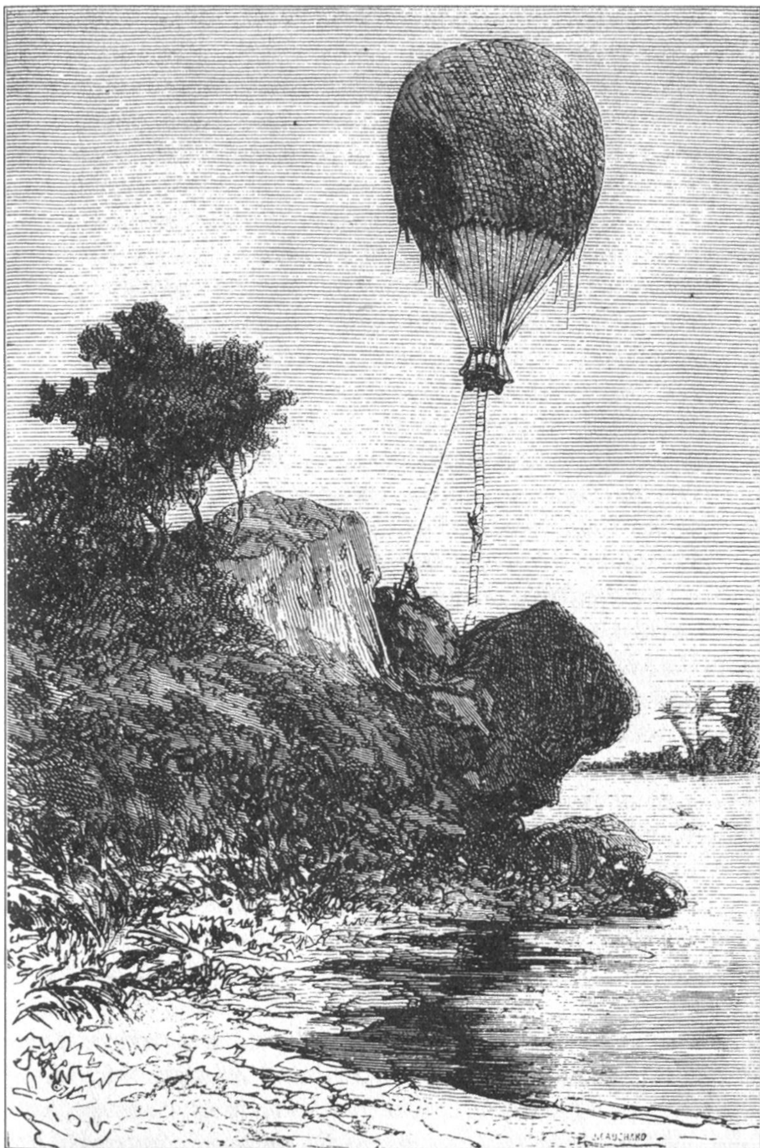
– Bet sakyk, Samueli, kaip įsitikinti, kad tai – ta pati upė, kurią tyrinėjo šiaurės keliautojai? – paklausė medžiotojas.

– Jeigu palankus vėjas pūs dar bent valandą, mes turėsime pačius tikriausius įrodymus, neginčijamus ir nepaneigiamus, – atsakė daktaras.

Kalnai prasiskyrė tarsi užleisdami vietą daugybei kaimų, sezamo ir cukrašvendrių laukams. Čiabuviai, matyt, labai sunerimo ir priešiškai nusistatė. Tikriausiai jie buvo įniršę ir nė kiek nemanė nuolankiauti, oreivius toli gražu laikydami ne dievais, o svetimšaliais. „Viktorija" turėjo laikytis tokiame aukštyje, kad nepasiektų muškietų kulkos.

– Žinoma, nusileisti ant žemės čia bus sunkoka, – tarė škotas.

– Maža bėda! – atsakė Džo. – Tegu tie laukiniai vėliau graužia iš gailesčio nagus, praleidę progą maloniai su mumis pasišnekėti.

– Tačiau nusileisti žūt būt reikia bent ketvirčiui valandos, – pareiškė Fergiusonas. – Noriu rasti įrodymų, patvirtinančių mano išvadas.

– Manai, jog todėl būtina nusileisti, Samueli?

– Taip, ir mes nusileisime, net jeigu reikėtų pavartoti ginklą.

– Man tai visai nepatinka! – sušuko Kenedis, pažvelgdamas į karabiną.

– Trumpai šnekant, sere, mes leisimės, kada tik jums bus reikalinga, – pareiškė Džo, jau rengdamasis kovai.

– Kartais prisieina tarnauti mokslui su ginklu rankoje, – pridūrė daktaras. – Taip buvo priverstas elgtis ir vienas prancūzų mokslininkas, Ispanijos kalnuose matuodamas žemės meridianą.

– Būk ramus, Samueli, ir pasikliauk savo asmens sargybiniais, – pareiškė Dikas.

– Ar jau leidžiamės, sere? – paklausė Džo.

– Dar ne. Šiuo tarpu kilsime aukščiau, nes noriu padaryti tikslų vietovės brėžinį.

Vandenilis išsiplėtė; nepraėjo nė dešimt minučių, ir „Viktorija" jau skrido dviejų tūkstančių penkių šimtų pėdų aukštyje virš žemės. Iš čia aiškiai buvo regėti visas tinklas upelių, įtekančių į didžiąją upę. Dauguma jų tekėjo iš vakarų, pro kalvas ir derlingus laukus.

– Mes ne daugiau kaip už devyniasdešimties mylių nuo Gondokoro ir mažiau kaip už penkių mylių nuo punkto, kurį tyrinėtojai pasiekė eidami iš šiaurės, – pažvelgęs į žemėlapį, tarė Fergiusonas. – Taigi, pradėkime atsargiai leistis.

Kai „Viktorija" nusileido daugiau kaip du tūkstančius pėdų, daktaras įspėjo:

– Dabar, bičiuliai mano, reikia būti pasiruošusiems visokiausiems netikėtumams.

– Mes pasiruošę! – vienu balsu atsakė Dikas ir Džo.

– Puiku!

„Viktorija" skrido maždaug šimtą pėdų virš upės vagos; toje vietoje upė buvo ne platesnė kaip penkiasdešimt sieksnių. Abiejose pakrantėse, savo gyvenvietėse, triukšmingai bruzdėjo čiabuviai. Antrame laipsnyje Nilas suformavo krioklį – vanduo čia krito gal iš dešimties pėdų. Toje vietoje upė laivybai buvo netinkama.

– Tikriausiai tai tas krioklys, apie kurį užsiminė Diobono! – tarė

daktaras.

Upė praplatėjo, ji buvo prisėta daugybės salelių; jas Samuelis Fergiusonas ypač atidžiai tyrinėjo. Atrodė, daktaras ieškojo kažkokio orientyro, kurio niekaip nesisekė užtikti.

Keli negrai luotu praplaukė visiškai po balionu. Kenedis juos pasveikino karabino šūviu. Nors ir nepadarė jokios žalos, šūvis vis dėlto privertė juos kuo greičiau sprukti į krantą.

– Sėkmingo kelio! – sušuko Džo. – Jų dėtas, aš nė už ką neplaukčiau, aš baisiausiai išsigąsčiau baidyklės, kuri poška ir svaido žaibus.

O daktaras Fergiusonas čiupo žiūroną ir nukreipė jį į upės viduryje esančią salelę.

– Keturi medžiai! – sušuko jis. – Žiūrėkite, antai ten!

Iš tikrųjų, salelės pakrantėje augo keturi medžiai.

– Tai Bengo sala. Taip, žinoma, tai Bengo sala, – pridūrė daktaras.

– Tai kas? – paklausė Dikas.

– O tas, kad mes su Dievo pagalba čia nusileisime.

– Bet ten, regis, yra žmonių, misteri Samueli, – įspėjo Džo.

– Teisybė, antai gal dvidešimties žmonių būrelis, – patvirtino Kenedis.

– Mes beregint priversime juos bėgti – tai padaryti ne taip jau sunku, – atsakė Fergiusonas.

– Ką gi, pasakyta – padaryta, – Dikas nebesipriešino.

Kai „Viktorija" leidosi į salą, saulė kybojo zenite.

Negrai, priklausę makado genčiai, ėmė garsiai rėkti. Vienas mojavo medžio žievės kepure. Kenedis nusitaikė į ją ir iššovė – kepurė subyrėjo į gabaliukus.

Tai sukėlė baisiausią sąmyšį. Negrai puolė į upę ir plaukė į kitą krantą. Iš ten bematant pasipylė kulkų kruša ir strėlių debesis. Bet „Viktorija", užsikabinusi už uolos plyšio, buvo nepasiekiama. Džo nučiuožė ant žemės.

– Kopėčias! – sušuko daktaras. – Kenedi, sek paskui mane!

– Ką ketini daryti, Samueli?

– Lipkime abudu, Dikai, tu man reikalingas kaip liudytojas.

– Kaip nori, Samueli.

– O tu, Džo, budriai saugok.

– Būkite ramus, sere, aš už viską atsakau.

– Greičiau eime, Dikai, – skubino daktaras.

Jis nuvedė bičiulį prie uolų, kybančių ant paties salos krašto. Čia ėmė kažko ieškoti tarp krūmų ir kruvinai susižeidė ranką. Staiga nutvėrė medžiotoją už peties.

– Žiūrėk! – prabilo jis.

– Raidės! – sušuko Kenedis.

Iš tikrųjų, kuo puikiausiai matėsi ant uolos iškaltos dvi raidės:

A. D.

– A ir D – tai paties Andrea Diobono parašas. O Diobono – tyrinėtojas, toliau už visus nužygiavęs palei Nilo tėkmę, – paaiškino daktaras.

– Tai iš tiesų nepaneigiamas faktas, mielasis mano Samueli!

– Pagaliau įsitikinai?

– Tai Nilas. Dabar jau nebeįmanoma abejoti.

Fergiusonas kruopščiai persipaišė neįkainuojamuosius inicialus, tiksliai laikydamasis jų formos ir dydžio, ir, pažvelgęs į uolą dar kartą, tarė:

– O dabar grįžkime prie savo „Viktorijos".

– Ir nedelsdami, – pridūrė Kenedis, – nes, matai – keli čiabuviai jau ruošiasi čia plaukti.

– Dabar jie jau mums nebebaisūs. Kad tik vėjas dar porą valandų neštų į šiaurę, ir tada mes jau būsime Gondokore ir galėsime paspausti ranką savo kraštiečiams.

Po dešimties minučių „Viktorija" didingai pakilo į orą.

Daktaras Fergiusonas, norėdamas pažymėti sėkmę, išskleidė Anglijos vėliavą.

Devynioliktasis skyrius

Nilas. – „Drebantis" kalnas. – Prisiminimai apie gimtinę. – Arabų pasakojimai. – Niam niam. – Protingos Džo mintys. – „Viktorija" laviruoja. – Aerostato skrydžiai. – Madam Blanšar.

– Kokia kryptimi mes skrendame? – paklausė Kenedis savo draugo, atidžiai bežvelgiančio į kompasą.

– Į šiaurės šiaurės vakarus.

– Po velnių, bet juk ne į šiaurę!

– Žinoma, ne, Dikai. Ir tikriausiai mums bus sunkoka nusigauti į Gondokorą. Apmaudu, tačiau neturime pamiršti, kad mums jau pasisekė nuveikti tiek, kiek nuveikė tyrinėtojai, keliavę iš rytų ir iš šiaurės ir tarsi sujungti į vieną jų triūsą. Taigi skųstis negalime.

„Viktorija" pamažėle tolo nuo Nilo.

– Ką gi, paskutinį kartą pažvelkime į tas platumas – ribą, kurios neįstengė peržengti net patys drąsiausi keliautojai, – kalbėjo Fergiusonas. – Kaip tik čia gyvena europiečiams priešiškos gentys, apie kurias užsimena Petrikas, Arno, Mianis ir jaunas keliautojas Liužo; noriu pasakyti – šiam vyrui turime jausti skolą ir ištyrinėti aukštutinį Nilą.

– Vadinasi, mūsų atradimai neprieštarauja mokslo hipotezėms? – paklausė Kenedis.

– Nė kiek. Baltoji upė, Bahr al Abiada, išteka iš ežero, milžiniško kaip jūra; čia ir Baltojo Nilo pradžia; be abejo, poezija nuo to nukenčia – juk šitai upių karalienei taip mielai priskirdavo dangišką kilmę; senovėje ją vadino Okeanu ir beveik tikėjo, kad išteka tiesiai iš saulės! Bet šią nuomonę tenka keisti ir, norim šito ar ne, sutikti su mokslo teiginiais; mokslininkai gal gyvuos ne amžinai, o poetų nie-

kada netrūks.

– Antai matosi kriokliai, – tarė Džo.

– Tai Makedo kriokliai, jie yra trečiame platumos laipsnyje, – atsakė Fergiusonas. – Taip, tai jie. Kaip gaila, kad mums nepasisekė dar keletą valandų paskristi virš Nilo, – pridūrė.

– Antai, priekyje matosi kalnų grandinė, – rodė medžiotojas.

– Tai Logveko kalnas – arabai jį vadina „Drebančiu" kalnu (*Padavimas byloja, kad kalnas imąs drebėti, jei tik ant jo savo koją užkelia musulmonas. – Aut.*), – paaiškino daktaras. – Šias vietas aplankė Diobono – keliautojas, pasivadinęs Latifu Efendžiu. Reikia pasakyti, kad gentys, gyvenančios Nilo pakrantėse, nuolat tarpusavyje kovoja ir kariauja nepabaigiamus kruvinus karus. Ar įsivaizduojate, į kokį pavojų save statė Diobono?

Tuo tarpu vėjas pradėjo nešti „Viktoriją" į šiaurės vakarus. Norint išvengti Logveko kalno viršūnės, teko ieškoti kitos oro srovės.

– Bičiuliai mano, – Fergiusonas kreipėsi į bendrakeleivius, – iš tikrųjų, tik dabar prasideda mūsų skrydis per Afriką. Juk iki šiol dažniausiai keliavome pirmtakų pėdomis. O dabar skrendame į šalis, kurios visiškai nepažįstamos. Ar pakaks mums drąsos?

– Žinoma! – vienu balsu šūktelėjo Dikas ir Džo.

– Jeigu taip, tai – į kelužį! Ir tepadeda mums dangus.

Skrisdami virš daubų, miškų ir šen bei ten išsimėčiusių kaimelių, mūsų keliautojai dešimtą valandą vakaro buvo prie „Drebančio" kalno nuotakių šlaitų.

Tą atmintiną dieną, balandžio 23–ąją, „Viktorija", stipriausio vėjo nešama, per penkiolika valandų nuskrido tris šimtus penkiolika mylių.

Bet skrendant paskutinę tos atkarpos dalį oreivių nuotaika buvo slogi. Krepšyje viešpatavo mirtina tyla. Gal daktaras Fergiusonas mąstė apie savo atradimą? Gal jo bendrakeleivis medžiotojas nerimavo, nežinodamas, kas laukia visiškai nepažįstamuose kraštuose? Savaime suprantama, tai jiems rūpėjo, o taip pat kankino ir prisiminimai apie gimtinę bei toli likusius draugus. Tik vienas Džo į viską tebežvelgė filosofiškai, manydamas tai esant absoliučiai natūraliu dalyku; juk gimtinė, likusi taip toli, tuo pačiu metu negali būti ir čia! Bet jis gerbė Samuelio Fergiusono ir Diko Kenedžio tylėjimą.

Dešimtą valandą vakaro „Viktorija" išmetė inkarą prie „Dreban-

čio" kalno. Čia oreiviai sočiai pavakarieniavo ir, pakaitomis budėdami, puikiai išsimiegojo.

Rytą pabudo geriau nusiteikę. Oras buvo puikus, pūtė palankus vėjas. Pusryčiaujant Džo dar pralinksmino savo bendrakeleivius, ir jų nuotaika galutinai pasitaisė.

Šalis, į kurią jie atskrido, buvo milžiniška, plytėjo iki pat Mėnulio ir Darfūro kalnų, o savo dydžiu prilygo kone visai Europai.

– Tikriausiai mes dabar skrendame virš vietovės, kur, mokslininkų spėjimu, yra Usogo karalystė, – tarė daktaras. – Geografai mano, kad Afrikos centre egzistuoja milžiniška įdauba su neaprėpiamu ežeru. Pažiūrėsim, ar jie teisūs.

– Bet kaip galėjo kilti tokie teiginiai?

– Remiantis arabų pasakojimais; mat ši tauta šneki, sakyčiau, net labai kalbi. Kai kurie keliautojai, pabuvoję Kazeche ir prie Didžiųjų ežerų, susitiko su belaisviais iš Centrinės Afrikos ir išklausinėjo jų apie gimtinę. Sugretinus visus pasakojimus ir kilo ši hipotezė. Tačiau žinokite – nors pasakojimai kartais atrodo ir labai neįtikėtini, juose visuomet slypi tiesos dalelė. Štai patys patyrėme, kad spėlionės apie Nilo ištakas yra teisingos, – pridūrė Fergiusonas.

– Taip, visiškai teisingos, – pritarė medžiotojas.

– Kaip tik remiantis panašiais pasakojimais ir bandyta nubraižyti žemėlapį, žinoma, gan apytikslį, – tęsė daktaras. – Vieną žemėlapį aš turiu, ir dabar beskrisdamas ir matydamas reikalą, jį pataisysiu.

– O ar šita šalis visa apgyvendinta? – paklausė Džo.

– Žinoma, ir apgyvendinta, sakyčiau, nelabai simpatingų genčių, – atsakė daktaras.

– Taip ir maniau!

– Visos šios pavienės gentys žinomos vienu bendru pavadinimu „niam niam", – pasakojo daktaras, – o tai ne kas kita, kaip garsų, vaizduojančių kramtymą, pamėgdžiojimas.

– Puiku! – sušuko Džo. – „Niam niam"!

– Bet žinok, mano mielasis Džo, jeigu tu pats sužadintum čiabuvių norą ištarti tą garsą, kažin ar būtum toks smagus.

– Ką jūs norite pasakyti, sere? – sukluso Džo.

– Tą, kad šitie čiabuviai laikomi žmogėdromis.

– Ar tai teisybė?

– Visai tikėtina. Anksčiau dar buvo manoma, kad jie uodeguoti kaip keturkojai, bet vėliau įsitikinta – tai žvėrių kailių, kuriuos jie dėvi, uodegos.

– Vis dėlto gaila, kad jie neturi uodegų: galėtų lengvai atsiginti nuo moskitų, – pareiškė Džo.

– Galbūt, bet, matai, mano mielasis, tai jau pasakų sritis; tai tas pats, kas ir šungalvių gentys, kurias tarsi matęs keliautojas Brion Rolė.

– Šungalviai! Turėti šuns galvą irgi neblogai: gali loti ir misti žmogiena.

– Čia ir visa bėda, – o tai jau nebeišsigalvojimas, – toliau kalbėjo daktaras: – Šios gentys nepaprastai nuožmios ir žmogieną labai mėgsta, todėl visuomet geidžia jos prasimanyti.

– Tikiuosi, mano esybe nesusigundys! – vis dar šmaikštavo Džo.

– Labai jau jiems tokio reikia! – burbtelėjo medžiotojas.

– Reikia ar nereikia, dar nežinia, misteri Dikai, bet štai ką pasakysiu. Jeigu kada nors likimas ir lems man būti suėstam per badmetį, tai aš noriu, kad manimi pasigardžiuotumėte jūs ir mano daktaras. Bet šerti negrus... Fu! Niekada! Mirčiau iš gėdos.

– Gerai, gerai, mano mielasis Džo, – atsakė Kenedis. – Vadinasi, sutarta: jeigu kas, mudu su Samueliu turėsime tai galvoje.

– Jūsų paslaugoms, ponai.

– O žinai, Dikai, kodėl mums Džo šitaip pasakė? – įsiterpė daktaras. – Ogi todėl, kad mes jį kuo geriau atpenėtume.

– Galbūt ir taip, – nesiginčijo Džo. – Juk žmogus – gana egoistiškas gyvūnas.

Po vidudienio dangų aptraukė iš žemės kyląs šiltas rūkas. Pro jį vos tebuvo galima įžvelgti, kas dedasi apačioje. Ir štai daktaras, bijodamas atsitrenkti į kokio kalno viršūnę, nutarė penkiom valandom sustoti. Naktis praėjo sėkmingai, be jokių nuotykių, tačiau kadangi buvo visiškai tamsu, teko būti budriems.

Kitą rytą pūtė labai stiprus musonas. Vėjas iš apačios veržėsi į baliono įlinkimą ir į visas puses blaškė įtaisą, pro kurį į apvalkalą buvo prakišti dujų vamzdeliai. Jį teko priraišioti virvutėmis, ir šį darbą labai mikliai atliko Džo. Tuo pačiu jis įsitikino, kad balionas po senovei yra labai sandarus.

– Tai labai svarbu, – pareiškė Fergiusonas. – Pirma, mes neprarandame brangių dujų, o antra, neskleidžiame apie save lengvai užsiliepsnojančių medžiagų, kurios anksčiau ar vėliau vis tiek užsidegtų ir sukeltų gaisrą.

– Tai jau būtų tikrai nemalonus nuotykis, – burbtelėjo Džo.

– Sakyk, Samueli, ar tokiu atveju mes strimgalviais tėkštumėmės į žemę? – pasidomėjo Dikas.

– Strimgalviais – ne. Dujos degtų ramiai, ir mes leistumėmės pamažu. Panašiai atsitiko prancūzų oreivei madam Blanšar. Ji, leisdama fejerverkus, netyčia padegė savo balioną. Bet nelėkė žemyn lyg akmuo ir būtų likusi sveika, tačiau krepšys atsitrenkė į kažkokį kaminą ir nuo smūgio šita nelaimingoji madam Blanšar išlėkė ant žemės.

– Tikėkime, kad mums nieko panašaus neatsitiks, – pareiškė medžiotojas. – Iki šiol mūsų skrydis man neatrodė pavojingas, ir neįsivaizduoju, kokios galėtų būti kliūtys, kurios neleistų mums sėkmingai pasiekti tikslą.

– Aš pritariu tavo nuomonei, mielasis Dikai, – tarė Fergiusonas. – Turiu pasakyti, kad iki šiol nelaimė oreivius ištikdavo arba dėl neatsargumo, arba dėl blogai pagaminto baliono. Ir dar turiu pasakyti: į orą jau kilta kelis tūkstančius kartų, o mirties atvejų – ne daugiau kaip dvidešimt. Oreiviams didžiausias pavojus iškyla leidžiantis ir kylant. Todėl ir mes turime būti labai atsargūs ir apdairūs.

– O dabar metas pusryčiauti, – pareiškė Džo, – ir kol misteris Dikas neturės progos pavaišinti mus geru laukinių paukščių ar žvėrių kąsneliu, teks pasitenkinti mėsos konservais ir kava.

Dvidešimtasis skyrius

Dangiškasis butelis. – Figmedis. – Mamutmedis. – „Karo medis". – Sparnuoto vežimo projektas. – Dviejų genčių mūšis. – Skerdynės. – Įsikišimas iš aukštybių.

Vėjas stiprėjo ir tapo gūsingas. „Viktorija" visą laiką keitė kryptį. Ją nešė čia į šiaurę, čia į pietus, ir balionas niekaip negalėjo patekti į ramią oro srovę.

– Atrodo, greitai skrendame, tačiau iš tikrųjų nelabai judame pirmyn, – prabilo Kenedis, pastebėjęs neramų magnetinės strėlės svyravimą.

– „Viktorija" skrenda mažiausiai trisdešimt ljė per valandą greičiu, – atsakė Ferigusonas. – Persisverkite abudu per krepšio kraštą ir pamatysite, kokiu greičiu po mumis šmėžuoja visi daiktai. Tik pažvelkite! Antai tas miškas tarsi atlekia mūsų pasitikti.

– O šit jau ir tarpumiškė, – tarė medžiotojas.

– Rodos, tik akimirka praėjo, o vietoj tarpumiškės – kaimas, – po kelių minučių paskelbė Džo. – Kokie susirūpinę ir sutrikę tų negrų veidai!

– Aišku – kodėl, – atsakė daktaras. – Juk prancūzų valstiečiai, pirmą kartą išvydę oro balioną, palaikė jį baidykle ir ėmė šaudyti. Tai ko norėti iš Sudano negro! Jam jau tikrai turime atleisti už akių sproginimą, pamačius „Viktoriją".

– Oi, kaip aš norčiau – žinoma, jums, sere, leidus – išmesti tuščią butelį! – pareiškė Džo, kai „Viktorija" skrido virš vieno kaimo gal šimto pėdų aukštyje. – Jeigu tik tas butelis sveikas nulėktų pas negrus, jie, ko gero, imtų jį garbinti, o jeigu sudužtų, tikriausiai iš šukių pasidarytų talismanus.

Tai sakydamas, Džo švystelėjo per bortą butelį; atsitrenkęs į žemę, jis subyrėjo į brūzgus, o čiabuviai, klaikiausiai šaukdami, išbėgiojo po savo lūšneles.

– Pažvelkite antai į tą medį! – po valandėlės šūktelėjo Kenedis. – Viršūnė vienokia, o apačia kitokia.

– Tai bent šalis! Tik pamanykit – čia medžiai auga vienas ant kito! – stebėjosi Džo.

– Ant aplaužyto figmedžio kamieno vėjas užnešė derlingos žemės, o vieną gražią dieną atpūtė ir palmės sėklą; ji sudygo, išaugo kaip paprastai auga žemės grunte.

– Koks geras būdas! – sušuko Džo. – Aš būtinai apie jį papasakosiu Anglijoje. Labai tiktų Londono parkams. O kaip smarkiai būtų galima išplėsti vaisių sodus! Mūsų sodai būtų kelių aukštų. Ypač toks būdas patiktų mažažemiams.

Tuo momentu „Viktorija" turėjo pakilti į didesnį aukštį – prieš akis išniro bananų miškas, kurio aukštis buvo per tris šimtus pėdų.

– Kokie nuostabūs medžiai! – sušuko Kenedis. – Net negaliu įsivaizduoti ką nors gražesnio už šiuos stebuklingus miškus. Tu tik pažvelk, Samueli!

– Taip, mielasis Dikai, iš tikrųjų, bananai nepaprastai aukšti, – atsakė Fergiusonas. – Bet turiu pasakyti – Amerikos miškuose jie nieko nenustebintų.

– Argi kitur auga dar aukštesni medžiai?

– Taip, žinoma, – vadinamieji mamutmedžiai. Antai Kalifornijoje užtiko kedrą, kurio aukštis keturi šimtai penkiasdešimt pėdų. Vadinasi, jis aukštesnis už parlamento rūmų bokštą ir aukščiausią Egipto piramidę. Palei žemę kamieno apimtis – šimtas dvidešimt pėdų, o sprendžiant iš koncentriškų medienos sluoksnių, kedrui nei daug, nei mažai – keturi tūkstančiai metų, gal ir su trupučiu.

– Jeigu jau taip, tai nėra ko stebėtis, – į pokalbį įsiterpė Dikas. – Gyvendamas keturis tūkstančius metų, savaime suprantama, ir aš užaugčiau labai didelis!

Kol daktaras pasakojo, o Džo laidė replikas, miškas baigėsi ir apačioje sušmėžavo daugybė aplink aikštę suramstytų lūšnelių. Aikštės viduryje augo vienišas medis. Jį išvydęs, Džo suriko:

– Na, jeigu antai ant to medžio keturis tūkstančius metų auga

šitokios gėlės, tai aš jam visai nepavyzdžiu!

Džo rodė milžinišką sikomorą, kurio kamienas buvo užverstas žmonių kaulais. Gėlėmis vaikinas pavadino neseniai nukirstas žmonių galvas, pamautas ant durklų, įsmeigtų į medžio žievę.

– Žmogėdros tokį medį vadina „karo medžiu", – paaiškino Fergiusonas. – Indėnai savo aukoms nulupa galvos odą, o afrikiečiai – nukerta visą galvą.

– Žinoma, tai priklauso nuo mados, – tarstelėjo Džo.

Bet štai jau gyvenvietė su kruvinomis galvomis išnyko iš akių ir atsivėrė ne mažiau atgrasus paveikslas: ir šen, ir ten matėsi pusiau apgraužti žmonių lavonai, palikti pasigardžiuoti hienoms ir šakalams.

– Tai tikriausiai nusikaltėlių lavonai, – tarė daktaras. – Antai Abisinijoje nusikaltėlius pameta suėsti laukiniams žvėrims.

– Nepasakyčiau, kad tai žiauriau nei kartuvės, – atsakė škotas. – Tik šlykščiau, štai ir viskas.

– O Afrikos pietuose, – toliau pasakojo daktaras, – nusikaltėlį uždaro jo paties lūšnelėje su visais galvijais, galbūt net su šeima, ir uždega. Tai iš tikrųjų bjauru. Bet jeigu korimą vadinsime ir švelnesne bausme, vis dėlto aš sutinku su Kenedžiu – tai taip pat barbariškumas.

Tuo tarpu aštriaakis Džo įžvelgė saulėje besikaitinančių plėšrūnų paukščių pulką ir parodė juos savo bendrakeleiviams.

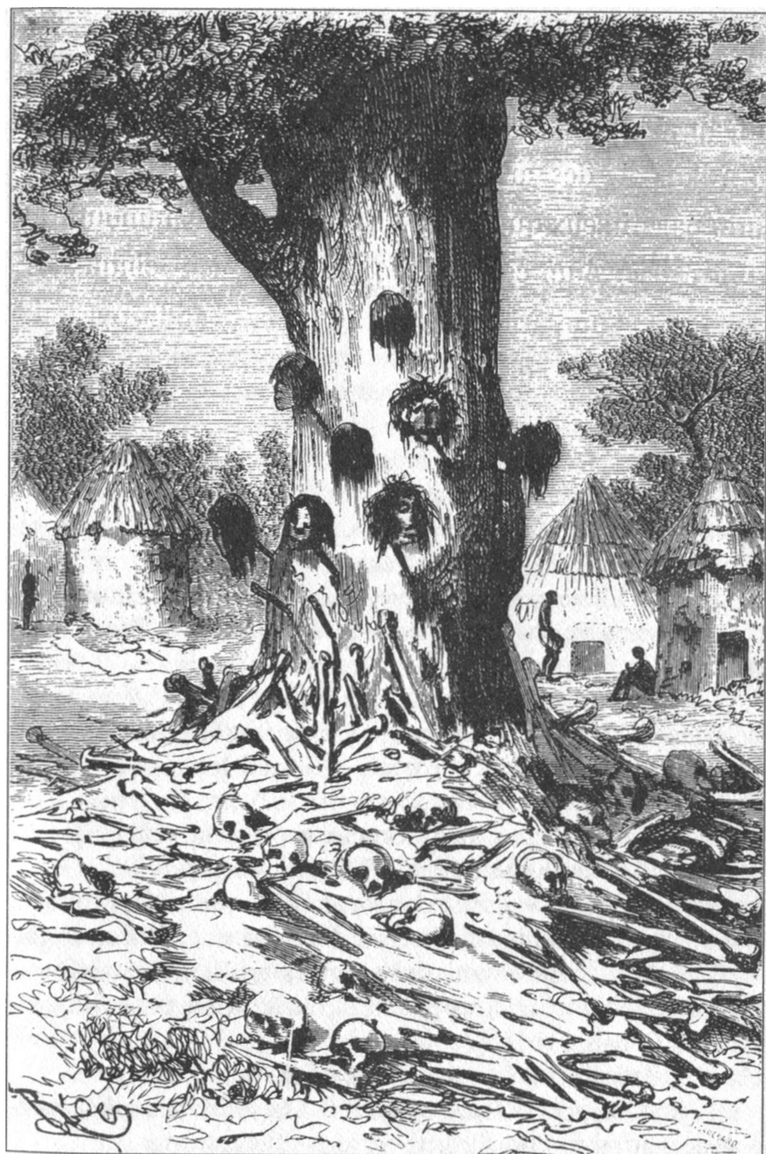
– Juk tai ereliai! – sušuko Kenedis, pažvelgęs pro žiūroną. – Nuostabūs paukščiai! Jie skrenda taip pat greitai kaip ir mes.

– Kad tik mūsų neužpultų, – tarė Fergiusonas. – Patikėkite mano žodžiais – ereliai mums pavojingesni už laukinius žvėris ir laukinių gentis.

– Antai jų visa kirbinė! Tuoj atbaidysime šautuvo šūviu! – pareiškė medžiotojas.

– Mielasis Dikai, aš vis dėlto būčiau linkęs šito nesigriebti, – paprieštaravo Fergiusonas, – juk tafta, iš kurios pagamintas balionas, neatlaikytų net vieno jų snapo kirčio. Bet man atrodo, „Viktorija" greičiau išgąsdins tuos baisiuosius paukščius nei privilios.

– Ak! Man šovė galvon puiki mintis! – sušuko Džo. – Šiandien jos mane apninka tiesiog tuzinais! Jeigu mes taip galėtume tuos ere-

lius sugauti ir pakinkyti, tai jie puikiausiai mus patemptų.

– Toks būdas iš rimtųjų buvo siūlomas, – tarė daktaras. – Bet abejoju, ar jis tiktų tokioms niršioms būtybėms, kokie yra ereliai.

– Mes juos išdresiruotume, – toliau fantazavo Džo. – Apsieitume be žabokių. Geriausiai tiktų akidangčiai: uždengiam vieną akį, ereliai suką į kairę, uždengiam kitą – į dešinę, o uždengus abi akis – sustoja.

– O aš vis dėlto, mielasis Džo, už tavo erelių kinkinį labiau pripažįstu palankų vėją – ir garantuočiau, ir lesalo nereikia, – atsakė daktaras.

– Kaip sau norite, sere, bet savo minties aš vis tiek neatsisakau.

Buvo vidudienis. Pastaruoju laiku „Viktorija" skrido lėčiau: žemė jau nelėkė, o tik slinko po ja.

Staiga pasigirdo šūksniai ir švilpimas. Oreiviai pasilenkė prie borto. Tai, ką išvydo, nepaprastai sujaudino. Niršiai kovėsi dvi gentys, leisdamos į orą tūkstančius strėlių. Kariai, iš paskutiniųjų stengdamiesi sunaikinti vienas kitą, net nepastebėjo virš jų galvų išnirusios „Viktorijos". Toje pasibaisėtinoje maišalynėje dalyvavo kokie trys šimtai žmonių, ir dauguma jų buvo apsipylę kraujais. Vaizdas kėlė šleikštulį.

Kai besikaunantieji pagaliau pastebėjo „Viktoriją", kova valandėlei liovėsi. Atsipeikėję kareivos ėmė dar pasiučiau ūbauti ir strėlėmis apipylė krepšį; viena strėlė lėkė pro pat Džo, ir jis sugebėjo ją pagauti.

– Kilkime aukščiau, kad strėlės mūsų nepasiektų, – šūktelėjo Fergiusonas. – Būkime kuo atsargesni! Rizikuoti negalima.

Mūšis atgijo; ir vėl darban buvo paleisti kirviai bei ietys. Vos tik kuris vargšas nugriūdavo ant žemės, priešas bemat nukirsdavo galvą. Tose skerdynėse dalyvavo ir moterys: jos rinko nukirstas kruvinas galvas ir dėjo į krūvą ten pat, mūšio lauke. Moterys net susipešdavo dėl tų baisių trofėjų.

– Klaikus vaizdas! – pasidygėdamas šūktelėjo Kenedis.

– Bjaurūs žmogžudžiai, – tarė Džo. – O aprenk juos kariška uniforma, ir atrodys neprasčiau už visokius kitus kareivius.

– Man taip ir knieti įsitraukti į tą kovą! – burbtelėjo medžiotojas, mosuodamas karabinu.

– Jokiu būdu! – sušuko Fergiusonas. – Ko kištis, jeigu tai mūsų visai neliečia? Gal nori suvaidinti Apvaizdos vaidmenį, pats nežinodamas, kurie iš jų teisūs, o kurie – kalti? Greičiau, kuo greičiau toliau nuo šito šlykštaus reginio! Jeigu didieji karvedžiai galėtų žvilgtelėti – štai taip, iš viršaus – į savo veiksmų teatrą, jiems, ko gero, praeitų noras lieti kraują ir užkariauti.

Vienas laukinių ordos vadas išsiskyrė iš kitų milžinišku ūgiu ir Heraklio jėga. Vienoje rankoje jis gniaužė ietį, kuria be perstojo smaigstė priešus, veržwithout į jų būrio tirštumą, o kitoje – kirvį, kuriuo švaistėsi lygiai taip pat negailestingai. Staiga Heraklis, metęs ietį, puolė prie vieno sužeistojo, kirviu nukirto vargšo ranką, pačiupo ir godžiai suleido į ją dantis.

– Ak, koks šlykštus žvėris! – sušuko Kenedis. – Ne, aš daugiau šito nepakęsiu.

Ir karingasis vadas peršauta galva griuvo aukštielninkas.

Kariai tarsi suakmenėjo. Tokia keista vado mirtis baisiausiai išgąsdino ir tuo pačiu įkvėpė jų priešininkus. Akimoju pusė kariaujančiųjų pabėgo iš mūšio lauko.

– Paieškosime aukščiau oro srovės, kuri kuo greičiau mus iš čia išneštų, – murmtelėjo daktaras. – Atvirai pasakysiu, man šleikštu nuo šito vaizdo.

Tačiau Fergiusonui nepasisekė mikliai pasprukti, ir mūsų keliauninkai išvydo, kaip nugalėtojai užpuolė žuvusiuosius ir sužeistuosius, kaip plėšė žmogaus mėsos šiltus gabalus ir godžiai rijo.

– Tfu! Kaip koktu! – sušuko Džo.

Bet štai, dujoms įkaitus, „Viktorija" ėmė kilti. Dar kelias minutes oreiviai girdėjo sužvėrėjusios ordos šūkavimą, ir balionas nuskrido į pietus; baisioji skerdynių scena ir žmogėdros išnyko iš akių.

Balionas skrido virš kalvotos vietovės, išraižytos į rytus tekančių upių ir upelių; jos, be abejo, įtekėjo į tuos Nu ežero ir Gazelių upės intakus, kuriuos įdomiai aprašė Gijomas Liužo.

Artėjant vakarui, „Viktorija", tą dieną nuskridusi šimtą penkiasdešimt mylių, išmetė inkarą 27° rytų ilgumos ir 4°20' šiaurės platumos.

Dvidešimt pirmasis skyrius

Keisti šūksniai. – Užpuolimas naktį. – Kenedis ir Džo medyje. – Du šūviai. – „Čionai! Pagalbos!" – Atsakymas prancūziškai. – Rytas. – Misionierius. – Išgelbėjimo planas.

Naktis buvo labai tamsi. Daktaras Fergiusonas negalėjo nustatyti, kur jie nusileido. Inkaras užsikabino už labai aukšto medžio, kuris vos vos buvo regimas nakties sutemose. Kaip visuomet, daktaras pirmas stojo sargybon nuo devintos valandos vakaro, o vidurnaktį jį pakeitė Kenedis.

– Žiūrėk man, Dikai, budriai saugok, – prisakė daktaras.

– O argi yra kokių naujienų?

– Lyg ir ne. Bet man pasirodė, kad apačioje, po mumis, kažkas protarpiais neaiškiai šūkalioja. Juk, tiesą sakant, aš nežinau, kur mus nunešė vėjas, o atsargumas dar niekada nėra pakenkęs.

– Samueli, tikriausiai girdėjai laukinių žvėrių stūgavimą.

– Ne, man pasirodė kažkas keista... Taigi, pats žinai – jeigu tik kas, tuoj mane pažadink.

– Gali būti visiškai ramus.

Daktaras dar kartą atidžiai pasiklausė. Viešpatavo palaiminga ramybė, ir Fergiusonas, susirangęs savo guolyje, netrukus užmigo.

Visą dangų aptraukė tiršti debesys, bet ore nesijautė nė menkiausio vėjelio. „Viktorija", laikydamasi tik ant vieno inkaro, ramiai kybojo danguje.

Kenedis įsitaisė krepšyje taip, kad patogiai galėtų stebėti degiklį, ir tuo pačiu atidžiai žvelgė į tamsą. Kartais jam pasirodydavo – taip būna neramiems ir būdraujantiems žmonėms, – tarsi apačioje švysčiotų kažkokios švieselės. Akimirką net pasidingojo, jog aiškiai regi

šviesą už kokių dviejų šimtų žingsnių, bet šviesulys blykstelėjo ir išnyko kaip išnyksta žaibas. Tikriausiai tai tebuvo mirguliavimas akyse, kaip paprastai atsitinka žvelgiant į tirštą tamsą. Kenedis jau buvo benurimstąs. Vėl abejingai žvelgė į juodumą, kai staiga riksmas perrėžė orą.

Kas tai? Gyvulio, nakties paukščio klyktelėjimas ar žmogaus šauksmas?

Kenedis, suvokdamas, kokia pavojinga yra padėtis, jau buvo bežadinąs savo draugus, bet ir vėl apsiramino: kad ir kas tai būtų, žmonės ar žvėrys, jie vis dėlto nuo jų yra toli. Dikas instinktyviai žvilgtelėjo į savo ginklus ir vėl įsispitrėjo į tamsą.

Neilgai trukus jam pasirodė, kad kažkokie neaiškūs šešėliai sėlina prie medžio. Tuo tarpu iš už debesų švystelėjo mėnulio spindulys, ir Kenedis aiškiai išvydo tamsoje judančias kažkokias būtybes.

Jis prisiminė atsitikimą su pavianais ir, ilgiau nebelaukdamas, palietė daktaro petį.

Šis bemat pabudo.

– Kalbėkime tyliai, – sušnibždėjo Kenedis.

– Ar kas atsitiko?

– Taip, reikia pažadinti Džo.

Kai Džo praplėšė akis, medžiotojas papasakojo, ką matęs.

– Nejaugi ir vėl tos prakeiktos beždžionės? – tyliai paklausė Džo.

– Galbūt. Bet jos ar ne jos, turime imtis visų atsargumo priemonių, – tarė Fergiusonas.

– Mudu su Džo kopėtėlėmis nulipsime į medį, – pasisiūlė Kenedis.

– O aš tuo tarpu paruošiu viską, kad, reikalui esant, „Viktorija" galėtų akimirksniu pakilti, – subruzdo daktaras.

– Nebegaiškim!

– Ką gi, lipam, – tarė Džo.

– Žiūrėkite, be būtiniausio reikalo nešaudykite, – dar priminė daktaras. – Geriau jau nepasiskelbti, kad mes čia esame.

Dikas ir Džo linktelėjo. Abu tyliausiai nučiuožė į medį ir atsitūpė ant tvirtų šakų išsišakojimo, už kurio laikėsi inkaras. Kurį laiką nejudėdami sėdėjo lapijoje ir tylėdami klausėsi. Staiga išgirdo kažkokį keistą garsą – tarsi kažkas šiugždėjo žieve. Džo suspaudė škoto ranką.

– Ar girdite? – sušnibždėjo jis.

– Taip, kažkas atšliaužia.

– Gal gyvatė? Juk pasakojote – girdėjote šnypštimą.

– Ne, tas šnypštimas buvo kažkoks žmogiškas.

„Vis dėlto jau geriau būtų laukiniai, – pamanė Džo. – Negaliu pakęsti tų bjaurybių".

– Čeža vis garsiau, – po kelių minučių vėl sušnibždėjo Kenedis.

– Taip, ropščiasi į viršų.

– Tu stebėk aną pusę, o aš – šitą, – tyliai pasakė medžiotojas.

– Gerai.

Jie tupėjo ant didelės stiprios šakos, augančios iš milžiniško baobabo tankynės. Tirštą lapiją gaubė neįžvelgiama tamsa. Ūmai Džo pasilenkė prie Kenedžio ausies ir sušnibždėjo:

– Negrai.

Jų ausys pagavo net keletą žodžių, pusbalsiu ištartų kažkur apačioje. Džo pakėlė prie peties šautuvą.

– Palauk, – sutramdė jį Dikas.

Laukiniai iš tikrųjų ropštėsi į baobabą. Jie korėsi iš visų pusių, šliauždami šakomis kaip gyvatės, neskubėdami, bet užtikrintai. Juos buvo galima atpažinti iš kūno, ištepto smirdančiais taukais, kvapo. Netrukus prie pat šakos, ant kurios sėdėjo Kenedis ir Džo, išniro dvi galvos...

– Šauk! – įsakė škotas.

Dvigubas šūvis nuaidėjo lyg griaustinis, palydimas skausmingų klyksmų. Akimoju visa šutvė dingo.

O iš tų šauksmų maišaties išsiskyrė klyksmas – ypatingas, netikėtas, stebėtinas. Žmogus visiškai aiškiai šaukė prancūziškai:

– Čionai! Pagalbon!

Kenedis ir Džo nepaprastai sutriko ir nutrūktgalviškai puolė atgal į krepšį.

– Ar girdėjote? – paklausė Fergiusonas.

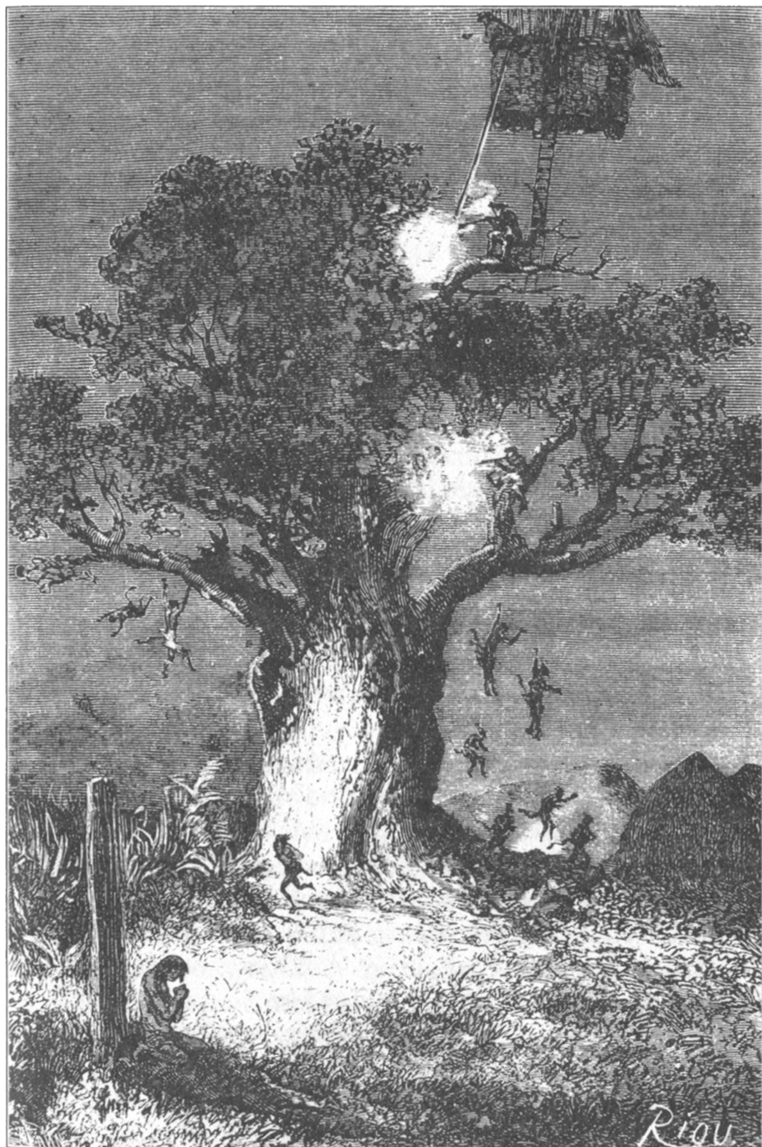
– Žinoma. Tik pamanykit! Tai neįtikėtina: „Čionai! Pagalbon!" Prancūzas barbarų rankose!

– Gal koks keliautojas ar misionierius?

– Nelaimingasis! – sušuko medžiotojas. – Jį kankina, gal žudo?

Ferigusonas atkakliai stengėsi neišsiduoti, kad jaudinasi.

– Nėra nė mažiausių abejonių, – pagaliau prabilo jis, – kažkoks

RIOU.

nelaimingas prancūzas pakliuvo į laukinių rankas. Todėl mes nepakilsime iš čia, kol nepadarysime, ką tik galime, kad jį išgelbėtume. Iš mūsų šūvių jis turi suprasti sulaukęs netikėtos pagalbos – patikės, kad tai Apvaizdos įsikišimas. Bičiuliai mano, juk mes neatimsime jam tos paskutinės vilties? Kaip manote?

– Mes visiškai sutinkame su tavo nuomone, Samueli! Tik pasakyk, ką daryti.

– Kartu ir apsvarstykime. O su aušra bandysime vargšą išvaduoti, – tarė Fergiusonas.

– Bet ar atsilaikysime prieš tuos niekingus negrus? – suabejojo Kenedis.

– Kai prisimenu, kaip negrai, išgirdę šūvį, spruko šalin, man darosi visiškai aišku – jie nieko nenutuokia apie šaunamuosius ginklus, – kalbėjo daktaras. – Vadinasi, mes turime išnaudoti jų baimę. Tačiau reikia palaukti aušros, o jau tada, susivokę, kur esame, aptarsime išgelbėjimo planą.

– Tas vargšelis yra kažkur netoli, – krimtosi Džo. – Taip kad...

– Čionai! Čionai! – vėl nuaidėjo tas pats balsas, bet jau silpnesnis.

– Barbarai! – visas virpėdamas iš jaudulio, sušuko Džo. – Jie gali tą bėdingąjį pribaigti dar šią naktį!

– Girdi, Samueli? – Kenedis palinko prie savo bičiulio ir suspaudė jo ranką. – Kas bus, jeigu jį pribaigs šią naktį?

– Mažai tikėtina, bičiuliai mano. Laukinių gentys belaisviams gyvybę paprastai atima vidury baltos dienos: matote, jie įsitikinę, kad atliekant tokį darbą, būtinai turi šviesti saulė, – paaiškino daktaras.

– O jeigu aš, nieko nelaukdamas ir pasinaudodamas nakties tamsa, nusigaučiau pas tą nelaimingąjį? – tarė škotas.

– Tai ir aš eisiu su jumis, misteri Dikai, – sukruto Džo.

– Palaukite, palaukite, bičiuliai mano! Toks ryžtas daro jums garbę ir byloja apie drąsą, bet taip elgdamiesi, visus statote į pavojų ir dar labiau galite pakenkti tam, kurį mes norime išgelbėti.

– Kodėl gi? – priešgyniavo Kenedis. – Juk laukiniai baisiausiai išgąsdinti. Išsilakstė kas sau ir nosies nebekiš.

– Dikai, maldauju, paklausyk manęs! Patikėk, aš turiu galvoje galutinį mūsų kelionės tikslą. Jeigu netyčia pakliūtum į jų rankas, viskas nueitų perniek.

– Likimo valiai palikti nelaimingąjį? Jis laukia, jis tikisi! Ir niekas neatsišaukia, niekas neina į pagalbą! Jam tikriausiai jau atrodo, kad šūviai tik pasigirdo.

– Galime bėdžių apraminti, – pareiškė daktaras Fergiusonas.

Atsistojęs suglaudė prie burnos rankas ir sušuko lyg per garsiakalbį ta pačia kalba, kuria nelaimingasis šaukėsi pagalbos:

– Kad ir kas jūs būtumėte, nepraraskite vilties! Trys draugai jūsų nepamiršo ir jumis pasirūpins!

Atsakas į tai – baisus stūgavimas, nustelbęs belaisvio atsakymą.

– Jį žudo! Jį pribaigs! – niršo Kenedis.

– Mūsų įsikišimas tik dar labiau priartintų jo mirties valandą.

– Reikia veikti!

– Bet kaip, Dikai? Pagalvok, ką mes galime padaryti tokioje tamsoje?

– Ak, jeigu būtų šviesu! – sušuko Dikas.

– Na, gerai, jeigu dabar būtų diena, ką gi darytum? – kažkaip ypatingai paklausė daktaras.

– Dar klausi! Aš nusileisčiau ant žemės ir šūviais išblaškyčiau tuos pašlemėkus, – ryžtingai atsakė medžiotojas.

– O tu, Džo? Ką tu darytum? – kreipėsi Fergiusonas.

– Aš, sere, elgčiausi atsargiau. Duočiau belaisviui žinią į kurią pusę bėgti.

– Kokiu būdu praneštum?

– Prie strėlės, kurią, jei prisimenate, pagavau belekiančią, pririščiau raštelį, arba garsiai sušukčiau – juk laukiniai nesupranta mūsų kalbos.

– Jūsų planai nerealūs, bičiuliai mano. Jeigu nelaimėlis ir sugebėtų paspukti iš savo kankintojų rankų, vis tiek išsigelbėti bėgant jam būtų baisiai sunku. O tavo planas, mielasis Dikai, žinant, koks esi drąsus, o dar ir dėl to, kad mes negrams įvarėm baimę šūviais, gal ir pasisektų. Bet jei nepasisektų, tau grėstų mirtis, ir mums jau tektų gelbėti nebe vieną, o du. Ne! Reikia veikti kitaip – taip, kad visi sėkmės šansai būtų mūsų rankose.

– Bet turime kažką daryti nieko nelaukdami, tuoj pat, – reikalavo medžiotojas.

– Gal ir taip, – tarė Fergiusonas, tarsi pabrėždamas tuos žodžius.

– Sere, nejaugi jūs esate toks galingas ir galite išblaškyti tamsą?

– Kas žino, Džo...

– Ak, sere! Jeigu tik kažką panašaus padarytumėte, aš, nedelsdamas nė akimirkos, pareikščiau: jūs – pats žymiausias pasaulio mokslininkas!

Daktaras keletą minučių neištarė nė žodžio. Tikriausiai apmąstė kažkokį planą. Abu, Dikas ir Džo, nerimaudami žiūrėjo į jį. Jie buvo nepaprastai susijaudinę taip keistai susiklosčius aplinkybėms.

Po valandėlės Fergiusonas prabilo:

– Štai mano planas: mes turime du šimtus svarų balasto. Man atrodo, kad tas belaisvis – jis juk išsekęs, iškankintas – negali sverti daugiau nei sveria sunkiausias iš mūsų. Vadinasi, tiek išmetus, mums lieka dar šešiasdešimt svarų.

– Prašyčiau paaiškinti, ko ketini griebtis? – paprašė Kenedis.

– O štai ko. Puikiai supranti, Dikai, kad jeigu pasisektų pagrobti belaisvį ir aš išmesčiau tiek balasto, kiek jis sveria, tai baliono pusiausvyra nebūtų pažeista. Bet jeigu prireiktų kuo greičiau pakilti, o sprendžiant iš tos negrų gaujos triukšmo, taip gali būti, aš turėsiu imtis kur kas energingesnių priemonių ir čia jau degiklis negelbės. Taigi kritiškiausiu atveju teks išmesti ir balasto likutį.

– Ko gero, – sutiko Dikas.

– Bet tai gali išeiti ne į naudą, – tęsė Fergiusonas. – Juk vėliau, norėdamas nusileisti, turėsiu išleisti dujų kiekį, proporcingą išmesto balasto kiekiui. Ką ir sakyti, dujos labai vertingas daiktas, bet juk negalime apie tai galvoti, kai ant plauko kybo žmogaus gyvybė!

– Tu visiškai teisus, Samueli: turime nepaisyti jokių aukų, kad tik išgelbėtume žmogų.

– Ką gi, imkimės darbo, – tarė Fergiusonas. – Pradėkime nuo balasto – perdėkite prie krepšio borto, kad, reikalui esant, mikliai galėtume išmesti.

– Jūs kažką užsiminėte apie tamsą...

– Kolei kas tamsa slepia mūsų pasiruošimą, o kai viską baigsime – išsisklaidys. Turėkite po ranka paruoštus ginklus. Gal teks šaudyti. Kiek šūvių galime paleisti vienu kartu? Vieną – iš karabino, keturis – iš dviejų šautuvų, dvylika – iš dviejų revolverių, taigi iš viso – septyniolika. Visus septyniolika šūvių galime iššauti per ketvirtį mi-

nutės. O gal šaudyti nė neprireiks. [illegible]ai ar jau pasiruošę?

– Pasiruošę, – atsakė Džo.

Balastą perkėlė prie borto, užta[illegible]ė ginklus.

– Puiku, – pagyrė daktaras. – T[illegible] būkite atidūs. Tu, Džo, išmesi balastą, o tu, Dikai, čiupsi belaisvį. [illegible]et atsiminkite: nieko nedarykite be mano ženklo. O dabar, Džo, [illegible]uo greičiau atkabink inkarą ir akimoju atsirisk į krepšį.

Džo vikriai nušliuožė virve ir p[illegible] kelių minučių vėl buvo „Viktorijoje"; balionas, atgavęs laisvę, ky[illegible]ojo ore beveik nejudėdamas.

Daktaras įsitikino, jog maišym[illegible]kameroje dujų yra pakankamai ir prireikus degiklį galima uždegti i[illegible] be Bunzeno baterijos. Tada paėmė du gerai izoliuotus laidus, kuri[illegible]os naudojo vandens skaidymui, ir, pasirausęs savo kelioniniame l[illegible]gamine, surado du užaštrintus angliukus; juos pritvirtino prie laid[illegible] galų.

Abu daktaro draugai, nors žiūr[illegible]jo akis išpūtę, nesuprato, ką jis daro, bet tylėjo. Baigęs savo darb[illegible] Fergiusonas atsistojo krepšio viduryje, ir, į kiekvieną ranką paėm[illegible]s po laidą su angliukais, sujungė jų galus.

Staiga tarp angliukų smaigalių b[illegible]ykstelėjo ryški, žlibinanti, akims nepakeliama šviesa. Milžiniškas e[illegible]ktros šviesos pluoštas perrėžė nakties tamsą.

– Ak, sere! – nebeištvėrė Džo.

– Nė žodžio! – sušnibždėjo dak[illegible]aras.

Dvidešimt antrasis skyrius

Šviesos pluoštas. – Misionierius. – Pagrobimas elektros šviesoje. – Dvasininkas lozorietis. – Menka misionieriaus pasveikimo viltis. – Daktaro rūpesčiai. – Pasiaukojantis gyvenimas. – Skrydis virš ugnikalnio.

Ryškų elektros šviesos pluoštą Fergiusonas sukiojo čia į vieną, čia į kitą pusę. Pagaliau nukreipė į vieną vietą, ir iš ten bemat atsklido išgąstingi riksmai. Dikas ir Džo žiūrėjo išplėtę akis į prieš juos atsivėrusį vaizdą.

Baobabas, virš kurio beveik nejudėdama kybojo „Viktorija", augo progulmos vidury. Tarp sezamų ir cukrašvendrių buvo išsimėčiusios gal penkiasdešimt mažų kūgio formos lūšnelių, o apie jas bruzdėjo daugybė negrų. Čia pat, apie šimtas pėdų nuo „Viktorijos", styrojo stulpas. Prie jo regėjosi žmogus – kokių trisdešimties metų jaunas vyras ilgais tamsiais plaukais, pusnuogis, liesas, kruvinas ir žaizdotas; jo galva buvo nusvirusi ant krūtinės kaip nukryžiuotojo Jėzaus. Pakaušyje išskusti plaukai bylojo, kad toje vietoje neseniai buvo tonzūra.

– Tai misionierius! – sušuko Džo. – Dvasininkas.

– Vargšelis! Nelaimingasis! – riktelėjo Dikas.

– Mes jį išgelbėsime, – tikino daktaras. – Išgelbėsime.

Išvydę balioną, panašų į milžinišką kometą ryškiai šviečiančia uodega, negrai, žinoma, drebėjo iš siaubo. Išgirdęs jų šūksnius, belaisvis kilstelėjo galvą. Jo akyse sužibo vilties kibirkštis ir, nesuvokdamas, kas dedasi, jis ištiesė rankas į nelauktų išgelbėtojų pusę.

– Jis gyvas! Jis gyvas! – nudžiugo Fergiusonas. – Ačiū Dievui! O laukiniai baisiausiai išsigandę. Mes jį išgelbėsime. Ar pasiruošę, bi-

čiuliai mano?

– Pasiruošę, Samueli.

– Na, Džo, gesink degiklį.

Daktaro įsakymas bemat buvo įvykdytas. Vos juntamas vėjelis nešė „Viktoriją” prie belaisvio; tuo pačiu metu, dujoms vėstant, balionas pamažu leidosi. Dar apie dešimt minučių „Viktorija” maudėsi šviesos bangose. Fergiusonas vis kreipė į minią akinantį šviesos pluoštą, o negrai, baisiausiai persigandę, būriais ir pavieniui nėrė į savo lūšneles. Aikštelė ištuštėjo. Daktaras neapsiriko dėdamas viltis į antgamtišką „Viktorijos” pasirodymą, skleidžiančią saulės spindulius vidury tamsiausios nakties.

Krepšys artėjo prie žemės. Keli drąsesni negrai matydami, kad grobis slysta iš jų rankų, sugrįžo, rėkaudami kiek tik išgali. Kenedis čiupo karabiną, bet daktaras uždraudė šaudyti. Misionierius prie stulpo nebuvo net pririštas – to nė nereikėjo daryti, nes vyras buvo begaliniai nukamuotas. Jis klūpėjo ant kelių, nebeturėdamas jėgų pastovėti. Tuo momentu, kai „Viktorija” palietė žemę, medžiotojas, sviedęs karabiną, čiupo glėbin misionierių ir įtempė į krepšį. Tą pačią akimirką Džo išmetė žemėn du šimtus svarų balasto.

Daktaras buvo įsitikinęs, kad „Viktorija” kils į viršų nepaprastai greitai, bet ji tepakilo vos tris ar keturias pėdas ir sustingo vietoje.

– Kas mus laiko? – persigandęs sušuko daktaras.

Klaikiausiai šaukdami, prie „Viktorijos” puolė keli laukiniai.

– Ak! – sušuko Džo, persisvėręs per krepšio kraštą. – Vienas įsiutęs negras įsikibo į mūsų krepšį!

– Dikai! Dikai! – riktelėjo daktaras. – Indą su vandeniu!

Dikas iš karto suprato bičiulio užuominą ir, griebęs vandens indą, svėrusį daugiau kaip šimtą svarų, išgrūdo per bortą.

Palengvėjusi „Viktorija” bemat šoktelėjo į viršų gal tris šimtus pėdų, ir minia, matydama, kad belaisvis išskrenda akinančios šviesos apšviestas, tiesiog drebino orą neapykantos šūksniais.

– Valio! – džiaugsmingai sušuko Kenedis ir Džo.

Tuo laiku „Viktorija” dar smarkiau šūstelėjo į viršų – šį kartą daugiau kaip tūkstantį pėdų.

– Kas čia dabar? – nustebo Kenedis, nuo stipraus truktelėjimo vos išsilaikęs ant kojų.

– Nieko ypatinga, – atsakė Fergiusonas. – Paprasčiausiai – tas niekšelis mus paliko.

Džo vikriai persisvėrė per krepšio kraštą ir išvydo laukinį, išskėstomis rankomis lekiantį žemyn; jis kelis kartus persivertė ore ir galiausiai tekštelėjo į žemę.

Daktaras išskyrė laidus, ir viską apgaubė akinanti tamsa. Buvo pirma valanda nakties. Prancūzas, visą laiką buvęs be sąmonės, pravėrė akis.

– Jūs išgelbėtas, – tarė Fergiusonas.

– Išgelbėtas iš kankinančios mirties, tai tiesa, – liūdnai šypsodamasis prancūzas atsakė angliškai. – Ačiū jums, broliai, tačiau suskaičiuotos ne tik mano dienos, bet ir valandos. Nedaug man liko gyventi.

Ir misionierius, netekęs paskutinių jėgų, vėl prarado sąmonę.

– Jis miršta! – persigando Dikas.

– Ne, ne, – Fergiusonas palinko prie prancūzo. – Tik labai silpnas. Paguldykime po tentu.

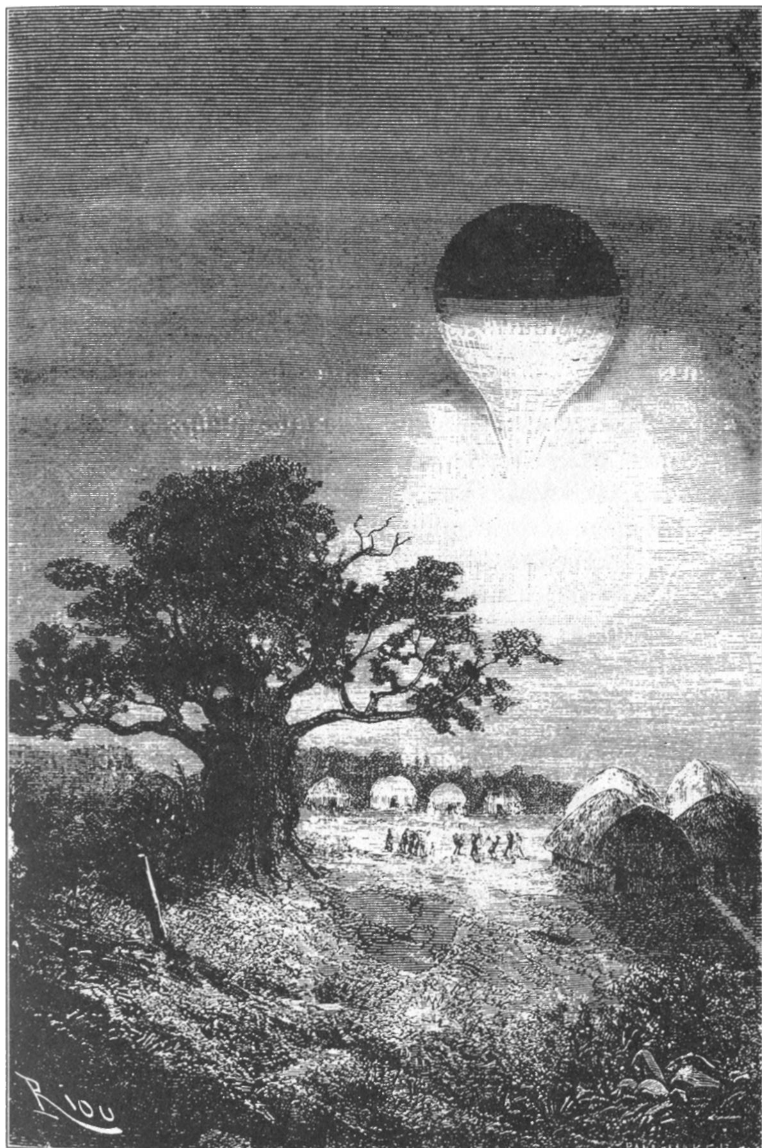
Jie atsargiai paguldė į guolį apgailėtiną, išsekusį kūną, visą išmargintą randais ir šviežiomis peilio bei ugnies žaizdomis. Daktaras išplovė žaizdas ir, supašęs iš savo nosinės siūlų, uždėjo ant jų. Jis dirbo sumaniai ir mikliai kaip tikras gydytojas. Vaistinėlėje paieškojęs stiprinančių vaistų, keletą lašų įlašino į misionieriaus burną. Šis vargais negalais sušnibždėjo: „Ačiū, ačiū".

Daktaras, matydamas, kad ligoniui reikalinga ramybė ir poilsis, nuleido tento kraštus ir vėl ėmė rūpintis balionu. „Viktorija", nors joje atsirado ketvirtas keleivis, sumažinus balastą šimtu aštuoniasdešimčia svarų, laikėsi ore ir be degiklio pagalbos. Auštant lengvas vėjelis lėtai nunešė ją į šiaurės vakarus. Fergiusonas priėjo prie miegančio misionieriaus ir keletą minučių jį stebėjo.

– Kad tik pajėgtume išgelbėti naująjį keliautoją, kurį mums atsiuntė pats dangus! – sumurmėjo medžiotojas. – Ar yra bent kiek vilties?

– Taip, gerai slaugant, tokiame gryname ore...

– Kiek daug kančių patyrė šis žmogus! – susijaudinęs prabilo Džo. – Jam reikėjo turėti daugiau drąsos nei mums. Argi juokai: vienam eiti pas tuos laukinius!

Riou

– Tiesą sakai, vaikine, – pritarė medžiotojas.

Daktaras visą dieną stengėsi nepažadinti misionieriaus; tikriausiai jis nė nemiegojo, tik snūduriavo, vis dejuodamas ir tyliai aimanuodamas. Ligonio būklė nepaprastai jaudino Fergiusoną.

Vakarėjant „Viktorija" sustingo vienoje vietoje ir visą naktį nejudėdama kybojo rūke. Džo ir Kenedis vienas kitą keitė prie ligonio patalo, o Fergiusonas visą laiką ėjo sargybą.

Kitą rytą „Viktorija", pakilusi į orą, nukrypo šiek tiek į vakarus. Diena žadėjo būti nuostabi. Staiga ligonis truputį žvalesniu balsu pašaukė naujuosius bičiulius. Šie bemat pakėlė tento kraštą, ir misionierius godžiai traukė gaivų ryto orą.

– Kaip jaučiatės? – paklausė Fergiusonas.

– Lyg ir geriau, – atsakė ligonis. – O iki šiol, bičiuliai mano, man vis atrodė, kad aš jus sapnuoju. Prisipažinsiu, sunkiai įsivaizduoju, kas atsitiko. Sakykite, kas jūs tokie? Kuo vardu? Aš noriu žinoti, kad galėčiau jus paminėti paskutinėje savo maldoje.

– Mes anglai keliautojai, – atsakė Fergiusonas, – norime oro balionu perskristi Afriką, ir štai pakeliui mums pasilaimėjo išgelbėti jus.

– Mokslas turi savo didvyrius, – tarė misionierius.

– O religija – savo, – atsakė škotas.

– Ar jūs misionierius? – paklausė daktaras.

– Aš lozoriečių misijos dvasininkas. Jus man atsiuntė dangus. Bet mano gyvenimas baigtas. Papasakokite apie Europą, papasakokite apie Prancūziją – juk jau penkeri metai aš nieko nežinau apie savo gimtinę.

– Penkeri metai! Vienas tarp laukinių! – sušuko Kenedis.

– Tai sielos, kurioms reikia atpirkimo, – atsakė jaunasis dvasininkas. – Tai broliai, laukiniai ir tamsūs, kuriuos tik bažnyčia gali apšviesti ir civilizuoti.

Fergiusonas ilgai pasakojo misionieriui apie jo gimtąją Prancūziją. Šis godžiai klausėsi, ir gailios ašaros sruvo jo skruostais. Tarpais savo karštomis rankomis jis paimdavo tai Kenedžio, tai Džo rankas ir iš visų jėgų jas spausdavo. Daktaras išvirė porą puodelių arbatos, ir ligonis godžiai išgėrė. Vargšelis pajuto jėgų antplūdį, įstengė net pasikelti, o išvydęs, jog skrenda tyriausiu dangumi, net nusišypsojo.

– Jūs drąsūs keliautojai, – prabilo, – jūsų drąsus žygis sėkmingai baigsis, jūs garantuotai vėl išvysite savo artimuosius, savo bičiulius, savo gimtinę, jūs...

Nelaimingasis taip nusilpo, kad teko tuoj pat vėl paguldyti. Keletą valandų jis buvo visiškos prostracijos būklėje, panašioje į mirtį. Fergiusonas nesitraukė nuo jo ir nepajėgė numaldyti jaudulio: jautė, kad keleivio gyvybė baigia ištirpti. „Nejaugi, – mąstė jis, – mes taip greitai neteksime žmogaus, kurį plėšte išplėšėme iš kankintojų rankų?" Daktaras vėl perrišo baisiąsias žaizdas ir paaukojo nemažą vandens atsargos dalį, norėdamas bent kiek palengvinti nuo karščio degančio kūno kančią. Ką jau sakyti – Fergiusonas labai švelniai ir sumaniai jį slaugė. Prancūzas pamažu vėl atsitokėjo, deja, gyvybė sugrįžti nebenorėjo.

Mirštantysis trūkčiojančiu balsu papasakojo daktarui savo istoriją. Fergiusonas paprašė, kad jis kalbėtų gimtąja kalba.

– Aš suprantu, o jums bus lengviau.

Misionierius, jaunas vyras, buvo kilęs iš Bretanės, iš vargingos šeimos. Aradono kaimas, kur jis užaugo, yra pačiame Morbiano departamento viduryje. Labai anksti pajuto potraukį sielovadai. Jam maža buvo pasiaukojančio dvasiškio gyvenimo – troško pavojų ir įstojo į misionierių ordiną, kurio įkūrėjas yra šventasis Vincentas Paulius.

Dvidešimtmetis jaunuolis palieka gimtinę ir nukeliauja iki nesvetingos Afrikos krantų, o iš čia, įveikdamas visokiausias kliūtis, patirdamas sunkiausius išbandymus, su malda lūpose pėsčiomis nusigauna pas laukinių gentis, gyvenančias prie Aukštutinio Nilo intakų. Praėjo dveji metai, o laukiniai nė nemanė klausytis jo pamokslų, neėmė galvon aistringų žodžių, nesuvokė, apie kokią žmogaus meilę jis šneka. Ir šit jį paima nelaisvėn njambarai – vienos pačios aršiausios genties žmonės, ir išdarinėja su juo, ką tik sugalvoja. Vis dėlto jis nepraranda vilties, atkakliai gina savo mokymą, meldžiasi. Kartą toji gentis, kurios nelaisvis buvo, po vienų kautynių su kaimynais – jie tarpusavyje kariaudavo labai dažnai – išsilakstė, palikę jį mūšio lauke kaip mirusį; dvasininkas nė nepagalvojo apie grįžimą gimtinėn; būdamas ištikimas Evangelijos priesakams, tęsė klajones po Afriką. Ramiausiai jausdavosi net laikomas pamišėliu. Kad ir kur

būdamas, stengėsi išmokti vietinių tarmę ir atkakliai tęsė savo misiją. Dar dvejus begaliniai ilgus metus jis klajojo po Afrikos kaimelius, paklusdamas viršžmogiškai jėgai, kurią jam suteikė Dievas. Pastaruosius metus praleido tarp „barafrių" – tai viena pačių laukiniškiausių genčių – niam niam. Prieš kelias dienas mirė jų vadas, ir nelaimingąjį misionierių kažkodėl apkaltino dėl jo netikėtos mirties. Ir šit nutarė jį paaukoti. Jau beveik dvi paras tęsėsi jo kankynė ir jam buvo skirta, kaip ir manė daktaras, mirti kitą dieną skaisčiai šviečiant saulei. Išgirdęs šautuvų šūvius, jis instinktyviai šaukė: „Čionai! Čionai!" O kai jo ausis iš dangaus pasiekė paguodos žodžiai, pasirodė – sapnuoja.

– Aš nesigailiu gyvenimo, kuris jau baigiasi, – pridūrė misionierius. – Jis priklauso Dievui.

– Nepraraskite vilties, – guodė daktaras. – Mes šalia ir išplėšime jus iš mirties, kaip išplėšėme iš kankintojų.

– Tiek daug aš neprašau, – atsakė misionierius. – Ačiū Dievui, kad man suteikta didi malonė prieš mirtį paspausti draugiškas rankas ir išgirsti gimtąją kalbą.

Misionierius vėl nebeteko jėgų. Diena praėjo tarp vilties ir baimės. Kenedis jautėsi labai prislėgtas, o Džo slapčia braukė ašarą.

„Viktorija" vos vos judėjo; atrodė, net vėjas norėjo netrikdyti mirštančiojo.

Vakarėjant Džo pranešė vakarų pusėje matąs kažkokią labai ryškią šviesą. Jeigu būtų skridę šiaurinėse platumose, būtų galėję pamanyti – tai šiaurės pašvaistė. Daktaras ėmė akylai stebėti keistą reiškinį.

– Tai gali būti tik veikiantis ugnikalnis, – galiausiai tarė jis.

– O vėjas mus neša kaip tik jo link, – sunerimo Kenedis.

– Tai kas? – atšovė daktaras. – Mes jį perskrisime kuo aukščiau pakilę ir būsime visiškai saugūs.

Praėjo gal trys valandos, „Viktorija" jau skrido virš kalnų. Ji buvo 24°15' rytų ilgumos ir 4°42' šiaurės platumos. Po „Viktorija" iš ugnimi alsuojančio ugnikalnio liejosi ištirpusios lavos srautai ir aukštai lėkė uolų nuolaužos... Atrodė, ugninis skystis liejasi akinančiomis kaskadomis. Vaizdas buvo nuostabus, bet ir pavojus didelis, nes vėjas atkakliai tebenešė „Viktoriją" įkaitusios atmosferos link.

Riou

Kadangi ugninės kliūties nebuvo įmanoma aplenkti, reikėjo ją perskristi. Degiklis degė visa jėga, ir „Viktorija", pakilusi į šešių tūkstančių pėdų aukštį, pralėkė per tris šimtus sieksnių nuo ugnikalnio. Mirštantysis misionierius iš savo patalo galėjo stebėti veikiantį ugnikalnį, iš kurio veržėsi akinantys ugnies pluoštai.

– Kaip nuostabu, – tarė jis, – ir kokia Aukščiausiojo galybė. Mes ją jaučiame net pačiuose baisiausiuose gamtos pasireiškimuose.

Verdančios lavos srautai tarsi ugniniu kilimu dengė kalno šlaitus. Apatinė „Viktorijos" dalis, atspindėdama ugnies jūrą, švytėjo nakties tamsoje. Krepšyje jautėsi stiprus karštis, ir daktaras Fergiusonas stengėsi kuo greičiau ištrūkti iš pavojingos vietos. Dešimtą valandą vakaro ugnikalnis jau atrodė tik kaip raudonas taškelis horizonte, o „Viktorija", nusileidusi į žemesnę zoną, ramiai tęsė savo kelionę.

Dvidešimt trečiasis skyrius

Džo pyktis. – Šventuolio mirtis. – Vakarinės pamaldos prie velionio. – Bevandenė vietovė. – Laidotuvės. – Kvarco luitai. – Džo haliucinacijos. – Auksingų uolienų atradimas. – Džo neviltis.

Žemę apgaubė stebuklinga naktis. Bejėgis misionierius tyliai snūduriavo.

– Jau nebeatgaus sąmonės, – prabilo Džo. – O juk dar toks jaunas, vargšelis, jam tik trisdešimt metų.

– Taip, jis numirs ant mūsų rankų, – sielvartingai tarė daktaras. – Vis sunkiau alsuoja, ir aš bejėgis pagelbėti.

– Ak, niekšai, – nebeištvėrė Džo, kurį kartais apimdavo staigūs pykčio priepuoliai. – Tik pamanykit, šitas kilnus dvasininkas dar rado žodžių jiems pagailėti, pateisinti, atleisti!

– Pažvelk, Džo, kokią nuostabią naktį jam siunčia Dievas – paskutinę naktį. Ilgiau jau jis nebesikankins.

Ūmai prancūzas trūkčiojančiu balsu kažką ėmė kalbėti. Fergiusonas prigludo prie jo. Mirštantysis sunkiai alsavo, paprašė pakelti tento kraštą. Kai jo prašymą išpildė, misionierius godžiai traukė skaidrios nakties tyrą orą. Žvaigždės mirguliavo virš jo, o mėnulis siaustė baltais savo spinduliais tarsi įkapių drobule.

– Bičiuliai mano, – silpnu balseliu ištarė dvasininkas. – Aš išeinu. Tepadeda jums Dievas baigti savo žygį. Tegu Jis sugrąžina jums žemėje mano dėkingumo skolą.

– Nepulkite dvasia, – guodė Kenedis. – Jėgos tik laikinai jus apleidžia. Nemirsite! Argi galima mirti tokią nuostabią vasaros naktį!

– Mirtis manęs atėjo, – priešgyniavo misionierius. – Aš žinau.

Ką gi! Leiskite man susitikti su ja akis į akį. Mirtis – amžino gyvenimo pradžia, žemiškų darbų pabaiga. Padėkite man atsiklaupti, broliai, prašau, padėkite!

Kenedis jį pakėlė, tačiau bejėgis kūnas susmuko ant jo rankų.

– Mano Dieve, mano Dieve, – sušuko mirštantysis dvasininkas. – Pasigailėk manęs!

Jo veidas nušvito. Toli nuo žemės, kurios džiaugsmų misionierius nepažino, vidury nakties, siuntusios jam savo ramią šviesą, po dangumi, kuriuo jis skrido, tarsi kažkokiame nuostabiame pakylėjime, jis, sakytum, jau pradėjo gyventi kitą, naują gyvenimą.

Sukaupęs jėgas, dvasininkas dėkojo draugams, kurie tik vienai dienai tapo jo bičiuliais, ir vėl bejėgis susmuko ant Kenedžio rankų, o škoto veidu sruvo gausios stambios ašaros.

– Mirė, – tarė daktaras ir palinko prie prancūzo. – Mirė.

Trys draugai tarsi susitarę parpuolė ant kelių ir ėmė melstis.

– Rytoj rytą mes jį palaidosime Afrikos žemėje, aplaistytoje jo krauju, – po kelių minučių tarė Fergiusonas.

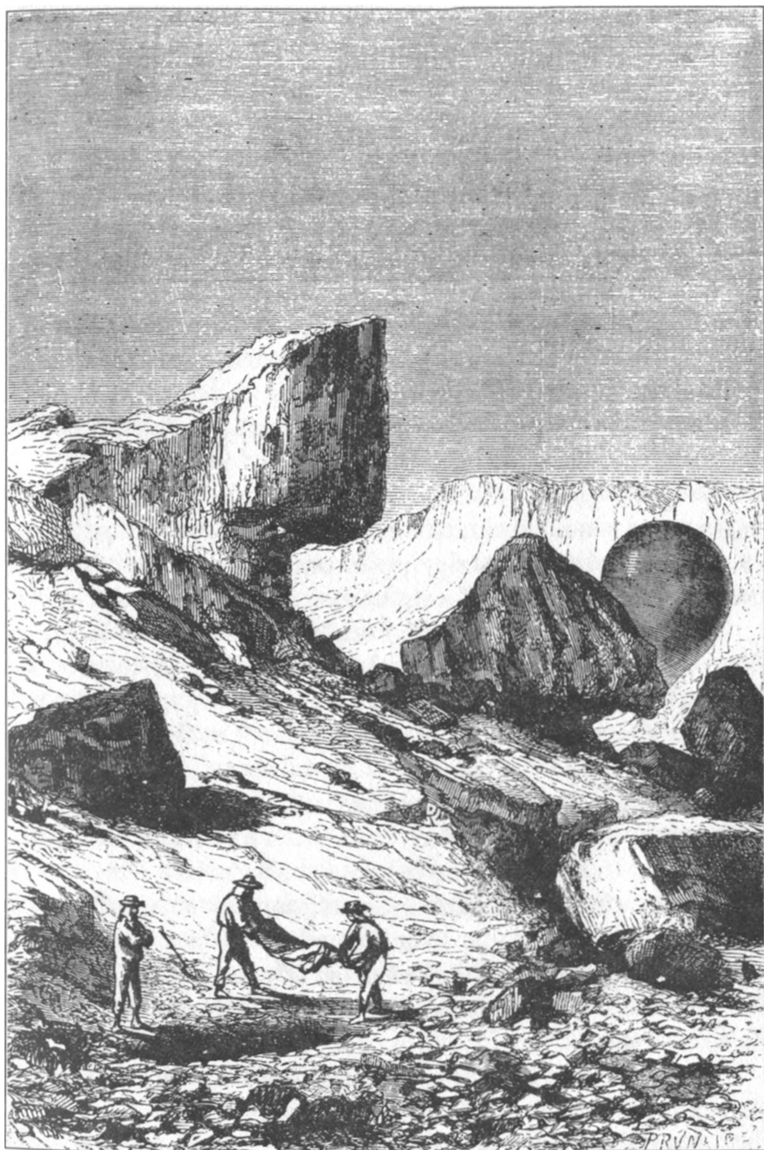
Visą likusią nakties dalį prie jo kūno paeiliui budėjo daktaras, Kenedis ir Džo. Nė vienu žodeliu jie nesutrikdė šventos tylos; visi verkė.

Kitą rytą papūtė pietų vėjas ir tyliai nunešė „Viktoriją" virš didelio plokščiakalnio. Čia buvo ir užgesusių ugnikalnių, ir nederlingų įklonių. Niekur nesimatė jokio vandens pėdsako. Viena ant kitos susigrūdusios uolos, ugnikalniai, balkšvos mergelio duobės – viskas bylojo, kad dirvožemis čia visiškai nederlingas.

Apie vidudienį daktaras nutarė nusileisti į daubą, apjuostą pirmykščių plutoninės kilmės uolų, ir palaidoti misionierių.

Toji kalnuota vietovė buvo tinkamiausia vargšo prieglauda; bet čia nebuvo palankiausios sąlygos nutūpti – niekur nesimatė jokio medžio ir nebuvo kur užkabinti „Viktorijos" inkaro. Nusileisti nebus taip paprasta. Fergiusonas paaiškino: teks išleisti kažkiek dujų, nes pagrobiant misionierių, teko išmesti visą balastą. Daktaras atidarė vidurinio apvalkalo vožtuvą, dalis vandenilio beregint išėjo, ir „Viktorija" ramiai nutūpė dauboje.

Balionui dar nepasiekus žemės, daktaras skubiai uždarė vožtuvą. Džo iššoko ir, viena ranka laikydamasis už krepšio krašto, kita ėmė

mesti į jį akmenis. Metė tol, kol jų svoris susilygino su jo paties svoriu. Dabar jau galėjo dirbti abiem rankom. Kai Džo primetė į krepšį daugiau kaip penkis šimtus svarų akmenų, daktaras ir Kenedis irgi galėjo išlipti. „Viktorija" vėl įgavo pusiausvyrą ir dabar ji jau negalėjo pakilti nuo žemės.

Fergiusonas atkreipė dėmesį – akmenys nepaprastai sunkūs. Visur mėtėsi kvarco ir porfyro nuolaužos.

„Tai bent atradimas! Keista, labai keista!" – pamanė daktaras.

Tuo laiku Kenedis ir Džo žvalgėsi vietos kapui. Raguvoje, iš visų pusių apsuptoje kalvų, tvyrojo nepakeliama kaitra ir oreiviai pasijuto tarsi iškūrentoje krosnyje. Vidudienio saulė beveik stačiai bėrė deginančius spindulius.

Išvalę vietą nuo uolų nuolaužų, iškasė gana gilią duobę, kad laukiniai žvėrys negalėtų prisikasti prie lavono.

Bičiuliai pagarbiai nuleido prancūzo kūną į kapą, užpylė žemėmis ir vietoj paminklo užrito keletą didelių uolos nuoskilų.

Daktaras stovėjo sustingęs, giliai paniręs savo mintyse. Jis net neišgirdo bičiulių raginimo paieškoti prieglaudos nuo kaitros.

– Apie ką taip susimąstei, Samueli? – paklausė Kenedis.

– Apie keistus kontrastus, aptinkamus gamtoje, ir apie nuostabius atsitiktinumus. Žinote, kokioje žemėje palaidojome žmogų, abejingą visoms žemės gėrybėms?

– Ką nori pasakyti, Samueli? – sukluso škotas.

– Tik įsivaizduokite: tas dvasininkas, davęs neturto įžadus, ilsisi aukso rūdyne...

– Aukso rūdyne?! – vienu balsu sušuko Kenedis ir Džo.

– Aukso rūdyne, – ramiu balsu patvirtino daktaras. – Akmenys, kuriuos mes abejingai spardėme kojomis, turi aukso.

– Negali būti! Negali būti! – kartojo Džo.

– Skalūnų trūkiuose nesunkiai galite aptikti aukso grynuolių, – tarė daktaras.

Tada Džo lyg išprotėjęs puolė prie keistųjų akmenų. Kenedis jau irgi ketino pasekti jo pavyzdžiu.

– Nusiramink, mano mielasai Džo, – Fergiusonas bandė atvėsinti vaikino įkarštį.

– Sakykite, sere, ką tik norite, o aš...

– Toks filosofas kaip tu...

– Ak, sere, filosofija čia nieko dėta!

– Gerai pagalvok, mano mielasis, kas mums iš šitų turtų? Juk vis tiek negalime pasiimti, – įkalbinėjo daktaras.

– Ką? Negalime pasiimti? Tai pasakėte!

– Pernelyg jau sunki našta mūsų krepšiui, Džo. Nenorėjau apie tai sakyti, kad neimtum be reikalo apgailestauti, bet...

– Palikti visą šį lobį! – purkštavo Džo. – Palikti mūsų turtą!.. Juk jis iš tikrųjų mūsų. Viską palikti?

– Saugokis, mano drauge, kad tik nesusirgtum vadinamąja „aukso karštlige", – juokdamasis tarė daktaras. – Nejaugi pamiršai velionio, kurį ką tik palaidojome, pamokymą: viskas, kas žemiška – tuštybių tuštybė.

– Pamoka pamoka ir lieka, bet juk čia auksas! – atsakė Džo. – Misteri Kenedi, klausykite, – nerimo Džo, – ar padėsite man pasikrauti bent už kelis milijonus?

– O ką mes su jais darysime, vargšeli mano Džo? – atsakė Kenedis, sunkiai ištvėręs nenusišypsojęs. – Juk čia atvykome ne turto prisigrobti. Pagaliau ir išsigabenti neįstengsime.

– Šie milijonai – sunkus daiktas, į kišenę neįsikiši, – pridūrė daktaras.

– O ar negalime rūdos paimti vietoj balasto? – prispirtas paklausė Džo.

– Gerai, su tuo sutinku, – atsakė Fergiusonas, – tik su sąlyga: nesiraukyk, kai mums teks išmesti per bortą tūkstančius svarų sterlingų.

– Tūkstančius svarų sterlingų! – sutrikęs pakartojo Džo. – Bet ar iš tikrųjų čia auksas, sere?

– Taip, mano drauge, ši vieta – rezervuaras, kurį gamta per daugelį amžių prigrūdo savo brangenybėmis. Čionykščio aukso užtektų praturtėti ne vienai šaliai. Čia, šioje dykynėje, glūdi tiek turto, kiek jo turi Australija ir Kalifornija drauge paimtos.

– Ir visa tai nueis niekais?! – sušuko Džo.

– Galimas daiktas. Tačiau norėdamas tave nuraminti, mano mielasis, štai ką aš padarysiu...

– Ne taip jau lengva mane paguosti, sere, – niūriai burbtelėjo Džo.

– Paklausyk. Tuoj tiksliai nustatysiu, kur yra šita auksinga vieta. Grįžęs į Angliją, galėsi pranešti apie ją savo tėvynainiams, jeigu jau esi taip įsitikinęs, kad auksas juos padarys laimingus.

– Žinoma, sere, aš puikiai suprantu – jūs teisus. Ką gi, pasiduodu, jeigu jau negalima rasti išeities. Ką gi, pridėsime krepšį šitos brangios rūdos, ir viskas, kas liks pabaigus mūsų kelionę, bus kaip išlošis.

Nieko nelaukdamas, Džo užsidegęs ėmėsi darbo: gan greitai pakrovė į krepšį apie tūkstantį svarų brangaus auksingo kvarco. Daktaras šypsodamasis stebėjo jo triūsą ir stengėsi nustatyti misionieriaus kapo vietą. Apskaičiavo – 22°23' rytų ilgumos ir 4°55' šiaurės platumos.

Paskutinį kartą žvilgtelėjęs į kalvą, prie kurios ilsėjosi prancūzo kūnas, Fergiusonas pasuko prie „Viktorijos". Norėjo ant kapo pastatyti bent kuklų kryžių, vienišą Afrikos dykynėje, bet niekur aplinkui nebuvo nė menkiausio medelio.

– Dievas įsidėmės šią vietą, – tarė Fergiusonas.

Daktarą neramino besibaigiantis vanduo ir jis mielai būtų atidavęs daug aukso kad ir už nedidelį jo kiekį. Verkiant reikėjo papildyti vandens atsargą, nes ji gerokai sumažėjo išmetus indą su vandeniu, kai į „Viktorijos" krepšį įsikabino negras. Tačiau tose saulės išdegintose vietose vandens nebuvo, ir tai kėlė rūpestį. Degiklyje ugnis turėjo nuolat degti, ir Fergiusonas jau ėmė būgštauti, kad vandens gali trūkti net troškuliui numalšinti.

Priėjęs prie krepšio, daktaras išvydo – jis užverstas akmenimis, bet, netaręs nė žodžio, įlipo. Kenedis irgi užėmė savo įprastą vietą. Paskutinis įsirabaždino Džo; jis neištvėrė godžiu žvilgsniu neapmetęs dauboje likusių brangenybių.

Daktaras uždegė degiklį, gyvatukas ėmė įkaisti, ir po kelių minučių dujos išsiplėtė, tačiau „Viktorija" nepajudėjo iš vietos. Džo tylėdamas neramiai pažvelgė į Fergiusoną.

– Džo! – kreipėsi į jį daktaras.

Šis nieko neatsakė.

– Ar negirdi? – paklausė daktaras.

Džo ženklais parodė girdįs, tik nepageidaująs kalbėti.

– Padaryk man paslaugą, Džo, – tuoj pat išmesk šiek tiek rūdos,

– paliepė Fergiusonas.

– Bet, sere, juk pats leidote!

– Aš leidau rūda pakeista balastą, ir tik tiek.

– Tačiau...

– Gal nori, kad mes amžinai liktume šioje dykynėje?

Džo metė nevilties kupiną žvilgsnį į Kenedį, bet šis tik gūžtelėjo pečiais, duodamas suprasti, jog nieko negali padėti.

– Tai kaip, Džo?

– O argi degiklis nedega, sere? – paklausė užsispyrėlis Džo.

– Pats puikiai matai – degiklis dega, bet „Viktorija" nekyla ir nekils, kol neišmesi dalies balasto.

Džo pasikasė paausį, paėmė mažiausią kvarco gabalėlį, tarsi sverdamas pamėtėjo viename delne, kitame – trys, gal keturi svarai – ir galiausiai išmetė. „Viktorija" nė nekrustelėjo.

– Na ir kaip? – prabilo jis. – Mes vis dar nekylame?

– Dar ne, – atsakė daktaras. – Tęsk darbą.

Kenedis nebeištvėrė nenusijuokęs.

Džo išmetė dar apie dešimt svarų, bet „Viktorija" stovėjo lyg įkalta. Džo išblyško.

– Ak tu, vargšeli! – burbtelėjo Fergiusonas. – Prisimink: Dikas, tu ir aš – visi kartu sveriame, jeigu neklystu, truputį daugiau kaip keturis šimtus svarų. Vadinasi, tau teks išmesti kaip tik tiek rūdos.

– Išmesti net keturis šimtus svarų! – gailiai sušuko Džo.

– Taip, ir dar šiek tiek, nes tik tada pakilsime. Na, negaišk!

Džo, sunkiai alsuodamas, ėmė mėtyti rūdos gabalus. Vis paklausdavo:

– Ar jau pradėjome kilti?

Ir išgirsdavo vieną ir tą patį:

– Ne, stovime vietoje.

– Va, jau pajudėjome! – pagaliau sušuko jis.

– Dar, dar mesk, – įsakinėjo Fergiusonas.

– Bet „Viktorija" kyla, aš matau – tikrai kyla!

– Tau sakoma – mesk! – nebeištvėrė Kenedis.

Tada Džo, nevilties apimtas, čiupo dar vieną akmenį ir išrito iš krepšio. Tą pačią akimirką „Viktorija" pakilo apie šimtą pėdų ir, pakliuvusi į palankų oro srautą, netrukus perskrido kalnus.

– Džo, tau dar liko didžiausias turtas ir jeigu tik pasiseks išsaugoti iki mūsų kelionės pabaigos šį kvarcą, būsi aprūpintas visą gyvenimą, – tarė daktaras.

Džo nieko neatsakė ir patenkintas atsigulė savo akmeninėje lovoje.

– Tik pamanyk, Dikai, – Fergiusonas kreipėsi į savo bičiulį, – kaip smarkiai veikia auksas net geriausią žmogų pasaulyje! Baisu pagalvoti, kiek kančių, kiek godumo, kiek nusikaltimų galėtų pagimdyti toks aukso rūdynas! Kaip liūdna!

Tą dieną „Viktorija" nuskrido devyniasdešimt mylių į vakarus. Tiesia linija nuo Zanzibaro dabar ji buvo už tūkstančio keturių šimtų mylių.

Dvidešimt ketvirtasis skyrius

Vėjas rimsta. – Dykumos artumas. – Vandens trūkumas. – Naktys pusiaujyje. – Samuelio Fergiusono nerimas. – Tikroji padėtis. – Ryžtingi Kenedžio ir Džo atsakymai. – Dar viena naktis.

„Viktorija", inkaru užsikabinusi už vienišo, beveik nudžiūvusio medžio, visą naktį stovėjo visiškai ramiai. Keliautojai turėjo gerą progą nors šiek tiek pamiegoti, o poilsio labai reikėjo.

Rytą dangus vėl buvo skaisčiai vaiskus, saulė kaitri. „Viktorija" pakilo į orą. Po kelių atkaklių bandymų daktarui vis dėlto pavyko užtikti silpną oro srovę, kuri pamažėl juos nešė į šiaurės vakarus.

– Mes labai jau lėtai judame į priekį, – tarė Fergiusonas. – Jeigu neklystu, pusę kelio įveikėme maždaug per dešimt dienų, o skrisdami tokiu greičiu kaip dabar, mums, norint užbaigti žygį, ko gero, prireiks kelių mėnesių. Dar apmaudžiau, kad gresia pavojus likti be vandens.

– Kur nors surasim, – atsakė Dikas. – Negali būti, kad tokiose platybėse neužtiktume upės, upokšnio ar bent kūdros.

– Labai norėčiau, kad tavo žodžiai išsipildytų.

– O ar tik ne Džo krovinys trukdo mums greičiau skristi? – paklausė Kenedis, norėdamas paerzinti mažį. Jam tai teikė malonumo ir todėl, kad buvo tokia akimirka, kai ir jis kone susirgo „aukso karštlige". Tačiau niekam neparodęs savo jausmų, dabar Kenedis galėjo vaidinti filosofą. Apskritai, škotas mėgo švelniai pajuokauti.

Džo gailiai pažvelgė į Kenedį. O daktaras nieko neatsakė į savo bičiulio klausimą. Jis su slapta baime galvojo apie neaprėpiamas Sacharos platybes: žinojo, kad kartais praeina ištisos savaitės, kol pagaliau karavanas užtinka vandens. Ir Fergiusonas ypač dėmesin-

gai akimis tyrinėjo kiekvieną įklonį.

Dėl to baugesio ir pastarųjų dienų įvykių oreivių nuotaika pastebimai pasikeitė. Jie mažai bekalbėjo. Kiekvienas buvo paskendęs savo mintyse.

Šaunusis Džo, pabuvojęs rūdyne, tiesiog persikūnijo. Tapo be galo tylus; godžiomis akimis vis žvilgčiojo į krepšin suverstus akmenis; šiandien jie neturi jokios vertės, rytoj taps neįkainuojamu lobiu.

Be to, jau pats tenykštės Afrikos vaizdas žadino neramias mintis. Vietovė darėsi vis labiau dyka. Nebuvo matyti ne tik kaimų, bet ir pavienių lūšnelių. Augmenija išnyko; vienur kitur matėsi kažkokių žemaūgių augalų sąžalynai, primenantys Škotijos šilojų laukus. Tarp balkšvo smėlio ir įkaitusių akmenų pasitaikydavo nuskurdusių mastikos medžių ir spygliuotų krūmų. Šen ten buvo regėti pirminės žemės plutos atodangos, primenančios atšiaurias uolas. Visi šitie bevandenės dykumos pranašai daktarą Fergiusoną vertė dar labiau susimąstyti.

Atrodė, joks karavanas niekada neišdrįso keliauti ta dykyne. Juk išvystų stovyklavietės pėdsakus, baltuotų žmonių ir gyvulių kaulai; o čia kiek tik akys užgriebė nebuvo nieko. Nuojauta bylojo, kad štai netrukus tik neaprėpiami smėlynai viešpataus tame nykiame krašte.

O trauktis negalima. Reikia judėti pirmyn, kad ir kas būtų. Daktaras apie tai tik ir galvojo. Jis troško audros, kuri praūžtų virš dykumos, bet, deja, danguje nebuvo matyti nė vieno debesėlio. Tą dieną „Viktorija" nenuskrido nė trisdešimties mylių.

Jeigu bent vandens būtų pakankamai! O jo liko vos trys galonai. Vieną galoną Fergiusonas paskyrė nepakeliamo troškulio malšinimui: kepino baisiausia kaitra – termometras jau rodė devyniasdešimt laipsnių (*Apie 50°C. Čia ir toliau temperatūra nurodoma pagal Farenheito skalę, pagal kurią ledo tirpimo temperatūra +32°F, o vanduo užverda +212°F temperatūroje.*), o du likusius – degiklio maitinimui. Su tokiu kiekiu buvo galima pagaminti tik keturis šimtus aštuoniasdešimt kubinių pėdų dujų, o degiklis sunaudoja apie devynias kubines pėdas per valandą. Vadinasi, vandens galėjo pakakti tik penkiasdešimt keturioms skrydžio valandoms. Taip bylojo tikslūs ir neginčijami matematiniai paskaičiavimai.

– Viso labo penkiasdešimt keturios valandos! – pareiškė daktaras savo bičiuliams. – Bet bijodamas pražiopsoti kokį nors upeliūkštį, šaltinį ar nors pelkutę, aš tvirtai nusprendžiau neskristi naktį, todėl ištversime dar tris su puse dienos, ir štai per šį laiką būtinai turime rasti vandens. Laikau savo pareiga jus apie tai įspėti. Aš palikau gėrimui tik vieną galoną vandens, ir mes turime labai taupiai jį naudoti.

– Ką gi, išdalyk mums normas, – atsakė medžiotojas. – O pulti neviltin – per anksti; juk, kaip sakai, mes dar turime tris su puse dienos, ar ne?

– Teisingai, mano mielasis Dikai.

– Tai neimkime dūsauti ir aimanuoti: nepadės, o per tris dienas ką nors sugalvosime. Dabar žiūrėsime akis išplėtę.

Vakarieniaujant vandens kiekvienam atseikėjo labai nedaug, užtat į grogą teko įpilti daugiau degtinės, bet jos stengėsi nepadauginti, nes degtinė ne tiek gaivino, kiek troškino.

„Viktorija" naktį praleido milžiniškoje dauboje, tik per aštuonias pėdas iškilusioje virš jūros lygio. Ši aplinkybė suteikė daktarui vilčių – jis prisiminė geografų hipotezę, kad Afrikos centre esąs milžiniškas vandens telkinys. Bet net jeigu iš tikrųjų toks ežeras ir egzistuoja, tai iki jo reikia nuskristi, o ore, deja, po senovei viešpatavo visiška ramybė.

Po ramios nakties, kupinos nuostabaus žvaigždžių žėrėjimo, išaušo tokia pat rami, be menkiausio vėjelio diena. Nuo pat ankstyvo ryto nepakeliamai ėmė kaitinti saulė, ir temperatūra baisiausiai pakilo. Jau penktą valandą ryto daktaras davė išvykimo signalą, tačiau sunkiame lyg švinas ore „Viktorija" dar ilgą laiką kabėjo tarsi sustingusi. Fergiusonas galėjo išsigelbėti iš to svilinančio karščio, pakilęs į viršutinius oro sluoksnius, bet tam būtų reikėję išnaudoti gana daug vandens, o taip elgtis nė už ką nebuvo galima. Daktaras pasitenkino laikydamasis šimto pėdų aukštyje, ir lengvas, vos juntamas vėjelis pamažu juos nešė į vakarus.

Pusryčiams pasiganėdino užvalgę šiek tiek mėsos konservų ir pemikano. Iki vidudienio „Viktorija" vos ne vos nuskrido keliolika mylių.

– Ką daryti? Neįstengiame greičiau skristi, – tarė daktaras, – juk ne mes komanduojame vėjui, o vėjas – mums.

– Taip, mielasis Samueli. O, kaip mums dabar praverstų variklis!

– Be abejo, Dikai, jeigu tik jam nereikėtų vandens. Priešingu atveju mūsų padėtis nė kiek nebūtų geresnė. O apskritai, nors ir gaila, iki šiol oro balionui variklis dar neišrastas. Oreiviai kolei kas yra tokioje pat padėtyje, kokioje buvo jūrininkai iki išrandant garo variklius. Juk prireikė net šešių tūkstančių metų, kol atsirado garo ratas su mentėmis ir Archimedo sraigtu. Taigi ir mums, oreiviams, matyt, dar ilgai teks palaukti.

– Prakeiktoji kaitra! – šluostydamasis prakaitą, sušuko Džo.

– Jeigu tik turėtume vandens, kaitra mums padarytų net paslaugą, – tarė Fergiusonas. – Juk nuo karščio išsiplečia vandenilis ir pakaktų visai silpnos degiklio liepsnos. Tačiau kas tiesa, tai tiesa – jeigu turėtume pakankamai vandens, nereikėtų taip jo branginti. Ak, prakeiktas laukinis, per jį mes netekome viso indo brangiausio skysčio!

– Bet juk nesigaili dėl to, ką padarei, Samueli?

– Ne, Dikai. Kur čia gailiesies – juk išgelbėjome nelaimingąjį nuo baisios mirties. Tačiau šiaip kalbėkime ar taip, šimtas svarų vandens, kurį mums teko išmesti, dabar labai praverstų. Jo pakaktų dvylikos ar net trylikos dienų kelionei, o per tokį laiką, savaime suprantama, mes perskristumėme Sacharą.

– Ar jau nukeliavome bent pusę kelio? – paklausė Džo.

– Pagal nuotolį – taip, bet pagal laiką, jeigu vėjas nesustiprės, toli gražu pusę kelio nenuskridome. O vėjas, mūsų nelaimei, vis silpnėja.

– Sakykite, ką norite, sere, bet mes negalime skųstis, – ėmė įtikinėti Džo. – Iki šiol sėkmingai įveikėme visus sunkumus, ir nukabinti nosies aš neketinu. Vandens mes būtinai rasime, tikėkite mano žodžiais.

Tuo tarpu vietovė su kiekviena mylia vis žemėjo ir žemėjo. Auksinių kalnų atšakos, tarsi paskutiniai savo jėgas išeikvojusios gamtos polėkiai, pamažu visiškai išnyko. Vietoj galingų medžių, augusių rytuose, čia pasitaikydavo, ir tai tik vienur kitur, apgailėtina žolė; menki nugeibusios žalumos dryželiai atkakliai ėmėsi su negailestingu smėliu. Milžiniškos uolos, nugriuvusios nuo atokių viršukalnių, krisdamos virto aštriomis nuoskilomis, o laikui bėgant – smulkiausiomis dulkėmis.

– Štai čia kaip tik toji Afrika, Džo, kokią tu įsivaizdavai, – ėmė kalbėti daktaras. – Aš juk buvau teisus sakydamas: „Palauk!"

– Tai jau taip, sere, – atsakė Džo, – ką jau čia bepridursi: vien

kaitra ir smėlis. Būtų visai kvaila tikėtis ko nors kito tokioje šalyje. Tiesą sakant, aš nelabai žavėjausi tais jūsų mėgiamais afrikietiškais miškais ir laukais, – juokdamasis pridūrė. – Argi būtų vertėję lėkti į tokią tolybę, kad vėl išvystume Anglijos kaimą? Prisipažinsiu, aš tik dabar jaučiuosi esąs Afrikoje, ir neturiu nieko prieš visą jos esybę pajusti savo kūnu.

Vakarėjant Fergiusonas įsitikino, kad tą kaitrią dieną jie nuskrido vos dvidešimt mylių. Kai saulė pasislėpė už ryškiai nubrėžto horizonto, mūsų keliauninkus apgaubė tvanki tamsa...

Kita diena buvo ketvirtadienis, gegužės pirmoji. Dienos slinko viena po kitos labai monotoniškai. Kiekvienas išaušęs rytas visiškai atkartojo ankstyvesnįjį; ir vidudienį, lygiai kaip vakar ar užvakar, į žemę krito kaitriausi saulės spinduliai. Lygiai taip pat žemėn nusileido naktis, savo tamsiame patale išsaugodama kaitrų dienos palikimą. Vos vos jaučiamas vėjelis primindavo mirštančiojo alsavimą, ir atrodydavo – štai tuoj tuoj visiškai nurims.

Kad ir kokia sunki buvo padėtis, Fergiusonas nepuolė dvasia. Jis buvo užsigrūdinęs žmogus, todėl išliko ramus ir šaltakraujis. Pro žiūroną visą laiką smalsiai žvelgė į horizontą. Kažkur toli liko paskutinės kalvos, išnyko net menkiausi augmenijos pėdsakai. Priešais plytėjo neaprėpiama Sacharos dykuma...

Nors daktaras to neparodė, tačiau prisiimta atsakomybė negalėjo jo neslėgti. Juk tai jis atviliojo čia – pasinaudojęs draugystės ir pareigos jėga – savo bičiulius, Diką ir Džo. Ar gerai pasielgė? Išdrįso bandyti peržengti neįmanomumo ribą? O galbūt Dievas paliko tolimesniai ateičiai teisę tyrinėti tą neaprėpiamą žemyną?

Visos šitos mintys, gindamos viena kitą, švystelėjo daktaro galvoje kaip būna depresijos valandą, ir nevalinga idėjų asociacija įtraukė jį į klampų logikos ir samprotavimų liūną. Mąstydamas apie tai, ko nereikėjo daryti, jis uždavė sau klausimą – o ką reikia daryti dabar? Galbūt derėtų grįžti atgal? Gal aukštutiniuose atmosferos sluoksniuose yra srovių, kurios juos nuneštų į ne tokias dykas vietas? Juk nuskristą kelią jis žino, o kas laukia ateityje, net neįsivaizduoja. Ir štai, sąžinės priekaištų kankinamas, Fergiusonas nutarė atvirai pasikalbėti su savo bičiuliais. Jis vaizdžiai nupiešė esamą padėtį. Papasakojo, ką nuveikė ir kas dar liko padaryti. Kraštutiniu atveju galima

grįžti arba bent jau pabandyti tai padaryti. Jis paprašė bičiulių pasakyti savo nuomonę.

– Aš neturiu kitos nuomonės, išskyrus savo daktaro nuomonę, – atsakė Džo. – Tai, ką jis gali iškęsti, galiu ir aš, ir net daugiau. Kur jis skris, ten ir aš.

– O ką tu pasakysi, Kenedi?

– Mano mielas Samueli, aš ne iš tų, kurie puola į neviltį. Niekas geriau už mane nežinojo, kokie gali iškilti pavojai panašioje kelionėje, bet kadangi tu ryžaisi eiti tų pavojų pasitikti, aš liovіausi apie juos mąstęs. Dvasia ir kūnu esu tavo valioje. Man atrodo, kad dabar mes užsispyrę turime eiti iki galo. Ir juk, tiesą sakant, traukiantis pavojų iškils ne mažiau. Taigi, pirmyn! Drąsiai gali mumis pasikliauti!

– Ačiū jums, mieli bičiuliai, – labai sujaudintas, atsakė Fergiusonas. – Aš žinojau, kad jūs abudu esate man atsidavę, bet vis dėlto būtinai turėjau išgirsti štai šituos pritarimo žodžius. Dar kartą nuoširdžiausiai dėkoju!

Ir visi trys padavė vienas kitam rankas.

– Dabar paklausykite, – tarė Fergiusonas. – Pagal mano paskaičiavimus, mes esame ne toliau kaip per tris šimtus mylių nuo Gvinėjos įlankos – dykuma juk negali tęstis iki begalybės. Gvinėjos pakrantė apgyvendinta, o tyrinėtojai buvo pažengę gana toli į šalies gilumą. Jeigu prireiks, mes pasuksime į tą pusę, ir yra vilties, kad pakeliui užtiksime kokią oazę ar šulinį, kur galėsime papildyti vandens atsargą. Tik štai ko trūksta – vėjo, o be vėjo mūsų „Viktorija" nejudėdama kybos ore.

– Pasikliaukime savo lemtimi ir ištverme, – atsakė medžiotojas.

Visą tą begaliniai ilgą dieną oreiviai atidžiai žvelgė į erdvę, bet, deja, neužtiko nieko, kas būtų galėjęs sužadinti bent mažiausią viltį. Saulei leidžiantis žemė visiškai liovėsi po jais judėjusi. Horizontalūs saulės spinduliai ugninėmis juostomis nutyso per neaprėpiamą dykumą. Tai buvo tikroji dykuma.

Keliautojai tą dieną nenuskrido nė penkiolikos mylių, išeikvoję kaip ir dieną prieš tai šimtą trisdešimt penkias kubines pėdas dujų degiklio maitinimui ir dvi pintas vandens (iš buvusių aštuonių) baisaus troškulio malšinimui. Naktis praėjo ramiai, pernelyg ramiai. Daktaras nė vienai akimirkai nesumerkė akių...

Dvidešimt penktasis skyrius

Šiek tiek filosofijos. – Debesis horizonte. – Rūke. – Dar vienas oro balionas. – Signalai. – „Viktorijos" išvaizda. – Palmės. – Karavano pėdsakai. – Šulinys dykumoje.

Kitą dieną – vėl toks pat tyras, be menkiausio debesėlio dangus, toks pat visiškai ramus oras. „Viktorija" pakilo į penkių šimtų pėdų aukštį, ir ją lėtai nešė į vakarus.

– Štai mes ir pačiame Sacharos dykumos centre, – prabilo Fergiusonas. – Kokie beribiai smėlynai, koks nuostabus vaizdas! Gamta keistai tvarkosi. Norom nenorom galvoji: kodėl vienoje ir toje pačioje platumoje, po tais pačiais saulės spinduliais, visiškai šalia klesti nepaprastai vešli augmenija ir plyti bevaisė dykuma?

– Mielas Samueli, mane menkiausiai domina priežastys, – ėmė ginčytis Dikas, – kur kas labiau mane neramina faktai. Svarbiausia tai, kad gamtoje paprastai kaip tik taip ir būna.

– Bet juk reikia šiek tiek ir pafilosofuoti, mielasis Dikai. Tai niekam nekenkia.

– Pafilosofuokime, aš nieko prieš, laiko turime į valias. Juk vos vos judame. Vėjas tingi pūsti, jis miega.

– Taip tęsis neilgai, – tarė Džo. – Man atrodo, kad rytuose jau boluoja debesų juosta.

– Džo sako tiesą, – pritarė daktaras.

– Taip, bet ar mes iš tikrųjų sulauksime debesų su geru lietumi ir geru vėju, kuris gaivintų mūsų veidus? – paklausė Kenedis.

– Pamatysim, Dikai, pamatysim.

– Bet juk šiandien penktadienis, sere. O iš penktadienio aš nieko gero nelaukiu.

– Gal šį kartą tau teks atsisakyti savo prietarų.

– Norėčiau. Uf! – atsiduso Džo ir nusišluostė veidą. – Kaitra gerai, ypač žiemą, bet kodėl ji išpuolė mums vasarą?

– Ar nebijai, kad saulės šiluma gali pakenkti balionui? – paklausė Kenedis ir įsmeigė akis į daktarą.

– Ne. Gutaperčia, kuria impregnuota tafta, pakelia kur kas aukštesnę temperatūrą. Per bandymus atlaikė šimtą penkiasdešimt aštuonis laipsnius, ir apvalkalas nė kiek nenukentėjo. *(158°F = 70°C. – Aut.)*

– Debesis! Tikras debesis! – staiga sušuko Džo, kurio aštrios akys puikiausiai matė be žiūrono.

Iš tikrųjų, toli, rytų horizonte, plytėjo tiršta migla; pilka, tarsi išpurenta, panašėjo į mažų debesėlių santalką, nesusieinančių vienas su kitu ir išsaugančių pirmykštę formą; iš to daktaras padarė išvadą, kad toje vietoje oras visiškai nejuda.

Ši kompaktiška masė, pastebėta aštuntą valandą ryto, tiktai vienuoliktą uždengė saulę, ir ji išnyko lyg už tankios užuolaidos. O horizontas visiškai nusigiedrijo.

– Tai izoliuotas debesis ir į jį nedėkime didelių vilčių, – tarė daktaras. – Dikai, atkreipk dėmesį – jo forma lygiai tokia pat, kokia buvo rytą.

– Teisingai, Samueli, ir laukti lietaus ar vėjo nėra ko.

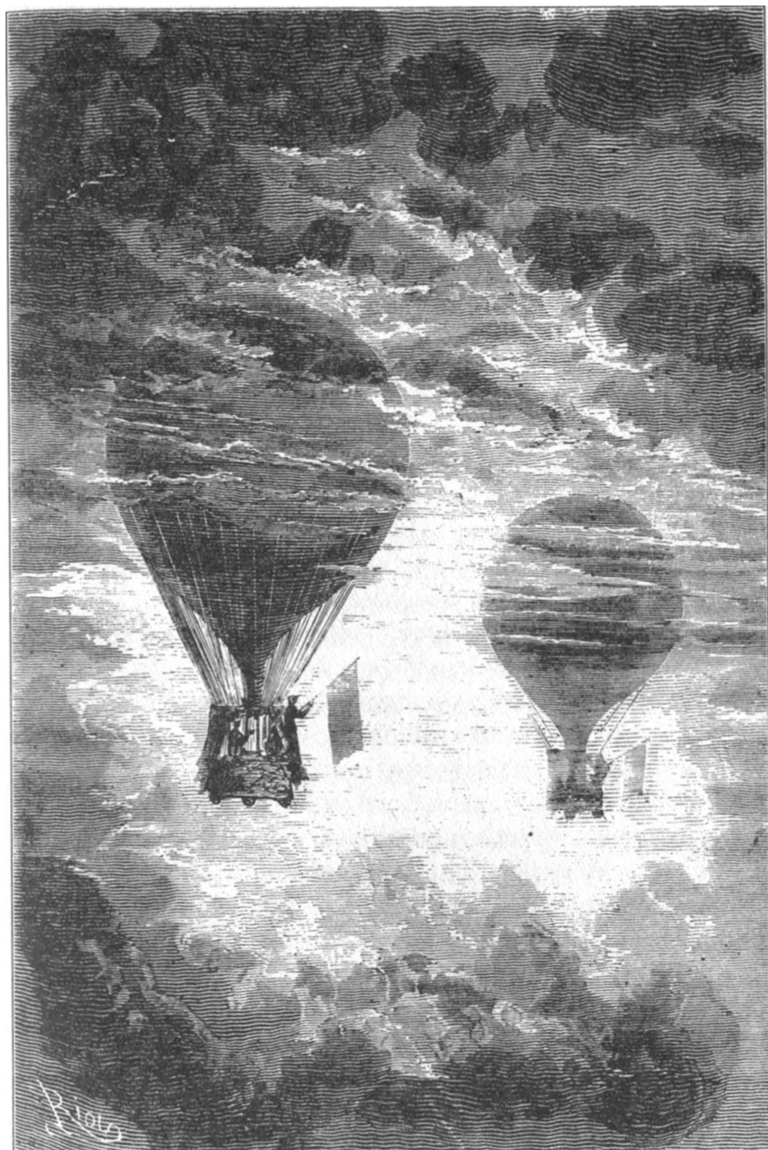
– Gaila, bet tai tiesa. Debesis laikosi labai aukštai.

– O kaip manai, Samueli, ar nevertėtų mums patiems patraukti prie to debesies, jeigu jau jis neketina palaistyti mus lietumi?

– Manau, didelės naudos iš to nebūtų, – atsakė daktaras. – Juk tektų papildomai naudoti dujas ir vandenį. Bet kadangi mūsų padėtis kritiška, galime pabandyti. Ką gi, kilkime.

Fergiusonas paleido į gyvatuką stiprią degiklio liepsną, temperatūra staigiai pakilo ir netrukus, dujoms išsiplėtus, „Viktorija" ėmė kilti. Maždaug tūkstančio penkių šimtų pėdų aukštyje oreiviai pakliuvo į debesį, kuris juos apgaubė tirštu rūku; „Viktorija" liovėsi kilusi. Čia nesijautė jokio vėjelio ir net drėgmės buvo mažai – tai puikiai matėsi iš vos vos aprasojusių daiktų krepšyje. „Viktorija", maudydamasi rūke, tarsi ėmė greičiau judėti; tai ir buvo vienintelė pakilimo nauda.

Fergiusonas, įsitikinęs, kaip mažai laimėta tuo manevru, gerokai nuliūdo. Staiga išgirdo be galo nustebusio Džo šūksnį:

– Ak, kas čia dabar?

– Apie ką tu, Džo?

– Ak, sere! Ak, misteri Kenedi! Kaip nuostabu!

– Ką išvydai, Džo?

– Įsivaizduokite, mes čia ne vieni. Čia dar kažkokie akiplėšos. Tikriausiai nori pavogti mūsų išradimą.

– Gal jis iš proto kraustosi, ar ką? – sumurmėjo Kenedis.

Džo apmirė, tarsi pavirto statula, vaizduojančia nepaprastą apstulbimą.

– Nejaugi kaitrioji saulė galėjo taip paveikti vargšelio smegeninę? – sunerimo ir daktaras. – Tai gal pasakysi... – kreipėsi į Džo.

– Štai, patys pažiūrėkite, sere! – susijaudinęs tarė Džo, ranka rodydamas į tolį.

– Prisiekiu šventuoju Patriku!.. – savo ruožtu sušuko ir Kenedis. – Iš tikrųjų, kažkas neįtikėtina! Samueli, Samueli! Žiūrėk gi! Žiūrėk!

– Matau, – ramiai atsakė daktaras.

– Pamanyk, dar vienas oro balionas, ir jame lygiai tokie keliautojai kaip mes, – šypsodamasis kalbėjo škotas.

Ir iš tikrųjų, gal už kokių dviejų šimtų pėdų plaukė kitas oro balionas su krepšiu ir keleiviais, ir judėjo ta pačia kryptimi kaip „Viktorija".

– Ką gi, – tarė daktaras, – mums nieko kita nelieka, tik duoti signalą. Kenedi, iškelk nacionalinę vėliavą.

Susidarė įspūdis, kad kaimynystėje skrendančio baliono keleiviams tą pačią akimirką atėjo į galvą lygiai tokia pat mintis, nes kažkieno ranka tokiu pat gestu ir tikslumu saliutavo lygiai tokia pat vėliava.

– Ką tai galėtų reikšti? – nustebęs sumurmėjo medžiotojas.

– Gal čia beždžionės? – sušuko Džo. – Pažiūrėkite, jie mus mėgdžioja.

– O tai reiškia, – juokdamasis paaiškino Fergiusonas, – kad tu pats, mano mielasis Dikai, atsakai į savo signalą. Žinokite, kad ten, antrajame krepšyje, mes regime patys save ir kad tas balionas – tai mūsų „Viktorija".

– Na, jau atleiskite, sere, tuo aš nė už ką nepatikėsiu, – pareiškė Džo.

– Mano mielasis, jeigu nori, gali tuoj pat įsitikinti. Atsistok ant borto ir pamojuok ranka.

Džo bematant įvykdė įsakymą, ir tą pačią akimirką visus jo ges-

tus kuo tiksliausiai pakartojo kaimynas.

– Tai ne kas kita, kaip miražas, – paaiškino daktaras, – paprasčiausias optinis reiškinys, atsiradęs dėl oro tankio skirtumo. Štai ir viskas.

– Vis dėlto nuostabu! – kartojo ir kartojo Džo. Jis niekaip negalėjo patikėti daktaro žodžiais, ir, mojuodamas rankomis, tęsė eksperimentą.

– Iš tikrųjų, keistas dalykėlis! – tarė Kenedis. – O kaip įdomu regėti mūsų puikiąją „Viktoriją". Juk ji atrodo įspūdingai ir laikosi labai išdidžiai.

– Kad ir kaip ten jūs viską aiškintumėte, – nerimo Džo, – bet vis dėlto čia yra kažkas nepaprasta.

Netrukus „Viktorijos" atspindys pamažu ėmė blykšti. Debesis kilo aukščiau, o oro balionas liko, kur buvęs, nė neketino sekti iš paskos. Po kokios valandos debesio neliko nė pėdsako.

Vėjas vos jautėsi; atrodė, pūtė dar silpniau. Daktaras, praradęs viltį skristi pirmyn, ėmė leistis prie žemės.

Oreiviai, nuostabaus reiškinio trumpam atitraukti nuo savo liūdnų minčių, iškankinti svilinančios kaitros, vėl puolė dvasia. Bet staiga apie ketvirtą valandą Džo pareiškė neaprėpiamuose smėlynuose matąs kažką kyšantį, ir netrukus jis jau aiškiai regėjo dvi palmes, augančias ne per toliausiai viena nuo kitos.

– Palmės! – sušuko Fergiusonas. – Tada ten turi būti šaltinis arba šulinys.

Jis čiupo žiūroną ir įsitikinęs, kad Džo akys neapgavo, susižavėjęs ėmė kartoti:

– Pagaliau! Vanduo! Vanduo! Mes išgelbėti. Nors ir labai lėtai skrendame, bet vis dėlto nestovime vietoje ir kada nors nuskrisime iki tų palaimingųjų palmių!

– O tuo tarpu, sere, gal mums išgėrus savo vandenėlį? – pasiūlė Džo. – Kaitra tiesiog nebepakeliama.

– Ką gi, išgerkime, mano mielasis!

Nė vieno nereikėjo raginti. Išgėrė visą pintą, ir vandens liko tik trys su puse pintos.

– Ak, iš karto atsigauni! – sušuko Džo. – Tai bent vandenėlio gardumas! Perkinso alus niekada man nesuteikė tokio malonumo.

– Štai geroji nepritekliaus pusė, – tarė daktaras.

– Tai bent radai gerumą! – šokosi medžiotojas. – Aš sutinku niekada

nesimėgauti gerdamas vandenį, kad tik visuomet jo turėčiau į valias.

Šeštą valandą vakaro „Viktorija" jau skrido virš palmių. Tai buvo du apgailėtini, išdžiūvę, belapiai medžiai vaiduokliai, tikriausiai žuvę, be gyvybės ženklų. Fergiusonas pasibaisėdamas žvelgė į juos.

Po medžiais matėsi nuo kaitros suskeldėję šulinio akmenys. Aplinkui nebuvo nė mažiausio drėgmės pėdsako. Samueliui skaudžiai sudūrė širdį, ir jis jau buvo beketinąs pasidalinti savo nuogąstavimais su bičiuliais, kai išgirdo jų šūksnius.

Kiek tik užmatė akys, vakarų linkui tysojo ilgiausia skeletų juosta. Pavieniai kaulai mėtėsi ir apie šulinį. Matyt, čia užsuko kažkoks karavanas, savo kelyje palikdamas kaulų krūsnį. Tikriausiai silpnesni keliauninkai vienas po kito krito į smėlį, o stipresni, priėję šį, tokį geidžiamą šaltinį, žuvo prie jo baisia mirtimi.

Oreiviai išblyškę žiūrėjo vienas į kitą.

– Neverta leistis, – burbtelėjo Kenedis, – geriau jau skristi kuo toliau ir nematyti šio šlykštaus vaizdo. Aišku, čia neįmanoma rasti nė lašo vandens.

– Ne, Dikai! – paprieštaravo Fergiusonas. – Kad sąžinė būtų rami, turime įsitikinti. Be to, geriau jau mums čia praleisti naktį nei kokioje kitoje vietoje. O tuo tarpu ištyrinėsime šulinį iki pat dugno. Jame juk kažkada buvo šaltinis – gal dar pasiseks rasti kokį lašą.

„Viktorija" nusileido. Džo ir Kenedis pirmiausia pripylė į krepšį tiek smėlio, kiek jie patys svėrė, o tada puolė prie šulinio ir vos besilaikančiais laipteliais nusileido į jo dugną. Netruko įsitikinti, kad šaltinis išsekęs jau, matyt, prieš daugelį metų. Ėmė rausioti sausą smėlį, deja, drėgmės nebuvo nė pėdsako. Pagaliau prakaitu apsipylę, susigūžę, smėlėti, prislėgti, visiškai nusiminę jie išlipo iš šulinio.

Fergiusonas suprato, kad visos pastangos nuėjo niekais. Beje, daktarui tai nebuvo staigmena, ir jis tylėjo. Pajuto, kad nuo šiol jis turi būti ir tvirtesnis, ir energingesnis už savo bičiulius.

Džo šulinio dugne rado sukietėjusio vynmaišio skutą; iš visų jėgų sviedė jį į šalia tūnančią kaulų krūvą.

Vakarieniaujant niekas neištarė nė vieno žodžio, o ir valgė atbulais dantimis.

O juk jie dar nė nežinojo tikrojo troškulio kančių. Vien pagalvojus apie tai, kas laukia, keliautojus krėtė šiurpas.

Dvidešimt šeštasis skyrius

Šimtas trylika laipsnių. – Daktaro apmąstymai. – Beviltiškos paieškos. – Degiklis gęsta. – Šimtas keturiasdešimt laipsnių. – Sacharos dykuma. – Pasivaikščiojimas. – Vienatvė. – Nuoalpis. – Džo planas. – Džo palauks iki antradienio.

Vakarykštę dieną „Viktorija" nebuvo nuskridusi nė dešimties mylių, o stengiantis išsilaikyti ore teko išeikvoti šimtą šešiasdešimt dvi kubines pėdas dujų. Rytą Fergiusonas davė ženklą pakilti.

– Degiklis dar degs šešias valandas, – paskelbė jis. – Jeigu per tą laiką mes nerasime kokio šaltinio ar šulinio, vienas Dievas težino, kas mūsų laukia.

– Šįryt labai jau silpnas vėjas, sere, – tarė Džo. – Bet galbūt dar sustiprės, – pridūrė, išvydęs nuliūdusį daktaro veidą, nors šis iš paskutiniųjų stengėsi to neparodyti.

Bergždžios viltys! Ore viešpatavo absoliutus štilis – per tokią tyką kartais laivai ilgam priversti plūduriuoti tropikų jūrose. Kaitra darėsi nebepakenčiama. Termometras šešėlyje, po tentu, rodė šimtą trylika laipsnių. *(113°F = 45°C. – Aut.)*

Džo ir Kenedis, išsitiesę vienas šalia kito, bandė jeigu ir ne užmigti, tai bent užsimiršti. Priverstinis dykinėjimas situaciją dar labiau sunkino – taip būna, kai žmogus nedirbdamas nepajėgia užsimiršti ir bent trumpam atsikratyti kamuojančių minčių. O dabar jie neįstengė nei atlikti stebėjimų, nei imtis kitų darbų. Teliko pasikliauti aplinkybėmis, nes ne jų jėgoms jas pakeisti.

Troškulys kankino vis labiau. Degtinė ne tik neapmalšino troškulio, bet dar labiau dirgino, tarsi pateisindama „tigrės pieno" vardą, kaip ją vadina Afrikos gyventojai. Liko vos dvi pintos šiltoko

vandens. Visi trys keliautojai godžiai žvelgė į paskutinius, tokius brangius lašus, tačiau nė vienas neišdrįso net sudrėkinti lūpų. Ką reiškia dykumoje dvi pintos vandens?

Daktaras Fergiusonas tyliai mintyse klausė pats savęs, ar jis protingai pasielgė? Ar nebūtų buvę geriau užuot tuščiai kybojus ore, vandenį, panaudotą vandenilio gamybai, pataupius maistui? Tiesa, jie šiek tiek paskrido, bet, atvirai šnekant, juk nieko nelaimėjo. Ar ne vis tiek, kur jie – čia ar už šešiasdešimties mylių pirmykštėje vietoje – juk vandens nėra! Jeigu pagaliau kiltų vėjas, ir dar rytinis, tai, ko gero, ten, kur jie buvo, pūstų stipriau nei čia. Bet viltis skatino judėti pirmyn. Ir štai be jokios naudos išeikvoti du galonai brangaus vandens, kurio būtų užtekę net devyniom dienom lūkuriuojant dykumoje. O kokių tik permainų galėjo įvykti per tas dienas!

„Be to, – svarstė daktaras, – gal kylant reikėjo išmesti balastą ir patausoti vandenį? Bet tada leidžiantis būtų reikėję eikvoti dujas. O juk dujos – lyg ir „Viktorijos" kraujas, jos gyvenimas?.."

Tokios ir panašios mintys lėkė nepabaigiama virtine; valandų valandas Fergiusonas sėdėjo nejudėdamas, nuleidęs galvą.

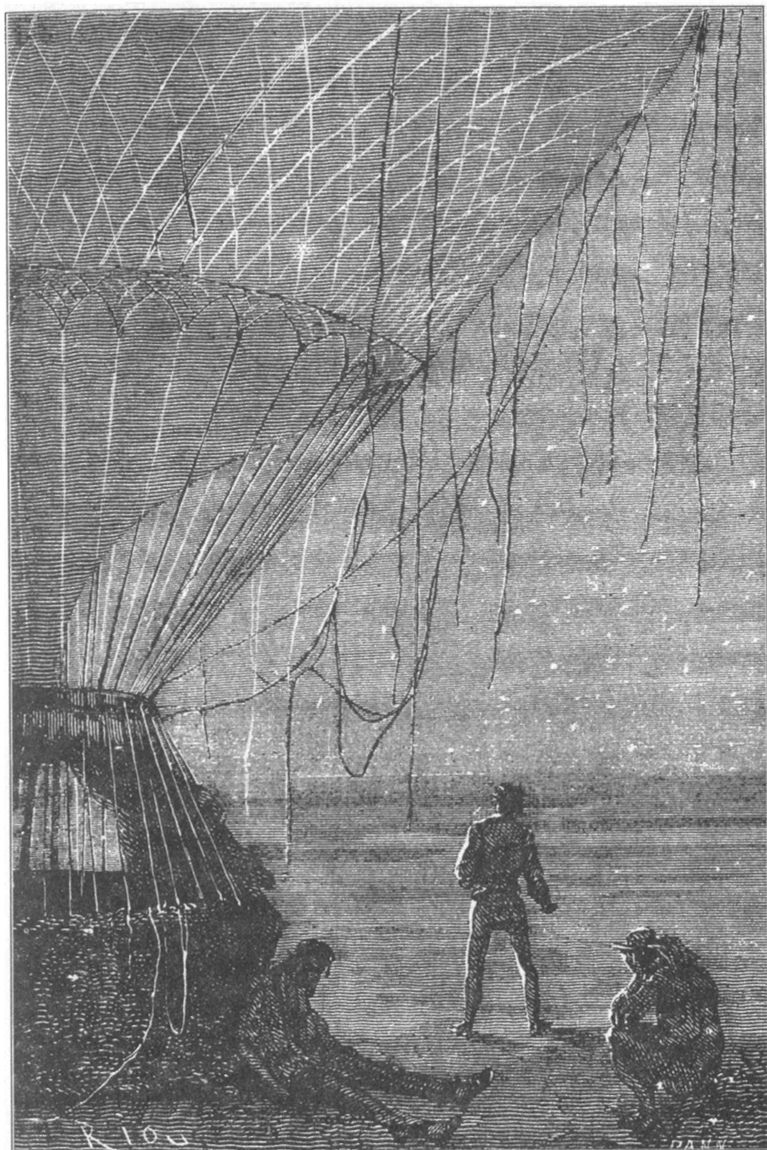
– Ką gi, reikia dar pabandyti... – tarė jis sau apie dešimtą valandą ryto. – Gal vis dėlto pasiseks surasti oro srovę, kuri pajėgtų mus skraidinti. Rizikuosime paskutinį kartą!

Tuo metu, kol Fergiusono draugai snūduriavo, jis įkaitino dujas baliono apvalkale, ir „Viktorija", padidėjus apimčiai ir dar vidudienio saulės spindulių kaitinama, kilo tiesiai į viršų. Daktaras įvairiame aukštyje, nuo šimto iki penkių tūkstančių pėdų, atkakliai ieškojo kad ir pačios menkiausios oro srovės – visiška tyla viešpatavo visur, iki pat pačios aukščiausios žmogui pasiekiamos ribos.

Pagaliau vanduo, naudotas vandenilio gamybai, baigėsi, ir degiklis užgeso. Bunzeno baterija liovėsi veikusi, ir „Viktorija", tarsi susigūžusi, pamažu leidosi smėlin, į tą pačią vietą, kur dar buvo neišnykęs jos krepšio pėdsakas.

Atėjo vidudienis. Apskaičiavimai bylojo, kad jie yra 19°35' platumos ir 6°51' ilgumos, maždaug už penkių šimtų mylių nuo Čado ežero ir daugiau kaip už keturių šimtų mylių nuo vakarinio Afrikos kranto.

Kai „Viktorijos" krepšys palietė žemę, Dikas ir Džo pabudo iš sunkaus snaudulio.

– Ar mes sustojome? – paklausė škotas.

– Taip, tenka stovėti, – atsakė Fergiusonas.

Jo bičiuliai puikiausiai suprato, ką jis norėjo pasakyti. Vietovė, visą laiką žemėjusi, čia buvo jūros lygyje, todėl balionas išlaikė pusiausvyrą ir buvo visiškai nejudrus.

Savo svorį kompensavę smėliu, oreiviai išlipo iš krepšio. Kiekvienas paskendęs savo mintyse, per keletą valandų nebeištarė nė žodžio. Džo vakarienei tegalėjo pasiūlyti tik džiūvėsių ir pemikano, tačiau visi trys vos pakąsniavo. Gurkšniu karšto vandens baigė tą liūdną vakarienę. Naktį niekas nėjo sargybos, nors nė vienas nesumerkė akių. Tvanka buvo nepakeliama. Liko tik pusė pintos vandens. Daktaras jį saugojo kraštutiniam atvejui, ir nutarė neliesti iki paskutiniosios.

– Aš dūstu! – netrukus suaimanavo Džo. – Atrodo, darosi dar karščiau. Bet ko čia stebėtis, – pridūrė, žvilgtelėjęs į termometrą, – juk jau net šimtas keturiasdešimt laipsnių. (*140°F = 60°C. – Aut.*)

– O smėlis degina taip, tarsi ką tik būtų ištrauktas iš krosnies, – pridūrė medžiotojas. – Ir nė vieno debesėlio įkaitusiame danguje! Tiesiog galima išprotėti.

– Nepulkime į paniką, – prabilo Fergiusonas. – Šiose platumose po stiprios kaitros būtinai prasiaučia audros, ir jos užklumpa neįsivaizduojamu greičiu. Nepaisant mus kankinančios dangaus giedrumos, didelės permainos gali įvykti bet kurią valandą.

– Ak, Samueli, jeigu regėtume bent menkiausią audros požymį! – prieštaravo Kenedis.

– Pala, pala, man atrodo, kad barometro rodyklė truputėlį nukrito, – tarė daktaras.

– Tegu tavo žodžius išgirsta dangus! Nes mes esame prirakinti prie žemės, kaip paukštis sulaužytais sparnais.

– Skirtumas tik tas, mielasis Dikai, kad mūsų sparnai sveikutėliai, ir aš turiu vilties dar jais pasinaudoti.

– Kad taip vėjo mums kas duotų, vėjo! – sušuko Džo. – Tegu nuneša mus iki upelio, iki šulinio – daugiau nieko nenorim! Juk maisto atsargų dar turime į valias, ir jeigu būtų vandens, galėtume be rūpesčio išgyventi nors ir mėnesį. O troškulys – baisus dalykas.

Kankino ne vien troškulys – vargino ir labai slėgė visą laiką prieš akis plytinčios dykumos vaizdas. Nebuvo kur nukreipti žvilgsnio: ne

tik kalvelės – net akmens niekur nebuvo regėti. Tie beribiai, lygūs smėlynai kėlė šleikštulį ir liguistumą – būseną, vadinamą „dykumos liga". Nedrumsčiamas dangaus mėlynumas ir begalinis smėlynų geltonis ėmė kelti baimę. Atrodė, karštas oras virpuliuoja virš iki baltumo įkaitintos krosnies. Toji tyki beribė erdvė varė neviltį ir jau sunku buvo patikėti, kad gali kas nors pasikeisti: juk beribiškumas – amžinybės giminė.

Mūsų nelaimingieji keliautojai, per tą nepakeliamą kaitrą kentę baisiausią troškulį, ėmė regėti haliucinacijas, jų akys išsiplėtė ir apsidrumstė.

Artėjant nakčiai, Fergiusonas nusprendė pasivaikščioti – gal pavyks atsikratyti tos pavojingos būsenos? Jis pasiryžo porą valandų žingsniuoti smėlio lyguma ne ko nors ieškodamas, o paprasčiausiai vien dėl to, kad judėtų.

– Eime visi, – įkalbinėjo savo bendrakeleivius. – Patikėkite mano žodžiais – tai išeis į naudą.

– Ir norėdamas nepajėgčiau, – atsakė Kenedis, – aš nebeturiu jėgų žengti nė žingsnelio.

– O aš linkęs verčiau pamiegoti, – pareiškė Džo.

– Bet miegas ar gulėjimas gali būti pražūtingi, bičiuliai mano. Reikia kovoti su apatija. Nagi, eime!

Įkalbėti nepavyko, ir daktaras patraukė vienas. Naktis buvo žvaigždėta, skaidri. Fergiusonas, gerokai nusilpęs, iš pradžių pėdavo sunkiai – jau atprato vaikščioti. Bet po valandėlės pajuto sugrįžtant jėgas. Vakarų linkui nuėjo keletą mylių, ir pasijuto žvalesnis, kai staiga ratu ėmė suktis galva. Pasirodė – po kojomis atsivėrė praraja, keliai linko, o bekraštė dykuma varė siaubą. Fergiusonui vaidenosi, kad jis yra matematinis taškas, begalinio apskritimo centras, tai yra niekas. Nakties tamsoje „Viktorijos" nebuvo matyti... Fergiusoną, šitą drąsų, susivaldantį keliautoją, apėmė neįveikiama baimė. Norėjo grįžti atgal, bet nebeturėjo jėgų; ėmė šaukti – į jo šauksmą neatsiliepė net aidas, balsas nyko erdvėje kaip išnyksta akmuo, krisdamas į bedugnę prarają. Vienas vidury begalinės lygumos! Fergiusonas parkrito ant smėlio ir neteko sąmonės.

Atsitokėjo vidurnaktį ant savo ištikimojo Džo rankų. Sunerimęs, kad daktaras taip ilgai negrįžta, Džo puolė jo ieškoti; ėjo daktaro pėdomis, aiškiai įspaustomis smėlyje, ir rado jį be sąmonės.

– Kas jums atsitiko, sere? – sunerimęs klausė jis, kai daktaras

atsigavo.

– Nieko, mielasis Džo. Akimirkos silpnumas, štai ir viskas.

– Žinoma, sere, tai niekai, bet vis dėlto stokitės, remkitės į mane ir eikime prie „Viktorijos".

Daktaras, įsitvėręs Džo rankos, sunkiai sliūkino prie baliono smėlyje įspaustomis pėdomis.

– Gal man nederėtų taip sakyti, sere, bet jūs elgėtės labai jau neatsargiai, negalima šitaip rizikuoti, – murmėjo Džo. – Juk galėjo apiplėšti, – juokaudamas pridūrė. – Bet gana pokštauti, pasikalbėkime rimtai.

– Kalbėk, aš klausau.

– Mes būtinai turime ką nors sugalvoti. Geriausiu atveju ištversime dar keletą dieną, o tada, jei nepapūs vėjas, žūsime.

Daktaras nieko neatsakė.

– Kuris nors iš mūsų turi pasiaukoti bendram labui, – toliau kalbėjo Džo. – Ir geriausia bus, jeigu aukosiuos aš.

– Ką nori pasakyti? Gal ką sumanei?

– Mano planas labai paprastas; aš pasiimu šiek tiek maisto ir einu nosies tiesumu, kol ką nors prieisiu – tai juk turi kada nors įvykti? Jeigu tuo tarpu papūs palankus vėjas, jūs išskriskite, manęs nelaukę. O jeigu aš nueisiu iki kokio nors kaimo, tai, pasinaudojęs keliais arabiškais žodžiais, kuriuos man užrašysite popieriuje, pasistengsiu, kad čiabuviai suprastų, ko mums reikia, ir tada arba aš suteiksiu jums pagalbą, arba... paaukosiu savo kailį. Kaip jums patinka mano planas?

– Tai beprotybė, Džo, bet tavo žodžiai byloja apie dorą ir drąsią širdį. Tai neįmanoma, ir tu mūsų nepaliksi.

– Sere, bet juk reikia galų gale ką nors daryti! Jums tai visai nepakenks, nes kartoju – manęs galite nelaukti... O gal man pasiseks?

– Ne, Džo, ne! Mes nesiskirsime, nes išsiskyrimas mums suteiktų dar didesnį sielvartą. Mums buvo lemta pakliūti į tokią padėtį, tai galbūt skirta ir iš jos ištrūkti? Taigi pasikliaukime likimu ir laukime...

– Tegu būna, kaip jūs norite, sere, bet įspėju: aš duodu jums dieną ir daugiau nelauksiu. Šiandien sekmadienis arba, teisingiau sakant, pirmadienis – juk jau pirma valanda... Tai šit, jeigu antradienį mes nepajudėsime, aš iškeliausiu, – ir šitaip nusprendžiau galutinai.

Daktaras nieko neatsakė. Netrukus jie priėjo „Viktoriją" ir atsigulė krepšyje šalia Kenedžio. Šis neištarė nė žodžio, nors ir nemiegojo.

Dvidešimt septintasis skyrius

Baisi kaitra. – Haliucinacijos. – Paskutiniai vandens lašai. – Nevilties naktis. – Bandymas nusižudyti. – Samumas. – Oazė. – Liūtas ir liūtė.

Pabudęs kitą rytą, daktaras pirmiausia žvilgtelėjo į barometrą. Gyvsidabrio stulpelis beveik nenukrito.

– Nieko naujo, nieko, – tarstelėjo.

Fergiusonas išlipo iš krepšio ir ėmė žvalgytis aplinkui. Toji pati kaitra, tas pats tyras dangus, tas pats nepermaldaujamas oro ramumas.

– Nejaugi nėra nė mažiausios vilties?! – sušuko jis.

Džo nieko neatsakė – jis buvo paskendęs savo mintyse.

Kenedis pakirdo visiškas ligonis. Dirgli škoto būklė kėlė nerimą. Jį baisiai kankino troškulys, vos beįstengė pajudinti išbrinkusį liežuvį ir lūpas.

Dar buvo likę keli lašai vandens. Visi tai žinojo, kiekvieno galvoje tik ir buvo tie lašai, ir kiekvieną traukė prie jų, bet nė vienas nesiryžo žengti pirmą žingsnį.

Trys bičiuliai, trys draugai varstė vienas kitą kraupiais žvilgsniais – oreiviai buvo apimti žvėriško godulio. Ypač stipriai tas jausmas buvo paveikęs Kenedį. Tvirtas medžiotojo organizmas anksčiau nei kitų nusilpo nuo nepakeliamų nepriteklių. Visą dieną Dikas buvo keistoje kliedesio būsenoje: vaikštinėjo pirmyn ir atgal, kažką šūkaliojo gergdžiančiu balsu, kandžiojo kumščius – atrodė, dar kiek, ir, persirėžęs venas, atsigers savo kraujo.

– „Troškulio šalis"! – šaukė jis. – Ne, teisingiau tave vadinti „nevilties šalimi"!

Ir visiškai sugniužęs sudribo: tebuvo girdėti tik švykščiantis al-

savimas, besiveržiantis pro sukepusias lūpas.

Vakarėjant pirmieji beprotybės priepuoliai ištiko ir Džo. Neaprėpiama smėlio masė ūmai jam pasirodė kaip milžiniškas tvenkinys, kupinas tyro skaidraus vandens. Trokšdamas atsigerti, ne kartą nelaimingasis puolė ant įkaitusios žemės. Pakildavo smėlio pilna burna ir įniršęs rėkdavo:

– Prakeikimas! Vanduo sūrus!

Po vieno tokio beprotystės priepuolio, Fergiusonui ir Kenedžiui gulint lyg pagaliams, Džo apėmė nesuvaldomas noras išgerti paskutinius, lemtingiausiai akimirkai paliktus vandens lašus. Nepajėgdamas įveikti savęs, jis prišliaužė prie krepšio ir, beprotiškomis akimis rydamas butelį su vandeniu, pagriebė jį ir įsisiurbė lūpomis. Tą pačią akimirką šalia išgirdo širdį veriantį klyksmą:

– Gerti! Gerti!

Kenedis ropojo prie jo. Nelaimingasis medžiotojas atrodė apgailėtinai: parklupęs ant kelių, verkdamas maldavo Džo, ir šis, apsipylęs ašaromis, ištiesė jam butelį. Kenedis išgėrė viską, kas jame buvo, viską, iki paskutinio lašo.

– Ačiū, – burbtelėjo, bet Džo negirdėjo: jis nugriuvęs gulėjo smėlyje šalia škoto.

Kaip praėjo toji baisioji naktis – nežinia. Rytą nelaimingieji ėmė jausti – po ugniniu saulės srautu jų kūnai pamažu traukiasi ir džiūsta. Džo stengėsi atsikelti, bet nesisekė. Jis jau nebeturėjo jėgų įgyvendinti savojo sumanymo.

Džo apsižvalgė. Daktaras niūrus sėdėjo krepšyje: rankos sukryžiuotos ant krūtinės, nieko nematančios akys įsmeigtos į vieną tašką. Kenedžio išvaizda buvo baisi: jis mataravo galvą į visas puses kaip narve uždarytas žvėris. Ūmai medžiotojo akys užtiko karabiną, kurio buožė kyšojo išlindusi pro krepšio kraštą.

– Ak! – sušuko ir, sukaupęs nežmonišką jėgą, atsistojo, tarsi išprotėjęs puolė prie karabino, pačiupo jį ir prikišo vamzdį prie burnos.

– Sere! Sere! – Džo šaukdamas metėsi prie jo.

– Palik mane ramybėje! Nešdinkis! – sugergždė škotas.

Tarp jų užvirė žiaurios grumtynės.

– Nešdinkis velniop, arba aš tave užmušiu! – dusdamas švogždė Kenedis.

Džo iš paskutiniųjų įsikibo į jį. Grūmėsi kokią minutę; Fergiusonas, atrodė, jų net nepastebėjo. Tų negailestingų imtynių metu karabinas netyčia iššovė. Išgirdęs šį garsą, daktaras atsitokėjo; jis buvo panašus į vaiduoklį. Ūmai Fergiusono akys sužvilgo, jis ištiesė ranką į horizontą ir nežmonišku balsu sušuko:

– Ten! Ten! Antai ten!

Daktaro šūksnis ir gestas buvo tokie energingi, kad Džo ir Kenedis bemat liovėsi grūmęsi ir abudu sužiuro į Fergiusoną.

Neaprėpiama lyguma bangavo tarytum per audrą įsismarkavusi jūra. Smėlio bangos vėtravo, o iš pietryčių, skriedamas neįtikėtinu greičiu, artėjo milžiniškas smėlio stulpas. Tą akimirką saulė pasislėpė už tamsaus debesio, kurio ilgiausias šešėlis uždengė ir „Viktoriją". Smiltys lėkė taip lengvai, kaip lekia vandens purslai, ir visa toji audrota smėlio jūra plūdo prie jų. Viltis ir ryžtas sužvilgo Fergiusono akyse.

– Samumas! – sušuko jis.

– Samumas! – pakartojo Džo, gerai nesuvokdamas, ką tai reiškia.

– Tuo geriau, – sušuko Kenedis, puolęs baisiausion neviltin. – Tuo geriau! Mes žūsime!

– Tuo geriau, – pakartojo Fergiusonas. – Todėl geriau, kad mes išsigelbėsime!

Ir jis skubėdamas ėmė žerti iš krepšio smėlį, kuris atstojo balastą.

Po valandėlės ir jo bičiuliai suprato, kodėl daktaras taip daro; puolė padėti, o baigę šį darbą, užėmė įprastines vietas krepšyje.

– Džo, dabar išmesk bent penkiasdešimt svarų savo rūdos, – įsakė daktaras.

Džo nedelsdamas padarė, kas buvo liepta, nors akimirką ir diegė gailestis.

„Viktorija" ėmė kilti.

– Pačiu laiku! – sušuko daktaras.

Samumas iš tikrųjų artėjo žaibišku greičiu. Dar kiek – ir „Viktorija" būtų buvusi suknežinta, suplėšyta į skutus, sunaikinta. Baisus viesulas jau puolė ją, apipildamas smėlio kruša.

– Dar išmesk šiek tiek balasto! – sušuko daktaras.

– Klausau, – atsakė Džo ir sviedė žemėn didelį kvarco gabalą.

„Viktorija" sparčiai pakilo – viesulas ūžavo po ja – ir, pagauta galingo oro srauto, nepaprastai greitai lėkė virš audrotos smėlio jūros.

Samuelis, Dikas ir Džo tylėjo. Audringo viesulo atgaivinti, jie viltingai žvelgė į priekį...

Trečią valandą samumas liovėsi. Smėlis, krisdamas žemėn, sugulė į nesuskaičiuojamą daugybę kalvelių. Danguje vėl įsivyravo visiška tyla. „Viktorija" sustojo. Keliautojai priekyje išvydo žalią salą, kylančią iš smėlio vandenyno, – oazę.

– Vanduo! Ten vanduo! – sušuko daktaras. Kuo greičiausiai atidarė viršutinį vožtuvą, išleido šiek tiek vandenilio, ir „Viktorija" tylutėliai nusileido už dviejų šimtų žingsnių nuo oazės.

Per keturias valandas oreiviai nuskrido du šimtus keturiasdešimt mylių. (*Apie 100 ljė. – Aut.*) Krepšį vėl pripylė smėlio, ir Kenedis, Džo prilaikomas, skubiai išlipo.

– Pasiimkite ginklus! – sušuko Fergiusonas. – Ir būkite atsargūs.

Dikas pasičiupo karabiną, o Džo – šautuvą. Iš paskutiniųjų skubėjo prie medžių ir netrukus atsidūrė palaimingoje vėsoje po žalia lapija. Jie buvo taip įsijaudrinę, kad net nepastebėjo vienur kitur šviežiai įspaustų pėdsakų.

Staiga už kokių dvidešimties žingsnių išgirdo riaumojimą.

– Tai liūtas, – burbtelėjo Džo.

– Puiku! – sušuko medžiotojas. – Ginsimės. O, jėgų atsiras, jeigu tik reikės grumtis.

– Atsargiau, misteri Dikai, atsargiau. Atsiminkite, kad nuo vieno mūsų priklauso visų gyvybė.

Bet tie žodžiai pralėkė pro Kenedžio ausis – spausdamas rankose užtaisytą karabiną, jis jau veržėsi pirmyn, veržėsi liepsnojančiomis akimis, baisus savo ryžtingumu.

Po viena palme stovėjo liūtas milžinas juodais karčiais, pasirengęs bet kurią akimirką pulti savo auką. Išvydęs medžiotoją, liūtas šoko didžiausią šuolį, bet jam dar nespėjus nusileisti ant žemės, kulka pervėrė širdį. Plėšrūnas krito negyvas.

– Valio! Valio! – sušuko Džo.

Kenedis puolė prie šulinio, nubėgo žemyn drėgnais laipteliais, prigludo prie šaltinio ir godžiai gėrė gaivų šaltą vandenį. Džo irgi nedelsė, ir kurį laiką tebuvo girdėti tik gargėjimas ir liežuvių pliauškėjimas – garsai, kuriuos paprastai malšindami troškulį skleidžia gyvuliai.

– Būkime protingi, misteri Dikai, – sunkiai alsuodamas, prabilo

Džo, – dar padauginsime.

O Dikas, nieko neatsakęs, sugrūdo į vandenį galvą ir rankas ir vis nesiliovė gėręs; jis buvo tarsi apsvaigęs.

– O misteris Fergiusonas... – Džo norėjo kažką pasakyti.

Tas vardas bemat grąžino Kenedžiui nuovoką.

Jis tuoj pat pripylė butelį, kurį buvo atsinešęs su savimi, ir puolė laipteliais į viršų. Staiga nustebęs stabtelėjo: milžiniškas tamsus kūnas uždengė išėjimą iš šulinio. Abudu, Kenedis ir jau jam iš paskos ėjęs Džo, metėsi atgal.

– Mes užtverti! – sušuko Džo.

– Tiesiog galva neišneša, kas čia galėtų būti?

Nespėjo Dikas pasakyti tų žodžių, baisus riaumojimas pasakė, su kokiu nauju negailestingu priešu teks susikibti.

– Dar vienas liūtas! – sušuko Džo.

– Ne, ne liūtas, o liūtė. Ak, prakeiktoji! Palauk tu man! – sušuko medžiotojas ir vėl skubėdamas užtaisė karabiną.

Jis iššovė, ir žvėris dingo.

– Pirmyn! – ragino Kenedis.

– Ne, misteri Dikai, kol kas neikime. Juk liūtės nenušovėte. Jeigu būtumėte nušovęs, liūtė būtų įgriuvusi į šulinį. Dabar tikriausiai laukia, ketindama pulti pirmą pakliuvusį, ir tada jau galas.

– Tai ką daryti? Juk turime kaip nors išlipti. Ir Samuelis laukia...

– Žvėrį reikia čia įvilioti, – atsakė Džo. – Imkite mano šautuvą, o man duokite karabiną.

– Ką sumanei?

– Tuoj pamatysite.

Džo nusivilko drobinę striuke, užmovė ant karabino vamzdžio ir kaip jauką iškišo pro šulinio angą. Įniršusi liūtė puolė striukę; Kenedis tą pačią akimirką šovė ir sutraiškė žvėries petį. Liūtė staugdama ritosi laiptais žemyn, nublokšdama Džo – jam pasirodė, kad jau drasko milžiniškos liūtės iltys... bet ūmai pasigirdo dar vienas šūvis, ir šulinio angoje išniro Fergiusonas su rūkstančiu šautuvu rankose.

Džo vikriai pašoko, perlipo liūtės lavoną ir, užbėgęs laiptais, padavė daktarui butelį su vandeniu. Fergiusonas tuoj priglaudė jį prie lūpų ir akimoju pusę išgėrė.

Keliautojai dėkojo Apvaizdai už stebuklingą išgelbėjimą.

Dvidešimt aštuntasis skyrius

Nuostabus vakaras. – Džo kulinaras. – Apie žalią mėsą. – Džemso Briuso nuotykis. – Bivakas. – Džo svajonės. – Barometras krenta. – Barometras vėl kyla. – Pasirengimas skrydžiui. – Uraganas.

Po sočių pietų, nemenkai užgertų arbata ir grogu, mūsų keliautojai praleido nuostabų vakarą po gaivia žalia mimozos lapija.

Kenedis skersai išilgai išvaikščiojo mažąją oazę, iššniukštinėjo visus krūmus. Įsitikino – jie trys buvo vienintelės gyvos būtybės tame žemės rojuje. Išsitempę savo guoliuose ir pamiršę patirtas kančias, oreiviai praleido ramią naktį.

Kitą rytą, gegužės septintąją, saulė negailestingai švietė kaip ir anksčiau, bet kaitrūs jos spinduliai neįstengė prasiskverbti pro tirštą lapiją. Maisto oreiviai dar turėjo pakankamai ir daktaras nutarė oazėje palūkėti palankaus vėjo.

Džo iškėlė iš krepšio kelioninę krosnelę ir, negailestingai eikvodamas vandenį, mėgaudamasis ėmėsi kulinarijos.

– Kokia nuostabi sielvarto ir džiaugsmo kaita! – šūkčiojo Kenedis. – Po didžiausių nepriteklių – perteklius. Po elgetystės – prabanga. O aš! Kaip mažai trūko, ir būčiau išsikraustęs iš proto!

– Taip, mano mielasis Dikai, – prabilo daktaras, – jeigu ne Džo, tavęs nebebūtų su mumis ir tu jau negalėtum filosofuoti apie visko, kas žemiška, nepastovumą.

– Ačiū, mielasis drauge! – sušuko Dikas ir ištiesė Džo ranką.

– Nėra už ką, – atsakė šis. – Kada nors atsilyginsite. O apskritai geriau, kad tokio atvejo nepasitaikytų.

– Vis dėlto žmonės apgailėtini, – tarė daktaras. – Nusiminti dėl gryno nieko!

– Norite pasakyti, sere, kad ištverti be vandens – niekai? – paklausė Džo. – Bet, regis, vandenėlis juk labai reikalingas gyvybei.

– Be abejo, Džo. Žmonės ilgiau gali pakęsti badą nei troškulį.

– Teisingai. Be to, alkanas žmogus juk gali valgyti viską, kas pakliūva po ranka, net panašų į save, nors tikriausiai nuo tokio maisto ilgai vimdytų.

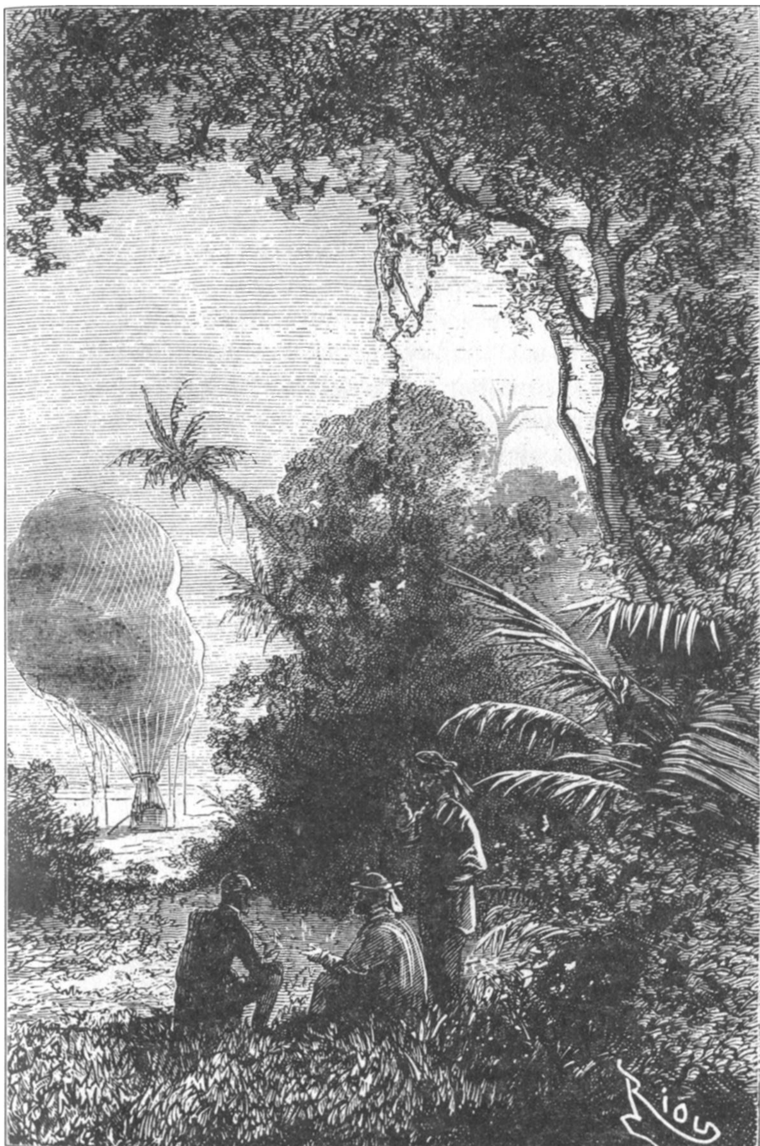
– Turbūt laukiniai nėra labai išrankūs, – įsiterpė Kenedis.

– Todėl jie ir laukiniai, pratę ryti žalią mėsą. Reikia pasakyti, tai šlykštus paprotys!

– Taip, tai labai šlykštu, ir niekas nenorėjo patikėti pirmųjų keliautojų po Afriką pasakojimais, kad čiabuvių gentys mintančios žalia mėsa, ir štai tada Džemsas Briusas iškrėtė gan vykusią šunybę.

– Papasakokite, sere. Mes turime laiko pasiklausyti, – tarė Džo ir mėgaudamasis išsitiesė ant drėgnos žolės.

– Gerai. Džemsas Briusas buvo škotas, kilęs iš Sterlingo grafystės. Jis irgi ieškojo Nilo ištakų ir nuo 1768 iki 1772 metų keliavo po Abisiniją. Prasiskverbė į šalies gilumą iki Tjano ežero ir grįžo Anglijon. Savo kelionės aprašymą Briusas paskelbė tik 1790 metais. Jo pasakojimu nepatikėjo – tikriausiai ir mūsų pasakojimus sutiks lygiai taip nepasitikėdami. Genčių, gyvenančių Abisinijoje, buitis labai smarkiai skiriasi nuo anglų, tad Briuso pasakojimas buvo pavadintas tuščiais pramanais. Tarp kita ko, autorius teigė, kad Abisinijos gyventojai valgą žalią mėsą. Ši detalė visus stebino. Sakė – autorius gali meluoti kiek tik širdis geidžia, juk niekas nepatikrins. Briusas buvo labai drąsus ir labai karšto būdo žmogus. Netikėjimas jo žodžiais Briusą varė iš proto. Kartą viename Edinburgo viešbutyje kažkoks škotas ėmė iš jo tyčiotis – teiginys, kad Abisinojoje valgą žalią mėsą esąs tik keliautojo „išmislas", toks paprotys, girdi, neįtikėtinas ir neįmanomas. Briusas, netaręs nė žodžio, pakilo ir išėjo, o po valandėlės grįžo su žaliu žlėgtainiu, afrikietiškai pabarstytu druska ir pipirais. „Pone, – tarė jis škotui, – abejodamas papročio, kurį aš aprašiau, egzistavimu, jūs mane įžeidėte. Teigdamas, kad toks paprotys neegzistuoja, jūs suklydote. Ir norėdamas atšaukti savo žodžius ir visiems įrodyti, kad tai, ką aš papasakojau tiesa, jūs suvalgysite šitą žlėgtainį žalią, arba atsakysite man už savo žodžius". Škotas išsigando ir pakluso. Kad būtumėte matę jo veido išraišką! O kai

Riou

suvalgė žlėgtainį, Džemsas Briusas pareiškė: „Tarkim, kad aš papasakojau pramaną, bet šiaip ar taip jūs neimsite teigti, kad tai neįmanoma”.

– Šaunuolis Briusas, – tarė Džo. – Jeigu škotui susuko vidurius, tai taip jam ir reikėjo! Ir jeigu kas nors Anglijoje suabejos mūsų pasakojimais...

– Ką gi tu tada darysi, Džo?

– Priversiu suvalgyti gabaliuką „Viktorijos” be druskos ir pipirų!

Visi nusijuokė – tai bent sumanus tas Džo!

Diena praėjo maloniai besišnekučiuojant. Grįžo jėgos, o kartu su jomis – ir viltis, o su viltimi – ryžtas. Išgyvenimai nebeatrodė tokie baisūs ir po truputį pasimiršo. Visos mintys jau skriejo į ateitį. Džo pareiškė, kad jau niekada nebenorėtų skirtis su tuo stebuklingu kampeliu. Tai kaip tik esanti toji karalystė, apie kurią jis visuomet svajojęs. Čia jis jaučiąsis visiškai kaip namie. Džo prašomas, daktaras nustatė oazės vietą, ir Džo nepaprastai susikaupęs užsirašė savo užrašų knygelėn: 15°43' rytų ilgumos ir 8°32' šiaurės platumos.

O jeigu kalbėsime apie Kenedį... Jis apgailestavo tik dėl vieno – kad negali pamedžioti tame mažyčiame miškelyje. Jo manymu, ten visai nesą laukinių žvėrių.

– Kažkodėl esi jau labai užmaršus, mano Dikai, – užginčijo daktaras. – O liūtas? O liūtė?

– Tai vieni niekai! – prabilo Džo tokiu rimtu tonu, kaip paprastai kalba medžiotojai apie nušautą žvėrį. – Beje, toji liūtų porelė, gyvenusi šioje oazėje, ar tik nebyloja, kad ne per toliausiai plyti derlingos žemės?

– Tavo spėlionės nelabai realios, – pareiškė daktaras. – Tie žvėrys, genami bado ir alkio, dažnai sukaria ilgą kelią. Todėl kitą naktį mes turime būti budrūs. Reikėtų uždegti keletą laužų.

– Per tokią kaitrą? – nustebo Džo. – Žinoma, sere, jeigu būtinai reikia, uždegsiu, bet prisipažinsiu – man gaila supleškinti šį stebuklingą miškelį, suteikusį mums tiek džiaugsmo.

– Taip, reikia būti labai atsargiems, kad miškelis nenukentėtų, – tarė daktaras. – Tegu ir kiti kada nors pasinaudoja šia priebėga vidury dykumos.

– Mes jau tuo pasirūpinsime, sere. O ar manote, kad ši oazė kam

nors žinoma?

– Be abejo, tai karavanų, traukiančių į Centrinę Afriką, sustojimo vieta, ir galiu tau pasakyti, Džo, kad susitikimas su keliauninkais nebūtų labai malonus.

– Nejaugi ir čia galima susidurti su tais baisiaisiais niam niam?

– Be abejo. Juk šis pavadinimas bendras visiems čiabuviams; gimininingos gentys, gyvendamos tokiame pat klimate, žinoma, išsiugdė ir vienodą būdą bei papročius.

– Tfu! – nusispjovė Džo. – O apskritai, šiaip ar taip kalbėsime, aš juos kuo puikiausiai suprantu, – pareiškė jis. – Jeigu laukiniai turėtų tokį pat skonį, kaip džentelmenai, tai kuo tada vieni nuo kitų skirtųsi? Jau tie niam niam neverstų savęs prašyti: jie pasigardžiuodami suvalgytų žalią žlėgtainį, o priedo – ir patį škotą.

Po tų apmąstymų Džo patraukė krauti laužų. Dėjo kuo mažesnes žabų krūveles. Atsarga, kaip sakoma, gėdos nedaro, nors šį kartą baimintasi ir be reikalo – visi trys paeiliui puikiausiai išsimiegojo.

Kitą dieną oras nė kiek nepasikeitė – atkakliai viešpatavo štilis. Kuo ramiausiai stovinti „Viktorija" bylojo – nėra nė menkiausio vėjelio.

Fergiusonas vėl ėmė nerimauti. „Jeigu taip bus ir toliau, ko gero, dar pritrūks maisto, – svarstė jis. – Nejaugi ištvėrę troškulį ir likę gyvi, žūsime iš bado?"

Bet netrukus pažvalėjo: barometras ėmė po truputį kristi – tai buvo akivaizdus ženklas, jog netrukus oras keisis. Fergiusonas nutarė neatidėliodamas rengtis skrydžiui, kad, susiklosčius palankioms sąlygoms, tuoj pat galėtų pakilti į dangų. Su kaupu pripylė vandens indą, maitinantį degiklį, apsirūpino ir geriamu vandeniu.

Tada daktaras rūpinosi baliono pusiausvyra, ir Džo vėl teko paaukoti gana didelę savo brangenybių dalį. Reikia pasakyti, grįžtant jėgoms, jį ir vėl apėmė gobšumas, ir Džo ne iš karto įvykdė daktaro įsakymą. Tik šiam paaiškinus, kad „Viktorija" nepajėgi pakelti papildomo krovinio, vadinasi, reikia pasirinkti – vandenį ar auksą, Džo galutinai liovėsi dvejojęs ir išmetė iš krepšio gana daug brangiosios rūdos.

– Ką gi, tegu tas auksas atitenka tiems, kas čia užklys po mūsų, – sumurmėjo Džo. – Tai bent apstulbs žmogus, radęs tokį turtą dykoje vietoje!

– O kas bus, jeigu akmenis aptiks koks mokslininkas tyrinėtojas? – paklausė Kenedis.

– Nėra abejonių, mielasis Dikai, jis labai nustebs ir nedelsdamas apie tai parašys visą traktatą, – atsakė daktaras. – O mes vieną gražią dieną išgirsime apie stebuklingus auksingo kvarco klodus, rastus Afrikos smėlynuose.

– Tik pamanykit – juk tai bus Džo rankų darbas! – pridūrė Kenedis.

Tai, kad jis užmina mįslę kažkokiam mokslininkui, Džo paguodė ir jis net nusišypsojo.

Visą likusią dienos dalį daktaras nekantriai laukė oro pokyčio. Temperatūra kilo ir jei ne tiršti oazės šešėliai, būtų buvę tiesiog nepakenčiama. Termometras rodė 149°F. (*69°C. – Aut.*) Tai buvo aukščiausia iki tol Fergiusono užfiksuota temperatūra. Oras atrodė ugninis.

Vakare Džo vėl atsargiai sukrovė laužus. Daktarui bei Kenedžiui einant sargybą neįvyko nieko naujo. Tačiau apie trečią valandą ryto, kai budėjo Džo, temperatūra netikėtai nukrito, dangų užtraukė debesys, sutemo.

– Kelkitės! Kelkitės! – suriko Džo. – Kyla vėjas!

– Pagaliau! – žvelgdamas į dangų, sušuko daktaras. – Artėja audra! Greičiau į „Viktoriją”!

Iš tikrųjų, nebuvo galima delsti nė minutės. Uragano spaudžiama, „Viktorija” visiškai prisigūžė prie žemės ir krepšys tiesiog rausė smėlį. Atsitiktinai iškritus balastui, nežinia kur balioną galėjo nunešti. Greitakojis Džo puolė prie krepšio ir į jį įsikibo. Tuo metu balioną beveik priplakė prie smėlio ir kilo pavojus, jog gali suplyšti apvalkalas.

Daktaras užėmė įprastinę savo vietą, uždegė degiklį ir įsakė išmesti balasto viršsvorį.

Keliautojai paskutinį kartą pažvelgė į iki pat žemės audros lenkiamus oazės medžius. Dviejų šimtų pėdų aukštyje, rytų srauto pagautas, balionas išnyko nakties sutemose.

Dvidešimt devintasis skyrius

Augmenijos užuominos. – Prancūzo rašytojo fantastiška idėja. – Nuostabi šalis. – Adamovos karalystė. – Spiko ir Biortono atradimų susiejimas su Barto tyrinėjimais. – Atlantiko kalnai. – Benujė upė. – Jolo miestas. – Bažėlės kalnas. – Mendifo kalnas.

Oreiviai skrido nepaprastai greitai. O jie ir troško kuo greičiau atsisveikinti su Sachara, kone tapusia jiems lemtinga.

Ryte, ketvirtį po devynių, vienur kitur jie išvydo pro smėlį prasikalusią žolę. Toji žolė jiems, kaip kažkada Kristupui Kolumbui, bylojo apie žemės artumą; žali daigeliai nedrąsiai lindo pro akmenis neaprėpiamame smėlio vandenyne. Netrukus horizonte išniro banguoti kalnų kontūrai.

Jų siluetai nyko rūke. Kankinanti dykumos vienodybė ėmė keistis.

Daktaras entuziastingai sveikino naująjį kraštą ir lygiai kaip sargybą einantis jūreivis buvo pasirengęs sušukti: „Žemė! Žemė!"

Po valandos prieš keliautojų akis atsivėrė visai kitoks vaizdas: nors vietovė dar buvo gana nyki, bet jau nebe tokia glūdi ir ugninė; pilkame danguje regėjosi net medžiai.

– Ką gi, vadinasi, mes jau šiek tiek civilizuotesnėje šalyje? – paklausė medžiotojas.

– Civilizuotesnėje! – sušuko Džo. – Ką čia šnekate, misteri Dikai. Argi jau kur nors matote bent vieną žmogų?

– Jeigu ir toliau taip greitai skrisime, kaip dabar, tai netrukus išvysime, – tarė Fergiusonas.

– O sakykite, misteri Samueli, ar mes vis dar skrendame virš negrų šalies?

– Taip, Džo, ir virš jos skrisime, kol atsidursime pas arabus.

– Pas arabus, sere? Tikrus arabus su kupranugariais?

– Ne, be kupranugarių: šitie gyvuliai čia reti, teisingiau sakant – beveik nežinomi. Juos galima išvysti tik šiek tiek šiauriau.

– Gaila!

– Kodėl, Džo?

– O todėl, kad pučiant priešingam vėjui, būtų galima jais pasinaudoti.

– Kaip gi tu jais pasinaudotum?

– Sere, man dabar į galvą atėjo štai tokia mintis: jeigu mes taip imtume ir pakinkytume į savo „Viktoriją" kupranugarius ir priverstume mus tempti? Kaip manote?

– Vargše mano Džo, žinok, tavo idėja ne nauja. Ja jau pasinaudojo vienas gudragalvis prancūzų rašytojas – Meris, – tiesa, romane. To romano herojus į savo balioną pasikinko kupranugarius, kurie jį ir tempia. Staiga nežinia iš kur išnyra liūtas. Jis sudrasko kupranugarius, praryja lyną ir tokiu būdu pakliuvęs į nelaisvę, priverstas pats tempti balioną. Matai, Džo, kaip čia viskas fantastiška ir kaip menkai tai siejasi su mūsų keliavimo būdu.

Džo sumišo sužinojęs, kad jo nepaprastoji idėja jau anksčiau kažkam buvo atėjusi į protą; ėmė laužyti galvą, koks gi laukinis žvėris galėtų savo ruožtu suėsti liūtą? Bet nieko doro nesugalvojo ir vėl ėmė stebėti praplaukiančius vaizdus. Išvydo vidutinio dydžio ežerą. Jį supo kalvos, kurių dar nebuvo galima pavadinti kalnais. Tarp tų kalvų driekėsi daugybė derlingų slėnių su nepraeinamais, tankiai suaugusiais įvairiausiais medžiais; virš visų viešpatavo alyvmedžiai, kurių lapų ilgis siekė penkiolika pėdų, o kamienai buvo apkibę aštriais spygliais; čia augo bombaksai – vėjas draikė švelnius jų sėklų pūkus; stiprus pandano – arabai jį vadina „kendi" – aromatas pripildė orą gardaus kvapo, kuris kilo net iki „Viktorijos"; tropikų šalies prabangią florą dar papildė pailgalapės papajos, Sudano lazdynai, baobabai, bananmedžiai.

– Koks nuostabus kraštas! – sušuko daktaras.

– O šit jau regiu ir gyvūnus, – paskelbė Džo, – vadinasi, ne per toliausiai gyvena žmonės.

– Ak, kokie nuostabūs drambliai! – sušuko Kenedis. – Gal galėčiau pamedžioti?

– Dikai, pasakyk man, susimildamas, kaip įstengtume sustoti, ne-

šami tokios stiprios oro srovės? Ne, mano mielasis, tau teks iškęsti Tantalo kančias. Vėliau atsigriebsi.

Ir iš tikrųjų, buvo dėl ko užkaisti medžiotojo vaizduotei! Diko krūtinėje daužėsi širdis ir pirštai instinktyviai gniaužė karabino vamzdį.

To krašto fauna nenusileido florai. Laukiniai bizonai skendo aukštoje tirštoje žolėje – tekyšojo tik jų nugaros. Milžiniško dydžio drambliai, pilki, juodi, geltoni, lyg uraganas nušniokštė mišku, viską laužydami, naikindami ir šluodami iš kelio. Miškingais kalvų šlaitais šniokštė kriokliai, veržlūs vandens srautai. Juose triukšmingai maudėsi begemotai, o pakrantėse, rodydami savo apvalius, pieno pritvinkusius tešmenis, voliojosi gal dvidešimties pėdų ilgio į žuvis panašūs lamantinai. O tarp tropikų augalijos, žaidžiančios tūkstančiais spalvų, tartum milžiniškoje oranžerijoje siautė nesuskaičiuojama daugybė įvairiausių paukščių. Tai buvo nepaprastas vaizdas.

Iš to pasakiško gamtos skirtingumo daktaras susiprato, kad jie skrenda virš Adamovos karalystės.

– Mes sekame šiuolaikinių atradimų pėdomis, – tarė jis. – Aš tęsiu kelionę, kurią buvo priversti nutraukti kiti keliautojai; laiminga lemtis atvedė mus čionai. Bičiuliai mano, mes galėsime susieti kapitonų Biortono ir Spiko atradimus su daktaro Barto tyrinėjimais; mes nutolome nuo anglų maršruto ir atsidūrėme hamburgiečio tyrinėjimų vietose. Netrukus pasieksime ribą, iki kurios buvo nukeliavęs tas drąsusis mokslininkas.

– Man atrodo, – pasakė Kenedis, – kad tarp žemių, kurias aprašė šie du mokslininkai, plyti bekraštė teritorija, sprendžiant pagal tai, kiek mes nukeliavome.

– Nesunku apskaičiuoti. Paimk žemėlapį ir pažvelk į Ukeverės ežerą. Kokioje ilgumoje pietinis ežero pakraštys?

– Maždaug trisdešimt septynių laipsnių.

– O kur Jolos miestas, virš kurio mes praskrisime šį vakarą? Tai galutinis Barto kelionės taškas.

– Maždaug dvyliktame laipsnyje.

– Vadinasi, skirtumas – dvidešimt penki laipsniai; vienas laipsnis – šešiasdešimt mylių, taigi iš viso tūkstantis penki šimtai mylių.

– Nieko sau tokį kelią nueiti pėsčiomis! – įsiterpė Džo.

– O vis dėlto nuėjo. Livingstonas ir Mofatas patraukė į žemyno gilu-

mą; Niaso ežeras, kurį jie surado, yra nelabai toli nuo Biortono atrasto Tanganikos ežero; šimtmečio pabaigoje ši milžiniška erdvė, žinoma, bus galutinai ištyrinėta. – Ir, žiūrėdamas į kompasą, daktaras pridūrė: – Kaip gaila, kad vėjas mus neša vakarų link; aš norėčiau labiau pasukti į šiaurę.

Po dvylikos valandų skrydžio „Viktorija" buvo prie Sudano sienos. Pirmieji čiabuviai, kuriuos išvydo keliautojai, buvo šua genties arabai, klajojantys su savo bandomis. Horizonte kybojo grakščios Atlantikos kalnų viršūnės. Į tuos kalnus, kurių spėjamas aukštis – apie du tūkstančiai šeši šimtai metrų, dar neįžengė europiečių koja. Jų vakariu šlaitu į vandenyną srūva šios Afrikos dalies upės. Atlantikos kalnai – tai vietiniai Mėnulio kalnai.

Pagaliau prieš mūsų oreivių akis išniro iš tiesų didelė upė ir iš didžiulių žmonių skruzdėlynų, krebždinčių jos pakrantėse, daktaras atpažino vieną didžiausių Nigerio intakų – Benuję, tą patį, kurį čiabuviai vadina „Vandens šaltiniu".

– Žinote, bičiuliai mano, – tarė daktaras, – ši upė kada nors taps natūraliu susisiekimo keliu su viduriniuoju Sudanu. Kartą garlaivis „Plejada", kuriam vadovavo vienas iš mūsų drąsių kapitonų, jau nuplaukė iki Jolos miesto. Taigi mes esame išžvalgytoje šalyje.

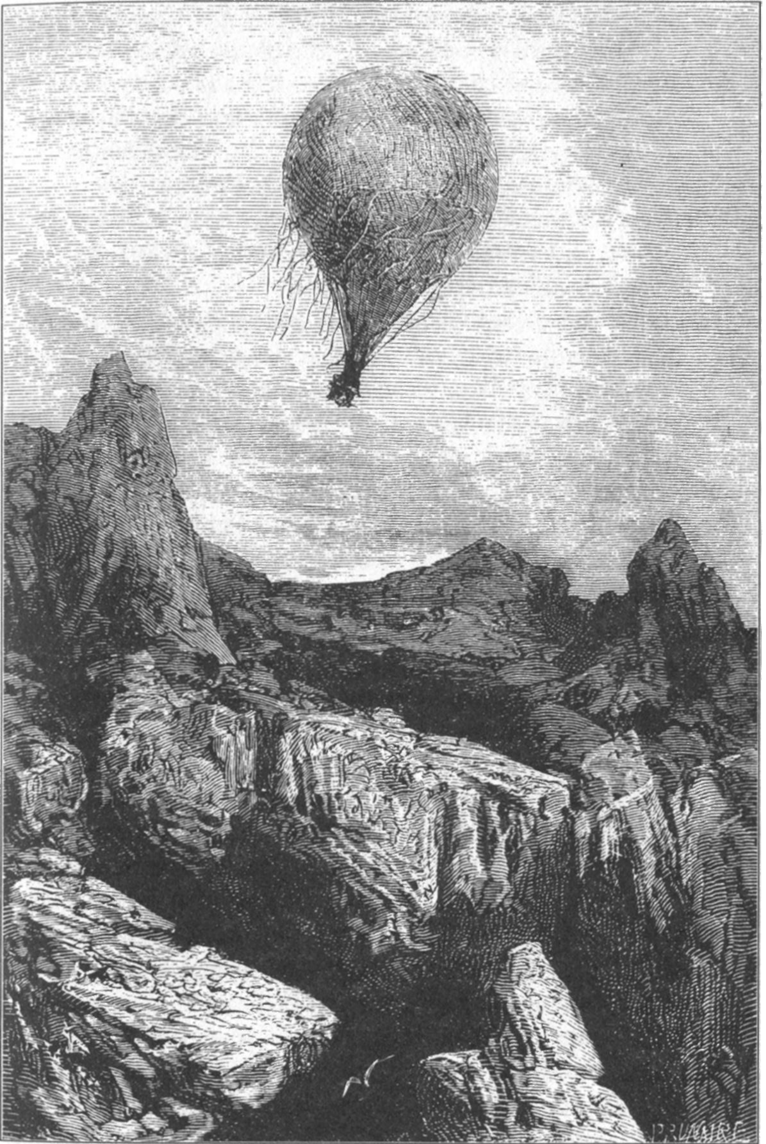
Daugybė vergų dirbo laukuose, sorgo pasėliuose, – sorgas – pagrindinis čiabuvių maistas. Išsproginę akis, žmonės nustebę žiūrėjo į „Viktoriją", skrendančią lyg meteoras.

Vakare, iki Jolos miesto likus keturiasdešimčiai mylių, daktaras nutarė nusileisti. Tolyje į dangų kilo dvi smailios Mendifo kalno viršūnės. Fergiusonas įsakė išmesti inkarus, ir balionas užsikabino už aukšto medžio. Tačiau gūsingas vėjas „Viktoriją" sūpavo taip stipriai, kad kartais ji pasvirdavo tiesiog horizontaliai, ir oreiviams kilo didelis pavojus.

Fergiusonas visą naktį nesudėjo akių. Ne vieną kartą jau buvo bekertąs inkarų lynus ir bebėgąs nuo audros. Bet pagaliau audra nurimo ir „Viktorijos" siūbavimas nebekėlė pavojaus.

Kitą dieną pūtė nebe toks stiprus vėjas, tik gaila, kad „Viktoriją" nunešė į šoną nuo Jolos. Fergiusonas labai norėjo pamatyti tą miestą, neseniai fulanų perstatytą, bet reikėjo susitaikyti ir skristi į šiaurę ir net šiek tiek į šiaurės rytus.

Kenedis pasiūlė sustoti – krašte buvo labai daug laukinių žvėrių. Džo pritarė – būtų gerai apsirūpinus šviežia mėsa. Tačiau čiabuvių laukiniai

papročiai ir priešiškumas – apie tai aiškiai bylojo į „Viktoriją" paleisti keli šūviai – vertė daktarą tęsti kelionę. Kaip tik tuo laiku jie skrido virš šalies, kurioje viešpatavo skerdynės ir gaisrai, kur sultonai tarpusavy kariavo nepabaigiamus karus, statydami ant kortos savo valstybių likimą.

Apačioje vienas kitą keitė tirštai apgyvendinti ilgalūšniai kaimai. Apie namus plytėjo vešlios, plačios ganyklos, mirgančios šviesiai violetinėmis gėlėmis. Pirkios, primenančios didelius avilius, slėpėsi už stačiatvorių. Kenedis keletą kartų užsiminė, kad rūstūs kalvų skardžiai jam primeną Škotijos kalnų peizažą.

Nepaisant visų daktaro pastangų, „Viktoriją" nešė tiesiai į šiaurryčius, prie Mendifo kalno, tuo laiku dar slepiamą debesų. Šis kalnas skiria Nigerio upės baseiną nuo Čado ežero baseino.

Netrukus oreiviai išvydo Baželės kalną, kurio atšlaitėse, tarsi prie motinos krūtinės, buvo prigludę net aštuoniolika kaimų – nuostabus vaizdas akiai, nes viską buvo galima apžvelgti vienu žvilgsniu. Įkloniuose žaliavo ryžių ir žemės riešutų laukai.

Trečią valandą „Viktorija" buvo prie Mendifo kalno. Jį aplenkti buvo neįmanoma – reikėjo perskristi. Fergiusonas, pakėlęs dujų temperatūrą iki šimto laipsnių, padidino baliono keliamąją galią beveik tūkstančiu šešiais šimtais svarų ir pakilo daugiau kaip aštuonis tūkstančius pėdų. Per visą skrydžio laiką „Viktorija" dar nė karto nebuvo pakilusi taip aukštai, ir temperatūra čia taip smarkiai nukrito, kad daktaras ir jo bičiuliai buvo priversti apsigaubti antklodėmis. Fergiusonas skubėjo leistis, nes „Viktorijos" apvalkalas labai įsitempė ir kiekvieną akimirką galėjo sprogti.

Nors daktaras ir labai skubėjo, oreiviai vis dėlto išvydo, kad tas kalnas – vulkaninės kilmės ir kad jo krateriai seniausiai užgesę ir spėję pavirsti giliausiomis bedugnėmis. Nesuskaičiuojamos paukščių vados Mendifo kalno atšlaitėse suformavo kažką panašaus į trąšų uolas ir jų, ko gero, pakaktų patręšti visos Anglijos laukus.

Penktą valandą po pietų „Viktorija", kalno saugoma nuo pietų vėjo, tyliai praskrido jo atšlaite ir sustojo didelėje pievoje, toli nuo gyvenviečių. Vos tik baliono krepšys palietė žemę ir oreiviai pasirūpino „Viktorijos" saugumu, Kenedis, pačiupęs karabiną, spėriu žingsniu patraukė nuotakiu slėniu. Netrukus grįžo su puse tuzino laukinių ančių ir dar kažkokiu paukščiu, panašiu į tilviką. Džo pasistengė kuo geriau viską paruošti. Pietūs buvo šaunūs, o naktis praėjo ramiausiai.

Trisdešimtasis skyrius

Mosfeja. – Šeichas. – Denhemas, Klapertonas, Oudnėjus. – Fogelis. – Logumo sostinė – Tulė – Kernakas. – Štilis. – Logumo valdovas ir jo rūmai. – Užpuolimas. – Balandžiai padėgėjai.

Kitą dieną, gegužės 11, oreiviai vėl tęsė savo atkaklų skrydį. Dabar jie tikėjo „Viktorija", kaip jūreivis tiki savo laivu. Juk ji garbingai išlaikė visus išbandymus: ir uraganus, ir tropikų karštį, ir pakildavo esant baisiausiam pavojui, ir sėkmingai nusileisdavo, nors kartais tai būdavo ne taip jau paprasta. O daktaras Fergiusonas savo balioną valdė, galima sakyti, meistriškai. Štai kodėl, gerai nežinodamas, kur bus galutinis kelionės punktas, daktaras jau nebesibaugino dėl sėkmingos baigties. Žinoma, toje laukinių ir fanatikų šalyje būtinai reikėjo imtis ypatingų saugumo priemonių, ir jis nesiliovė įtikinėjęs savo bičiulius visuomet būti budriems.

Vėjas pamažu juos nešė į šiaurę, ir apie devintą valandą ryto pasirodė didelis Mosfejos miestas, išsidriekęs plokščiakalnyje tarp dviejų aukštų kalnų. Mosfeja buvo neprieinama. Į ją tevedė tik vienas siauras kelias, vinguriuojantis tarp miškų ir pelkių.

Kaip tik tuo momentu į miestą važiavo šeichas. Jį lydėjo įvairiaspalviais drabužiais apsirengęs raitelių eskortas. Priekyje žengė dūdoriai ir eidininkai – šie valė kelią nuo šakų.

Daktaras, norėdamas iš arčiau pažvelgti į čiabuvius, pamažėl leidosi. Kadangi balionas kuo arčiau žemės, tuo darėsi didesnis, arabus apėmė vis pašėlesnis siaubas, ir netrukus visi išsilakstė taip mikliai, kiek tik nešė pėsčiųjų ir arklių kojos. Vienintelis šeichas nepajudėjo iš vietos. Jis paėmė į rankas savo ilgą muškietą, užtaisė ir,

nutaisęs išdidžią miną, laukė.

Daktaras nusileido maždaug į šimto penkiasdešimties pėdų aukštį ir garsiai arabiškai pasveikino šeichą. Išgirdęs iš dangaus atsklidusius žodžius, šeichas nulipo nuo arklio ir pargriuvo kelio dulkėse. Fergiusonas nors ir labai stengėsi, nepriprašė šeicho stotis: jis neišdrįso atsikelti.

– Nėra ko stebėtis, – tarė daktaras. – Kai čia pasirodė pirmieji europiečiai, vietiniai juos palaikė viršžmogiais, tai ką jau kalbėti apie mus? Jiems esame antgamtiškos būtybės. O kai šeichas vėliau pasakos apie susitikimą su žmonėmis iš dangaus, jo arabiškai fantazijai nebus ribų, ir, žinoma, mus nutapys nuostabiausiomis spalvomis. Įsivaizduokite, kokios nepaprastos legendos kada nors bus apie mus sukurtos!

– O gaila, – tarė medžiotojas. – Būtų kur kas geriau, jeigu jie mus sutiktų kaip paprastus žmones: turėtų galimybę aukštai įvertinti Europos civilizacijos galią.

– Sutinku, Dikai, bet nieko nepakeisi. Kad ir kaip aiškintum šios šalies žmonėms aerostato mechanizmą, jie nieko nesuprastų ir vis tiek įtartų, kad čia įsikišusios antgamtiškos jėgos.

– Sere, jūs pasakojote apie pirmuosius europiečius, tyrinėjusius šitą šalį. Leiskite paklausti, kas jie buvo? – pasidomėjo Džo.

– Mano mielasis, mes kaip tik esame tose vietose, kurias tyrinėjo majoras Denhemas; Mosfejoje jį priėmė Mandaro sultonas. Iš Bornaus Denhemas lydėjo šeichą į ekspediciją prieš felatahus. Jis dalyvavo miesto šturme; miestelėnai drąsiai gynėsi, naudodami strėles prieš arabų šautuvus ir šeicho kariauną privertė bėgti. Visa tai buvo tik pretekstas žudynėms, plėšimams, antpuoliams. Majorą irgi apiplėšė, nuogai išrengė; laimei, jis spėjo pasislėpti po arklio papilve ir vėliau pašėlusiais šuoliais išdumti iš nugalėtojų panosės. Grįžo į Kuką, Bornaus sostinę.

– O kas jis per vienas, tas majoras Denhemas?

– Bebaimis anglas, nuo 1822 iki 1824 metų vadovavęs ekspedicijai į Bornų. Jo bendrakeleiviai buvo kapitonas Klapertonas ir daktaras Oudnėjus. Iš Tripolio išvyko kovo mėnesį, nusigavo iki Murzuko, Fecano sostinės – vėliau šį kelią grįždamas į Europą sukorė daktaras Bartas, 1823 metų vasario 16 dieną atvykęs į Kuką, esantį prie Čado ežero. Denhemas tyrinėjo Bornų, Mandarą ir rytinius eže-

ro krantus, o kapitonas Klapertonas ir daktaras Oudnėjus 1823 metų gruodžio 15 dieną atsiskyrė nuo jo ir iškeliavo į Sudaną – savo žygį baigė Sokote. Oudnėjus, pervargęs ir išsekęs, mirė Murmuro mieste.

– Vadinasi, šioje Afrikos dalyje mokslas pareikalavo didelių aukų? – paklausė Kenedis.

– O, tai lemtinga šalis! Mes dabar skrendame kaip tik į Bagirmio šalį, per kurią Fogelis 1856 metais keliavo į Vadają – ten jis dingo. Šį, dar visai jauną žmogų – Fogeliui tebuvo dvidešimt treji metai, – pasiuntė pagelbėti daktaro Barto ekspedicijai; jie susitiko 1854 metų gruodžio 1 dieną ir Fogelis ėmėsi tyrinėjimų. 1856 metais rašytuose paskutiniuose savo laiškuose jis pranešė ketinąs tyrinėti Vadajo šalį, į kurią dar nebuvo prasiskverbęs joks europietis. Matyt, Fogelis pasiekė sostinę Varą, kur jį, vienų liudijimu, paėmė į nelaisvę, kitų – nužudė už tai, kad bandė įkopti į šventąjį kalną, esantį netoli miesto. Bet ne visuomet reikia tikėti gandais apie tyrinėtojų ir keliautojų mirtį – nereikia prarasti vilties. Antai kiek kartų oficialūs šaltiniai pranešė apie daktaro Barto mirtį, ir tai, suprantama, tyrinėtoją gerokai dirgindavo. Galimas daiktas, kad Vadajo sultonas Fogelį laiko nelaisvėje, tikėdamasis išpirkos. Baronas Neimanas išvyko į Vadają jo ieškoti, tačiau mirė Kaire 1855 metais. Žinome ir tai, kad Fogelio pėdomis iš Leipcigo leidosi Ioglio ekspedicija. Taigi netrukus išgirsime, koks likimas ištiko tą jauną ir atkaklų tyrinėtoją. (*Jau išvykus daktarui Fergiusonui, iš El Obeido atėjo Muncingerio, naujojo ekspedicijos vadovo, laiškai, galutinai patvirtinantys žinią apie Fogelio mirtį. – Aut.*)

Netrukus Mosfeja dingo už horizonto. Prieš oreivių akis jau buvo Mandara, kaip reta turtingas kraštas su akacijų miškais, pievomis, prisėtomis raudonų gėlių, indigo ir medvilnės laukais. Triukšmingai savo vandenis ginė Šario upė; už aštuoniasdešimties mylių ji įtekėjo į Čado ežerą.

Daktaras pasekė jos tėkmę pagal Barto žemėlapį.

– Jūs matote, – tęsė Fergiusonas, – šito mokslininko darbai pasižymi nepaprastu tikslumu; mes artėjame prie Logumo srities ir galbūt prie jos sostinės, Kernako miesto. Čia žuvo vargšas Tulis, kuriam dar nebuvo nė dvidešimt dviejų metų. Šis jaunas anglas, septyniasdešimtojo pulko leitenantas, vos prieš keletą savaičių buvo pri-

sijungęs prie majoro Denhemo grupės; lemtis jo nepasigailėjo. O, šitą milžinišką šalį visai teisėtai galima vadinti europiečių kapinėmis.

Kelios, gal penkiasdešimties pėdų ilgio valtelės, plaukė pasroviui Šario upe. „Viktorija", skridusi tūkstančio pėdų aukštyje, kažkodėl menkai domino čiabuvius. Iki tol pūtęs gana stiprus vėjas ėmė rimti.

– Nejaugi mes ir vėl pakliūsime į visišką štilį? – sunerimo daktaras.

– Kad ir kaip būtų, sere, dabar mums nėra ko būgštauti nei dėl vandens trūkumo, nei dėl dykumos, – pareiškė Džo.

– Todėl čionykščiai gyventojai, ko gero, bus dar aršesni, – tarstelėjo daktaras.

– Va, matau kažką panašaus į miestą, – parodė Džo.

– Tai Kernakas, – atsakė Fergiusonas. – Nors vėjas ir labai silpnas, bet mus neša kaip tik tenai. Norint būtų galima nubraižyti tikslų miesto planą.

– Ar negalėtume žemiau nusileisti? – paklausė Kenedis.

– O, tai visai paprasta, Dikai. Mes kaip tik jau esame virš miesto. Tuoj prisuksiu degiklį, ir mes nusileisime.

Po kokio pusvalandžio „Viktorija" nejudėdama kybojo per du šimtus pėdų nuo žemės.

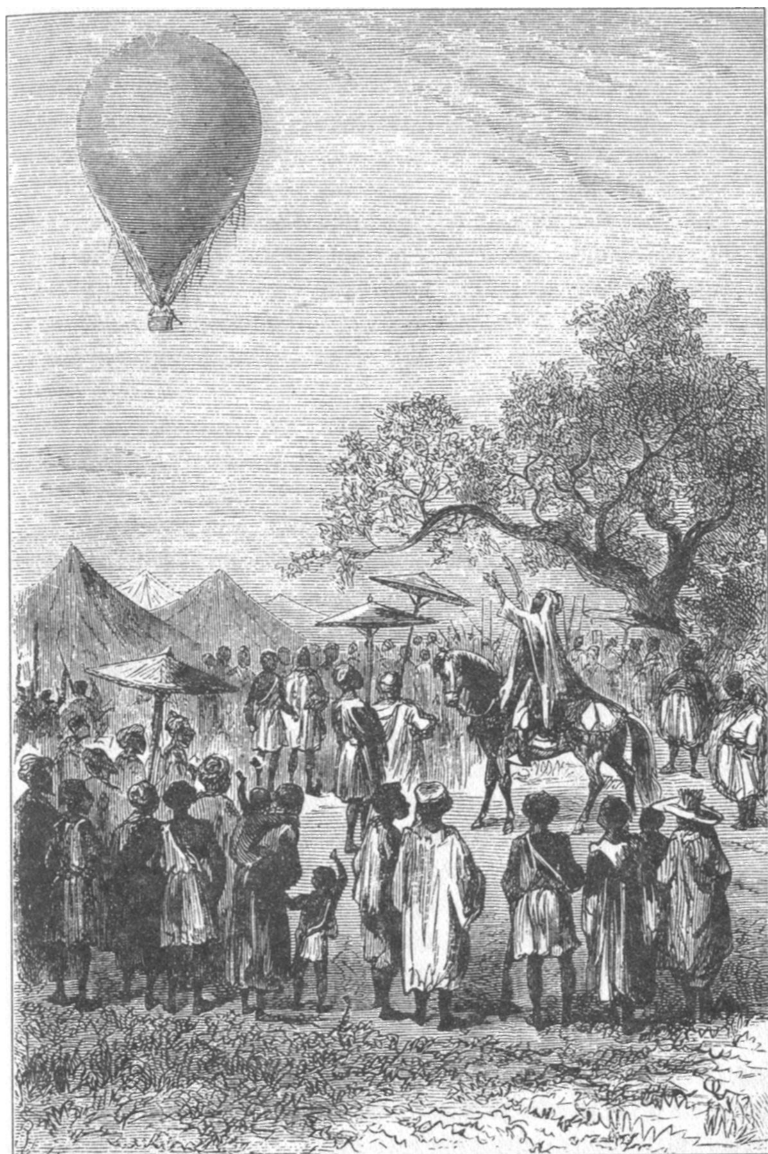
– Štai mes tiesiai virš Kernako, – tarė daktaras. – Taip atrodytų Londonas žmogui, įsikorusiam į šventojo Pauliaus katedros kupolą. Dabar galime puikiausiai viską apžiūrėti.

– Girdžiu keistą tauškesį, tarsi daužytų mediniais plaktukais. Kas tai galėtų būti?

Džo ėmė atidžiai žiūrėti ir netrukus suprato, kad triukšmą kelia audėjai, dirbę po atviru dangumi, – ištempę ant didžiausių karčių, jie audė audeklus.

Visą Kernaką, Logumo sostinę, oreiviai matė lyg ant delno. Tai buvo tikras miestas: lygiai eilėmis pastatyti namai, gana plačios gatvės. Didžiulės aikštės vidury virė vergų turgus – ten spietėsi daugybė pirkėjų: mažakojės ir mažarankės Mandaro moterys turėjo didelę paklausą ir jas pelningai parduodavo.

„Viktorijos" pasirodymas čia padarė tokį pat įspūdį, kokį oreiviai jau ne kartą buvo patyrę; iš pradžių, nepaprastai nustebę ir išsigandę, čiabuviai šūkavo, o po akimirkos metė visus darbus ir įsivyravo visiška tyla. Keliautojai nejudėdami kybojo ore ir su didžiausiu

įdomumu apžiūrinėjo tirštai gyvenamą miestą. Vėliau nusileido dar žemiau ir „Viktorija" sustingo gal dvidešimt metrų nuo žemės.

Tuo tarpu iš savo namų su žalia vėliava išėjo šeichas, Logumo valdovas. Jį lydėjo muzikantai, iš visų jėgų pūsdami buivolų ragus. Apie valdovą ėmė būriuotis žmonės. Fergiusonas norėjo su šeichu pasikalbėti, bet nepasisekė.

Logumo gyventojai, aukštakakčiai, garbanotplaukiai, kumpomis erelio nosimis darė išdidžių ir išmaningų žmonių įspūdį. Tačiau „Viktorijos" pasirodymas sukėlė didelį sąmyšį. Į visus pašalius buvo išsiųsti raiti šaukliai. Netrukus tapo aišku, kad telkiama kariuomenė kovai su keistuoju priešu. Veltui Džo mojavo įvairiausių spalvų skepetomis – nieko nelaimėjo.

Tuo tarpu šeichas, apsuptas savo dvariškių, ženklu parodė norįs tarti žodį, ir išdrožė kalbą, tačiau Fergiusonas nesuprato nė vieno žodžio. Tai buvo kažkoks arabų ir bagirmų kalbų mišinys. Tačiau internacionalinės gestų kalbos dėka daktarui netrukus tapo aišku, kad šeichas atkakliai reikalauja nedelsiant išsinešdinti. Daktaras ir pats būtų buvęs laimingas, galėdamas dingti, bet nelaimė buvo ta, jog dėl visiško štilio tai padaryti buvo neįmanoma. Pagaliau nepaklusnioji „Viktorija", matyt, išvedė šeichą iš kantrybės, ir jo parankiniai ėmė rėkti, tikėdamiesi tokiu būdu priversti baidyklę išnykti.

Jie, šitie dvariškiai, atrodė nepaprastai juokingai: kiekvienas vilkėjo po penkias, o gal ir šešias margas palaidines ir buvo nepaprastai pilvoti. Daktaras labai nustebino bičiulius, papasakojęs, kad tos skaitlingos palaidinės ir pilvai, dažnai net prikabinami, – vienas iš būdų įsiteikti savo valdovui. Tuklumas čia byloja apie orumą. Storuliai rėkė ir gestikuliavo iš visų jėgų, o ypač išsiskyrė vienas, tikriausiai, sprendžiant iš storumo, ministras pirmininkas. Minios šūksniai ir riksmai susiliejo su dvariškių rėkavimu; visi lyg beždžionės kartojo iškilniųjų gestus, taigi dešimtys tūkstančių rankų sutartinai atlikdavo vieną ir tą patį judesį.

Kai visos tos priemonės pasirodė esančios per menkos, ėmėsi kur kas rūstesnių. Kareiviai, ginkluoti lankais ir strėlėmis, sulaukę komandos, sutartinai iššovė; bet tuo tarpu „Viktorija" jau ėmė pamažu kilti ir strėlės nebegalėjo jos pasiekti. Šeichas čiupo muškietą ir nusitaikė į balioną. Bet akylai viską stebėjęs Kenedis jį aplenkė ir, iššovęs iš savo karabino, suaižė muškietą šeicho rankose.

Tas netikėtas šūvis sukėlė baisiausią sumaištį. Visi bemat išsilakstė po savo lūšnas ir miestas tarsi išmirė.

Atėjo naktis. Vėjas visiškai nurimo. Reikėjo susitaikyti su būtinybe likti trijų šimtų pėdų aukštyje virš žemės. Apačioje glūdėjo visiška tamsa, nebuvo regėti nė menkiausio žiburėlio. Vyravo mirtina tyla. Daktaras budėjo dar atidžiau – ką gali žinoti, gal toji tyla slėpė žabangas.

Ir daktaras Fergiusonas labai gerai darė, nepamiršdamas budrumo! Apie vidurnaktį visas miestas tarytum suliepsnojo. Ore kryžiavosi šimtai ugnies linijų.

– Tai bent keistenybė! – nustebo daktaras.

– Dieve, pasigailėk – ugnys tarsi kyla ir artėja prie mūsų, – išblyško Kenedis.

Iš tiesų, miestelėnams baisiausiai rėkiant, pyškinant iš muškietų, visa toji ugnies masė kilo prie „Viktorijos". Džo pasirengė išmesti balastą. Fergiusonas gana greitai susivokė, kas dedasi.

Šeicho žmonės paleido į dangų tūkstančius balandžių; prie jų uodegų buvo pririšti degantys daiktai. Persigandę paukščiai pasklido, brėždami ore ugninius zigzagus, ir artėjo prie „Viktorijos". Į ugninį debesį Kenedis ėmė pyškinti iš visų ginklų, bet buvo bejėgis ką nors padaryti nesuskaičiuojamai daugybei priešų. Balandžiai jau sukiojosi apie „Viktoriją", ir balionas, atspindėdamas ugnis, atrodė pakliuvęs į liepsnojantį tinklą.

Daktaras nedvejodamas išmetė kvarco gabalą, ir balionas akimirksniu pakilo virš ugninių paukščių pulko. Dar porą valandų oreiviai regėjo ore besisukiojančius balandžius, bet pamažu jų mažėjo, ir galiausiai ugnelės visiškai išnyko.

– Dabar mes galime ramiai miegoti, – pareiškė daktaras.

– O žinote, tie laukiniai gana greitai sugalvojo, – prabilo Džo.

– Jie neretai paleidžia balandžius padegti šiaudinius kaimo lūšnelių stogus, – paaiškino daktaras, – bet šį kartą mūsų „skraidantis laivas" pakilo aukščiau sparnuotųjų padegėjų.

– Matau, oro balionui nebaisūs jokie priešai, – pareiškė Kenedis.

– Ne, apsirinki, – paprieštaravo daktaras. – Priešų yra.

– Kas jie?

– Neatsargūs vyrukai baliono krepšyje. Tai va, bičiuliai mano, visuomet ir visur būkite budrūs.

Trisdešimt pirmasis skyrius

Išskridimas vidury nakties. – Pokalbis. – Kenedžio medžiotojiškas instinktas. – Atsargumo priemonės. – Šario upės tėkmė. – Čado ežeras. – Jo vandens savybės. – Begemotas. – Tuščias šūvis.

Eidamas sargybą, apie trečią valandą nakties Džo pastebėjo, kad po jais plytėjęs miestas pagaliau ėmė tolti – „Viktorija" leidosi į kelią. Kenedis ir daktaras prabudo.

Fergiusonas pažvelgė į kompasą ir patenkintas įsitikino, kad vėjas neša į pačius šiaurės šiaurės rytus.

– Mums sekasi, – tarė jis. – Laimė nuo mūsų nenusigręžia. Dar šiandien pamatysime Čado ežerą.

– O ar jis didelis? – pasidomėjo Kenedis.

– Gana didelis, mielasis Dikai. Ilgiausioje ir plačiausiose vietose – per šimtą dvidešimt mylių.

– Skrydis virš vandens platybės paįvairins kelionę.

– Monotonija negalėtume skųstis, o ir skrydžio sąlygos gana geros.

– Kas tiesa, tai tiesa, Samueli. Jei neimsime domėn vandens stygiaus dykumoje, tai lyg ir nepatyrėme kitų didesnių pavojų.

– Šiaip ar taip, „Viktorija" laikėsi kad geriau nė nenorėk. Šiandien gegužės dvyliktoji, o mes išskridome balandžio aštuonioliktąją. Taigi, kelionėje jau esame dvidešimt penkias dienas. Dar bent dešimt dienelių ir baigsime savo skrydį.

– Kur tai bus?

– Štai šito negaliu pasakyti. O ar ne vis vien?

– Tiesą sakai. Pasikliaukime Apvaizda, tegu ji mus nukreipia ir saugo, kaip saugojo iki šiol. Argi dabar mes panašūs į žmones, perskridusius pačią pragaištingiausią pasaulio šalį?

– Mes turėjome valios skristi, ir mes išskridome!

– Tegyvuoja oro kelionės! – sušuko Džo. – Po dvidešimt penkių dienų skrydžio esame visiškai sveiki, sotūs ir gerai, galbūt net per daug gerai pailsėję. Štai mano kojos paprasčiausiai užtirpo, ir aš būčiau nieko prieš pasimankštinti ir nupėdinti bent trisdešimt mylių.

– Tą malonumą patirsi tik Londone, – tarė daktaras. – Mes išvykome trise kaip Denhemas, Klapertonas ir Ouervegas, kaip Bartas, Ričardsonas ir Fogelis, ir esame laimingesni nei mūsų pirmtakai; mes vis dar kartu – visi trys. Ir jokiu būdu neturime išsiskirti. Jeigu vienas staiga atsidurtų kur nors toli nuo „Viktorijos" netikėtą pavojaus akimirką, kai jai reikėtų būtinai pakilti, – kas žino, galbūt mes niekada daugiau ir nebesusitiktume. Štai kodėl, atvirai pasakysiu, man nelabai patinka, kai Kenedis patraukia medžioklėn.

– Bet vis dėlto, mielasis Samueli, dar leisi man užsiimti mėgiamu darbu? Juk būtų ne pro šalį papildyti ir mūsų atsargas. Be to, atsimink: kai kvietei vykti drauge, juk gundei ir nuostabia medžiokle. O aš vis dėlto menkai ką nuveikiau, visai ne taip, kaip Andersonas ir Kiomingas.

– Mielasis Dikai, arba tavo atmintis šlubuoja, arba iš kuklumo paprasčiausiai nutyli apie savo žygdarbius, bet man atrodo, kad jau nekalbant apie smulkų grobį, tavo sąžinę turėtų slėgti antilopės, dramblio ir dviejų liūtų gyvybės.

– Mano drauge, ką tai reiškia medžiotojui, kuriam pro šautuvo vamzdį pralekia, rodos, visi pasaulyje egzistuojantys gyvūnai!.. Tik pažvelk, pažvelk! Antai didžiausia žirafų banda!

– Ar tai žirafos? – nustebo Džo. – Juk ne didesnės už mano kumštį.

– Taip atrodo todėl, kad mes esame tūkstančio pėdų aukštyje. O iš arti įsitikintum, kad jos bent tris kartus aukštesnės už tave.

– O ką pasakysi, Samueli, apie antai tą gazelių kaimenę? – nesiliovė Kenedis. – Arba apie anuos stručius?.. Dumia kaip vėjas...

– Manote, kad tai stručiai? – vėl nustebo Džo. – Bet juk tai vištos, tikros vištos!

– Klausyk, Samueli, ar galėtume kaip nors arčiau prie jų priskristi?

– Priskristi arčiau, žinoma, galime, Dikai, bet nusileisti ant žemės tai jau ne. Tai pasakyk, susimildamas, kokia prasmė nužudyti žvėrį, kuriuo negali pasinaudoti? Jeigu būtų liūtas, tigras ar hiena, aš

dar, ko gero, tave suprasčiau – vis dėlto vienu nuožmiu žvėrimi pasaulyje liko mažiau, bet tokius taikius gyvūnus, kaip gazelė ar antilopė, iš tikrųjų neverta žudyti vien patenkinant medžiotojo instinktą. Apskritai, mano drauge, mes dabar laikysimės per šimtą pėdų nuo žemės ir jeigu tavo akiratin paklius koks plėšrūnas – ką gi, paleisk jam kulką į širdį, ir šitaip padarysi mums malonumą.

„Viktorija" pamažėle leidosi, bet vis dar laikėsi gana toli nuo žemės – juk tame tirštai laukinių apgyvendintame krašte nežinia iš kur galėjo grėsti pavojus.

Oreiviai dabar skrido virš Šario upės. Gražius krantus slėpė tankus įvairiaspalvių medžių atvašynas. Susiraizgiusios lianos ir kiti vijokliniai augalai švytėjo ryškia spalvų gama. Krokodilai gulėjo saulėje arba žvitriai kaip driežai nardė vandenyje. Žaisdami jie iššokdavo į žalias saleles, kurių upėje buvo didelė gausybė. Balionas skrido virš žydinčios Mafatajos srities.

Apie dešimtą valandą ryto daktaras Fergiusonas su bičiuliais pagaliau pasiekė Čado ežerą. Tai štai ji, toji Afrikos Kaspijos jūra, kurios net egzistavimas ilgą laiką buvo vadinamas prasimanymu; tuos krantus tebuvo pasiekusios tik Denhemo ir Barto ekspedicijos.

Daktaras pabandė nusibraižyti detalesnius ežero kontūrus, jau gerokai besiskiriančius nuo 1847 metų žemėlapio. Tikslaus ežero žemėlapio niekas neturi. Mat ežero pakrantės – beveik nepraeinamos pelkės, – mažai trūko, ten būtų žuvęs Bartas, – ir tos pelkės, užaugusios penkiolikos pėdų aukščio nendrėmis ir papirusu, dažnai dar užliejamos ežero vandens. Net pakrantėse įsikūrę miestai dažnai patiria potvynio baisumą, kaip 1856 metais atsitiko Ngornui: begemotai ir krokodilai dabar nardo ten, kur neseniai kilo Bornaus gyventojų namai.

Akinantys saulės spinduliai krito į ramų ežero vandenį, šiaurėje susiliejantį su horizontu.

Daktaras geidavo paragauti vandens – sklido kalbos, kad jis esąs sūrus. Nusileisti prie pat ežero nebuvo pavojinga, ir „Viktorija" kaip paukštė praskrido tik per penkias pėdas nuo jo paviršiaus. Džo, pririšęs prie virvutės, nuleido į vandenį butelį ir, pusiau prisėmęs, ištraukė. Vanduo pasirodė esąs šarminis ir todėl netinkamas maistui gaminti.

Daktarui į užrašų knygelę berašant pastabas apie ežero vandenį, driokstelėjo šūvis. Tai Kenedis neiškentęs pliekė į iš vandens išnirusį didžiausią begemotą. Bet kulka, matyt, nekliudė, tik privertė nerti giliau.

– Geriau būtų buvę jį užharpūnavus, – tarė Džo.

– Kažin kuo?

– Mūsų inkaru – tokiam baisūnui tai tinkamiausias kabliukas.

– Še tau, Džo ir vėl dingtelėjo nuostabi mintis... – buvo bepradedąs postringauti Dikas.

– Tik prašyčiau nebandyti jos įgyvendinti, – pertraukė Fergiusonas. – Toji baisybė nedelsdama nutemptų ten, kur mes visai neketiname pakliūti.

– Ypač dabar, kai žinome Čado ežero vandens ypatybes, – pridūrė Džo. – Beje, misteri Fergiusonai, o ar begemotieną galima naudoti maistui?

– Tai storaodžių giminės žinduoliai, Džo. Girdėjau, jų mėsa nuostabi ir vietiniai mielai perka bei pardavinėja, – atsakė daktaras.

– O, labai gaila, kad misteris Dikas nepataikė! – sušuko Džo.

– Gal ir pataikė, bet begemotui tai – nė motais! Šitą gyvūną galima sužeisti tik kulka į pilvą arba tarp šonkaulių. Jeigu ežero šiaurėje vietovė pasirodys tinkama, mes nusileisime. Tada Kenedis atsidurs tikrame žvėryne ir atsigriebs.

– Puiku! – sušuko Džo. – Tegu misteris Dikas būtinai pamedžioja begemotus. Labai norėčiau paragauti šios amfibijos mėsytės! Juk nei šis, nei tas: atsibastyti į patį Afrikos centrą ir maitintis vien kurapkomis ir slankomis tarsi Anglijoje.

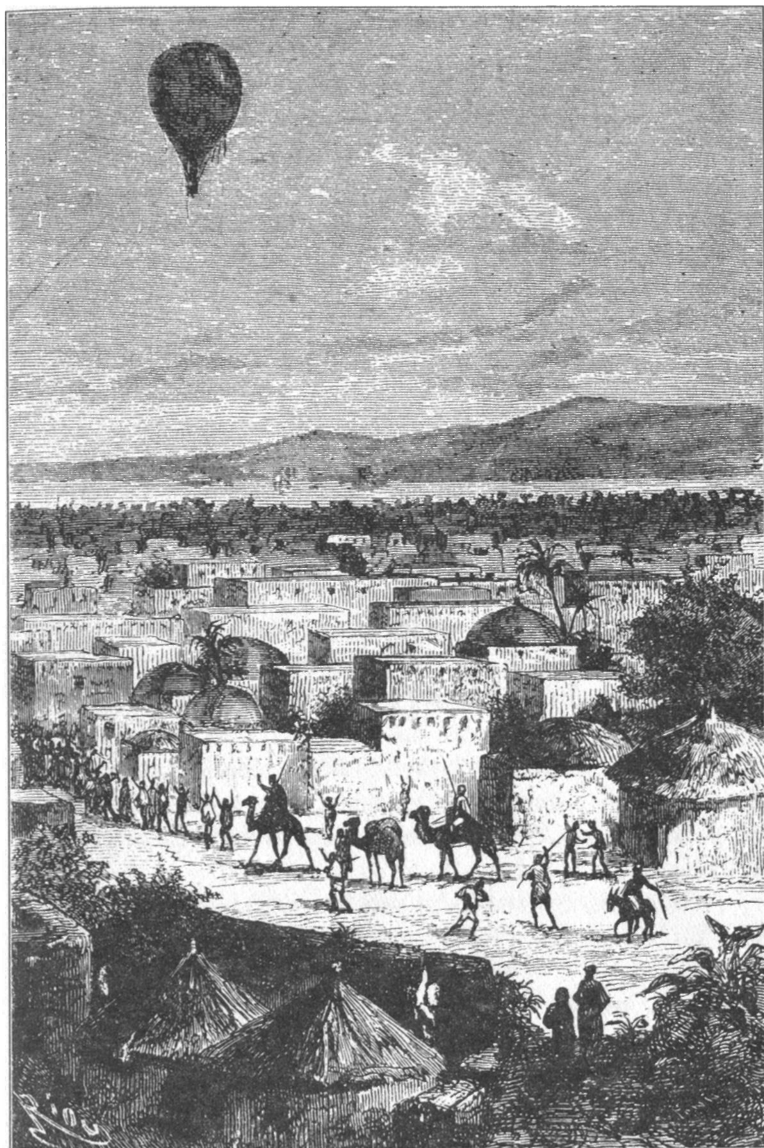
Trisdešimt antrasis skyrius

Bornaus sostinė. – Bidiomų genties salos. – Kondorai. – Daktaro nerimas. – Daktaras imasi atsargumo priemonių. – Užpuolimas ore. – Suplėšytas baliono apvalkalas. – Kritimas. – Didis Džo pasiaukojimas. – Čado ežero šiaurinis krantas.

Virš Čado ežero „Viktorija" pateko į oro srautą, kuris ją nunešė vakarų linkui. Debesys sušvelnino kaitrą, o ir nuo vandens paviršiaus dvelkė švelni vėsuma. Bet apie pirmą valandą dienos „Viktorija", įstrižai perskridusi ežerą, vėl skrido virš sausumos ir taip nuskrido septynias ar aštuonias mylias.

Daktaras iš pradžių nelabai buvo patenkintas, bet kai pasirodė garsioji Bornaus karalystės sostinė Kuka, liovėsi gailėjęsis, kad vėjas čia atnešė. Per keletą minučių Fergiusonas galėjo apžiūrėti miestą, apjuostą balto molio sienomis. Tarp daugybės arabų namų kubiukų, į dangų kilo gana nedailiai nudrėbtos mečetės. Namų kiemuose ir aikštėse augo palmės ir kaučiukmedžiai, vainikuoti milžiniška, daugiau kaip šimto pėdų skersmens kupolo formos žaluma. Džo pastebėjo, kad šitų milžiniškų skėčių dydis priklauso nuo saulės spindulių kiekio, ir iš to padarė giliamintišką išvadą – Apvaizda viską sumaniai tvarko.

Tiesą sakant, sostinę sudarė du miestai, kuriuos skyrė plačiausias, trijų šimtų sieksnių bulvaras, tuo momentu prigužėjęs pėsčiųjų ir raitelių. Vienoje bulvaro pusėje spietėsi aukšti ir šviesūs miesto turčių namai, kitoje gūžėsi žemutės, kūgio formos stogais lūšnos, kuriose savo skurdų egzistavimą kentė vergai; tenykščiai nesiverčia prekyba, nėra ir pramonės, kuri duotų gyventojams uždirbti. Kenedis padarė išvadą, kad Kuka kažkiek primenanti Edinburgą, irgi pa-

dalintą į dvi absoliučiai skirtingas miesto dalis, – skirtumas tik tas, kad Kuka įsikūrusi slėnyje.

Keliautojai vos spėjo apžiūrėti prieš juos atsivėrusią panoramą – oro srautas čia niekada nebūna pastovus, ir priešingas vėjas, pagavęs „Viktoriją", vėl ją nunešė Čado ežero link.

Nuskridus apie keturiasdešimt mylių, prieš Fergiusono ir jo bičiulių akis atsiskleidė naujas paveikslas: toji ežero dalis buvo pribarstyta daugybės salų, apgyvendintų bidiomų genties žmonių – kraugerių ir baisių piratų, kurių kaimyninės gentys bijojo ne mažiau negu Sacharoje bijomasi tuaregų.

Šitie laukiniai tik taikėsi strėlėmis ir akmenimis bebaimiškai pasitikti „Viktoriją", o ji jau pralėkė virš jų tarsi milžiniškas vabalas.

Džo, atidžiai žvelgęs į horizontą, tarė Kenedžiui:

– Ei, ei, misteri Dikai, antai regiu jums šį tą įdomaus: juk jūs, atrodo, niekada nesiliaujate svajojęs apie medžioklę?

– O kas jau ten tokio?

– Ir žinokite – šį kartą daktaras nedraus.

– Ką išvydai, Džo?

– Visą tuntą didžiausių paukščių. Jie skuba mūsų link.

– Paukščių? – sušuko Fergiusonas ir čiupo žiūroną.

– Taip, aš juos matau, – atsakė Kenedis. – Mažiausiai tuzinas.

– Keturiolika, jeigu norite žinoti, misteri Dikai, – pataisė Džo.

– Duok Dieve, kad tie paukščiai būtų kokios nors žalingos veislės – gailiaširdis Samuelis nepurkštautų, – tarė medžiotojas.

– Tik viena pasakysiu, – tarstelėjo Fergiusonas, – labai norėčiau, kad šitie paukščiai laikytųsi kuo toliau nuo mūsų.

– Nejaugi bijote sparnuočių, sere? – nustebęs paklausė Džo.

– Tai juk kondorai, ir dar stambiausi, ir jeigu jie sumanys mus užpulti...

– Ką gi, Samueli, tada ginsimės! – pertraukė jį Dikas. – Mes juk turime visą arsenalą. Nemanau, kad šie paukščiai būtų jau tokie baisūs.

– Kas žino! – atsakė daktaras.

Po dešimties minučių paukščiai buvo nuo „Viktorijos" per šautuvo šūvį. Keturiolika kondorų gergždančiu karksėjimu užgulė ausis. Atrodė, „Viktorija" juos labiau įsiutino nei išgąsdino.

– Kaip keistai karksi! Kokį siaubingą triukšmą kelia! – tarė Džo.

– Matyt, nepatinka, kad mes įsiveržėme į jų valdas ir drįstame skristi kaip jie.

– Ką jau sakyti, jų išvaizda iš tikrųjų rūsti, ir jeigu būtų apsiginklavę tokiais karabinais kaip mano, aš, ko gero, juos laikyčiau pavojingiausiais priešais, – pareiškė Kenedis.

– Aiman! Karabinų jiems nereikia, – atsakė Fergiusonas, kuo toliau, tuo labiau susirūpinęs.

Tuo tarpu kondorai suko aplinkui vis mažėjančius ratus; paukščiai skrido pasakišku greičiu, tarpais šaute šaudavo žemyn, kaip kulkos perskrosdami orą, ir staiga netikėtai smarkiai keisdavo skrydžio kryptį.

Norėdamas išvengti pavojingos kaimynystės, daktaras nusprendė kilti aukščiau. Padidino degiklio liepsną; dujos ėmė plėstis, ir „Viktorija" pradėjo kilti. Bet tai negelbėjo: matyt, kondorai nė nesiruošė palikti savo grobio – jie kilo kartu su balionu.

– Paukščiai labai įniršę, – pastebėjo medžiotojas, užtaisydamas karabiną.

Ir iš tikrųjų, plėšrūnai vis artėjo; kai kurie jau buvo tik per penkiasdešimt pėdų nuo baliono. Kenedžio ginklas jų nė kiek nebaugino.

– Baisiausiai noriu į juos iššauti! – sušuko medžiotojas.

– Ne, Dikai, ne, – draudė Fergiusonas, – nereikia dirginti. Šūvį jie gali suprasti kaip signalą pulti.

– Bet juk aš lengvai su jais susidoročiau.

– Klysti, Dikai.

– Samueli, mes rasime po kulką kiekvienam, – Kenedis įtikinėjo draugą.

– O jeigu jie pultų viršutinę baliono dalį, kaip juos pasiektum? – priešgyniavo daktaras. – Įsivaizduok, kad mes pakliuvome tarp liūtų gaujos dykumoje arba tarp ryklių atvirame vandenyne. Suprask, oreiviams tokia padėtis ne mažiau pavojinga.

– Ar rimtai kalbi, Samueli?

– Labai rimtai, Dikai.

– Tada palauksime.

– Lauk ir būk pasiruošęs antpuoliui, bet žiūrėk – nešauk be mano įsakymo.

Kondorai švytravo jau visai arti. Oreiviai aiškiai matė jų plikus

kaklus, išsipūtusius nuo klyksmo, niršiai iškeltas kremzlėtas skiauteres su violetinėmis ataugomis. Tai buvo labai stambūs kondorai – daugiau kaip trijų pėdų ilgio. Balti paukščių sparnai žvilgėjo saulėje. Tikri sparnuoti rykliai.

– Tie plėšrūnai mus vejasi, – įspėjo Fergiusonas, matydamas kondorus, lekiančius įkandin „Viktorijos". – Kad ir kiek kiltume, jie neatsiliks nuo mūsų, o gali ir pralenkti.

– Tai ką daryti? – paklausė Kenedis.

Daktaras nieko neatsakė.

– Klausyk, Samueli, – kalbėjo medžiotojas, – paukščių – keturiolika, o mes, panaudodami visus ginklus, galime iššauti septyniolika kartų. Esame pajėgūs jeigu ir ne visus nukauti, tai bent išblaškyti. Didžiausią dalį aš imu sau.

– Dikai, aš neabejoju tavo akies taiklumu, – atsakė daktaras, – ir iš anksto žinau – žus visi, kurie tik paklius į tavo taikiklį, bet kartoju – jeigu plėšrūnai užpuls viršutinę „Viktorijos" dalį, tu jų net nematysi. Kondorai prakirs apvalkalą, o mes – nepamiršk šito! – esame tris tūkstančius pėdų virš žemės.

Tą akimirką vienas iš pačių niršiausių kondorų, pražiojęs snapą ir išskėtęs nagus, puolė „Viktoriją", pasišovęs į ją įsikabinti, sudraskyti į gabalus.

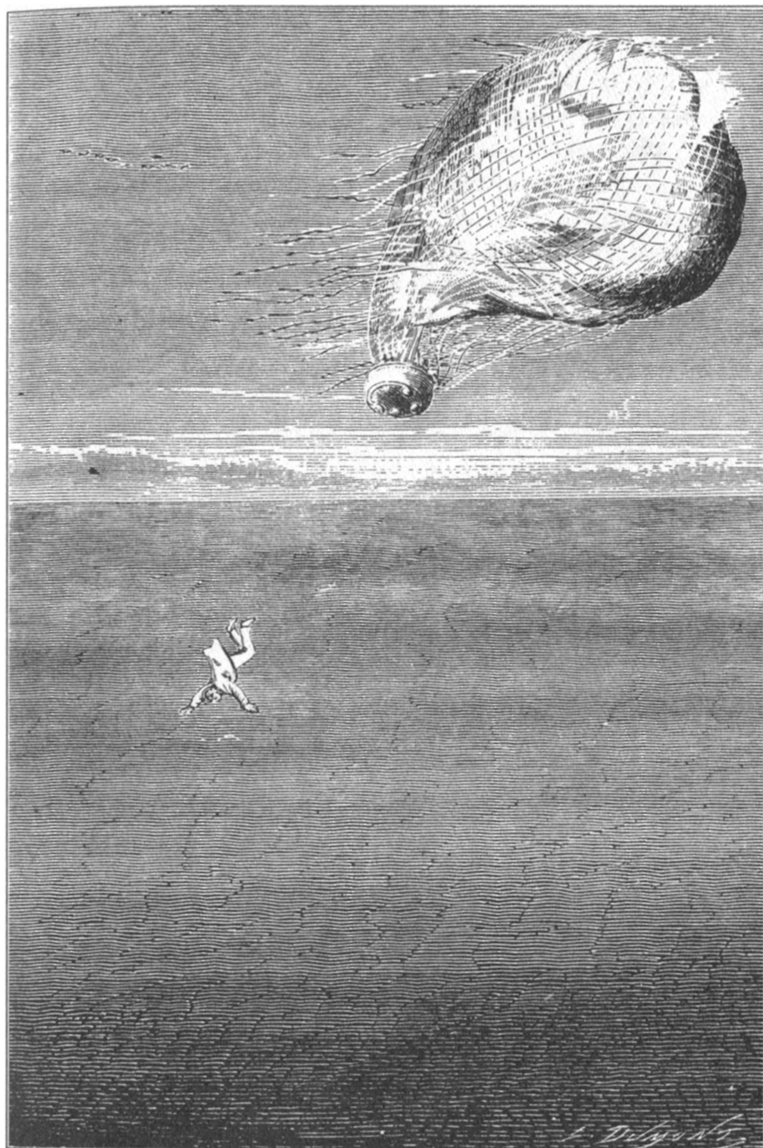
– Šauk! Šauk! – sušuko daktaras.

Nespėjo nuskambėti šie žodžiai, mirtinai sužeistas kondoras vartaliodamasis nulėkė žemyn. Kenedis čiupo dvivamzdį. Džo irgi prie peties prispaudė medžioklinį. Šūvių išgąsdinti, kondorai jau buvo beišsisklaidą, bet po akimirkos vėl su baisiausiu įniršiu puolė atakon. Kenedis pirma kulka beveik nuplėšė arčiausiai buvusio paukščio galvą, o Džo sutraiškė kito sparną.

– Liko tik vienuolika! – sušuko Džo.

O kondorai bemat pakeitė taktiką ir visu pulku pakilo virš „Viktorijos". Kenedis pažvelgė į Fergiusoną. Kad ir koks tvirtas ir šaltakraujis buvo daktaras, šį kartą išblyško. Įsivyravo gūdi tyla. Staiga pasigirdo plyštančio šilko traškėjimas; oreiviams pasirodė, kad krepšys slysta iš po kojų.

– Mes žuvome, – šūktelėjo Fergiusonas, žvilgtelėjęs į greitai kylantį barometrą. – Išmeskit balastą! Išmeskit!

Per kelias sekundes visą kvarcą išmetė per bortą.

– Mes vis tebekrentam! – sušuko Fergiusonas. – Išpilkite iš indų vandenį! Girdi, Džo! Mes krentame į ežerą!

Vandenį išpylė akimoju. Daktaras persisvėrė per krepšio kraštą. Atrodė, ežeras lėkė į juos kaip jūros potvynis. Apačioje esantys daiktai didėjo nepaprastai sparčiai. Krepšys buvo mažiau kaip per du šimtus pėdų nuo Čado ežero paviršiaus...

– Išmeskit maistą! Maistą išmeskit! – vėl sušuko daktaras.

Ir dėžė su maisto atsargom nulėkė ežeran.

Balionas po senovei lėkė žemyn, bet, regis, nebe taip greitai.

– Meskite! Dar ką nors išmeskite! – šaukė daktaras.

– Nieko daugiau nebeturime, – atsakė Kenedis.

– Ne, turime, – lakoniškai atsakė Džo ir, skubiai persižegnojęs, nėrė per bortą.

– Džo! Džo! – siaubo apimtas, šaukė daktaras.

Bet Džo jau nebegalėjo girdėti jo balso...

Palengvėjęs krepšys ėmė kilti. Tūkstančio pėdų aukštyje balioną pagavo vėjas, kuris, švilpdamas suplėšytame apvalkale, nunešė „Viktoriją" į šiaurinį ežero krantą.

– Žuvo! – be galo nuliūdęs tarė Kenedis.

– Žuvo, kad mus išgelbėtų! – pridūrė Fergiusonas.

Ir dviejų drąsių žmonių skruostais nusirito sunkios ašaros.

Abudu persisvėrė per bortą, ieškodami kad ir menkiausio nelaimingojo Džo pėdsako, bet balioną jau per toli buvo nunešęs vėjas.

– Ką dabar darysime? – paklausė Kenedis.

– Kai tik galėsime, nusileisime ant žemės ir lauksime.

Nuskridusi šešiasdešimt mylių, „Viktorija" nusileido plyname šiauriniame ežero krante. Inkarai užsikabino už medžio, ir medžiotojas stipriausiai juos pritvirtino.

Atėjo naktis, bet ir Fergiusonas, ir Kenedis nepajėgė nė akimirkai užmerkti akių.

Trisdešimt trečiasis skyrius

Spėlionės ir prielaidos. – „Viktorijos" pusiausvyros atstatymas. – Nauji Fergiusono apskaičiavimai. – Kenedžio medžioklė. – Atkaklus Čado ežero žvalgymas. – Tangalija. – Sugrįžimas. – Laris.

Kitą dieną, gegužės tryliktąją, keliautojai pirmiausia ištyrinėjo krantą, kuriame buvo apsistoję. Lyg ir kieto grunto sala tarp milžiniškų balų. Aplinkui, kiek tik galėjo užgriebti akys, augo nendrės, savo aukščiu nenusileidžiančios Europos miškų medžiams.

Tarp nepraeinamų klampynių „Viktorija" buvo saugi. Tereikėjo tik nenuleisti akių nuo ežero. O jis tęsėsi į rytus neapžvelgiama vandens erdve, kurioje nebuvo regėti net salų.

Abu bičiuliai iki tol vis dar nesiryžo prabilti apie savo nelaimingąjį draugą. Kenedis pirmas apsakė savo spėliones.

– Galbūt Džo nežuvo, – pradėjo jis. – Mažis vikrus, ir plaukikas, kokių reta. Jam nieko nereiškė perplaukti *Frith of Forth* įlanką Edinburge. Žinoma, mes surasime jį, tiktai kur ir kada? Mudu turime padaryti viską, kad padėtume jam sugrįžti.

– Tegu tavo balsą išgirsta Dievas – mes padarysime viską, ką tik galime, ir surasime savo draugą, – karštai tarė daktaras. – Tačiau pirmiausia išvaduokime „Viktoriją" nuo išorinio apvalkalo – jis jau nebegali mums tarnauti, – ir mes atsikratysime šešis šimtus penkiasdešimt svarų nereikalingo svorio. Dėl šito verta pavargti.

Daktaras ir Kenedis nedelsdami ėmėsi darbo, o tas darbas pasirodė esąs labai sunkus. Teko gabalą po gabalo atplėšti nepaprastai stiprų apvalkalo šilką ir, supjaustčius į siauras juostas, ištraukti pro tinklą. Kondorų snapų prakirstas plyšys buvo kelių pėdų ilgio.

Triūsė mažiausiai keturias valandas. Pagaliau pavyko visiškai išlaisvinti vidurinį apvalkalą, o jis pasirodė esąs sveikut sveikutėlis. „Viktorijos" apimtis sumažėjo viena penktąja dalimi.

Tai Kenedžiui pasirodė labai reikšminga ir jis nepaprastai susijaudino.

– Ar beįmanoma skristi? – paklausė.

– Nepergyvenk, Dikai. Aš atstatysiu pusiausvyrą, ir jeigu tik grįžtų vargšelis Džo, mes visi trys galėtume tęsti skrydį.

– Žinai, Samueli, man atrodo, netoli tos vietos, kur mes kritome, bolavo kažkokia sala.

– Taip, ir aš ją pastebėjau, bet toji sala, kaip ir visos čionykštės salos, be abejo, laukinių apgyventa. Čiabuviai, reikia manyti, buvo mūsų katastrofos liudininkai, ir jeigu Džo pakliuvo į jų rankas, tikriausiai žuvo. O gal jį išgelbėjo laukinių prietaringumas?..

– Samueli, kartoju – mūsų Džo išsikapstys ir iš kebliausios situacijos. Tikiu jo miklumu ir išradingumu.

– Ir aš noriu tikėti. O dabar, Dikai, eik pamedžioti, tik neužsimiršk ir nenupėdink pernelyg toli. Mes būtinai turime papildyti maisto atsargas, nes didžiąją dalį buvome priversti paaukoti.

– Gerai, Samueli. Ilgai neužtruksiu.

Kenedis paėmė dvivamzdį ir aukšta žole patraukė į artimiausią miškelį. Netrukus dažni šūviai Fergiusonui leido suprasti, kad medžioklė sėkminga.

Tuo tarpu daktaras apžiūrėjo likusį bagažą ir suko galvą, kaip išlaikyti „Viktorijos" pusiausvyrą su vienu apvalkalu. Dar buvo apie trisdešimt svarų pemikano, šiek tiek arbatos ir kavos, gal pusantro galono degtinės ir visiškai tuščias vandens indas. O mėsos tai jau nebuvo nė kąsnio.

Daktaras žinojo, kad, išgaravus vandeniliui iš išorinio apvalkalo, „Viktorijos" keliamoji galia sumažėjo maždaug devyniais šimtais svarų. Dabar, rūpinantis baliono pusiausvyra, tai reikėjo turėti galvoje. Naujosios „Viktorijos" pilnas apvalkalo tūris buvo šešiasdešimt septyni tūkstančiai kubinių pėdų, o dujų į jį tilpo trisdešimt trys tūkstančiai keturi šimtai aštuoniasdešimt kubinių svarų. Dujų pašildymo aparatas buvo visiškai sveikas; nenukentėjo nei elektros baterija, nei gyvatukas.

Naujosios „Viktorijos" keliamoji galia buvo maždaug trys tūkstančiai svarų. Daktaras apskaičiavo aparato, žmonių, krepšio su reikmenimis, penkiasdešimties galonų vandens ir šimto svarų šviežios mėsos svorį – iš viso du tūkstančiai aštuoni šimtai trisdešimt svarų. Vadinasi, nepažeisdamas baliono pusiausvyros, kokiam nors nenumatytam atvejui dar galėjo paimti šimtą septyniasdešimt svarų balasto. Džo svorį daktaras kol kas kompensavo papildomu balastu.

Visiems šiems pasiruošimo darbams daktaras sugaišo visą dieną. Kaip tik baigė Kenedžiui pargrįžtant. Medžioklė buvo labai sėkminga: Dikas partempė visą krūvą laukinių žąsų, ančių, slankų, kryklių ir sėjikų. Neleisdamas tuščiai laiko, medžiotojas tuoj pat ėmėsi darbo: nupešęs kiekvieną paukštį užmovė ant pagaliuko ir pakabino dūmuose virš žalių šakų laužo. Kenedis šiame reikale buvo patyręs. Gerai išsirūkiusią paukštieną sudėjo į krepšį. Šią atsargą kitą dieną dar ketino papildyti.

Tamsa keliautojus užklupo bedirbančius. Vakarienei pasitenkino pemikanu, džiūvėsiais ir arbata. Po įtempto darbo apetitas buvo geras, be to, lenkė į miegą. Ir Fergiusonui, ir Kenedžiui paeiliui einant sargybą kartais pasivaidendavo tarsi iš kažkur atsklindantis Džo balsas; deja, tas balsas, kurio jie troško išgirsti, buvo tik tariamas.

Auštant daktaras pažadino Kenedį.

– Aš ilgai mąsčiau, ko griebtis, kad surastume savo bičiulį, – ėmė kalbėti Fergiusonas.

– Kad ir ką sugalvotum, Samueli, aš iš anksto sutinku su tavo planu.

– Pirmiausia mes būtinai turime jam duoti žinią apie save.

– Žinoma! Kitaip šaunusis mažylis dar pamanys, kad mes jį palikome likimo valiai.

– Pamanys? Ne! Jis kuo puikiausiai mus pažįsta, ir niekada tokios mintys jam neateis galvon. Bet būtinai reikia pranešti, kur esame.

– O kaip tai padaryti?

– Sėsti į krepšį ir vėl pakilti į orą.

– O jeigu vėjas nuneš į šoną?

– Laimei, šitaip neatsitiks. Pamatysi, Dikai, vėjas mus neš virš ežero: vakar tai buvo negerai, o dabar mums to tik ir reikia. Mes pasistengsime visą dieną laikytis virš ežero, ir Džo, kuris, žinoma,

be perstojo ieškos mūsų akimis, negalės neišvysti „Viktorijos". Galbūt jis net įsigudrins mums duoti ženklą apie savo buvimo vietą.

– Jeigu tik jis yra vienas ir laisvas, tai, be abejo, įsigudrins.

– Net ir būdamas nelaisvėje, Džo, pamatęs mus, supras, kad jo ieškome, – laukiniai nepratę uždaryti savo belaisvių.

– O jeigu negausime jokio signalo ir neužtiksime jo pėdsakų, – juk viską reikia numatyti, – ką tada darysime?

– Tada pabandysime grįžti į šiaurinę ežero pusę, pagal išgales stengdamiesi būti matomi, žvalgysime krantus, kuriuos anksčiau ar vėliau Džo vis tiek pasieks, ir, žinoma, neskrisime iš čia, nepadarę visko, ką tik galime, jo ieškodami.

– Ką gi, tikriausiai jau metas skristi, – tarė medžiotojas.

Daktaras nubraižė tikslų planą tos sausumos dalies, kurią ketino palikti, ir, pasitikslinęs žemėlapyje, nustatė, kad jie yra Čado ežero šiaurinėje pusėje, tarp Lario miesto ir Inžeminio gyvenvietės; tose vietose pabuvojo tyrinėtojas majoras Denhemas. Kol Fergiusonas buvo užsiėmęs savo darbais, Kenedis suspėjo dar pamedžioti ir papildyti šviežios mėsos atsargą. Nors gretimose balose buvo matyti raganosių, lamantinų ir begemotų pėdsakų, Dikui neteko susidurti nė su vienu iš tų milžiniškų gyvūnų.

Septintą valandą ryto per didžiausią vargą atkabino nuo medžio inkarą – vargšelis Džo tai darydavo nepaprastai lengvai! Dujoms įkaitus naujoji „Viktorija" pakilo du šimtus pėdų. Iš pradžių ji sustingo vietoje, bet netrukus, pagriebta gana stipraus vėjo, nuskrido virš ežero dvidešimties mylių per valandą greičiu.

Daktaras visą laiką stengėsi laikytis ne žemiau kaip du šimtai ir ne aukščiau kaip penki šimtai pėdų. Kenedis be perstojo pleškino iš karabino. Skrisdami virš ežero, oreiviai, net šiek tiek rizikuodami, nusileido žemiau, norėdami įdėmiai įžvelgti tarpumiškes, medžius, krūmus – visas tas vietas, kur šešėlis ar uola jų bičiuliui galėjo suteikti prieglobstį. Kartais „Viktorija" nusileisdavo prie pat ilgų pirogų, skrodžiančių ežero vandenis. Žvejai, neslėpdami baimės, šokdavo į vandenį ir, karštligiškai skubėdami, plaukdavo į savo salas.

– Ne, niekur jo nematyti, – liūdnai tarė Kenedis po dviejų valandų paieškos.

– Palauksime, Dikai, ir nepraraskime vilties. Man atrodo, dabar

esame netoli katastrofos vietos.

Iki vienuoliktos valandos „Viktorija" nuskrido devyniasdešimt mylių. Aptiktas naujas oro srautas beveik stačiu kampu nunešė apie šešiasdešimt mylių į rytus. Oreiviai skrido virš labai didelės, tirštai gyvenamos salos – daktaras atpažino: tai Feramo sala, kurioje įsikūrusi bidiomų genties sostinė. Fergiusonui vis atrodė – štai iš už krūmo iššoks Džo ir, juos šaukdamas, puls bėgti... Jeigu jis laisvėje, nebūtų sunku pačiupti. Tačiau ir iš nelaisvės gali išvaduoti, pakartoję manevrą su misionieriumi. Džo ir vėl būtų tarp savo bičiulių! Deja, nei daktaras, nei Kenedis niekur neužtiko nė menkiausio Džo pėdsako.

Juos apėmė baisi neviltis.

Pusę trijų po vidudienio pasirodė Tangalija – gyvenvietė, įsikūrusi Čado ežero rytiniame krante. Tai kraštinis punktas, kurį buvo pasiekęs Denhemas per savo keliones.

Daktarą ėmė neraminti vėjo pastovumas. Tapo aišku, kad juos neša pernelyg į šiaurę, į Afrikos centrą, į neaprėpiamas dykumas.

– Mes būtinai turime sustoti, – tarė jis, – ir net nusileisti ant žemės. O rūpindamiesi Džo, privalome grįžti prie ežero. Pirmiausia pabandysime rasti grįžtamąjį oro srautą.

Maždaug valandą įvairiame aukštyje Fergiusonas ieškojo palankios srovės. „Viktoriją" vis tebenešė į rytus. Pagaliau tūkstančio pėdų aukštyje ją pagavo labai stiprus vėjas. Dabar „Viktorija" jau pasuko į šiaurės vakarus.

„Negali būti, kad Džo lindėtų kokioje nors saloje, – svarstė daktaras, vėl išvydęs šiaurinį Čado ežero krantą. – Tikriausiai būtų radęs būdą, kaip apie save pranešti. Galimas daiktas, jis jau ežero pakrantėje".

Paika atrodė manyti, kad toks puikus plaukikas galėjo nuskęsti. Staiga baisi mintis nupurtė abu bičiulius: juk tuose kraštuose veisiasi nesuskaičiuojama daugybė krokodilų! Iš pradžių nei Fergiusonas, nei Kenedis neįstengė garsiai pasakyti savo būgštavimą. Pagaliau daktaras be jokių įžangų tarė:

– Krokodilų aptinkama tik salų arba ežero pakrantėse, ir Džo tikriausiai užtektų vikrumo nuo jų paspruktі. Be to, čionykščiai krokodilai nėra labai pavojingi. Juk afrikiečiai be baimės maudosi, ne-

bodami būti užpulti.

Kenedis nieko neatsakė. Jis buvo linkęs verčiau patylėti nei svarstyti tokią baisią galimybę.

Apie penktą valandą daktaras paskelbė, kad jie skrendą virš Lario miesto. Tuo laiku gyventojai buvo užsiėmę medvilnės nuėmimu – ją augino aptvaruose, kruopščiai įdirbtuose sklypuose prie nendrinių lūšnelių. Tų lūšnų buvo gal pusšimtis, jos spietėsi slėnyje tarp neaukštų kalnų. Daktarui nelabai patiko vis stiprėjantis vėjas, bet, laimei, jo kryptis staiga pasikeitė ir „Viktoriją" nunešė į tą pačią vietą, kur oreiviai praleido praėjusią naktį. Šį kartą inkaras užsikabino ne už medžio, o už gana kietos masės, susidariusios iš nendrių ir tiršto pelkės dumblo. Iš pradžių balionas stipriai siūbavo, bet artėjant tamsai vėjas nurimo. Bičiuliai, baisiausiai sielvartaudami, praleido bemiegę naktį.

Trisdešimt ketvirtasis skyrius

Uraganas. – Priverstinis skrydis. – Vieno inkaro netekimas. – Liūdni apmąstymai. – Sprendimas. – Viesulas. – Smėlio užneštas karavanas. – Priešinis ir palankus vėjas. – Grįžimas į pietus. – Kenedis poste.

Apie trečią valandą ryto pakilo toks stiprus vėjas, kad „Viktorijai" tapo pavojinga būti arti žemės. Aukštos nendrės plakė baliono apvalkalą ir galėjo jį sudraskyti.

– Reikia leistis į kelionę, Dikai, – tarė daktaras. – Šitaip pasikeitus orui, mes jokiu būdu negalime čia likti.

– O kaip gi Džo?

– Jo jau nepaliksim likimo valiai, – atsakė daktaras. – Tegu uraganas nuneša mus kad ir šimtą mylių į šiaurę, vis tiek grįšim. O čia šiuo tarpu mums visiems gresia didelis pavojus.

– Vadinasi, skrisime be jo? – labai nusivylęs sušuko Kenedis.

– Dikai, nejaugi manai, kad mano širdis neplūsta kraujais? Bet esu priverstas atsižvelgti į aplinkybes.

– Aš paklūstu tavo valiai, – atsakė medžiotojas. – Ką gi, skrendam!

Bet pakilti nebuvo jau taip lengva. Stipriai įsmigęs inkaras nepasidavė, o „Viktoriją" tiesiog plėšte plėšė į viršų ir Kenedžiui niekaip nesisekė atkabinti inkaro. Padėtis darėsi pavojinga – „Viktorija" galėjo ištrūkti ir nuskristi pirmiau nei Dikas spės sugrįžti į krepšį.

Nenorėdamas rizikuoti, Fergiusonas paliepė škotui tuoj pat ropštis krepšin, ir nukirto inkaro lyną. „Viktorija" šoktelėjo į viršų apie tris šimtus pėdų ir nuskrido tiesiai į šiaurę. Fergiusonui nieko kito neliko, tik atiduoti balioną audros valiai. Sukryžiavęs ant krūtinės rankas, daktaras paniro į liūdnus apmąstymus. Kiek patylėjęs, krei-

pėsi į žodžio nebesugraibantį bičiulį.

– Galbūt, Dikai, mums iš tikrųjų nederėjo žaisti pavojingo žaidimo ir bandyti Dievo kantrybę – leistis į šią kelionę? Dabar matome – tai ne žmogaus jėgoms, – prabilo ir giliai atsiduso.

– O ar atsimeni, Samueli, juk tik prieš porą dienų mes džiaugėmės, išvengę daugybės pavojų, ir spaudėme vienas kitam rankas?

– Vargšas mūsų Džo! Tikras šaunuolis! Doriausias, nuoširdžiausias vyras! Visai neprieštaraudamas paaukojo savo turtą, nors pirmą akimirką ir buvo nuo jo apakęs. Ir štai jis kažkur toli... O vėjas nepaprastai greitai mus neša nežinia kur...

– Paklausyk, Samueli! Jeigu net manysime, kad Džo pakliuvo į kokios nors prie ežero gyvenančios genties nagus, tai kodėl jau turime manyti, kad jį ištiko kitoks likimas negu, sakysim, Denhemą ar Bartą? Juk jie pabuvojo šios vietovėse ir abudu sugrįžo gimtinėn!

– Ak, mano vargše Dikai! Juk Džo nemoka nė vieno vietinių tarmės žodžio. Be to, jis vienas vienužis ir plikas kaip tilvikas. Tyrinėtojai, kuriuos tu priminei, artėdami prie kokios nors gyvenamosios vietovės, paprastai iš anksto pasiųsdavo dovanų genties vadui ir tik po to pasirodydavo patys, dažniausiai ginkluoti, stiprios sargybos lydimi. Ir nepaisant visko – atsimink šitą, Dikai! – jie dažnai neišvengdavo pačių baisiausių nelaimių. Tai ko gali tikėtis nelaimingasis mūsų bičiulis? Baisu pamanyti! Man atrodo, niekada gyvenime aš nepatyriau didesnio sielvarto.

– Samueli, bet juk mes sugrįšime.

– Žinoma, sugrįšime, net ir tuo atveju, jeigu tektų atsisveikinti su „Viktorija". Tada pėsčiomis nueitume iki Čado ežero ir užmegztume ryšį su Bornaus sultonu. Esu įsitikinęs, kad arabai negręžia danties ant europiečių.

– Samueli, aš pasiruošęs visuomet likti su tavimi! – guviai atsakė medžiotojas. – Gali manimi pasitikėti. Jau geriau nebegrįžti namo negu išsižadėti Džo. Jis pasiaukojo dėl mūsų, o mes už jį atiduosime savo gyvybes.

Taip nusprendę, jie šiek tiek pažvalėjo, tarsi pajuto naujų jėgų antplūdį. Fergiusonas ėmėsi, ko tik išmanė, norėdamas žūt būt pakliūti į oro srautą, kuris nuneštų atgal, prie Čado ežero. Deja, nesisekė, be to, išmesti inkarą per uraganą plikoje vietoje irgi buvo beprasmiška.

„Viktorija" skrido virš tibų genčių apgyvendintų žemių, paskui – virš Belad el Džerido – dykumos šalies, apaugusios spygliuotais krūmynais, savotiško Sudano prieangio, – ir pagaliau atsidūrė virš dykumos; smėlis čia buvo išmargintas praėjusių karavanų pėdsakais. Pietų pusėje augmenijos požymiai susiliejo su horizontu, o netrukus apačioje švystelėjo ir svarbiausioji tos Afrikos dalies oazė – didelių medžių apgaubti penkiasdešimt šulinių. Bet ir čia nepavyko nusileisti. Toliau, tarsi pagyvindama dykumą, išniro arabų stovyklavietė su dryžuotomis palapinėmis ir kupranugariais, ištiesusiais ant smėlio gyvates primenančias galvas.

Virš viso to „Viktorija" švystelėjo kaip krentanti žvaigždė. Per tris valandas ją nunešė net šešiasdešimt mylių. O Fergiusonas nepajėgė sulėtinti veržlaus jos skrydžio.

– Mes niekaip negalime sustoti, – prabilo daktaras. – Ir nusileisti neįmanoma. Niekur nematyti jokio medžio, jokios kalvelės. Nejaugi ir vėl teks skristi virš Sacharos? Taip, dangus nusistatęs prieš mus!

Šitaip neviltingai ir net niršiai kalbėdamas, daktaras staiga šiaurės pusėje išvydo debesiu kylantį dykumos smėlį. Tikriausiai ten siautėjo viesulas. O jame išblaškytas, išmuštas iš kelio, smėliu užpilamas žuvo karavanas. Smėlyje vartydamiesi dusliai ir gailiai vaitojo kupranugariai. Iš alsaus rūko sklido žmonių šūksniai ir aimanos. Toje maišalynėje vienur kitur sumarguodavo ryškūs drabužiai. O virš viso šito kraupaus paveikslo gausdamas ir švilpdamas viešpatavo baisus sūkurys...

Netrukus tiesiog keliautojų akyse visiškai lygioje dykumoje išaugo siūbuojanti kalva – milžiniškas žuvusio karavano kapas. Daktaras ir Kenedis išblyškę žiūrėjo į baisųjį vaizdą. Jie nieko neįstengė padėti ir savo balionui, pakliuvusiam tarp priešingų oro srovių. Viesulo pagauta, „Viktorija" sukaliojosi taip greitai, kad svaigo galva. Krepšį mėtė į visas puses.

Instrumentai, kaboję po tentu, su baisiausia jėga daužėsi vienas į kitą, gyvatuko vamzdeliai sulinko ir, rodėsi, tuoj tuoj nulūš, o vandens indai bildėdami ritinėjosi iš vieno pakraščio į kitą. Fergiusonas ir Kenedis, nors stovėjo per dvi pėdas vienas nuo kito, negirdėjo, kas ką šneka. Mėšlungiškai įsikibę krepšio virvių, jie stengėsi atsilaikyti prieš siaučiantį uraganą.

Kenedis suveltais plaukais tylėdamas žiūrėjo į vieną tašką. Pavojaus akimirką daktaras vėl tapo ryžtingas – jo veide jaudulio nebuvo galima įžvelgti net tada, kai „Viktorija" staiga apmirė vietoje. Šiaurės vėjas nugalėjo, ir spėriai nunešė „Viktoriją" atgal, rytiniu keliu.

– Kur mes skrendame? – paklausė Kenedis.

– Atsiduokime Apvaizdos valiai, mielasis Dikai. Aš be reikalo abejojau. Apvaizda geriau už mus žino, ką daro, ir štai mes grįžtame į tas vietas, kurių jau nebesitikėjome išvysią.

Dykuma, prieš keletą valandų buvusi plokščia ir lygi, dabar priminė audros pašiauštą jūrą. Vėjas nesilpnėjo, ir „Viktorija" vis lėkė dangaus erdve. Tik jau truputį kita kryptimi nei rytą, todėl devintą valandą vakaro, kai oreiviai jau turėjo išvysti Čado ežero krantus, prieš jų akis tebeplytėjo vis toji pati dykuma.

Kenedis sunerimo.

– Tai ne taip svarbu, – paguodė daktaras. – Kad tik sugrįžtume į pietus. Jeigu pakeliui paklius Bornaus, Budžio ar Kukos miestai, aš nedvejodamas sustosiu.

– Ką gi, jeigu tu esi patenkintas vėjo kryptimi, tai ir aš nieko prieš. Tik vieno trokštu: kad mums netektų keliauti per dykumą kaip tiems nelaimingiesiems arabams. Tai, ką matėme, Samueli, tiesiog baisu.

– Tokie atsitikimai – ne retenybė. Žygiai dykuma apskritai pavojingesni nei plaukiant vandenynais. Dykumoje slypi tie patys pavojai, kaip ir jūroje, taip pat ir pavojus nuskęsti, o prie visko dar reikia pridėti nepakeliamą vargą ir didžiausius nepriteklius.

– Man atrodo, vėjas rimsta, – tarė Kenedis, – smėlio dulkių debesis praskydo, o smėlio bangos žemesnės. Ir horizontas šviesėja.

– Puiku! O dabar reikia atidžiai žiūrėti pro žiūroną – juk dykuma vieną kartą turi baigtis.

– Šio darbo aš imuosi, Samueli. Kai tik pamatysiu kokį medį, tuoj pasakysiu.

Ir Kenedis, apsiginklavęs žiūronu, užėmė stebėjimo postą krepšio priekyje.

Trisdešimt penktasis skyrius

Džo istorija. – Bidiomų genties salos. – Garbinimas. – Nuskendusi sala. – Ežero krantas. – „Gyvačių medis". – Kelionė pėsčiomis. – Kančia. – Moskitai ir skruzdėlės. – Badas. – „Viktorijos" pasirodymas. – Jos dingimas. – Neviltis.– Pelkė. – Paskutinis šūksnis.

Bet kas gi dėjosi su Džo tų atkaklių paieškų metu?

Iššokęs ežeran ir išniręs į vandens paviršių, jis pirmiausia pažvelgė į dangų. „Viktorija" jau buvo aukštai, bet vis dar kilo ir mažėjo; netrukus, matyt, pateko į stiprią oro tėkmę ir nulėkė į šiaurę. Jo bičiuliai išgelbėti!

„O, kokia laimė, kad man šovė galvon mintis šokti ežeran, – pagalvojo Džo. – Žinoma, lygiai taip pat nedvejodamas būtų pasielgęs ir misteris Kenedis: juk elementaru – vienas žmogus aukojasi dėl kitų dviejų. Paprasčiausias aritmetinis veiksmas".

Apsiraminęs dėl savo bičiulių likimo, Džo susimąstė apie savo padėtį. Jis buvo milžiniško ežero viduryje, pakrantėse gyveno nepažįstamos ir galbūt aršios gentys. Teks kapstytis pasikliaujant tik savo jėgomis. Reikia pasakyti, jis nebuvo per daug išsigandęs. Dar prieš kondorų antpuolį, o paukščiai, jo manymu, elgėsi gana įprastai, kaip ir dera plėšrūnams, Džo horizonte pastebėjo salą, ir štai dabar atsikratęs varžančių rūbų, jis nusprendė į ją nuplaukti, pasinaudodamas visomis plaukiko gudrybėmis. Penkių ar šešių mylių atstumas nė kiek jo nebaugino.

Plaukęs apie pusantros valandos, Džo gerokai priartėjo prie salos. Prisiminė ten esant krokodilų ir nukrėtė šiurpas; pirmiau nerami mintis tik šmėstelėjo galvoje, bet kuo toliau, tuo labiau užvaldė. Džo

žinojo, kad krokodilai veisiasi ežero pakrantėse; taip pat puikiai žinojo tų milžiniškų gyvūnų rajumą. Nors Džo viską, kas dėjosi ar egzistavo pasaulyje, buvo linkęs laikyti natūraliu dalyku, bet vis dėlto ėmė nerimauti ir nepajėgė įveikti dvasią apėmusio jaudulio. Ir dar ne juokais būgštavo dėl krokodilų: ko gero, baltojo žmogaus mėsa jiems atrodytų labai gardi... Todėl Džo ėmė plaukti atsargiai. Iki kranto, apaugusio plačiai šešėlius metančiais žaliais medžiais, likus gal šimtui sieksnių, jis užuodė stiprų muskuso kvapą.

„Na štai! Ko bijojau, ant to ir pataikiau: vadinasi, krokodilas kažkur netoli", – dingtelėjo Džo.

Skubiai niurktelėjo, užkliudydamas kažkokį milžinišką kūną – pajuto žvynuotos odos brūkštelėjimą. Vargšelis, jau laikęs save galutinai žuvusiu, energingai yrėsi ir plaukė iš visų jėgų. Išniręs įkvėpė oro ir vėl nėrė po vandeniu. Taip kankinosi ketvirtį valandos, apimtas neišpasakytos baimės, kurios nepajėgė įveikti net ir filosofiškai žvelgdamas į gyvenimą. Džo vis atrodė – šalia girdi didžiausių žandikaulių, norinčių jį sugriebti, tauškėjimą. Stengėsi kuo tyliau plaukti po vandeniu, ir staiga pajuto – kažkas nutvėrė ranką, o netrukus apglėbė visą kūną.

Vargšas Džo! Paskutinė mintis, kuri švystelėjo jo galvoje, buvo mintis apie daktarą. Jis ėmė atkakliai priešintis ir pajuto esąs tempiamas ne į ežero dugną, kaip paprastai su savo laimikiu elgiasi krokodilai, o atvirkščiai – į vandens paviršių.

Kai Džo atsikvėpęs atmerkė akis, po savimi išvydo du juodus kaip smala negrus. Afrikiečiai, baisiausiai rėkdami, stipriai jį laikė.

„Tai bent dyvai! – Džo sunkiai ištvėrė nesušukęs. – Vietoj krokodilų – negrai! Ei, ei, tai vis dėlto geriau. Nieko sau drąsuoliai – nebijo čia maudytis!"

Džo nežinojo, kad Čado ežero pakrančių ir salų gyventojai kuo ramiausiai maudosi krokodilais knibždančiuose vandenyse, visiškai nekreipdami į juos dėmesio, nes tenykščiai krokodilai garsėja kaip gana taikūs gyvūnai. Tačiau jeigu Džo išvengė vieno pavojaus, ar jam negresia kitas? Pamanė – parodys ateitis, ir jeigu jam jau neliko nieko kito, leisis tempiamas į krantą ir neparodys nė mažiausios baimės.

„Žinoma, jie matė, kaip mūsų „Viktorija", tarsi kokia oro baidyklė, nuskrido virš ežero, – svarstė Džo. – Jų akyse aš iššokau, ir

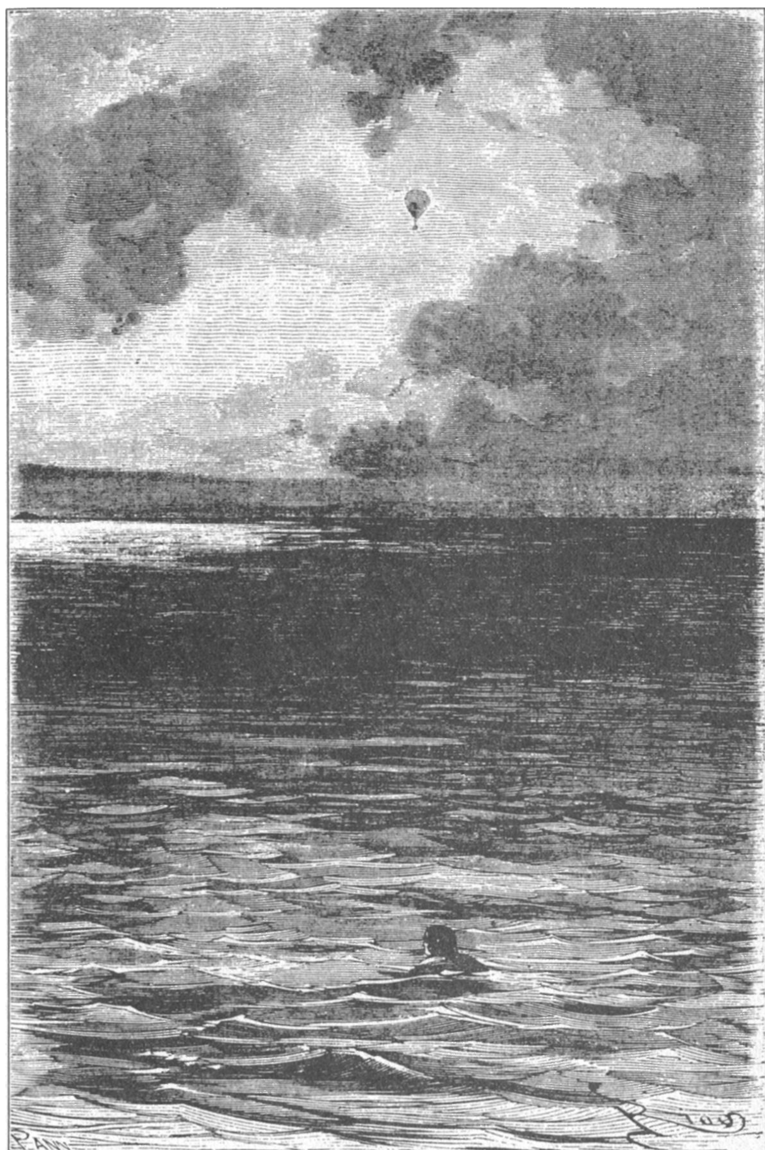
jie negali nejausti pagarbos žmogui, nukritusiam iš dangaus. Pažiūrėsim, ką dabar darys".

Kol visos šios mintys krebždėjo Džo galvoje, jis su savo negrais jau pasiekė ir krantą. Bemat atsidūrė stūgaujančios abiejų lyčių žmonių minios apsupty. Negrai buvo įvairaus amžiaus, bet vienodos spalvos. Džo papuolė pas bidiomus – šios genties žmonės išsiskiria nuostabiai juoda oda. Džo neteko raudonuoti dėl savo drabužių lengvumo, nes jis buvo išrengtas iki paskutiniųjų pagal vietos paprotį. Pirmiau nei Džo spėjo susigaudyti, kur papuolęs, suprato esąs garbinimo objektas. Tai jį nuramino, nors puikiai prisiminė Kazecho istoriją.

„Tikriausiai netrukus vėl tapsiu dievu, kokiu nors Mėnulio sūnumi, – dingtelėjo Džo. – Ką gi! Šis amatas neblogesnis už bet kurį kitą, ypač kai nėra pasirinkimo. Svarbiausia – išlošti laiko. Jeigu „Viktorija" vėl pasirodys, tai aš, pasinaudodamas nauja padėtimi, savo garbintojams suvaidinsiu stebuklingo pakilimo į dangų sceną".

O tuo tarpu minia vis labiau jį juosė glaudžiu žiedu. Juodaodžiai puolė prieš jį kniūbsčiomis, klykė, troško paliesti. Dar gerai, kad jiems atėjo galvon padoriai pavaišinti dievuką – atnešė rūgusio pieno, ryžių grūstinės ir medaus. Šaunusis vyrukas, lengvai su viskuo susitaikąs, su didžiausiu apetitu šveitė vaišes, parodydamas savo garbintojams, kaip iškilmingomis aplinkybėmis valgo dievai.

Kai atėjo vakaras, žyniai pagarbiai paėmė jį už rankų ir nuvedė į lūšnelę, gausiai išpuoštą talismanais. Įeidamas Džo metė žvilgsnį į kaulų krūvą, suverstą apie tą negrų šventyklą, ir sunerimo. O uždarytas šventojoje trobelėje, galėjo ramiai apmąstyti savo padėtį. Visą vakarą iki išnaktų Džo girdėjo traukiant šventiškas giesmes, būgnų dundesį, geležies žvanginimą – garsus, matyt, labai mielus afrikiečių ausiai. Aidint šiai muzikai, apie šventąją pirkelę negrai šoko nepabaigiamus šokius, sutartinai klykavo, rėkavo, raitėsi lyg mėšlungio tampomi, baisiausiai vaipėsi. Džo girdėjo kurtinantį triukšmą, besiveržiantį pro lūšnelės nendrių sienas. Galbūt esant kitoms aplinkybėms, Džo net būtų patikusi jo garbei surengta šventė, bet dabar ėmė kankinti gana nemalonios mintys. Nors ir labai stengėsi, nesugebėjo nei nusiraminti, nei pats save paguosti. Juk atsidūrė nepažįstamoje šalyje, tarp laukinių! Darėsi baisu ir liūdna. Nedaugelis keliautojų, išdrįsusių atsibastyti į šias vietas, laimingai sugrįžo gimti-

nėn. Argi Džo gali pasikliauti minios jausmais, nors toji minia jam ir nuolankiauja? Džo jau turėjo progos įsitikinti, koks nepastovus ir laikinas žvilgesys ir didybė. Jis klausė savęs: ar garbinimas galiausiai nesibaigs tuo, kad jį paprasčiausiai suės?

Nepaisant tokios neviliojančios perspektyvos, po kelių valandų įtempto svarstymo nuovargis vis dėlto paėmė viršų, ir Džo gana stipriai užmigo. Gal būtų miegojęs iki ryto – pažadino keistas šniokštimas: namelin gurgėdamas plūdo vanduo, beregint apsėmęs jį iki juosmens.

– Kas čia po paraliais! – garsiai sušuko jis. – Potvynis, liūtis, kankinimo būdas? Kad ir kas būtų, nebelauksiu, kol vanduo užpils iki galvos.

Petimi išstūmęs sieną, Džo atsidūrė... kur gi? Tiesiog ežere! Salos lyg nebūta. Per naktį ji paniro vandenin, ir salos vietoje tyvuliavo neužmatomas ežeras.

„Žemdirbiams čia ne koks gyvenimas", – dingtelėjo Džo. Sumojavęs rankomis, jis vėl ėmė plaukti.

Iš nelaisvės Džo ištrūko tik per keistą gamtos reiškinį, ne tokį jau retą Čado ežere. Daug salų, atrodžiusių tvirtų lyg uola, išnyko tokiu pat būdu, ir pakrantės gentims dažnai tenka priglausti nelaiminguosius išnykusių salų gyventojus – žinoma, jeigu jiems pasiseka išsigelbėti nuo baisios katastrofos.

Džo nežinojo tų vietų ypatybių ir dėl jų nesuko galvos. Aptikęs šiokį tokį vandens plukdomą luotą, vikriai į jį įsiropštė. Luotas buvo grubiai išskobtas iš medžio kamieno. Laimei, jame rado ir porą primityvių irklų. Džo nuplaukė, nešamas gana greitos srovės.

– Dabar turiu susigaudyti, kur esu, – tarė sau. – Padės Poliarinė žvaigždė – ji visiems rodo kelią į šiaurę, tai parodys ir man.

Pamatęs, kad srovė neša į šiaurinį ežero krantą, liko labai patenkintas ir atsidavė Dievo valiai. Apie antrą valandą nakties priplaukė iškyšulėlį, apaugusį tokiomis dygliuotomis nendrėmis, kad net filosofiškai į viską gyvenime žvelgiantis žmogus negalėjo pasidžiaugti. Tačiau krante lyg tyčia tam, kad suteiktų priebėgą Džo, augo vienišas medis. Džo įsikorė į jį – bus saugiau. Galvojo ne apie miegą – iki aušros pasnūduriuos, ir bus gerai.

Kaip paprastai pusiaujo šalyse, diena išaušo staiga; Džo žvilgtelėjo į medį, naktį tapusį jo slėptuve, ir išvydo tokį netikėtą vaizdą,

kad neteko žado. Medžio šakos ištisai buvo apkibusios gyvatėmis ir chameleonais. Pro tuos gyvius beveik nesimatė lapų. Buvo galima pamanyti, kad tai naujos veislės medis, kuriame auga ropliai. Sulig pirmaisiais saulės spinduliais jie ėmė šliaužioti ir raitytis. Baimė, sumišusi su šleikštuliu, apėmė Džo, ir jis bemat nušoko žemėn.

– Štai jau tuo niekas nepatikės! – murmtelėjo jis.

Džo nežinojo, kad Fogelis savo paskutiniuose laiškuose rašė: Čado ežero krantai knibždėte knibžda ropliais, kurie niekur kitur pasaulyje taip sparčiai nesiveisia. Po šio nuotykio Džo nutarė būti atsargesnis; orientuodamasis pagal saulę, patraukė į šiaurės rytus. Pakeliui vengė namelių, lūšnų, palapinių – žodžiu, tų vietų, kur galėjo susitikti su žmogaus giminės atstovais.

Dažnai pakeldavo akis į viršų, vis tikėdamasis išvysti „Viktoriją". Nors per visą dieną balionas taip ir nepasirodė, Džo tikėjo – daktaras jo nepaliks. Reikėjo būti tvirto būdo, kad taip filosofiškai galėtum vertinti savo būklę. Džo jau kankino ne tik nuovargis, bet ir badas: juk kramsnodamas „mele" ir kitų augalų šaknis ir šerdis ar palmės vaisius, sotus nebūsi. Apytikriais Džo paskaičiavimais, tą dieną jis vis dėlto sukorė į vakarus apie trisdešimt mylių. Visas jo kūnas buvo nendrių, mimozų ir akacijų spyglių subraižytas; baisiai skaudėjo kraujuotos kojos. Pagaliau artėjant vakarui Džo galėjo pailsinti nukamuotą kūną. Nutarė įsitaisyti pačioje ežero pakrantėje. Čia jo laukė naujas antpuolis – miriadai vabzdžių. Musės, moskitai, pusės colio dydžio skruzdėlės tiesiog uždengė žemę. Po dviejų valandų nebeliko jau nė gabalėlio to skurdaus apdaro, kurį dar Džo turėjo, – vabzdžiai viską surijo. Tai buvo baisi naktis: nepaisant nuovargio, nelaimingasis keliauninkas nė akimirkai negalėjo užmerkti akių. Krūmuose kriuksėjo šernai, riaumojo buivolai, o vandenyje nerimo visokiausių rūšių lamantinai, gana nirtūs gyvūnai. Aplinkui, nakties sutemose, krūmuose ir ežero vandenyje nė valandėlei nesiliovė laukinių žvėrių koncertas. Džo nedrįso net pajudėti. Nors buvo kantrus bei ištvermingas, tą negandą sunkiai pakėlė.

Pagaliau išaušo diena. Džo vikriai pašoko. Galima įsivaizduoti jo pasišlykštėjimą, šalia išvydus bjaurų sutvėrimą, praleidusį šalia jo visą naktį. Tai buvo rupūžė, tačiau ne šiaip kokia! Bent penkių colių dydžio, bjauri, šlykšti, ir žvelgė į jį išsproginusi dideles apva-

lias akis. Džo pasišlykštėjęs nusigręžė ir puolė ežeran atsigauti. Maudynė truputį nuramino nepakeliamą peršėjimą, ir Džo, pakramtęs lapų, vėl atkakliai leidosi į kelią. Jis nežinojo, kas jį veja, bet jautė savyje esant paslaptingą jėgą, neleidžiančią pulti neviltin. Be to, Džo ėmė kankinti baisiausias alkis. Pilvas murmuliavo ir ne taip nuolankiai atsidavė likimui, kaip jo šeimininkas, ir Džo, nuplėšęs lianos stiebelį, truputį apmarino pilvo gurgesį. Dar gerai, kad nebuvo bėdos dėl vandens. Prisiminęs dykumoje patirtas kančias, jis jau laime vadino tai, kad neturi kęsti vandens stygiaus.

„Kur galėtų būti „Viktorija"?" – vis klausdavo savęs. Vėjas pūtė iš šiaurės, vadinasi, ji turėjo grįžti prie ežero. Žinoma, misteriui Samueliui būtinai reikėjo pasirūpinti jos pusiausvyra, bet tam turėjo pakakti vakarykštės dienos. Taigi, galimas daiktas, kad šiandien... Bet vis dėlto turiu veikti taip, tarsi visiškai nebėra vilties jos išvysti. Iš tikrųjų, jeigu aš nusigausiu į kokį didelį miestą ežero pakrantėje, tai pakliūsiu į tokią pat padėtį, kokioje buvo keliautojai, apie kuriuos ne kartą pasakojo daktaras. O kodėl aš negalėčiau išsikapstyti iš bėdos, kaip jie? Velniai rautų, juk kai kurie pargrįžo į gimtinę! Taigi, drąsiai pirmyn!"

Šitaip kalbėdamasis pats su savimi, drąsusis Džo vis ėjo ir ėjo ir netikėtai miško viduryje beveik susidūrė su laukinių minia. Laimei, spėjo laiku stabtelėti ir jo nepastebėjo. Mat negrai buvo smarkiai užsiėmę – tepė strėles nuodingomis karpažolės sultimis. Šį gana svarbų darbą vietinės gentys atlieka labai iškilmingai.

Džo, užgniaužęs kvapą, pasislėpė tankmėje, ir staiga kilstelėjęs akis, pro lapų tarpą išvydo „Viktoriją". Tik pamanykit: „Viktoriją"! Ji skrido ežero link apie šimtą pėdų virš jo. O vargšelis negalėjo nei sušukti, nei pasirodyti!

Džo akys sudrėko, bet tai buvo ne nevilties, o dėkingumo ašaros: daktaras jo ieško, daktaras jo nepaliko! Džo teko palaukti, kol išsinešdins juodaodžiai. Pagaliau jie nuėjo, o jis išlindo iš savo slėptuvės ir pasileido prie ežero.

Deja, „Viktorija" jau buvo išnykusi tolyje. Džo nutarė – ji dar būtinai sugrįš, ir ėmė laukti. Ir „Viktorija" iš tikrųjų vėl pasirodė, bet ryčiau. Džo ėmė bėgti, šaukti kiek tik išgalėjo, mojuoti rankomis... Viskas veltui. Stipriausias vėjas nunešė „Viktoriją" nepaprastai greitai.

Riou

Pirmą kartą Džo apėmė neviltis. Atrodė – jau pražuvo. Nutaręs, kad daktaras nuskrido visiems laikams, vargšelis jau nebeturėjo jėgų ko nors tikėtis ar kurti planus. Tokios beprotiškos būsenos kamuojamas, kruvinomis kojomis, iš skausmo degančiu kūnu, apdujęs ėjo visą dieną ir dar iki išnaktų. Kartais tekdavo net šliaužte šliaužti. Jautė – jėgos tuoj tuoj apleis ir teliks tik numirti.

Jau kliedėdamas įmaknojo į pelkę. Ne iš karto susivokė, kur esąs, nes jau buvo naktis. Pargriuvo į klampų purvą ir nors iš paskutiniųjų kapanojosi, juto – marmalynė pamažėl jį įsiurbia. Po kelių minučių jis jau buvo įgrimzdęs iki juosmens.

„Štai ir mirtis! Kokia baisi mirtis!" – dingtelėjo. Ėmė dar aršiau kovoti, stengdamasis išsikapanoti iš įsiurbiančios klampynės, bet tik vis giliau ir giliau smego į liūną. O aplinkui – nei kokio medelio, nei nendrės, kurios galėtų įsitverti. Jis užsimerkė.

– Daktare! Daktare! Čionai! – sušuko. Tačiau nevilties kupinas Džo šauksmas ištirpo nakties tamsoje.

Trisdešimt šeštasis skyrius

Horizonte kažkas matyti. – Arabų būrys. – Gaudynės. – „Tai jis!" – Užvarytas arklys. – Pasmaugtas arabas. – Kenedžio šūvis. – Manevras. – Pagrobimas skrendant. – Džo išgelbėtas!

Kenedis ir vėl užėmė savo stebėjimo vietą „Viktorijos" krepšyje ir labai dėmesingai sekė horizontą. Po kurio laiko atsigręžęs tarė daktarui:

– Jeigu neklystu, antai kažkas juda, bet kol kas negaliu suprasti, kas tai galėtų būti – žmonės ar gyvuliai. Labai jau smarkiai lekia ir kelia dulkių debesį.

– Ar tik vėl ne viesulas? Kad tik nenuneštų mūsų į šiaurę, – sunerimo Samuelis ir atsistojo, norėdamas geriau matyti, kas dėjosi horizonte.

– Abejoju, Samueli, – atsakė Kenedis. – Man atrodo, tai gazelių ar bizonų banda.

– Gal, tik kolei kas labai toli nuo mūsų, turbūt už devynių ar dešimties mylių ir net pro žiūroną negaliu atskirti.

– Kad ir kas ten būtų, Samueli, aš nenuleisiu akių. Vyksta kažkas nepaprasta, ir tai mane suintrigavo. Žinai, panašu į kavalerijos manevrus. Va, tikrai, aš neapsirikau: žinoma, tai raiteliai. Pažvelk!

Daktaras ėmė atidžiai žiūrėti Kenedžio nurodyton pusėn.

– Taip, regis, tu teisus, – tarė po kurio laiko. – Tai arabų arba tibų būrys. Lekia ta pačia kryptimi, kaip ir mes. O kadangi „Viktorija" skrenda greičiau, lengvai juos pavysim. Po pusvalandžio raitelius matysime kaip ant delno ir tada nutarsim, ką daryti.

Kenedis vėl prie akių prispaudė žiūroną ir ėmė dėmesingai stebėti. Dabar raitelius aiškiau matė. Kai kurie šuoliavo atsiskyrę nuo būrio.

– Žinai, – prabilo jis, – tai arba manevrai, arba medžioklė. Raiteliai kažką persekioja. Įdomu, kas čia vyksta?

– Pakentėk, Dikai, netrukus ne tik juos pavysim, bet ir aplenksim, žinoma, jeigu jie ir toliau šuoliuos ta pačia kryptimi. Juk mes skrendame dvidešimt mylių per valandą – joks arklys neįstengia dumti tokiu greičiu.

Kenedis vėl įsispitrėjo ir po kelių minučių pareiškė:

– Tai arabai, ir šuoliuoja iš paskutiniųjų. Dabar puikiausiai viską matau. Jų apie penkiasdešimt. O, kaip vėjyje plaikstosi jų burnusai! (*Burnusas – apsiaustas arabų šalyse.*) Tai tikriausiai kavalerijos pratybos. Per šimtą žingsnių priekyje šuoliuoja, matyt, būrio vadas, o visi kiti lekia jam pavymui.

– Kad ir kas jie būtų, Dikai, mums nėra ko bijoti, o jeigu prireiks, aš akimirksniu pakilsiu aukščiau, – tarė daktaras.

– Palauk, palauk, Samueli! Čia vyksta kažkas nepaprasta, – po kurio laiko tarė Dikas. – Nebesuprantu, kas ten dedasi. Jie šuoliuoja pasklidai ir iš visų jėgų; man atrodo, tai ne manevrai, o tikriausiai persekiojimas.

– Ar neapsirinki, Dikai?

– Ne, neapsirinku! Garantuoju. Aišku, tai medžioklė, ir medžiojamas žmogus. Jie joja ne paskui vadą, o gaudo bėglį.

– Bėglį? – susijaudinęs paklausė Samuelis.

– Taip.

– Tai neišleiskime iš akių. Pamatysime, kuo čia baigsis, – nervingai pasakė daktaras.

Kad ir kaip pasiutusiai lėkė raiteliai, bet „Viktorija" po trijų ar keturių mylių juos pavijo.

– Samueli! Samueli! – drebančiu balsu sušuko Kenedis.

– Kas tau, Dikai?

– Nejaugi tai haliucinacijos? Argi galėtų būti, kad...

– Ką nori pasakyti?

– Palauk!

Ir medžiotojas, mikliai pavalęs žiūrono stiklus, vėl jį prispaudė prie akies.

– Sakyk, ką matai? – paliepė daktaras.

– Tai jis, Samueli!

– Jis?! – sušuko daktaras.

Žodis „jis" viską pasakė. Ištarti vardo nė nereikėjo.

– Jis. Raitas. Šuoliuoja per šimtą žingsnių nuo savo priešų. Gelbstisi sprukdamas.

– Žinoma, tai Džo, – ištarė daktaras ir išblyško.

– Jis taip pašėlusiai šuoliuoja, kad mūsų nė nepastebi, Samueli.

– Tuoj pamatys, – tikėjo Fergiusonas, sumažindamas degiklio liepsną.

– Kažin...

– Po penkių minučių mes būsime per penkiasdešimt pėdų nuo žemės, o po penkiolikos – nusileisime prie jo.

– Aš įspėsiu šautuvo šūviu, – pasiūlė Džo.

– Ne, juk pasukti į šoną Džo negali, jis atkirstas.

– Tai ką daryti?

– Laukti.

– Laukti! O arabai?

– Mes juos pavysime! Mes juos aplenksime! Liko dvi mylios, o gal net mažiau. Kad tik ištvertų Džo arklys.

– Ai, ai, ai! – sušuko Dikas.

– Kas atsitiko?

Nevilties šūksnis išsiveržė iš Kenedžio lūpų Džo nupuolus ant žemės; užvarytas arklys sudribo šalia.

– Džo mus išvydo! – sušuko daktaras. – Pašokdamas davė ženklą.

– Arabai tučtuojau jį sučiups! Ko jis laukia! Ak, šaunuolis! Valio! – suriko medžiotojas, nebegalėdamas ilgiau ištverti.

Nukritęs ant žemės, Džo bemat pašoko. Tą pat akimirką pats vikriausias raitelis puolė prie jo, Džo stryktelėjo į šalį kaip pantera, o po akimirkos jau buvo ant arabo žirgo strėngalio. Savo stipriomis rankomis suspaudė priešo gerklę, pasmaugęs numetė smėlin ir strimgalviais nušuoliavo...

Raiteliai, pašėlusiai rėkdami, dar įniršiau vijosi bėglį ir, mėgaudamiesi persekiojimu, nepastebėjo „Viktorijos", o ji tuo metu buvo tik per penkis šimtus pėdų nuo jų ir mažiau nei trisdešimt pėdų nuo žemės.

Vienas raitelis jau pasivijo Džo ir štai štai, atrodė, pervers jį ietimi, bet ne veltui Kenedis garsėjo aštria akimi ir taiklia ranka: šūvis

nutrenkė arabą į smėlį.

Džo net nekreipė dėmesio į šūvio garsą. Kai kurie persekiotojai, pamatę „Viktoriją", nusėdo nuo arklių ir puolė kniūbsti prieš ją, o kiti toliau persekiojo bėglį.

– Ką Džo dabar sumanė? – šaukė Kenedis. – Nė nemano sustoti!

– Džo elgiasi gudriai, – atsakė daktaras. – Puikiai suprantu, ką jis sumanė: šuoliuoja ta kryptimi, kuria skrenda „Viktorija", ir pasikliauna mūsų sumanumu. Tai šaunuolis! Mes jį pagrobsime iš arabų panosės! Juk liko ne daugiau kaip du šimtai žingsnių.

– Ką dabar daryti? – paklausė Kenedis.

– Padėk ginklą.

– Klausau! – atsakė medžiotojas.

– Ar galėsi susitvarkyti su pusantro šimto svarų balasto?

– Net daugiau!

– Bus gana ir tiek!

Ir Fergiusonas bemat užvertė savo bičiulį balasto maišais.

– Dabar, Dikai, stok už mano nugaros ir būk pasiruošęs vienu ypu išmesti, – tarė jis. – Tik nepaskubėk ir imkis darbo tada, kai paliepsiu.

– Pasikliauk manimi!

– Kitaip mes galime išleisti Džo iš akių, ir tada jis žūtų.

– Pasikliauk manimi! – pakartojo Kenedis.

Tuo laiku „Viktorija" buvo beveik virš raitelių, pašėlusiai lėkusių paskui Džo, galvų. Daktaras stovėjo prie pat priekinio krepšio borto, išvyturiavęs šilko kopėčias ir pasirengęs bet kurią akimirką išmesti jas Džo. O Džo jojo maždaug per penkiasdešimt pėdų atitrūkęs nuo persekiotojų. Ir štai „Viktorija" aplenkė raitelius...

– Dėmesio! – įspėjo Samuelis.

– Pasiruošęs! – atsakė Dikas.

– Džo! Saugokis! – skardžiausiai sušuko daktaras, išmesdamas kopėčias, kurios palietusios žemę, pakėlė dulkių debesį.

Išgirdęs Fergiusono balsą, Džo, nesiliovęs šuoliuoti, grįžtelėjo; kopėtėlės priartėjo prie pat jo, ir tą akimirką, kai Džo jų nusitvėrė, daktaras paliepė Kenedžiui:

– Mesk!

– Klausau!

Ir šit „Viktorija”, išvaduota nuo balasto, svėrusio daugiau už Džo, akimirksniu pakilo pusantro šimto pėdų.

Nors „Viktoriją” stipriai supo, Džo tvirtai laikėsi kopėčių. O kai balionas ėmė skristi ramiau, Džo parodė arabams neapsakomą gestą, o tada, kabarodamasis kopėčiomis taip vikriai, kaip tesugeba tik akrobatai, beregint atsidūrė pas bičiulius, ir šie čiupo jį į savo glėbį.

Apačioje arabai šaukė iš nuostabos ir pasiutimo: oro baidyklė, akimoju išplėšusi iš jų rankų bėglį, greitai nešė jį į nepasiekiamą tolybę...

– Misteri Samueli! Misteri Dikai! – tik tiek tegalėjo ištarti Džo. Jis buvo be galo išsekęs, visiškas bejėgis.

– Išgelbėtas! Išgelbėtas! – lyg išprotėjęs šaukė Kenedis.

– Taip, žinoma! – atsakė daktaras, kuris jau spėjo atgauti savitvardą.

Džo buvo beveik nuogas. Kruvinos rankos, kraujosruvos ir mėlynės, nusėjusios visą kūną, bylojo apie patirtas kančias. Fergiusonas aptvarstė Džo žaizdas ir, Diko padedamas, paguldė jį po tentu.

Netrukus Džo atsitokėjo ir paprašė stiklinaitės degtinės.

Daktaras nė nemanė paprieštarauti. Juk Džo buvo reikalingas ypatingas slaugymas, ir jį gydyti reikėjo ne taip, kaip kitus ligonius. Išgėręs degtinės, Džo stipriai paspaudė abiejų bičiulių rankas ir jau ketino papasakoti apie išgyventus nutikimus, bet draugai neleido. Netrukus Džo užmigo, o išsimiegoti jam labai reikėjo.

„Viktorija”, šiek tiek pasukusi vakarų linkui, stipriausio vėjo pagauta vėl skrido dykumos pakraščiu, apaugusiu dygliuotais krūmais, virš palmių oazių, uragano nulaužtų ar su šaknimis išrautų medžių. Vakarėjant, nuskridusi apie du šimtus mylių nuo Džo pagrobimo vietos, „Viktorija” pasiekė 10° ilgumos.

Trisdešimt septintasis skyrius

Skrydis į vakarus. – Džo pabunda. – Jo atkaklumas. – Džo istorijos pabaiga. – Taželelis. – Kenedžio nerimas. – Skrydis į šiaurę. – Naktis prie Agadeso.

Vakarėjant vėjas nurimo, ir „Viktorija" ramiai per naktį stovėjo pakibusi virš didelio sikomoro. Daktaras ir Kenedis paeiliui budėjo, o Džo miegojo kaip užmuštas visą parą.

– Tai kaip tik tie vaistai, kurie jam reikalingi, – tarė Fergiusonas. – Jį išgydys pati gamta.

Su aušra gūsingas vėjas sustiprėjo, ir „Viktoriją" ėmė blaškyti čia į šiaurę, čia į pietus, kol galiausiai pradėjo nešti vakarų link. Daktaras pagal žemėlapį nustatė, kad jie skrenda virš Damergaus karalystės – kalvoto, labai derlingo krašto; gyventojai spietėsi lengvose, iš nendrių nupintose lūšnelėse. Laukuose šmėžavo javų stirtos, sustatytos ant neaukštų paramsčių, tikriausiai šitaip saugojant nuo laiko pelių ir termitų. Netrukus oreiviai išvydo Zindero miestą. Jį lengvai buvo galima atpažinti iš plačios aikštės, kurioje vykdydavo mirties bausmę. Aikštės viduryje kyšojo „mirties medis". Po juo visą laiką budėjo budelis. Tereikėjo kam nors įžengti to baisaus medžio šešėlin, ir nelaimėlį bematant nutempdavo į kartuves.

Kenedis pažvelgė į kompasą, ir, kiek sunerimęs, tarė:

– O mus ir vėl neša į šiaurę!

– Tai kas? – atsakė daktaras. – Jeigu „Viktorija" nuskraidins mus į Timbuktų, negalėsime skųstis. Dar niekada keliautojai neturėjo tokių palankių sąlygų atvykti į šią šalį.

– Ir keliauninkai nebūdavo tokios puikios sveikatos, – pridūrė Džo, pakeldamas tento kraštą ir kyšteldamas mielą, besišypsantį veidą.

– A! Štai pagaliau pabudo mūsų drąsusis bičiulis, mūsų išgelbėtojas! –sušuko medžiotojas. – Kaip jauties, Džo?

– Visai gerai, misteri Kenedi, visiškai gerai! Atrodo, niekada geriau ir nesijaučiau. Juk niekas negali žmogaus taip pažvalinti, kaip tokia linksma pramogėlė po maudymosi Čado ežere! Ar ne tiesą sakau, misteri Samueli?

– Šaunus tu žmogus! – tarė Fergiusonas, stipriai paspausdamas jo ranką. – O kiek nerimo ir sielvarto mums suteikei!

– Nejaugi manote, kad aš dėl jūsų buvau ramus? Tiesiog virpėjau iš baimės dėl jūsų.

– Pasikalbėk su juo, jei gudrus! Kaip jis viską savaip apsuko.

– Matau, šuolis į ežerą mūsų Džo nė kiek nepakeitė, – tarė Kenedis.

– Mano drauge, tu parodei didelį pasiaukojimą, – kalbėjo daktaras, – tu išgelbėjai mus: juk „Viktorija" krito į ežerą, o iš ten jau niekas nebūtų galėjęs jos ištraukti.

– Tik pamanykit! Kas čia tokio, jei aš kūliais nulėkiau į vandenį! Koks čia pasiaukojimas – argi tuo pačiu neišgelbėjau ir savo gyvybės? Juk dabar štai mes visi trys čia sveiki ir gyvi! Vadinasi, neturime dėl ko vienas kitam priekaištauti.

– Su tuo mažiu niekada nesusikalbėsi! – sušuko Kenedis.

– Geriausias būdas su manimi susikalbėti – niekada neužsiminti apie tai, kas buvo, – pareiškė Džo. – Kas padaryta – padaryta. Ar gerai, ar blogai – neverta prie to grįžti.

– Ak tu, užsispyrėli! – juokdamasis tarė daktaras. – O gal vis dėlto papasakosi mums apie savo išgyvenimus?

– Gerai, jeigu jau taip pageidaujate. Tik pirmiau noriu kuo geriausiai iškepti štai tą riebią žąsį. Regiu, misteris Dikas laiko veltui neleido.

– Kas tiesa, tai tiesa, Džo, – atsakė daktaras.

– Ką gi, tai pažiūrėsim, kaip Afrikos paukštelis jausis europiečių pilvuose.

Žąsį iškepė degiklio liepsnoje, ir ją bemat sukirto su didžiausiu apetitu. Džo, nevalgiusiam keletą dienų, žinoma, atiteko liūto dalis. Po arbatos ir grogo jis ėmė porinti bičiuliams apie savo nuotykius. Kalbėjo jaudinančiai, nors, kaip buvo pratęs, į viską žvelgė filosofiškai. Fergiusonas, supratęs, kad šaunusis vaikinas visą laiką dau-

giausia galvojo ne apie save, o apie jį, negalėjo ištverti nepaspaudęs Džo rankos. Kai Džo papasakojo apie bidiomų salos dingimą, daktaras paaiškino, jog Čado ežere tokie dalykai dažnai pasitaiko.

Bepasakodamas pagaliau Džo priėjo iki to momento, kai, liūno įsiurbiamas, iš nevilties ėmė šaukti.

– Pamaniau – jau galas; paskutinė mintis, kuri švystelėjo mano galvoje, buvo apie jus, misteri Samueli. Vėl, nors ir sunkiai, ėmiau kabarotis iš pelkės. Kaip? Nė pats nežinau. Ryžausi nepasiduoti iki paskutiniųjų. Ir staiga visai arti išvydau... kaip manote – ką? Lyno galą! Pats nežinau kokiu būdu, tačiau vis dėlto jo nusitvėriau. Timptelėjau – tvirtai laikosi. Aš kilsčiojau, stūmiausi – ir štai pasijutau esąs ant tvirtos žemės... ir lyno gale išvydau inkarą. Taip, misteri Samueli, galima sakyti, tai iš tikrųjų buvo „išsigelbėjimo inkaras"! Vos metęs akį, atpažinau – mūsų „Viktorijos"! Vadinasi, jūs čia buvote sustoję. Žvilgtelėjau į lyno kryptį ir supratau, kur link nuskridote. Tada ir jėgų atsirado, ir nuotaika pagerėjo. Išsiropščiau iš liūno ir vėl ėmiau pėdinti. Ėjau pusę nakties, laikydamasis kuo toliau nuo ežero. Pagaliau priėjau didelio miško aikštelę. Čia aptvare ramiausiai ganėsi arklių kaimenė. Gyvenime būna akimirkų, kai žmogus tampa neblogu raiteliu, nors ant žirgo niekada nebuvo užsėdęs, ar ne tiesa? Ir štai neilgai mąstęs aš užšokau ant vieno iš tų keturkojų ir pasukau į šiaurę. Negaliu jums papasakoti nei apie miestus, nei apie kaimus – aš jų nemačiau, aš jų vengiau. Lėkiau apsėtais laukais, priverčiau savo ristūną šokti per kliūtis, krūmynus, tvoras. Taip skuosdamas žiūriu – baigiasi dirbamos žemės plotai. Priešais – dykuma. „Puiku, – tariau pats sau, – tai man į naudą: bent jau toli matyti". Aš juk laukiau, kad šit šit pasirodys „Viktorija". Bet jos nebuvo nei ženklo. Taip jojau gal tris valandas ir staiga kaip paskutinis kvailys pataikiau į arabų stovyklavietę. Na, ir prasidėjo gaudynės! Štai ką pasakyčiau jums, misteri Kenedi: nė vienas medžiotojas dorai nežino, kas tai yra medžioklė, kol jo paties nemedžiojo. Prisipažinsiu – nelinkiu jums to patirti! Bet štai mano arklys krenta iš nuovargio, mane jau pavijo, aš ir pats voliojuosi ant žemės, tačiau pavyksta užšokti ant kažkokio arabo arklio... Nenorėjau žmogeliui daryti pikta, bet teko pasmaugti. Tada jus ir išvydau... O kas buvo po to, patys žinote... „Viktorija" skrido mano pėdomis, ir jūs pagavote mane skris-

dami, kaip raitelis pagauna žiedą. Tai sakykite, argi aš klydau, pasikliaudamas jumis? Matote, misteri Samueli, viskas čia labai suprantama ir paprasta! Jeigu kada nors prireiks, aš ir vėl pasirengęs viską pakartoti. O dabar dar kartą sakau: apie tai, kas buvo, apskritai daugiau nėra ko kalbėti.

– Mano mielasis Džo, – susijaudinęs prabilo daktaras, – mes ne tuščiai pasikliovėme tavo sumanumu ir vikrumu.

– Ką čia šnekate, sere! Tereikia tik sekti įvykius, ir visuomet galima išsisukti iš bėdos. Žinote, geriausia viską suvokti taip, kaip yra.

Per tą laiką, kol Džo pasakojo apie savo nuotykius, „Viktorija" spėjo nuskristi netrumpą kelią. Netrukus Kenedis parodė horizonte iškilusius, miestą menančius statinius. Daktaras tuoj pat žvilgtelėjo į žemėlapį ir įsitikino, kad tai Damergaus šalies nedidelis Taželelio miestelis.

– Mes ir vėl sekame tyrinėtojo Barto pėdomis, – tarė Fergiusonas. – Kaip tik šitame mieste jis išsiskyrė su savo dviem draugais – Ričardsonu ir Overvegu. Pirmasis patraukė į Zinderą, antras – į Maradį. Atsimenate, aš pasakojau, kad iš jų trijų tik vienam Bartui pasisekė grįžti Europon.

– Vadinasi, mes skrendame tiesiai į šiaurę? – paklausė medžiotojas, pagal žemėlapį sekdamas „Viktorijos" skrydžio kryptį.

– Tiesiai į šiaurę, mielasis Dikai.

– Ar tai tau visai nekelia nerimo, Samueli?

– O kodėl turėčiau nerimauti?

– Todėl, kad ši srovė neša į Tripolį ir mums vėl teks perskristi Sacharą.

– O, taip toli mes nenulėksime, bent jau aš tikiuosi, – atsakė daktaras.

– Kur gi, Samueli, manai sustoti?

– Atvirai sakyk, Dikai, argi tau nebūtų įdomu pabuvoti Timbuktuje?

– Timbuktuje? – perklausė Kenedis.

– Būtų jau labai keista: keliauti po Afriką ir nepamatyti Timbuktaus! – įsiterpė Džo.

– Žinok, Dikai, tu būsi penktas ar šeštas europietis, aplankęs tą paslaptingą miestą, – pridūrė daktaras.

– Gerai! Skrendam į Timbuktų!

– Leisk tik mums pasiekti septyniolikos su puse laipsnio platumos, ir ten mes jau pradėsime ieškoti palankaus vėjo į vakarus.

– Gerai, – atsakė medžiotojas. – Bet pasakyk, kiek dar mylių mums teks skristi į šiaurę?

– Mažiausiai šimtą penkiasdešimt.

– Jeigu taip, tai aš truputį pamiegosiu, – pareiškė Kenedis.

– Žinoma, pamiegokite, misteri Dikai, – atsakė Džo, – o ir jums, misteri Samueli, nepakenktų pasnausti. Juk abiems reikalingas poilsis – išvargote be miego per mano malonę.

Medžiotojas atsigulė po tentu, bet Fergiusonas, ne taip jau lengvai pasiduodavęs nuovargiui, nepaliko savo stebėjimo posto.

Po trijų valandų „Viktorija" jau skrido virš akmeningos vietovės, perkirstos nuogos granitinės kalnų grandinės, kurios pavienės viršūnės buvo keturių tūkstančių pėdų aukščio. Po nederlingos dykumos gamta tarsi stengėsi atsigriebti, ką buvo praradusi: čia vešliai augo akacijų, mimozų ir datulių palmių miškai; nepaprastai greitai bėgiojo ir šokinėjo žirafos, antilopės bei stručiai. Tai buvo keljuas genties šalis. Čiabuviai, kaip ir šiauriniai jų kaimynai tuaregai, laikėsi papročio prisidengti veidą medvilnės skiaute.

Dešimtą valandą vakaro, per dieną nuskridusi rekordinį nuotolį – du šimtus penkiasdešimt mylių, „Viktorija" pakibo virš didelio miesto. Mėnulio šviesoje buvo matyti daugybė griuvėsių. Tai šen, tai ten mėnulio šviesos nulieti styrojo minaretai. Daktaras nustatė – tai Agadesas.

Tas miestas kažkada buvo intensyvios prekybos centras, o tuo laiku, kai jį aplankė Bartas, Agadeso šlovė jau buvo kritusi.

Viduryje nakties, niekieno nepastebėta, „Viktorija" nusileido apie dvi mylias šiauriau Agadeso, plačiame sorų lauke.

Naktis praėjo ramiai, o auštant, penktą valandą ryto, lengvas vėjelis ėmė pūsti į vakarus ir net šiek tiek į pietvakarius. Fergiusonas skubėjo pasinaudoti ta palankia aplinkybe. Jis privertė „Viktoriją" mikliai pakilti, ir ši nulėkė toliau, maudydamasi saulės šviesoje.

Trisdešimt aštuntasis skyrius

Greitas skrydis. – Atsargus sprendimas. – Karavanai. – Nepabaigiamos liūtys. – Gao. – Nigeris. – Golberis, Žofrua, Grėjus. – Mungo Parkas. – Lengas. – Renė Kajė. – Klapertonas. – Džonas ir Ričardas Lenderai.

Gegužės septynioliktoji praėjo ramiai, be jokių įvykių. Vėl prasidėjo dykuma. Vidutiniško stiprumo vėjas nešė „Viktoriją" į pietvakarius. Ji nenukrypo nei į kairę, nei į dešinę. Baliono šešėlis brėžė smėlyje tiesią liniją.

Prieš leisdamasis į kelionę, daktaras nepamiršo papildyti vandens atsargų. Fergiusonas abejojo, ar tuaregų genties apgyvendintame rajone bus įmanoma nusileisti.

Plokščiakalnis, glūdėjęs tūkstančio aštuonių šimtų pėdų aukštyje virš jūros lygio, į pietus pamažu žemėjo. Oreiviai kirto karavanų išmintą kelią, einantį iš Agadeso į Murzuką, ir tą dieną nuskridę šimtą aštuoniasdešimt mylių, vakare atsidūrė 16° šiaurės platumos ir 4°55' rytų ilgumos.

Visą dieną Džo paskyrė paskutinės Kenedžio medžioklės trofėjų – laukinių paukščių – mėsai paruošti, mat dėl laiko stokos šio darbo nebuvo kada atlikti. Vakarienei jis patiekė gardžiai ant iešmo iškeptų slankų. Kadangi vėjas buvo labai palankus, daktaras nusprendė skristi ir naktį; ryškiai švietė pilnas mėnulis. „Viktorija" per kelias valandas, laikydamasi penkių šimtų pėdų aukštyje, nuskrido apie šešiasdešimt mylių, ir lėkė taip ramiai, kad net jautriausiai miegantis nebūtų pabudęs.

Sekmadienio rytą vėjo kryptis vėl pasikeitė. Dabar balioną nešė į šiaurės vakarus. Ore sukosi kelios varnos, o horizonte – pulkas va-

nagų – laimei, plėšrūnai nardė gana toli nuo „Viktorijos".

Tie paukščiai keliautojams priminė susidūrimą su kondorais, ir Džo pagyrė daktarą, sumaniusį pagaminti balionui du apvalkalus.

– Jei „Viktorija" būtų turėjusi tik vieną apvalkalą, kas mūsų laukė? – karštai klausė jis. – Žinote, antrasis apvalkalas – tai tas pats, kas gelbėjimosi valtis laive. Ištikus katastrofai, valtimi visuomet galima išsigelbėti.

– Tiesą sakai, mano drauge, bet turiu pridurti – mūsų „valtis" verčia mane nerimauti.

– Ką nori pasakyti, Samueli? – į pokalbį įsiterpė Kenedis.

– O štai ką: naujoji „Viktorija" nelygi pirmajai. Nežinau kodėl: ar audinys labai jau išsidėvėjo, ar nuo gyvatuko kaitros gutaperčia vietomis ištirpo, tačiau aš pastebiu dujų nuotėkį. Tiesa, kol kas nežymų, bet numoti į tai ranka negalima. Dabar „Viktoriją" vis labiau traukia prie žemės, ir aš, esu priverstas vis labiau kaitinti vandenilį.

– Velniai rautų! – sušuko Kenedis. – Aš nematau jokios išeities ir neišmanau, ko galėtume griebtis.

– Čia ir visa bėda, kad mes esame bejėgiai, – atsakė daktaras. – Štai kodėl turime iš paskutiniųjų skubėti ir net naktimis nebestoviniuoti.

– Ar dar toli krantas? – paklausė Džo.

– Kuris krantas, mano drauge? Argi žinome, kur mus nublokš aklas atsitiktinumas? Tik viena tau galiu pasakyti: Timbuktus yra vakaruose, už keturių šimtų mylių nuo mūsų.

– Kiek laiko iki jo skrisime? – toliau klausinėjo Džo.

– Jeigu vėjas bus palankus, į tą miestą manau pakliūti antradienio vakarą, – atsakė Fergiusonas.

– Vadinasi, mes ten būsime pirmiau negu antai tie, – tarė Džo, parodydamas ilgą kupranugarių virtinę, vinguriuojančią per smėlio dykumą.

Fergiusonas ir Kenedis persisvėrė per bortą ir išvydo didžiausią karavaną: vien kupranugarių buvo daugiau kaip šimtas penkiasdešimt; kiekvienas iš Timbuktaus į Tafiletą perneša šimto penkiasdešimties svarų krovinį. (*Už tai jo šeimininkas gauna dvylika aukso mutkalų, tai yra šimtą dvidešimt penkis frankus. – Aut.*) Po kupranugarių uodegomis tabalavo parišti maišeliai mėšlui surinkti – tai vie-

nintelis kuras dykumoje.

Tuaregų kupranugariai laikomi geriausiais. Nuo trijų iki septynių parų jie gali ištverti be vandens ir po dvi paras be pašaro. Žygiuoja greičiau už arklius ir paklūsta kabiro – karavano viršininko – balsui. Tenykštėse vietose šie kupranugariai vadinami „megariais".

Visas šitas smulkmenas daktaras apsakė savo bičiuliams, o jie tuo tarpu smalsiai apžiūrinėjo vyrų, moterų ir vaikų minią, sunkiai judančią biriu smėliu; neaprėpiamoje dykynėje tik vienur kitur matėsi dagiai, skurdi išdžiūvusi žolė ir apgailėtini krūmokšniai. Vėjas beregint užpustydavo karavano pėdsakus.

Džo parūpo, kaip arabai įsigudrina pereiti milžinišką dykumą ir atrasti joje išsimėčiusius šulinius.

– Matai, – ėmė pasakoti Fergiusonas, – arabai turi kažkokį įgimtą jausmą ir, jam paklusdami, atseka kelią. Ten, kur europietis tikriausiai išsimuštų iš tako, arabui neiškyla jokių sunkumų. Kuo puikiausiai orientuojasi pagal mažiausią akmenuką, žolės kuokštą, net smėlio spalvą. Naktį jiems kelią parodo Poliarinė žvaigždė. Karavanai juda lėtai – jei per valandą įveikia dvi mylias, tai jau gerai. Per vidudienio karštį ilsisi. Dabar galite įsivaizduoti, kiek laiko reikia karavanui, milžiniška dykuma sukariant devynis šimtus mylių!

Balionas jau dingo iš nustebusių arabų akių. Tikriausiai jie labai pavydėjo „Viktorijai".

Vakare jie perskrido 2°20' rytų ilgumą, o per naktį dar nuskrido daugiau kaip per vieną laipsnį. (*Nulinis meridianas eina per Paryžių. – Aut.*)

Kitą dieną, pirmadienį, oras smarkiai pasikeitė. Pylė smarkus lietus. Teko kovoti ne tik su liūtimi: rūpestį kėlė ir nuo vandens padidėjęs baliono bei krepšio svoris. Apačioje, kur tik žvelgė, vis regėjo balas ir liūgynes – nepabaigiamų liūčių padarus. Tačiau čia ir vėl augo mimozos, baobabai ir tamarindai. „Viktorija" skrido virš Sonrajos šalies. Šmėžavo kūginių lūšnelių kaimai. Aukštesnių kalnų nepasitaikė, užtat buvo gana daug kalvų, tarp kurių plytinčiuose slėniuose veisėsi slankos ir patarškos. Tai šen, tai ten kelią kirto audringi srautai. Čiabuviai juos įveikdavo įsitvėrę lianų, peršokdami iš vieno medžio į kitą. Toliau driekėsi džiunglės – krokodilų, begemotų ir raganosių knibždėlynė.

– Matyt, mes netrukus būsime prie Nigerio, – tarė daktaras. – Artėjant prie didelės upės, gamta keičiasi. Tie „judantys" keliai, kaip labai taikliai čia vadinamos didžiosios upės, iš pradžių pasirūpina augmenija, o vėliau – ir civilizacija. Antai prie Nigerio – upės ilgis du tūkstančiai penki šimtai mylių – įsikūrę patys didžiausi Afrikos miestai.

– Tai man primena pasakojimą apie vieną naivuolį, – įsiterpė Džo. – Jis žavėjosi Apvaizdos protingumu. Ji, girdi, patvarkiusi taip, kad didžiosios upės būtinai tekėtų pro didelius miestus...

Vidudienį „Viktorija" praskrido virš Gao – nedidelio miesto su gana skurdžiais nameliais.

– O kažkada šis miestukas buvo sostinė. Kaip tik čia, grįždamas iš Timbuktaus, Bartas persikėlė per Nigerį, – ėmė pasakoti daktaras. – Va, štai Nigeris, toji senovėje garsi upė, Nilo varžovė. Stabmeldžiai tikėjo jos dieviška kilme. Kaip ir Nilas, Nigeris traukė visų laikų geografų dėmesį. Nigerio tyrinėjimams, ko gero, paaukota daugiau žmonių gyvybių nei Nilo žvalgymui.

Nigeris plukdė į pietus gausius ir audringus vandenis. Bet „Viktorija" taip greitai nunešė oreivius tolyn, kad jie menkai spėjo pasigrožėti galingąja upe ir jos vaizdingomis apylinkėmis.

– Aš tik rengiausi papasakoti apie tą upę, o ji jau antai kur liko! – apgailestavo Fergiusonas. – Įvairiose vietose Nigerį skirtingai vadina: Džoliba, Majo, Egireu, Kvora ir dar kitaip; jis sukaria milžinišką kelią ir ilgiu beveik lygus Nilui. O tie įvairiausi pavadinimai reiškia vieną ir tą patį – „upę" tų šalių, per kurias teka, kalba.

– O ar daktaras Bartas keliavo tuo pačiu keliu kaip ir mes? – paklausė Kenedis.

– Ne, Dikai; pabuvęs prie Čado ežero, jis aplankė svarbiausius Bornaus šalies miestus ir persikėlė per Nigerį prie Sajaus, keturiais laipsniais žemiau Gao, paskui pakliuvo į dar netyrinėtas šalis Nigerio kilpoje ir po aštuonių mėnesių sunkaus vargo pasiekė Timbuktų; mums tam prireiks kokių trijų dienų, o gal net dar mažiau – žinoma, jeigu pūs palankus vėjas.

– O ar Nigerio ištakos ištirtos? – paklausė Džo.

– Jau seniai, – atsakė daktaras. – Nigerį ir jo intakus tyrinėjo daug pasiryžėlių – galiu paminėti žymiausius. Nuo 1749 iki 1758

metų šiam darbui pasišventė Adamsonas, pabuvojęs ir Gore. Nuo 1785 iki 1788 metų Golberis ir Žofrua tyrinėjo Senegambijos dykumą ir prasiskverbė į maurų šalį, o maurai nužudė Sonjė, Brisoną, Adamą, Rilėjų, Košlė ir daugelį kitų. Įkandin jų ėjo garsusis Mungo Parkas, Valterio Skoto draugas, škotas kaip ir jis. Pasiųstas 1795 metais Londono „Afrikos asociacijos", jis pasiekė Bombarą, tyrinėjo Nigerį, nužygiavo penkis šimtus mylių kartu su vienu vergų pirkliu, išžvalgė Gambijos upės krantus ir 1797 metais grįžo į Angliją; vėliau, 1805 metų sausio 30 dieną, vėl išvyko į Afriką su savo dieveriu Andersonu – prie jų prisidėjo Skotas ir visas darbininkų būrys; kiek pabuvęs Gore, Mungo Parkas, lydimas trisdešimt penkių kareivių, rugpjūčio devynioliktąją vėl atsidūrė prie Nigerio. Tuo laiku dėl nuovargio, išsekimo, susikibimų su čiabuviais, blogo oro, nepalankaus klimato iš keturiasdešimties europiečių teliko vienuolika. Mungo Parko žmona paskutinį laišką iš jo gavo lapkričio šešioliktąją, o po metų iš vietinio prekiautojo sužinota, kad nelaimingojo keliautojo valtelę srovė apvertusi prie kažkokio slenksčio ir jis buvęs čiabuvių nužudytas.

– Ar šita baisi baigtis tyrinėtojų neišgąsdino?

– Atvirkščiai, Dikai. Juk dabar reikėjo ne tik tyrinėti upę, bet ir surasti mokslininkų sukauptą medžiagą. 1816 metais Londone organizuota ekspedicija, kurioje dalyvavo ir majoras Grėjus; ekspedicija atvyko į Senegalą, prasibrovė į Futa Džaloną ir, aplankiusi vietines gentis, grįžo Anglijon. 1822 metais majoras Lengas ištyrė tą vakarų Afrikos dalį, kuri ribojasi su Anglijos valdomis; jis pirmas ištyrė ir Nigerio ištakas. Sprendžiant iš Lengo duomenų, tos galingos upės aukštupys nesiekia nė dviejų pėdų pločio.

– Vadinasi, per ją lengvai galima peršokti, – tarė Džo.

– Atrodo, lyg ir lengva, – atsakė daktaras, – bet jeigu tikėsime legenda, visi, kas tik bandė peršokti per Nigerio ištaką, įkrisdavo vandenin ir skęsdavo. O kas nori pasisemti jo vandens, jaučia – kažkokia nematoma ranka tiesiog stumte atstumia.

– Bet jūs leisite netikėti šituo padavimu?

– Leidžiu. Po penkerių metų majoras Lengas perėjo visą Sacharą, prasiskverbė į Timbuktų, bet vėliau jį pasmaugė uled slimanai, norėję priversti jį priimti musulmonų tikėjimą.

– Dar viena auka! – tarė medžiotojas.

– Ir štai tada vienas drąsus jaunuolis savo kukliomis lėšomis surengia pačią įstabiausią iš visų dabartinių kelionių; aš kalbu apie prancūzą Renė Kajė. Po nesėkmingų bandymų 1819 ir 1824 metais, pagaliau 1827 metų balandžio dvyliktą dieną jis išvyksta iš Rio Nunjėso; rugpjūčio 3 dieną pasiekia Timę jau toks nusibaigęs ir ligotas, kad tik po šešių mėnesių, 1828 metų sausį, gali tęsti kelionę; pakeitęs savo europietišką kostiumą į rytietišką drabužį, jis prisideda prie karavano, kovo 10 dieną pasiekia Nigerį, aplanko Dženės miestą ir valtele plaukia pasroviui iki Timbuktaus – čia atsiranda balandžio 30 dieną. Galbūt tą įdomų miestą aplankė ir kitas prancūzas, Emberas, 1670 metais ir anglas Robertas Adamsas 1810 metais, bet Renė Kajė – pirmas europietis, pateikęs apie jį tikslius duomenis. Palikęs šią dykumos sostinę kovo 4 dieną, Renė Kajė kovo 9 randa tą vietą, kur buvo nužudytas majoras Lengas. Kovo 19 jis atvažiuoja į prekybinį El Arauano miestą, o po to, patyręs nesuskaičiuojamą daugybę pavojų, pereina plačiausią dykumą, kuri plyti tarp Sudano ir šiaurės Afrikos; pagaliau atvyksta į Tanžerą ir rugsėjo 28 dieną sėda į garlaivį ir išplaukia į Tuloną. Per devyniolika mėnesių Kajė kirto Afriką iš vakarų į šiaurę, nors sirgo šimtą aštuoniadešimt dienų. Jeigu Kajė būtų gimęs Anglijoje, būtų buvęs išgarbintas kaip pats bebaimiškiausias iš dabartinių tyrinėtojų, prilygstantis Mungo Parkui. Bet Prancūzijoje jį nepakankamai įvertino. (*Daktaras Fergiusonas, būdamas anglas, galbūt ir perdeda; tačiau negalima nepripažinti, kad Renė Kajė Prancūzijoje nepatyrė tos šlovės, kurios nusipelnė savo drąsa ir pasiaukojimu. – Aut.*)

– Tai bent drąsuolis, – tarė medžiotojas. – O koks tolimesnis jo likimas?

– Mirė trisdešimt devynerių metų; sunkumai ir nepritekliai, patirti kelionėse, palaužė jo sveikatą. Prancūzijoje buvo manoma, kad jis pakankamai pagerbtas, gavęs Geografų Draugijos premiją 1828 metais. Anglijoje jam būtų buvusi parodyta didžiausia pagarba. Tarp kita ko, kaip tik tuo laiku, kai Kajė atliko nuostabią kelionę, vienas anglas ryžosi tokiam pat žygiui ir parodė ne mažesnę drąsą. Bet laimė jam nesišypsojo. Kalbu apie kapitoną Klapertoną, Denhemo palydovą. 1829 metais palei vakarinę Afrikos pakrantę jis nuėjo iki

Benino įlankos, po to patraukė Mungo Parko ir Lengo pėdomis, Busos mieste rado dokumentus apie Mungo Parko mirtį, rugpjūčio 20 dieną atvyko į Sakatą, čia pakliuvo į nelaisvę ir mirė ant savo ištikimo tarno Ričardo Lendero rankų.

– O kaip baigėsi tam Lenderui? – labai susidomėjęs pasakojimu, paklausė Džo.

– Pasisekė grįžti į pakrantę, o vėliau sėkmingai parvykti į Londoną. Jis parvežė kapitono dokumentus ir pateikė smulkų pranešimą apie savo kelionę. Lenderas pasisiūlė vyriausybei baigti Nigerio tyrinėjimus. Kartu su broliu Džonu – jie buvo kilę iš Kornuolos, iš vargingos šeimos, – plaukė upe žemyn – nuo Busos miesto iki žiočių, aprašydami jos krantus, kaimą po kaimo, miestą po miesto. Toji kelionė, prasidėjusi 1829, baigėsi 1831 metais.

– Ir abudu broliai sėkmingai sugrįžo? – paklausė Kenedis.

– Taip, bent jau tą kartą. Tačiau 1833 metais Ričardas išsirengė į trečią kelionę Nigeriu ir žuvo prie pačių upės žiočių nuo kulkos, nežinia kieno paleistos. Matote, bičiuliai mano, šalis, virš kurios skrendame, buvo kilnių ir pasiaukojančių žygdarbių liudininkė. O drąsuolių atpildas labai dažnai tebuvo tik mirtis.

Trisdešimt devintasis skyrius

Nigerio kilpa. – Fantastinis Homborio vaizdas. – Kabra. – Timbuktus. – Daktaro Barto planas. – Timbuktaus sunykimas. – Dangaus valia.

Tą lietingą, apniukusią dieną daktaras mielai būtų papasakojęs savo bičiuliams tūkstančius panašių smulkmenų apie vietoves, virš kurių skrido. Reljefas buvo lygus, todėl joks pavojus oreiviams negrėsė. Tik viena neramino Fergiusoną – prakeiktas šiaurės rytų vėjas. Jis pūtė su baisia jėga ir nešė „Viktoriją" truputį į šoną nuo Timbuktaus.

Šiaurinėje Timbuktaus pusėje Nigeris daro didelę kilpą – ji primena milžinišką lanką, – o savo žiotyse šimtais žiburiuojančių atšakų veržiasi į Atlanto vandenyną.

Toje sunkiai aprėpiamoje Nigerio kilpoje gamta nepaprastai įvairi. Šalia derlingų laukų su vešlia augmenija plyti visiškai nederlingi žemės plotai; neįdirbtas plynias keičia kukurūzų laukai, o už jų – vėl begaliniai žemės plotai, apžėlę vien požirnio krūmais. Didžiausia vandens paukščių įvairovė. Virš Nigerio intakų ir jo pelkėtų atšakų skraido pelikanų, kryklių, tulžių pulkai.

Kartais sušmėžuoja tuaregų kaimai. Vyrai ilsisi kailinėse palapinėse, o moterys, rūkydamos dideles pypkes, dirba ūkio darbus, melžia kupranugares.

Aštuntą valandą vakaro „Viktorija" nuskrido vakarų linkui daugiau kaip du šimtus mylių, ir čia prieš keliautojų akis atsivėrė nuostabus paveikslas: mėnulio spinduliai, prasiskverbę pro debesis ir slysdami lietaus juostomis, savo šviesa nuliejo Homborio kalnų grandinę. Kokios nuostabios bazalto viršūnės! Į tamsų dangų įsirėžusios

fantastiškais siluetais, lygiai kaip poliarinėse jūrose plaukiojantys ledynai, jos priminė kažkokio milžiniško Viduržemio jūros miesto legendinius griuvėsius.

– Štai paveikslas iš „Udolfo paslapčių", – tarė daktaras. – Ana Radklif neįstengtų kalnų peizažui suteikti niūresnio ir paslaptingesnio vaizdo.

– Iš tikrųjų, – atsakė Džo, – nenorėčiau naktį vienas atsidurti toje vaiduoklių šalyje. Žinote, sere, aš mielai perkelčiau šį peizažą į Škotiją. Neblogai atrodytų Lomondo ežero pakrantėje. O turistai plūstų pulkais.

– Mūsų balione nedaug vietos ir patenkinti tavo fantaziją būtų sunku. Bet tik pažvelkite – skrydžio kryptis lyg ir keičiasi. Puiku! Šių paslaptingų vietovių dvasios labai malonios; jos parūpino pietryčių vėją, o jo mums kaip sykis ir reikia.

Iš tikrųjų, „Viktorija" pasuko į šiaurę ir gegužės 20 dienos ryte jau skrido virš upių tinklo raizgalynės – Nigerio intakų. Kai kurie iš jų taip buvo užžėlę žole, kad iš toli priminė vešliausias pievas. Tai buvo Barto nueitas kelias, kai jis leidosi žemyn upe iki Timbuktaus. Nigeris toje vietoje siekė aštuonis šimtus tuazų pločio ir tekėjo tarp krantų, tirštai apaugusių įvairiausių rūšių kryžmažiediniais augalais ir tamarindais. Vešlioje žolėje, žarstydama ją aštriais ragais, šokinėjo gazelių banda, o jų tykojo krokodilai. Prekėmis apkrautų asilų ir kupranugarių ilgos virtinės kūprino keliais, apaugusiais dideliais medžiais. Netrukus už upės vingio išniro amfiteatro forma išdėstyti žemi nameliai. Jų stogai ir terasos buvo apverstos šienu.

– Tai Kabra, Timbuktaus uostas! – pralinksmėjęs sušuko daktaras. – O iki miesto neliko nė penkių mylių.

– Vadinasi, jūs esate patenkintas, sere? – paklausė Džo.

– Aš sužavėtas, mano mielasis!

– Puiku! Ką gi, viskas į gera.

Iš tikrųjų, antrą valandą dienos dykumos sostinė, paslaptingasis Timbuktus, kažkada kaip senovės Atėnai ir Roma garsėjęs savo mokslininkų mokyklomis ir filosofais, plytėjo prieš oreivių akis.

Čia Fergiusonas, atidžiai žiūrėdamas į Barto ranka nubraižytą miesto planą, įsitikino, koks jis tikslus. Timbuktus – lyg milžiniškas trikampis neaprėpiamoje balto smėlio platybėje. Į šiaurę nukreipta

jo viršūnė įsirėžia į dykumą. Aplinkui – nieko, tik laukiniai varpiniai augalai, neužaugos mimozos ir skurdūs krūmynai.

Pats miestas iš paukščio skrydžio primena apskritimų ir kubelių krūsnį. Gatvės gana siauros, suspaustos vienaaukščių kvadratinių nedegtų plytų namų ir nendrių lūšnelių smailiais šiaudų stogais. Šen ten namų terasose regėjosi atsainiai išsidrėbę žmonės, vilkintys ryškiais drabužiais, su ietimis ir muškietomis rankose. Tuo laiku moterų gatvėse nebuvo.

– O kalba, kad čionykštės esančios labai gražios, – tarė daktaras. – Ar matote, – tęsė jis, – trijų mečečių bokštus? Tai beveik viskas, kas liko iš buvusios Timbuktaus didybės. Trikampio viršūnėje išsilaikiusi Sonkorės mečetė, apjuosta galerijų, pastatytų ant gana taisyklingos formos arkadų; kiek tolėliau, prie San Gungaus kvartalo, yra Sidi Jahjos mečetė ir keli dviaukščiai namai. Neieškokite nei rūmų, nei paminklų. Čionykštis šeichas – tik pirklys, o jo karališkoji buveinė – tik kontora.

– Atrodo, matau pusiau apgriuvusias akmens sienas, – tarė Kenedis.

– Jas sugriovė fulanai 1826 metais – tada miestas trečdaliu buvo didesnis. Timbuktus nuo vienuoliktojo amžiaus visiems – geidžiamas grobis ir paeiliui priklausė tuaregams, sonrajams, marokiečiams ir fulanams. Taip, šis kažkada svarbus civilizacijos centras, kuriame šešioliktajame amžiuje mokslininko Achmedo Babos bibliotekoje buvo tūkstantis šeši šimtai rankraščių, dabar ne kas kita, kaip Centrinės Afrikos prekių sandėlis.

Miestas iš tikrųjų atrodė nekaip. Apleistas kaip ir visi savo laiką atgyvenę miestai, užverstas milžiniškomis šiukšlių krūvomis, – jos kyšojo lyg kalvelės, vienintelės toje lygioje vietoje, jeigu neimsime domėn kalvos, styrojusios turgaus aikštėje.

„Viktorijai" skrendant virš Timbuktaus, miestelėnai subruzdo, ėmė daužyti net būgnus. Bet vargu ar paskutinis ten užsilikęs, varge paskendęs mokslininkas turėjo kada pasidomėti nuostabiuoju reiškiniu: oreiviai, galingo dykumos vėjo pagauti, jau skrido virš vingiuotų Nigerio krantų, ir netrukus Timbuktaus miestas buvo tik vienas iš daugybės greitai pralekiančių kelionės epizodų.

– Kur gi dabar nuneš mus likimas? – susimąstė daktaras.

– Gerai, jeigu į vakarus, – tarė Kenedis.

– Štai kaip! – sušuko Džo. – O štai ką aš pasakysiu: jeigu tektų grįžti tuo pačiu keliu į Zanzibarą ar net skristi per Atlanto vandenyną į Ameriką, nė kiek neišsigąsčiau.

– Matai, Džo, pirmiausia reikia pajėgti tokį kelią nuskristi, – paprieštaravo Fergiusonas.

– O ko mums trūksta, misteri Samueli?

– Dujų, mano mielasis. „Viktorijos" keliamoji jėga mažėja. Todėl turime taupyti vandenilį, kad jo pakaktų nuskristi iki vandenyno. Teks išmesti net balastą. Iš visko sprendžiant, mes labai pasunkėjome.

– Štai ką reiškia nieko neveikti, misteri Samueli! – sušuko Džo. – Gulime sau ištisas dienas hamake kaip kokie tinginiai, tai norom nenorom pradėjome tukti ir priaugti svorio. Kai grįšime, visi regės, jog esame nežmoniškai pastorėję.

– Taip, sakyčiau, apmąstymai verti Džo, – pridūrė medžiotojas. – Bet neskubėk taip toli, mano drauge, dar nežinia, kas mūsų laukia. Galutinis tikslas dar toli... Sakyk, Samueli, į kokią pakrantės vietą, tavo manymu, mes pakliūsime?

– Labai sunku atsakyti, Dikai. Esame nepastovių vėjų valdžioje. Pasakysiu tik tiek: būčiau laimingas, jeigu pavyktų nusileisti tarp Siera Leonės ir Portendiko. Ten mes rastume draugų.

– Būtų malonu paspausti jiems ranką, – tarė Dikas. – O ar šiuo metu skrendame reikalinga kryptimi?

– Ne visai, Dikai, ne visai. Pažvelk į kompaso rodyklę – dabar mus neša į pietus, ir mes artėjame prie Nigerio ištakų.

– Kaip būtų nuostabu atrasti pačias ištakas, deja, mus aplenkė, – įsiterpė Džo. – O sakykite, misteri Samueli, argi jau iš tiesų nebeįmanoma atrasti dar kokių nors jo ištakų?

– Ne, Džo. Bet nesigraužk – tikiuosi, mes taip toli nenuskrisime.

Artėjant nakčiai daktaras išmetė balasto likutį, ir „Viktorija" pakilo. Bet netrukus, nors degiklis degė visa jėga, vos pajėgė išsilaikyti vienodame aukštyje. Tuo laiku „Viktorija" buvo šešiasdešimt mylių piečiau nuo Timbuktaus. Kitą rytą ji atsidūrė prie Nigerio krantų, netoli Debo ežero.

Keturiasdešimtasis skyrius

Daktaro Fergiusono nerimas. – Stiprus oro srautas neša į pietus. – Skėrių debesis. – Dženės miestas. – Segaus sostinė. – Vėjo pasikeitimas. – Džo apgailestavimas.

Toje vietoje, kur atsidūrė „Viktorija”, didelės salos Nigerio vagą suskaldė į mažas, labai sraunias atšakas. Vienoje saloje keliautojai išvydo keletą piemenų pirkelių. Nubraižyti tikslaus vietovės plano nebuvo įmanoma, nes „Viktorija” skrido vis greičiau ir greičiau. Balioną dar nunešė į pietus, ir jis per keletą minučių pralėkė virš Debo ežero.

Fergiusonas įvairiame aukštyje ieškojo kito oro srauto, bet nerado ir netrukus atsisakė to manevro, nes buvo gana stiprus dujų nuotėkis – dujos skverbėsi pro susidėvėjusias aerostato sieneles.

Apie tai daktaras neprasitarė nė vienu žodžiu, tačiau labai sunerimo. Stipri oro tėkmė, nešusi balioną į pietus, griovė visus Fergiusono planus. Dabar jis jau nebežinojo, ko tikėtis. Jeigu nenuskris iki anglų ar prancūzų valdų, kas laukia pakliuvus pas laukinius, gyvenančius Gvinėjos pakrantėje? Ar ten sulauks laivo, kuriuo galėtų parplaukti Anglijon? O vėjas aiškiai juos ginė į Dagomėjos šalį, kurios gyventojai garsėjo ypatingu laukiniškumu; sultonas, o į jo rankas jie neišvengiamai pakliūtų, buvo pratęs per liaudies šventes paaukoti tūkstančius žmonių. Ką ir sakyti, ten jų garantuotai laukia mirtis. Kita vertus, „Viktorija” vis labiau išsikvėpė, ir daktaras jautė, kad neilgai trukus ji išleis paskutinę dvasią.

Tuo tarpu oras lyg ir ėmė giedrėti; Fergiusonas jau buvo beatgaunąs viltį, kad, nustojus lyti, pasikeis ir oro srautai.

Džo žodžiai grąžino jį į liūdną tikrovę.

– Tai va, – tarė mažis, – lietus vėl sustiprėjo, ir iš atslenkančių debesų matyti, kad šį kartą prapliups tikra liūtis.

– Ką sakai? Vėl atslenka debesis? – sušuko daktaras.

– Ir dar koks! – atsakė Kenedis.

– Atvirai pasakysiu – panašaus debesio gyvenime dar nemačiau, – pridūrė Džo. – Jo kraštai keistai ištempti, sakytum, pagal virvutę.

– O, kaip jūs mane išgąsdinote! – atsiduso Fergiusonas, padėdamas žiūroną. – Tai visai ne lietaus debesis.

– Ne lietaus? – nustebo Džo.

– Tai skėrių debesis.

– Skėrių! – sušuko Džo.

– Taip, čia milijardai skėrių, kaip viesulas nuūžiantis per kraštą. Ir vargas šiai žemelei: jeigu nusės, viską nuniokos.

– Norėčiau savo akimis pamatyti, – pareiškė Džo.

– Palauk, mano mielasis, po kokių dešimties minučių debesis mus pasivys, ir tu viską išvysi.

Fergiusonas neapsiriko: kelių mylių ilgio tamsus tirštas debesis jau artėjo kurtinančiai ūždamas, klodamas žemę milžinišku šešėliu; tai buvo begalinė skėrių orda. Gal už šimto žingsnių nuo „Viktorijos" visa masė nusileido ant žydinčios, skaisčiai žalios žemės. Maždaug po ketvirčio valandos skėriai pakilo ir nuskrido, o oreiviai dar spėjo iš toli pamatyti visiškai plikus krūmus, medžius ir tarsi nušienautas pievas. Buvo galima pamanyti, kad netikėtai užklupusi žiema sukaustė žemę ir pavertė ją plyne.

– Tai ką dabar pasakysi, Džo? – paklausė Fergiusonas.

– Ką aš pasakysiu, misteri Samueli? Kad tai labai įdomu ir tuo pačiu labai natūralu.

– Blogiau už liūtį ir net krušą, – baisėjosi Kenedis.

– Nuo skėrių nėra jokio išsigelbėjimo, – paaiškino Fergiusonas. – Žinomi atsitikimai, kada gyventojai, norėdami sustabdyti šitų vabzdžių skrydį, padegdavo miškus ir net javų laukus, tačiau pirmieji jų būriai puldavo į ugnį ir savo kūnais užgesindavo gaisrą, o po to visa skėrių masė nesulaikomai veržsaid pirmyn. Dar gerai, kad šitų kraštų gyventojai apsidovanoja save už tokį baisų nusiaubimą: gaudo skėrius kiek išgalėdami ir su pasitenkinimu valgo.

– Tai turbūt tas pats, kas krevetės, tik skėriai sparnuoti. Gaila,

man neteko paragauti: juk reikia viską patirti, – pareiškė Džo.

Vakarėjant po „Viktorija” ėmė slinkti labiau klampios vietos, miškus pakeitė pavienės medžių grupės; Nigerio pakrantėse oreiviai išvydo tabako plantacijas ir pelkes, apaugusias tiršta žole. Netrukus didelėje saloje iškilo Dženės miestas su dviem molio mečetės bokštais; iš milijonų kregždžių lizdų, apkibusių miesto sieną, sklido baisus dvokas. Tarp namų šen bei ten kilo baobabų, mimozų, datulių palmių viršūnės. Nors jau buvo naktis, miestas guviai bruzdėjo. Dženė – garsus prekybos centras, visa kuo aprūpinantis Timbuktų. Valtimis Nigerio upe ir karavanais, traukiančiais ūksmingais keliais, dženiečiai išveža Timbuktun savo pramonės dirbinius.

– Aš mielai pabandyčiau nusileisti į šitą miestą, – tarė daktaras. – Tikriausiai čia atsirastų ne vienas arabas, buvęs ir Prancūzijoje, ir Anglijoje, kurio galbūt ir nenustebintų mūsų keliavimo būdas. Bet sustoti, ko gero, būtų nelabai protinga – užsitęstų mūsų kelionė.

– Tai atidėkime iki kitos ekskursijos, – juokdamasis pasiūlė Džo.

– Be to, bičiuliai mano, – pridūrė daktaras, – jeigu tik neklystu, vėjas jau linkęs pūsti iš rytų, o tokios progos praleisti nereikia.

Ir Fergiusonas išmetė iš krepšio keletą nereikalingų daiktų – tuščius butelius, dėžes nuo mėsos, – ir palengvėjusią „Viktoriją” jam pasisekė nuskraidinti į zoną, labiau palankią savo planams įgyvendinti. Ketvirtą valandą ryto pirmieji saulės spinduliai apšvietė Bambaro sostinę Segų. Ją lengva atpažinti: Segų sudaro keturi atskiri miestai. Savitą išvaizdą suteikia taip pat maurų mečetės ir po įvairius kvartalus gyventojus išvežiojančių keltų nesiliaujantis šmirinėjimas. Tačiau oreiviai neturėjo laiko apžiūrėti Bambaro sostinės. O „Viktorijos” niekas nė nepastebėjo: ji spėriai skrido tiesiai į šiaurės vakarus, ir daktaro būgštavimai pamažu išsisklaidė.

– Jei dar dvi dienas skristume tokiu greičiu ir šia kryptimi, tai atsidurtume prie Senegalio upės, – paaiškino jis savo draugams.

– Ar draugiškoje šalyje? – pasidomėjo medžiotojas.

– Ne visai, bet, matai, kraštutiniu atveju, jeigu mūsų „Viktorija” iškrėstų kokią kvailystę, iš ten jau galėtume pėsčiomis nueiti į Prancūzijos valdas. Tačiau tikėkime, kad „Viktorija” dar ištvers keletą šimtų mylių; tada mes išvengtume vargo, baimės, pavojų ir ramiai pasiektume vakarinį Afrikos krantą.

– Ir tai bus mūsų kelionės pabaiga! – sušuko Džo. – Bet žinote, ką jums pasakysiu? Jeigu ne tas didis noras papasakoti žmonėms, ką matėme, aš būčiau linkęs niekada nenusileisti ant žemės. O kaip jūs manote, misteri Samueli, ar patikės mūsų pasakojimais?

– Kažin, mano mielasis Džo! Šiaip ar taip, sunku paneigti faktus: tūkstančiai žmonių matė mus išskrendančius iš vienos Afrikos pakrantės, ir tūkstančiai pamatys mus parskrendančius į kitą.

– Šito niekas nepaneigs. Ir kas tada išdrįs sakyti, kad mes neperskridome visos Afrikos? – savo nuomonę pareiškė Kenedis.

– Ak, misteri Samueli! – sunkiai atsidusęs, išpoškino Džo. – Aš dar ne kartą gailėsiuos savo gryno aukso akmenų! Štai kas mūsų pasakojimams suteiktų svorį ir tikrumą! Kai tik imčiau dalinti po gramą aukso kiekvienam klausytojui – įsivaizduoju, kokia minia suplūstų mano žodžių pasiklausyti ir tikriausiai manimi pasigėrėti.

Keturiasdešimt pirmasis skyrius

Artėja Senegalio upė. – „Viktorijos" apimtis tebemažėja.
– Būtinybė ją palengvinti. – Marabutas El Hadžis.
– Paskalis, Vinko, Lamberas. – Mahometo varžovas.
– Sunkiai įveikiami kalnai. – Kenedžio ginklai.
– Džo manevras. – Sustojimas virš miško.

Gegužės 27 dieną, devintą valandą ryto, vietovė ėmė keistis. Nuožulni lyguma pradėjo kalvoti, o tai bylojo, kad nebetoli ir kalnai. Teks perskristi kalnų grandinę, skiriančią Nilo baseiną nuo Senegalio baseino – upių, tekančių į Gvinėjos įlanką ir Žaliąjį iškyšulį, takoskyrą.

Toji Afrikos dalis iki pat Senegalio buvo laikoma labai pavojinga. Fergiusonas tai žinojo iš savo pirmtakų keliautojų pasakojimų; čia, negrų šalyje, anie patyrė neapsakomus nepriteklius ir nesuskaičiuojamus pavojus. Dauguma Mungo Parko palydovų žuvo dėl kenksmingo klimato. Todėl Fergiusonas tvirtai nutarė nenusileisti tame nesvetingame krašte.

Jis neturėjo ramybės nė valandėlei. „Viktorija" gana pastebimai silpnėjo ir kartais, ypač įveikiant kokią viršūnę, tekdavo išmesti mažiau reikalingus daiktus. Šitaip vargingai skrido net šimtą dvidešimt mylių. Nuolatiniai kritinėjimai ir pakilimai labai vargino. „Viktorija" kaip Sizifo akmuo vos pakilusi jau ir vėl lėkdavo žemyn, ir jos išvaizda toli gražu buvo nebe pirmykštė. Dėl vandenilio trūkumo „Viktorija" išsitempė į ilgį, o jos šonai įdubo. Vėjas, pūsdamas į susilpnėjusį apvalkalą, vietomis jį suglamžavo.

Tai matydamas, Kenedis neištvėrė nepaklausęs:

– Kaip manai, Samueli, gal „Viktorijos" apvalkalas kur įplyšo?

– Plyšių nėra, – atsakė daktaras, – bet, matyt, aukštos temperatū-

ros veikiami, gutaperčios sakai ištirpo ir tafta praleidžia vandenilį.

– O kaip sulaikyti nuotėkį? – domėjosi Dikas.

– Čia jau mes nieko nepadarysime. Išeitis viena – sumažinti svorį. Išmesime viską, ką tik galima išmesti.

– O ką gi dar galime išmesti? – susirūpino medžiotojas, apžvelgdamas jau gana ištuštėjusį krepšį.

– Kad ir tentą, juk gana sunkus.

Džo, tuos žodžius supratęs kaip jam skirtą įsakymą, užsiropštęs ant metalinio lanko, prie kurio buvo pririštas baliono tinklas, be didesnio vargo nukabino abi tento dalis ir išmetė.

– Šiuo tentu galima aprengti visą gentį, – tarė jis, – juk čiabuviams nereikia daug drabužių.

„Viktorija" šiek tiek pakilo, tačiau netrukus visi pamatė ją vėl artėjant prie žemės.

– Nusileiskime ir apžiūrėkime apvalkalą, – pasiūlė Kenedis.

– Juk sakiau, Dikai, mes bejėgiai jį sutvarkyti.

– Tai ką daryti?

– Paaukoti viską, be ko kaip nors galime išsiversti, – atsakė daktaras. – Aš nė už ką nenoriu čia sustoti. Štai tuose miškuose, virš kurių skrendame, slypi dideli pavojai.

– Kas gi ten veisiasi, misteri Samueli, liūtai ar hienos? – nutaisęs paniekinamą miną, paklausė Džo.

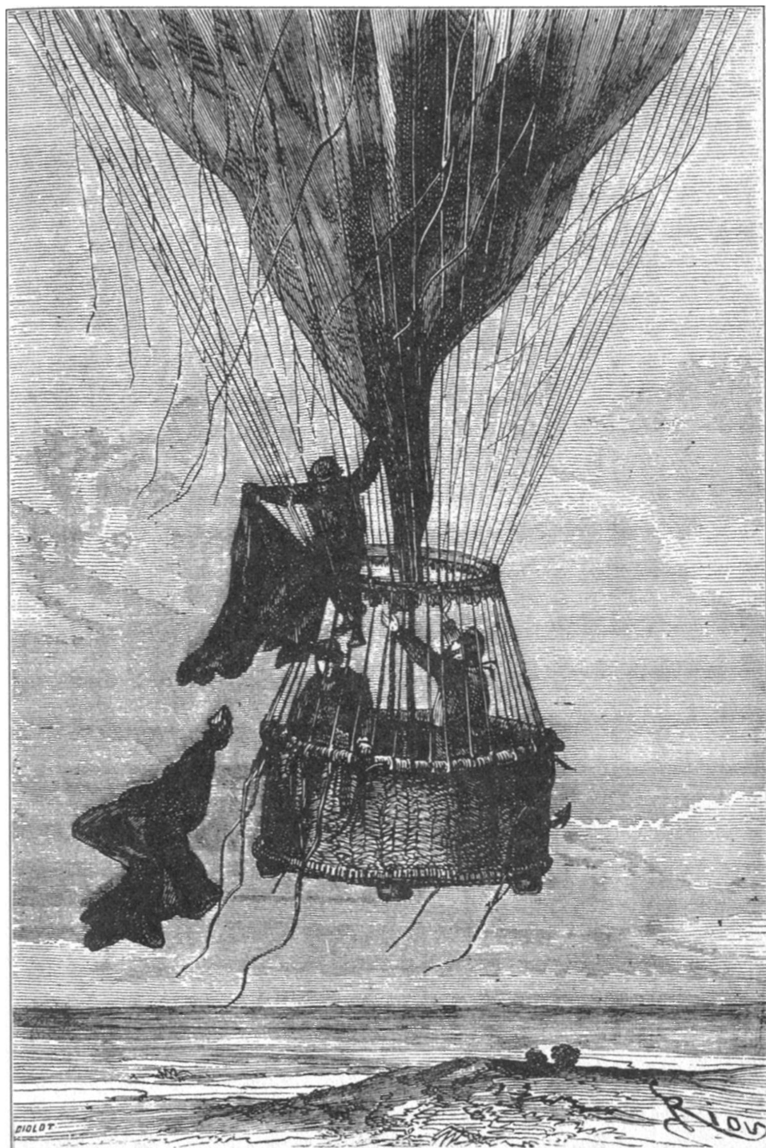
– Baisesni gyvūnai už tavo paminėtus žvėris, mano mielasis: žmonės, ir patys nuožmiausi iš visų afrikiečių.

– Iš kur žinote? – sukluso Džo.

– Iš čia pabuvojusių keliautojų, o taip pat prancūzų pasakojimų. Gyvendami savo kolonijose Senegale, norom nenorom turi pakęsti kaimynines gentis... Kai čia dirbo pulkininkas Federbas, buvo išžvalgyta šalies giluma. Kai kurie karininkai – Paskalis, Vinko, Lamberas – iš ekspedicijos grįžo su vertingomis žiniomis. Jie tyrinėjo šalį, esančią Senegalio kilpoje, kurią karai ir plėšimai pavertė griuvėsiais.

– Kas gi ten įvyko?

– O štai kas: 1854 metais vienas Senegalo Futos marabutas (atsiskyrėlis), El Hadžis, pasiskelbė pranašu – teigė esąs dangaus įkvėptas kaip Mahometas. Jis kvietė gyventojus į karą prieš netikėlius, tai yra europiečius. Rajonas tarp Senegalio upės ir jo intako Falemės buvo su-

DIOLOT
Riou

naikintas – liko siaubinga plynė. Trys fanatikų ordos, El Hadžio vadovaujamos, žudydamos ir plėšikaudamos nusiaubė visą šalį, nepasigailėdamos nė vienos gyvenvietės, nė vienos lūšnelės. Įsiveržė net į Nigerio slėnį, nužygiavo iki pat Segaus miesto ir ilgai jam grasino. 1857 metais El Hadžis patraukė į šiaurę ir apgulė Medinos fortą, prancūzų pastatytą upės pakrantėje; fortas, vadovaujamas Polio Holo, didvyriškai priešinosi: keletą mėnesių ištvėrė be maisto, aprūpinimo, kol pagalbon atskubėjo pulkininkas Federbas. Tada El Hadžis su savo pulkais vėl persikėlė per Senegalį ir grįžo į Karto šalį, ją plėšdamas ir degindamas. Dabar mes kaip tik skrendame virš krašto, kur jis su savo ordomis rado prieglaudą, ir patikėkite manimi – pakliuvus į jo rankas būtų labai nesaugu.

– Tai mes ir neįsime jam į akis, net jeigu gelbstint „Viktoriją" tektų paaukoti ir batus, – pareiškė Džo.

– Esame jau nebetoli nuo Senegalio, – paaiškino daktaras, – bet širdis man sakyte sako – perskristi į kitą krantą mes nepajėgsime.

– Bent jau pabandykime nuskristi iki Senegalio, ir tai jau bus gerai, – tarė medžiotojas.

– Pabandykime, – atsakė daktaras, – bet žinokite – mane neramina viena aplinkybė.

– Kokia?

– Mums juk teks perskristi kalnų grandinę, o tai bus labai sunku; kad ir kiek kaitinčiau degiklį, padidinti „Viktorijos" keliamąją galią nebeįmanoma.

– Luktelkime, o paskui – matysime, – burbtelėjo Kenedis.

– Vargšė „Viktorija"! – sušuko Džo. – Aš pamilau ją kaip jūreivis pamilsta savo laivą. Prisipažinsiu, man nelengva bus su ja skirtis. Žinoma, ji jau toli gražu nebe ta, kokia buvo, kai išskridome iš Zanzibaro, bet ir koneveikti jos negalime: juk padarė nemažą paslaugą, ir palikti bus gaila.

– Nusiramink, Džo, – paguodė daktaras. – „Viktoriją" mes paliksime tik pačiu kritiškiausiu atveju, jeigu jau nebebus kitos išeities. Ji mums tarnaus iki visiško jėgų išsekimo. Būtų gerai, jei tų jėgų užtektų dar parai...

– Taip, „Viktorijos" jėgos senka, – sutiko Džo. – Ji pliuška ir, galima sakyti, išleidžia kvapą. Vargšė „Viktorija"!

– Jeigu neapsirinku, horizonte jau boluoja kalnų grandinė, apie

kurią kalbėjai, Samueli, – pranešė Kenedis.

– Taip, žinoma, tai tie patys kalnai, – pažvelgęs pro žiūroną, atsakė daktaras. – Kokie aukšti jie man atrodo! Sunku bus perskristi.

– O ar negalime aplenkti?

– Vargu, Dikai. Tik pažiūrėk, kokie milžiniški – užgožia kone pusę horizonto. Ne, neišsisuksime per juos neskridę.

– Atrodo, kalnai mus supa iš visų pusių. Va, jie jau kairėje ir dešinėje.

– Ne, mes jų neišsilenksime, kad ir labai norėtume.

Atrodė, toji pavojingoji užtvara artėjo stebėtinai greitai, arba, teisingiau sakant, stipriausias vėjas sparčiai nešė „Viktoriją" prie smailių viršūnių. Už jų neužkliūti tebuvo vienas būdas – žūt būt aukščiau pakilti.

– Išpilkite iš indų vandenį! Palikite tik tiek, kiek reikia vienai dienai! – įsakė Fergiusonas.

– Gerai! – atsakė Džo.

– Ar jau kylame? – paklausė Kenedis.

– Truputį pakilome, apie penkiasdešimt pėdų, – daktaras nenuleido akių nuo barometro, – bet to maža.

Iš tikrųjų, uolėtos viršūnės tarsi grasindamos lėkė pasitikti oreivių. Jos kybojo iškilusios virš baliono daugiau kaip penkis šimtus pėdų.

Išpylė ir degikliui skirtą vandenį, palikę tik kelias pintas.

Menka nauda!

– Vis dėlto turime pakilti, – tarė daktaras.

– Išmeskime tuščius vandens indus, – pasiūlė Kenedis.

– Meskite!

– Klausau! – atsakė Džo. – Bet vis dėlto turiu pasakyti – nesmagu taip viską išmėtyti, – pridūrė.

– Žiūrėk, Džo, nesumanyk ir vėl aukotis, – perspėjo Fergiusonas. – Tučtuojau man prisiek, kad jokiu būdu mūsų nepaliksi.

– Būkite ramus, misteri Samueli, mes nesiskirsime.

„Viktorija" vėl pakilo apie dvidešimt sieksnių, bet smailiagalė akmeninė viršūnė, vainikavusi statų kaip siena kalną, dar stūksojo virš jos daugiau kaip du šimtus pėdų.

„Jeigu mums nepavyks pakilti virš tų uolių, po dešimties minučių krepšys suduš į šipulius", – dingtelėjo Fergiusonui.

– Ką dar daryti, misteri Samueli? – paklausė Džo, tarsi perskaitęs jo mintis.

– Palik tik pemikaną, o mėsą – per bortą!

„Viktorija" dar palengvėjo penkiasdešimčia svarų ir šoktelėjo gana aukštai, bet tai buvo menka paguoda, nes vis dar neįveikė viršūnės. Padėtis tapo baisi. „Viktorija" skrido labai greitai. Atrodė, štai tuoj tuoj su didžiausia jėga tvosis į uolas ir pabirs šipuliais.

Daktaras akimis apmetė krepšį. Jis buvo beveik tuščias.

– Dikai, jeigu prireiks, būk pasirengęs paaukoti savo ginklus, – tarė Fergiusonas.

– Ką šneki, Samueli! Paaukoti karabiną! – susijaudinęs sušuko medžiotojas.

– Mano drauge, jeigu aš pareikalausiu, vadinasi, tai būtina.

– Samueli, Samueli!

– Suprask, tavo karabinas, šoviniai ir parakas gali mums kaštuoti gyvybę!

– Artėjame, artėjame! – sušuko Džo.

O kalnas vis dar kyšojo virš „Viktorijos" per dešimtį sieksnių.

Džo čiupo antklodes ir išmetė. Nesakydamas nė žodžio, Kenedis atsisveikino su keliais kulkų ir šratų maišeliais. Šį kartą „Viktorijos" balionas jau pakilo aukščiau už pavojingąsias, saulėje žvilgančias viršūnes, bet krepšys vis dėlto buvo žemiau už uolas ir neišvengiamai turėjo į jas atsitrenkti.

– Kenedi! Kenedi! – sušuko daktaras. – Mesk savo ginklus – arba mes žūsime!

– Palaukite, misteri Dikai! Palaukite! – sudraudė jį Džo.

Kenedis žvilgtelėjo į jo pusę ir išvydo – Džo dingo už krepšio borto...

– Džo! Džo! – nevilties apimtas, suriko jis.

– Nelaimingasis! – tarstelėjo daktaras.

Kalno viršūnėje buvo gal dvidešimties pėdų pločio gana lygi aikštelė. Krepšys kaip tik nusileido ant jos ir braškėdamas vilkosi aštria skalda. Kita šlaito pusė buvo gana stati.

– Pralįsime! Pralįsime! Pralindome! – pasigirdo balsas, privertęs džiaugsmingai suplakti Fergiusono širdį.

Drąsusis Džo, laikydamasis už apatinio krepšio krašto, bėgo aikš-

tele; „Viktorija", palengvėjusi tiek, kiek svėrė Džo, veržte veržėsi į viršų ir jam teko iš visų jėgų laikyti balioną.

Kai Džo atsidūrė priešingoje skardžio pusėje ir priešais atsivėrė bedugnė, jis iš visų jėgų stryktelėjo į viršų, įsitvėrė virvių ir akimoju atsidūrė šalia savo bendrakeleivių.

– Viskas gerai! – pareiškė jis.

– Šaunusis mano Džo! Bičiuli mano! – susijaudinęs ištarė daktaras.

– Tik nemanykite, misteri Samueli, kad šitaip dėl jūsų pasielgiau. Ne, ne! Dėl karabino! Juk buvau skolingas misteriui Dikui po to atsitikimo su arabais. O aš pratęs grąžinti skolas, ir dabar su juo atsiskaičiau, – pridūrė, paduodamas medžiotojui brangųjį ginklą. – Man labai skaudėtų širdį, jeigu jums būtų tekę su juo skirtis, – dar pasakė.

Kenedis stipriai paspaudė Džo ranką, bet ką nors pasakyti neturėjo jėgų.

Dabar „Viktorijai" tereikėjo tik nusileisti. Tai buvo nesunku. Netrukus iki žemės teliko tik du šimtai pėdų ir balionas atgavo pusiausvyrą. Tačiau vietovė tapo labai nelygi, kalvota, ir naktį išvengti kalvų būtų ne taip jau paprasta. Tuo labiau, kad oro balionas nebenorėjo paklusti ir duotis valdomas.

Vakaras artėjo nepaprastai greitai; daktaras norom nenorom buvo priverstas sustoti ir palaukti ryto.

– Turime pasiieškoti patogesnės vietos ir nusileisti, – tarė jis.

– Vadinasi, vis dėlto leisimės, Samueli? – paklausė Kenedis.

– Taip, aš ilgai svarsčiau planą, kurį turėsime įvykdyti. Dabar tik šešta valanda, ir laiko mums pakaks. Džo, išmesk inkarą.

Džo nedelsdamas įvykdė įsakymą.

– Mes skrisime antai virš to miško ir užsikabinsime už kokio medžio, – aiškino daktaras. – Nė už ką nenorėčiau čionykštėse vietose naktį praleisti žemėje.

– O ar galėsime išlipti, Samueli? – paklausė Kenedis.

– Kuriam galui? Kartoju: čia labai pavojinga mums išsiskirti. Be to, paprašysiu jūsų abiejų padėti man atlikti sunkų darbą.

„Viktorija", skrisdama virš tankaus miško, kone lietė medžių viršūnes, ir staiga sustojo: inkaras pagaliau užsikabino. Artėjant nakčiai, vėjas visai nurimo, ir „Viktorija" beveik nejudėdama kybojo virš žalios sikomorų jūros.

Keturiasdešimt antrasis skyrius

Kilniadvasiškumo kova. – Paskutinė auka. – Dujų kaitinimo prietaisas. – Džo miklumas. – Vidurnaktis. – Daktaro budėjimas. – Kenedžio budėjimas. – Jo sapnas. – Gaisras. – Šūksniai ir šūviai. – Pavojus praėjo.

Pirmiausia Fergiusonas iš žvaigždžių nustatė, kur jie atsidūrė. Paaiškėjo – apie dvidešimt penkias mylias nuo Senegalio.

Šį tašką pažymėjęs žemėlapyje, daktaras tarė:

– Bičiuliai mano, mes žūt būt turime persikelti per Senegalį. Bet kadangi per upę tilto nėra, o valties neturime, upę reikia perskristi „Viktorija". Todėl pirmiausia turime ją dar palengvinti.

– Bet aš net nenutuokiu, ko dar galėtume atsisakyti, – tarė Kenedis, vis būgštaudamas dėl savo karabino. – Man atrodo, vienintelė išeitis – kuriam nors iš mūsų pasiaukoti ir čia pasilikti... Šį kartą labai prašau tą garbę suteikti man.

– To dar trūko! – sušuko Džo. – Tarsi aš nebūčiau pratęs...

– Dabar, mano drauge, – pertraukė jį Kenedis, – jau nebekalbame apie tai, kad reikia iššokti iš „Viktorijos", o apie tai, kad pėsčiomis reikės pasiekti vandenyną. Aš geras ėjikas, geras šaulys...

– Nė už ką nesutiksiu! – sušuko Džo.

– Ginčijatės visiškai be reikalo, bičiuliai mano, – įsiterpė Fergiusonas. – Manau, tokių kraštutinių priemonių nereikės griebtis. O jeigu prireiktų, mes, suprantama, nebeišsiskirtume, o visi trys pabandytume pėsčiomis prasibrauti per šį kraštą.

– Gerai sakote! – pritarė Džo. – Mažytis pasivaikščiojimas mums nepakenktų!

– Tačiau pirmiau mes griebsimės paskutinės priemonės, paleng-

vindami savo „Viktoriją”, – toliau kalbėjo daktaras.

– Ką sugalvojai? – paklausė Kenedis.

– Reikia išmesti prie degiklio prijungtus indus, taip pat Bunzeno bateriją ir gyvatuką. Juk tai – devyni šimtai svarų.

– Samueli, o kaip tada pakaitinsi dujas?

– O aš jų ir nebekaitinsiu. Apsieisime.

– Vis dėlto...

– Paklausykite, bičiuliai mano, – ėmė aiškinti daktaras. – Aš kuo kruopščiausiai apskaičiavau „Viktorijos” keliamąją galią. Mes trys ir dar šis tas, kas bus krepšyje – du inkarus būtinai norėčiau patausoti – nesveria nė penkių šimtų svarų. „Viktorija” pajėgi tiek pakelti.

– Nežinau, ką ir sakyti, mielasis Samueli, juk geriau už mus nusimanai, – tarė medžiotojas. – Tik tu vienas gali tiksliai įvertinti mūsų padėtį. Sakyk, ką turime daryti, ir mes padarysime.

– Mes jūsų paslaugoms, misteri Samueli, – Kenedį palaikė ir Džo.

– Kartoju, bičiuliai mano, kad ir labai rizikingas šis žingsnis, tačiau mes turime paaukoti visus prietaisus.

– Ką gi, paaukokime! – pritarė Kenedis.

– Tai prie darbo! – nebeištvėrė Džo.

O darbas buvo ne iš lengvųjų. Reikėjo išardyti mechanizmą: pirmiausia pašalinti maišymo indą, po to maitinimo kamerą su degikliu ir pagaliau vandens skaidymo indą.

Trims oreiviams nelengvai sekėsi atlupti prietaisus nuo krepšio dugno, prie kurio jie buvo patikimai pritvirtinti, tačiau Kenedis buvo nepaprastai stiprus, Džo – miklus, o Samuelis – sumanus, ir galiausiai jie vis dėlto savo pasiekė. Prietaisus švystelėjo per bortą ir jie nubarškėjo sikomorų lapija, gerokai apdraskydami šakas.

– Įsivaizduoju, kaip nustebs negrai, savo miške radę tokius daikčiukus! – tarstelėjo Džo. – Tikriausiai ims garbinti kaip stabus.

Tada griebėsi vamzdelių, sujungtų su baliono apvalkalu. Džo beregint užsikabarojo ant krepšio ir perpjovė kaučiuko įtvarus. O su vamzdeliais teko ilgiau pavargti, nes viršutiniai jų galai žalvario vielomis buvo pritvirtinti prie vožtuvo žiedo. Čia Dikas parodė stebėtiną vikrumą: nusispyręs batus – bijojo sužaloti apvalkalą, – nekreipdamas dėmesio į baliono supimą, tinklu užsikorė į patį „Viktorijos” viršų ir, laikydamasis viena ranka, sugebėjo atsukti išorines vamz-

džių pritvirtinimo veržles. Tada vamzdelius jau nesunkiai ištraukė per apatinę angą, kurią Džo vėl hermetiškai uždarė. „Viktorija", smarkiai palengvėjusi, tarytum atsitiesė ir stipriai įtempė inkaro lyną.

Dvyliktą valandą nakties darbas, pareikalavęs labai daug jėgų, sėkmingai buvo baigtas. Oreiviai paskubom užkrimto pemikano ir gurkštelėjo šalto grogo – deja, degikliu Džo jau nebegalėjo pasinaudoti.

Džo ir Kenedis iš nuovargio tiesiog nebepastovėjo ant kojų. Fergiusonas tarė:

– Dabar, bičiuliai mano, gulkitės ir miegokite, o aš pirmas stosiu sargybon. Antrą valandą pažadinsiu Kenedį, o ketvirtą – Džo. Šeštą ryto turime išskristi, ir tegu padeda mums dangus tą paskutinę dieną.

Antrą kartą prašyti nereikėjo – abudu daktaro bendrakeleiviai sugulė krepšio dugne ir bemat kiečiausiai užmigo.

Visur buvo ramu. Retkarčiais skysti debesėliai perplaukdavo mėnuliu; visiškai išdilusi skiltelė vos bešvietė. Fergiusonas, atsirėmęs į krepšio kraštą, žvalgėsi, atidžiai stebėdamas tamsią lapiją, plytinčią po kojomis ir užstojančią žemę. Menkiausias garsas kėlė įtarimą. Fergiusonas ieškojo paaiškinimo net tyliausiam lapų virpesiui. Daktaro nervai buvo įtempti, galvoje be perstojo sukosi neramios mintys apie visokiausius baisumus; tie niūrūs nuogąstavimai dar labiau slėgė. Įveikus daugybę kliūčių ir artėjant prie tikslo, Fergiusonas vis labiau nerimavo, būgštavimai stiprėjo, ir jam atrodė, kad kelio pabaiga tiesiog tolsta nuo jo.

Juk keliautojų padėtis buvo ne iš maloniųjų. Pakliuvo tarp aršių laukinių ir turėjo toli gražu ne tokią jau patikimą keliavimo priemonę. Praėjo laikas, kai daktaras galėjo pasikliauti savo „Viktorija" ir atlikti drąsius manevrus.

Esant tokiai įtemptai dvasios būklei, Fergiusonui kartais pasirodydavo, jog girdi iš miško atsklindantį kažkokį neaiškų triukšmą, o vieną kartą tarp medžių tarsi blykstelėjo ugnelė. Prispaudęs prie akių žiūroną, dar atidžiau ėmė žiūrėti į tamsą, bet nič nieko nepastebėjo ir neišgirdo. Matyt, jau apniko haliucinacijos. Po valandėlės vėl ištempė ausis – neišgirdo nė menkiausio traškesio. Tuo laiku kaip tik baigėsi jo budėjimo laikas ir Fergiusonas pažadino Kenedį. Prisakęs būti ypač budriam, atsigulė šalia Džo, miegojusio kaip akmeniukas.

O Kenedis, trindamas užgriuvusias akis, ramiai užsidegė pypkę ir, atsirėmęs į krepšio bortą, ėmė godžiai rūkyti, šitaip norėdamas išblaškyti paskutinius miego likučius.

Aplinkui viešpatavo mirtina tyla. Lengvas vėjelis pamažu šiureno medžių viršūnėse ir, supdamas „Viktoriją", tarsi liūliavo mieguistą medžiotoją. Šis iš visų jėgų stengėsi atsikratyti snaudulio: judino pasunkėjusius vokus, sprogino tamsoje beveik nieko nematančias akis, bet galiausiai, pasidavęs neįveikiamam nuovargiui, vis dėlto užmigo.

Ar ilgai miegojo? Dikas nė pats nebūtų galėjęs pasakyti. Staiga jį pažadino stipri šviesa ir traškesys.

Jis atsimerkė ir pašoko. Į veidą plūstelėjo stipriausias karštis. Apačioje degė miškas...

– Gaisras! Degam! – sušuko Kenedis, gerai nesuvokdamas, kas dedasi.

Abu draugai pašoko iš savo guolių.

– Kas atsitiko? – paklausė Samuelis.

– Gaisras! – atsakė Džo. – Bet kas galėjo...

Tuo metu po ugnies nutviekstais lapais pasigirdo garsūs šūksniai.

– A, laukiniai! – suprato Džo. – Jie padegė mišką, norėdami mus paspirginti.

– Tai talibų gentis. El Hadžio galvažudžiai, – tarė daktaras.

Aplink „Viktoriją" siautėjo liepsnos. Sausų šakų traškesys susiliejo su žalių lapų šnypštimu. Visa, kas gyva – lianos, medžių lapai – raitėsi ir degė. Viešpatavo viską naikinanti stichija, visur siautėjo liepsnos vandenynas. Jo fone išsiskyrė juodų milžiniškų medžių kamienai ir apanglėjusios šakos. Tas liepsnojantis vandenynas atsispindėjo debesyse. Visas oras, atrodė, buvo apimtas liepsnos.

– Greičiau žemėn! – sušuko Kenedis. – Tik ten mūsų išsigelbėjimas!

Fergiusonas stipriai nutvėrė bičiulį už rankos ir sulaikė, o tada puolė prie inkaro lyno ir vienu kirvio kirčiu jį perkirto. Ugnis iš visų pusių plūdo prie baliono, jau laižė jo šonus, bet „Viktorija", nutrūkusi nuo saito, nėrė tūkstantį pėdų į viršų.

Per mišką nuvilnijo baisiausi riksmai, pasigirdo kurtinantys šūviai.

O „Viktorija", pagauta ryto vėjo, jau skrido į vakarus. Buvo ketvirta valanda.

Keturiasdešimt trečiasis skyrius

Talibų gentis. – Lenktynės. – Nusiaubtas kraštas. – Vidutinis vėjas. – „Viktorija" skrenda vis žemiau. – Išmetamos paskutinės maisto atsargos. – „Viktorijos" šuoliai. – Gynimasis su ginklu rankose. – Vėjas stiprėja. – Senegalio upė. – Guno krioklys. – Įkaitintas oras. – Skrydis per Senegalį.

– Jeigu vakar nebūtume išmetę „Viktorijos" prietaisų, garantuotai būtume žuvę, – prašneko daktaras.

– Štai kaip svarbu viską laiku padaryti, – savo nuomonę pareiškė Džo. – Išsigelbėjome – ir gana lengvai.

– Bet pavojaus dar visikai neišvengėme, – paprieštaravo Fergiusonas.

– Dėl ko gi dabar būgštauji, Samueli? – paklausė Kenedis. – Juk „Viktorija" nebenukris, o jeigu skrenda neaukštai virš žemės, didelė čia bėda?

– Ar didelė bėda? – pakartojo daktaras. – Nagi, Dikai, pažvelk!

„Viktorija" kaip tik skrido virš miško pakraščio; oreiviai išvydo apie trisdešimt raitelių, vilkinčių plačiais šarovarais ir vėjyje besiplaikstančiais burnusais. Raiteliai buvo ginkluoti ietimis bei muškietomis ir risčia jojo savo eikliais karštakraujais žirgais ta pačia kryptimi, kuria lėtai judėjo „Viktorija".

Išvydę balioną, raiteliai ėmė baisiausiai rėkauti ir mojuoti ginklais. Retos susitaršiusios barzdos tamsiai rudiems veidams suteikė dar nuožmesnę išvaizdą; raitelių povyzos bylojo apie žiaurią neapykantą ir geidulį susidoroti su savo aukomis. Jie nepaprastai grakščiai šuoliavo lyguma, priglundančia prie Senegalio upės.

– Žinoma, tai žiaurios talibų genties laukiniai, niršūs El Hadžio

bendrai, – tarė Fergiusonas. – Prisipažinsiu, aš būčiau linkęs verčiau jau atsidurti miške tarp plėšrių žvėrių nei pakliūti į šitų banditų rankas.

– Jų išvaizda iš tiesų nelabai taiki, – atsakė Kenedis, – ir visi kaip vienas dikti žaliūkai.

– Dar gerai, kad šie žvėrys neskraido, – burbtelėjo Džo. – Bent jau tiek paguodos.

– Pažvelkite į tas nusiaubtas gyvenvietes, sudegintas pirkias, – parodė Fergiusonas, – juk tai jų rankų darbas. Kažkada čia buvo įdirbti, žydintys laukai, o dabar – vien dykynė.

– Ne jų nosiai mus pavyti, – savo nuomonę pareiškė Kenedis, – o jeigu mums dar pasiseks perskristi Senegalį, tai jau nebegrės joks pavojus.

– Tiesą sakai, Dikai, bet viskas tik su viena sąlyga – jeigu „Viktorija" laikysis ore, – daktaras nenuleido akių nuo barometro.

– O žinai, Džo, būtų ne pro šalį turėti po ranka paruoštus ginklus, – burbtelėjo Kenedis.

– Žinoma, misteri Dikai, atsarga gėdos nedaro, – atsakė Džo. – Kaip gerai, kad pakeliui jų neišbarstėme.

– Ak, tu mano brangiausias karabinėli! – sušuko medžiotojas. – Tikiuosi, niekada nereikės su tavimi skirtis.

Ir Kenedis ypatingai kruopščiai užtaisė ginklą. Laimei, parako ir kulkų dar buvo pakankamai.

– Kokiame aukštyje dabar skrendame, Samueli? – paklausė Dikas.

– Maždaug septynių šimtų penkiasdešimt pėdų. Tik jau nebe mūsų valioje kilti ar leistis, ieškoti palankių tėkmių. Mes esame visiškoje „Viktorijos" priklausomybėje.

– Labai apmaudu, – burbtelėjo Kenedis. – Lyg tyčia vėjas silpnokas. Štai kiltų toks uraganas, koks siautėjo pastarosiomis dienomis, seniai būtume atsikratę tų banditų!

– Dabar jie kažkodėl labai nebeskuba, – tarė Džo, – nesivargindami varosi sau ristele tarsi pasijodinėdami.

– Jeigu būtume nuo jų per šautuvo šūvį, pažintų mane – ištėkščiau iš balno vieną po kito, – pareiškė medžiotojas.

– Taip tai taip, bet juk ir mes tada atsidurtume tik per šautuvo šūvį nuo jų, o mūsų „Viktorija" būtų puikus ilgų muškietų taikinys, – savo nuomonę pareiškė daktaras. – O ar gali įsivaizduoti, kokioje padėtyje

atsidurtumėme, jeigu jie prakiurdintų „Viktorijos" apvalkalą?

Lenktynės tęsėsi visą rytą. Iki vienuoliktos valandos „Viktorija" nuskrido į vakarus tik penkiolika mylių.

Daktaras atidžiai sekė kiekvieną debesėlį horizonte. Labiausiai bijojo, kad nepasikeistų vėjo kryptis. Kas laukia, jeigu nuneštų atgal, prie Nigerio? Tuo pačiu Fergiusonas matė, kad „Viktorija" vis labiau sėda prie žemės. Nuo išskridimo momento ji jau nusileido daugiau kaip tris šimtus pėdų, o Senegalis buvo nuo jų bent už dvylikos mylių. Skrendant tokiu greičiu, oreiviai prie upės galėjo atsirasti ne anksčiau kaip po trijų valandų.

Staiga Fergiusonas išgirdo apačioje vėl pašėlusiai rėkaujant. Raiteliai kiek išgalėdami ginė arklius.

Daktaras metė žvilgsnį į barometrą ir bemat suprato, ką reiškia tas stūgavimas.

– Ar mes smunkame žemyn, Samueli? – paklausė Kenedis.

– Taip, – atsakė daktaras.

„Velniai rautų!" – pamanė Džo.

Po ketvirčio valandos „Viktorija" buvo ne aukščiau kaip per šimtą penkiasdešimt pėdų nuo žemės, bet, ačiū Dievui, vėjas truputį sustiprėjo.

O raiteliai jojo visu greitumu, ir netrukus nuaidėjo muškietų salvė.

– Nepataikė, kvaišos! – sušuko Džo. – Bet, atrodo, tuos nedorėlius reikia laikyti per padorų atstumą, – pridūrė ir, nusitaikęs į priekyje lekiantį raitelį, iššovė. Persekiotojas nukrito nuo arklio; jo bendrai stabtelėjo, ir per trumpą sumaištį „Viktorija" spėjo šiek tiek aplenkti savo priešus.

– Jie atsargūs, – savo nuomonę pareiškė Kenedis.

– Taip, bet tik todėl, kad neabejoja sėkme, – tarė Fergiusonas, – ir, žinoma, jiems pasiseks mus sučiupti, jeigu nusmuksime dar žemiau. Žūt būt turime pakilti!

– Ką čia dar išmetus? – susimąstė Džo.

– Visą pemikaną, visą, kiek liko! Vis dėlto apie trisdešimt svarų!

– Klausau, misteri Samueli! – atsakė Džo ir puolė vykdyti įsakymo.

Krepšys, kone siekęs žemę, akimoju pakilo. Laukiniai niršiai suriko. Bet po gero pusvalandžio „Viktorija" vėl ėmė sparčiai artėti prie žemės; matyt, dujos sruvo pro apvalkalo plyšius. Netrukus krep-

šys tarpais ėmė brūžuoti žemę. Negrai puolė prie jo. Bet „Viktorija", kaip paprastai būna, atsitrenkusi į žemę, pašoko į viršų ir tik už geros mylios vėl ėmė kristi.

– Nejaugi nepasiseks ištrūkti?! – nevilties apimtas, sušuko Kenedis.

– Džo, išmesk degtinę! – sušuko Fergiusonas. – Mesk instrumentus, mesk viską, kas tik šiek tiek sveria! Mesk net paskutinį inkarą! Tai būtina!

Džo ėmė plėšti ir mesti per bortą barometrus, termometrus, bet to buvo maža, ir „Viktorija", akimirkai šoktelėjusi į viršų, vėl ėmė leistis. Negrai jau buvo tik už dviejų šimtų žingsnių.

– Mesk abu šautuvus! – sušuko daktaras.

– Tik iš jų iššovus! – atsišaukė medžiotojas.

Ir vienas po kito nuaidėjo keturi šūviai, paleisti į raitelių tirštynę. Keturi negrai nusirito į dulkes, klaikiai, dūkiai šaukiant visai gaujai.

Išmetus ginklus, „Viktorija" ir vėl pakilo, o po to, lyg milžiniškas elastingas sviedinys atsidauždama į žemę, ėmė tiesiog šokčioti dideliais šuoliais.

Keistas tai buvo vaizdas! Trys nelaimingieji bandė pasprukti nuo savo priešų, milžiniškais žingsniais šuoliuodami balionu, kuris prisilietęs prie žemės, kaip Antėjas įgaudavo naujų jėgų.

Ši siaubinga padėtis vieną kartą turėjo baigtis. Artėjo vidudienis. „Viktorija" kažkaip keistai supliuško, glebus apvalkalas plastėjo, taftos klostės čežėdamos trynėsi viena į kitą.

– Dievas mus apleido! – išsiveržė iš Kenedžio lūpų. – Tuoj tėkšimės.

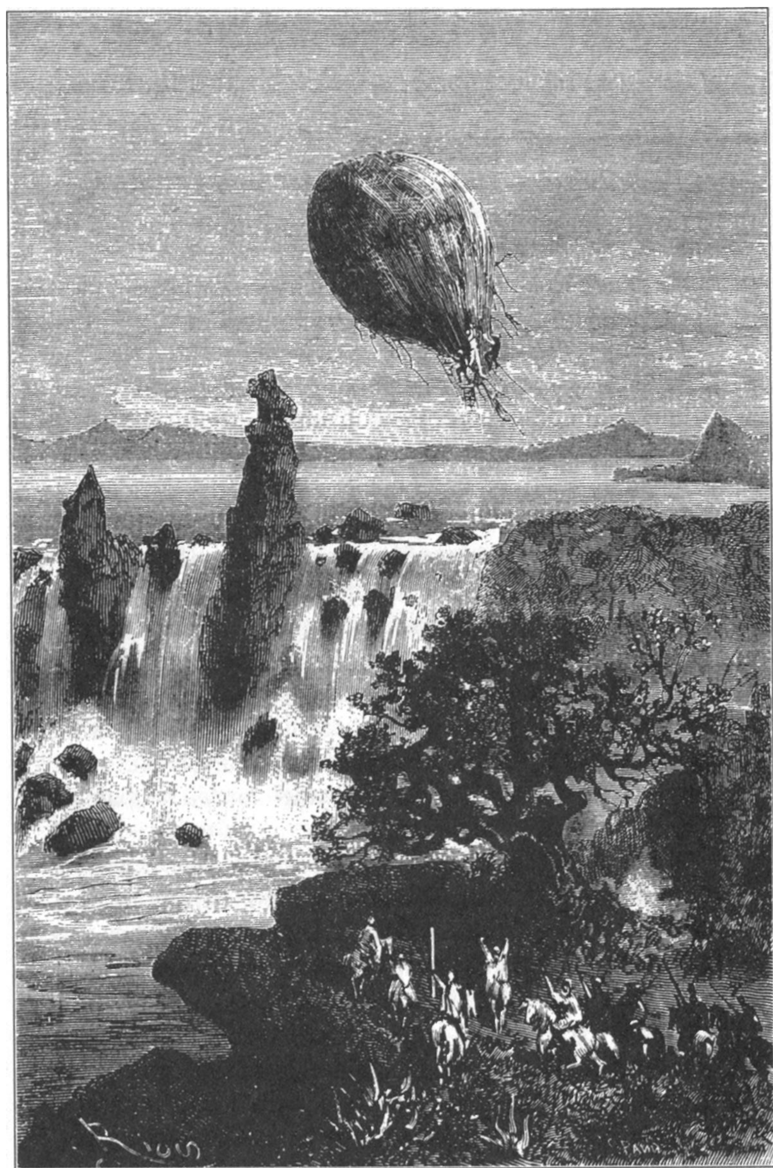
Džo tylėdamas pažvelgė į Fergiusoną.

– Ne! – sudraudė daktaras. – Mes dar galime atsikratyti daugiau kaip šimtu penkiasdešimčia svarų.

– Kažin kokiu būdu? – paklausė Kenedis, kurio galvoje švystelėjo baisi mintis – jo draugas išėjo iš proto!

– Atkabinkime krepšį! – atsakė Fergiusonas. – Patys įsitversime tinklo ir, už jo laikydamiesi, pasieksime Senegalį. Greičiau! Tuoj pat prie darbo!

Drąsuoliai nedvejodami griebėsi paskutinio išsigelbėjimo siūlo. Kaip daktaras sakė, taip ir padarė. Kai visi įsikibo tinklo kilpų, Džo, laikydamasis viena ranka, kita nupjovė virves, ant kurių kabojo krepšys, ir jis nukrito tą akimirką, kai „Viktorija" gal paskutinį kartą smego žemyn.

– Valio! Valio! – sušuko Džo, palengvėjusiam balionui iš karto pašokus į viršų per tris šimtus pėdų.

Raiteliai iš paskutiniųjų ginė arklius – jie lėkė jau beveik visiškai prigludę prie žemės, bet „Viktorija", patekusi į palankų oro srautą, aplenkė juos ir spėriai skrido vakarų pusėn, kur jau aiškiai regėjosi kalva. Keliautojams ši kliūtis išėjo į gera: jie perskrido per kalvą, o persekiotojų gaujai teko ją apjoti iš šiaurės pusės.

Trys bičiuliai po senovei tvirtai laikėsi tinklo. Jie net įsigudrino surišti tabaluojančius virvagalius ir pasidaryti savotišką didelį maišą.

Perskridus kalvą, daktaras džiaugsmingai sušuko:

– Upė! Upė! Senegalis!

Iš tikrųjų, gal už dviejų mylių nuo jų savo audringus vandenis nešė galinga upė. Kitas jos krantas, žemas ir žydintis, žadėjo saugią prieglaudą ir jame buvo galima patogiai nusileisti.

– Dar ketvirtis valandos – ir mes išgelbėti! – džiūgaudamas tarė Fergiusonas.

Bet, deja, jų skrydžiui nebuvo lemta taip sėkmingai baigtis. Vandenilis galutinai baigė išgaruoti, ir „Viktorija" vis labiau ir labiau artėjo prie žemės. Dabar ji skrido virš visiškai nederlingos vietovės. Nuolaidūs slėniai kaitaliojosi su akmenuotomis lygumomis. Tik kur ne kur matėsi apgailėtini krūmeliai ir sūdri, karštų saulės spindulių išdeginta žolė.

„Viktorija", keletą kartų palietusi žemę, vėl truputį pakilo, bet šuoliai kaskart darėsi vis žemesni ir trumpesni. Staiga viršutinė tinklo dalis užsikabino už vienišo, vidury dykynės augusio baobabo.

– Dabar jau galas! – tarė Kenedis.

– Vos už šimto žingsnių nuo upės, – pridūrė Džo.

Trys nelaimingi oreiviai, išsikabaroję iš tinklo, nukūrė prie Senegalio. Nuo upės sklido baisiausias ūžesys. Netrukus daktaras suprato – gaudžia Gvino krioklys. Pakrantėje niekur nesimatė jokios valties ar kokios gyvos būtybės.

Senegalis, toje vietoje dviejų tūkstančių pėdų pločio, kurtinančiai krito žemyn iš šimto penkiasdešimties pėdų aukščio. Upė tekėjo iš rytų į vakarus, o uolų grandinė, užtvėrusi jai kelią, tysojo iš šiaurės į pietus. Bangos tiško į milžiniškas, keistos formos uolas – jos priminė baisius prieštvaninius gyvūnus.

Oreiviai kuo puikiausiai suprato, kad persigauti per tą prarają –

neįmanoma.

Kenedis smarkiai nusivylė, nors ir stengėsi neišsiduoti. O energingasis ir drąsusis Fergiusonas ir vėl rado išeitį.

– Dar ne viskas prarasta! – sušuko jis.

– Aš taip ir žinojau! – nudžiugo Džo, nė akimirkai nesiliovęs tikėti savo daktaru.

Bežiūrint į sausą žolę, Fergiusono galvoje gimė drąsi mintis. „Taip, – tarė jis sau, – tik tai mus tegali išgelbėti", ir tuoj pat nusivedė bičiulius prie baliono apvalkalo.

– Tie banditai čia atsiras tik po geros valandos, – ėmė aiškinti Fergiusonas, – tačiau mes negalime delsti nė minutės. Pripeškite kuo daugiau sausos žolės – man jos prireiks mažiausiai šimto svarų.

– Kam tau toji žolė? – pasidomėjo Kenedis.

– Kadangi dujų nebėra, įkaitinsiu orą, ir balionas perneš mus per upę!

– Ak, Samueli, iš tiesų tu didis žmogus! – sušuko Kenedis.

Džo ir Kenedis nedelsdami ėmėsi darbo, ir netrukus baobabo papėdėje išaugo didžiausia šieno kaugė. O Fergiusonas pirmiausia iš baliono per vožtuvą išleido likusį vandenilį ir nupjovė apatinę apvalkalo dalį, tokiu būdu padidindamas jo angą. Tada pakišo kuokštą šieno ir padegė.

Pripildyti balioną pašildytu ir, suprantama, lengvu išretintu oru nereikia sugaišti daug laiko; oro retinimui pakanka 100° temperatūros (*100°C. – Aut.*), ir balione esantis oro svoris sumažėja per pusę. Netrukus „Viktorija" ėmė vis labiau ir labiau apvalėti. Sausos žolės buvo į valias ir daktaras jos nesigailėjo.

Buvo be ketvirčio pirma valanda.

Tuo metu šiaurės pusėje, už kokių dviejų mylių nuo jų, išniro persekiotojų būrys. Oreiviai jau girdėjo raitelių šūksnius ir aidų zovada lekiančių arklių trepsėjimą.

– Po dvidešimties minučių jie bus čia, – tarė Kenedis.

– Džo! Žolės! Dar žolės! – sušuko Fergiusonas. – Ir po dešimties minučių mes būsime ore.

– Gerai, misteri Samueli!

„Viktorija" jau buvo per du trečdalius pripildyta karšto oro.

– Na, o dabar, bičiuliai mano, ir vėl įsikibkime tinklo, – tarė daktaras.

– Gerai! – atsakė medžiotojas.

Po dešimties minučių baliono truktelėjimai oreiviams bylojo, kad

štai netrukus jis pakils.

Raiteliai jau buvo tik per penkis šimtus žingsnių.

– Stipriau laikykitės! – sušuko Fergiusonas.

– Dėl mūsų nesibaiminkite, misteri Samueli! Nesibaiminkite!

Tuo tarpu daktaras koja dar paspyrė į laužą šiek tiek sausos žolės, ir „Viktorija", visiškai prisipildžiusi, skirdama baobabo šakas, spėriai ėmė kilti.

– Skrendame! – džiugiai sušuko Džo.

Tarsi atsakas nuaidėjo muškietų salvė, ir viena kulka kliudė Džo petį. Kenedis susigūžė ir šovė iš karabino – dar vienas priešas nugriuvo nuo žirgo. Regėdami vis aukščiau kylančią „Viktoriją", laukiniai aršiai rėkė. Bet ji, aštuonių šimtų pėdų aukštyje pagauta stiprios oro srovės, pasisiūbuodama jau skrido per Senegalį. Drąsusis daktaras ir jo bičiuliai žiūrėjo į apačioje kunkuliuojantį krioklį.

Po dešimties minučių bebaimiai oreiviai, taip ir nebeištarę vienas kitam nė žodžio, ėmė leistis priešingame Senegalio upės krante.

Ten lūkuriavo bent dešimt žmonių, vilkį prancūzų karinėmis uniformomis, – nustebę, sužavėti, išsigandę. Galima įsivaizduoti, kaip juos pribloškė iš kito kranto atskridusi „Viktorija"! Iš dangaus besileidžiantis balionas atrodė kaip nepaprastas stebuklas. Tačiau kareivių viršininkai, jūrų pėstininkų leitenantas ir mičmanas, iš Europos laikraščių žinojo apie drąsią daktaro Fergiusono ekspediciją ir bemat suprato, kas čia dedasi.

O tuo tarpu „Viktorija", pamažu netekdama keliamosios galios, ėmė leistis su drąsuoliais oreiviais, įsitvėrusiais jos tinklo. Aiškiai matėsi, kad balionas nebeįstengs perskristi upę. Prancūzai nieko nelaukę puolė į Senegalį ir nutvėrė tris anglus vos „Viktorijai" tekštelėjus į vandenį už kelių sieksnių nuo kairiojo upės kranto.

– Daktaras Fergiusonas? Aš juk neapsirinku? – sušuko leitenantas.

– Tas pats su dviem savo bičiuliais, – ramiai atsakė daktaras.

Prancūzai ant rankų išnešė keliautojus iš upės, o „Viktorija" tarsi kokia milžiniška pūslė supliuškusi nuplaukė srauniais Senegalio vandenimis ir dingo Gvino krioklyje.

– Vargšė „Viktorija"! – sušuko Džo.

Daktaro akyse sužvilgo ašaros, ir jų neįstengė sulaikyti. Ištiesė rankas abiem savo bičiuliams, ir šie, be galo susijaudinę, puolė Fergiusonui į glėbį.

Keturiasdešimt ketvirtasis skyrius

Pabaiga. – Protokolas. – Prancūzų įstaigos. – Medinos postas. – Garlaivis „Bazilika". – Sen Luji. – Anglijos fregata. – Grįžimas į Londoną.

Pakrantėje oreivius sutikę prancūzai buvo Senegalo gubernatoriaus čia atsiųstoji ekspedicija: du karininkai – jūrų pėstininkų leitenantas Diufresas ir mičmanas Rodamelis, – vienas seržantas ir septyni kareiviai.

Dvi dienas sugaišę ieškodami tinkamiausios vietos karinio posto įkūrimui Gvino apylinkėse, jie tapo daktaro Fergiusono parskridimo akivaizdininkais.

Nesunku apsakyti, kaip nuoširdžiai kareiviai sutiko tris keliautojus. Juos sveikino, glebėsčiavo. Prancūzai, kurių akyse baigėsi drąsusis skrydis, tuo pačiu tapo Samuelio Fergiusono atskridimo prie Gvino krioklio liudininkai. Todėl daktaras kreipėsi į leitenantą Diufresą, prašydamas oficialiai patvirtinti šį faktą.

– Tikiuosi, neatsisakysite pasirašyti protokolo? – paklausė.

– Jūsų paslaugoms, daktare Fergiusonai, – susijaudinęs atsakė leitenantas Diufresas.

Prancūzai nedelsdami nuvedė anglus į savo laikinąjį postą prie Senegalio upės. Čia juos nuoširdžiai globojo, rūpinosi, pavaišino sočiais pietumis. Čia pat buvo surašytas ir pasirašytas šis protokolas, ir dabar saugomas Londono Geografų Draugijos archyve:

„Mes, žemiau pasirašę, pareiškiame, kad šiandieną buvome oro balionu atskridusių ir už to baliono tinklo besilaikančių daktaro Fergiusono ir dviejų jo bendrakeleivių, Ričardo Kenedžio ir Džozefo

Vilsono, liudininkai. Oro balionas nukrito į Senegalį vos už kelių metrų nuo mūsų ir, srovės nešamas, dingo Gvino krioklyje. Tvirtindami aukščiau minėtą liudijimą, mes kartu su kviestiniais ir pasirašome šį protokolą.

Gvino krioklys.

1862 metų gegužės 24.

Samuelis Fergiusonas, Ričardas Kenedis, Džozefas Vilsonas.
Jūrų pėstininkų leitenantas Diufresas.
Mičmanas Rodamelis.
Seržantas Diufė.
Kareiviai: Flipo, Mejeris, Palisjė, Lorua, Raskanjė, Giljonas, Lebelis".

Taip baigėsi nuostabus daktaro Fergiusono ir jo šaunių bičiulių skrydis – skrydis, kurį patvirtino mačiusieji. Dabar jie buvo draugų būryje, tarp taikių čiabuvių genčių, palaikančių gerus ryšius su vietinėmis prancūzų organizacijomis.

Keliautojai Senegalio krantą pasiekė gegužės 24 dieną, o jau gegužės 27–ąją išvyko į Medinos karinį postą, įsikūrusį šiek tiek šiauriau Senegalio pakrantėje.

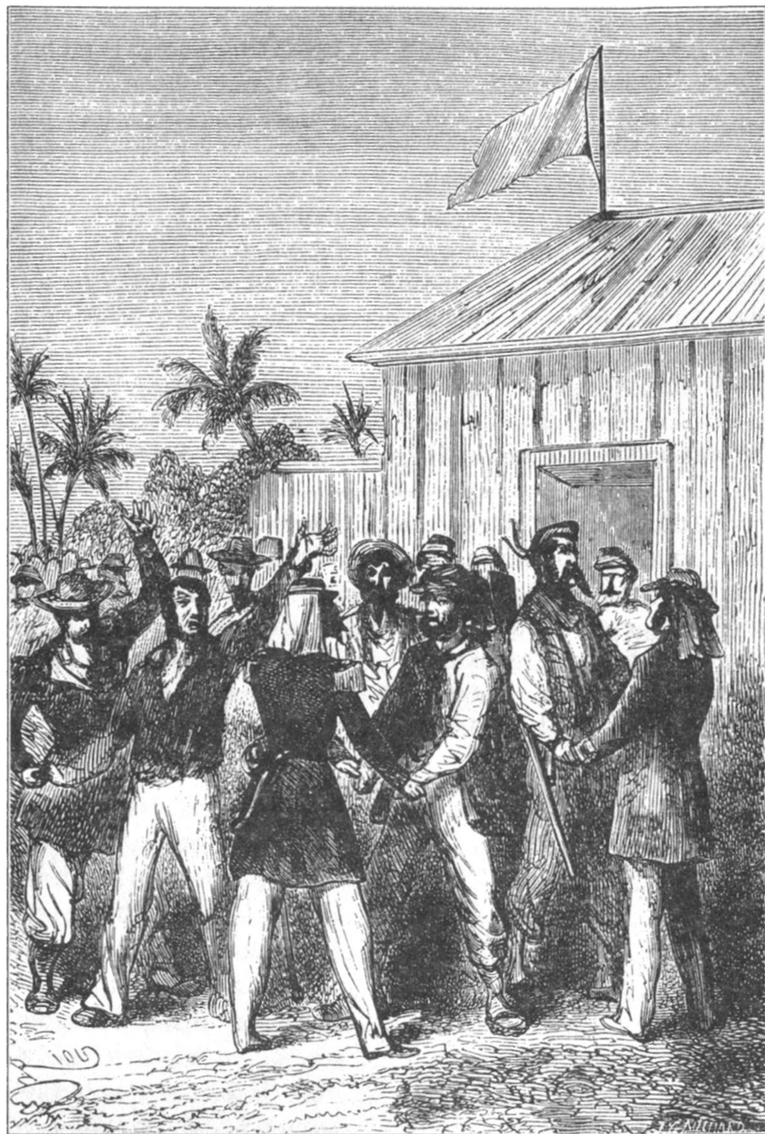
Čia prancūzų karininkai irgi juos pasitiko išskėstomis rankomis ir labai svetingai. Tą pačią dieną Fergiusonas su savo bičiuliais mažyčiu garlaiviuku „Bazilika" išplaukė upe žemyn, link Senegalio žiočių. Po dviejų savaičių, birželio 10 dieną, trys draugai atvyko į Sen Luji. Čia vietos gubernatorius surengė iškilmingą priėmimą.

Per tą laiką oreiviai visiškai atsigavo. Patirti išgyvenimai ir nuovargis nebeatrodė tokie baisūs. Džo nesiliovė kartojęs:

– Gerai pasvarsčius, tai buvo gana nuobodi kelionė. Atvirai sakant, aš nepatarčiau leistis į panašų skrydį aštrių įspūdžių mėgėjui. Į pabaigą kelionė tapo visiškai liūdna, ir jeigu nebūtų nuotykio virš Čado ežero ir prie Senegalio, ko gero, būtume mirę iš nuobodulio.

Iš Sen Luji išplaukė Anglijos fregata. Portsmute jie išlipo birželio 25–ąją, o kitą dieną jau buvo Londone.

Mes nesiimsime aprašinėti pobūvio, kurį oreiviams surengė Londono Geografų Draugija, ir visuotinio londoniečių susižavėjimo.

Nuo pagerbimo praėjus visai nedaug laiko, Kenedis išvažiavo į savo Edinburgą, žinoma, nepamiršęs pasiimti ir įžymiojo karabino. Dikas nekantravo kuo greičiau nuraminti senąją ekonomę.

Fergiusonas su ištikimuoju Džo liko tokie pat, kokius mes juos pažinojome, bet jų santykiuose, patiems to net nepastebint, atsirado kažkas nauja – jie tapo draugais.

Ne tik Anglijos, bet ir visos Europos laikraščiai buvo perpildyti susižavėjimo kupinais rašiniais apie drąsiuosius oreivius. O laikraščio *„Daily telegraph"*, išspausdinusio tik trumpą skrydžio aprašymą, tą dieną išpirko devynis šimtus septyniasdešimt septynis tūkstančius egzempliorių.

Daktaras Fergiusonas apie oro ekspediciją padarė pranešimą Londono Geografų Draugijoje; medaliu už įstabiausius 1862 metų tyrinėjimus apdovanojo daktarą Fergiusoną ir abudu jo bendrakeleivius.

Daktaro Fergiusono ekspedicija įtikinamai patvirtino visus faktus, kuriuose buvo pateikę pirmtakai – Bartas, Biortonas, Spikas ir kiti, taip pat visus jų padarytus brėžinius. O Spikas ir Grantas, Ioglis ir Muncingeris, neseniai išvykę į ekspedicijas prie Nilo ištakų ir į Centrinę Afriką, netrukus leis mums patikrinti paties daktaro Fergiusono padarytus atradimus milžiniškame Afrikos žemyno plote – nuo keturioliktojo iki trisdešimt trečiojo laipsnio rytų ilgumos.

Pabaiga

1863 m.

TURINYS

Žiulis Vernas
PENKIOS SAVAITĖS ORO BALIONU
Romanas

Serijos redaktorius **A. Kutkus**
Vertėjas **L. Inis**
Dailininkas **V. Oržekauskas**
Tech. redaktorius **A. Kutkus**

SL 1467. 2000 10 31. 9 leid. apsk. l.
Užsak. Nr. 1148
“ANBO” leidykla, Servitutų 3a-2, 3002 Kaunas.
Tel. (8-27) 740216
el. paštas qtqsanbo@takas.lt
“Spindulio” spaustuvė, Gedimino 10, 3000 Kaunas.

Kaina 14,99 Lt

Numatomų išleisti Žiulio Verno kūrinių sąrašas

Pirmoji serija:

Tėvynės vėliava
Drama ore
Žiemojimas ledynuose
Plaukiojanti sala
Kailių šalyje
Hektoras Servadakas
Meteorą besivejant
Drama Livonijoje
Kelionė į Žemės centrą
Vilhelmo Štorico paslaptis
Nukentėjusieji iš paskendusio "Džonatano"

Jau išleista:

1. ROBŪRAS UŽKARIAUTOJAS
2. PASAULIO VALDOVAS
3. JUODOJI INDIJA
4. PENKI ŠIMTAI BEGUMOS MILIJONŲ
5. KARPATŲ PILIS
6. "ČENSLERIS"
7. PIETŲ ŽVAIGŽDĖ
8. ARCHIPELAGAS UGNYJE
9. KLAUDIJUS BOMBARNAKAS
10. DAKTARAS OKSAS
11. VIENO KINO VARGAI KINIJOJE
12. PENKIOS SAVAITĖS ORO BALIONU

LEIDYKLA "ANBO" Leidimo eigoje galimi pakeitimai bei papildymai

KAINA 14,99 Lt ISBN 9986-507-13-8